

DİLİN YEDİNCİ İŞLEVİ

LAURENT BINET

Çeviren: Melis Oflas

SİREN

Şubat 1980. Roland Barthes, François Mitterrand'la buluşmasının ardından bir kamyonetin altında kalarak yaralanır ve bir süre sonra hayatını kaybeder, tarih bize bunu böyle anlatır. Peki bu olay, ya bir kaza değil de bir cinayetse? Barthes, ya dili yenilmez bir silaha dönüştüren önemli bir gizeme sahip olduğu için öldürülmüşse?

Umberto Eco, Julia Kristeva, Michel Foucault, Hélène Cixous, Judith Butler, Jacques Derrida ve Gilles Deleuze gibi önde gelen yirminci yüzyıl filozoflarını roman kahramanları olarak karşımıza çıkaran ironi ve eğlence yüklü *Dilin Yedinci İşlevi*, Barthes'ın ölümünü bir sıçrama tahtası olarak kullanıyor ve modern düşünce tarihinin putlarını bir bir deviriyor. Bu romanda Müfettiş Jacques Bayard ile edebiyat, dilbilim ve göstergebilim alanlarında çalışan öğretim görevlisi Simon Herzog, entelektüellerin gizli örgütlerle, politik dünyanın akademik dünyayla paylaştığı kozların izinde Roland Barthes'ın ölümünün ardındaki esrarengiz perdeyi aralamaya çabalıyor, dilin kudretini ve iktidarın dilini sorguluyor.

Dilin Yedinci İşlevi, polisiye ve felsefenin kesiştiği, yirminci yüzyıl filozoflarının birbiriyle çekiştiği, karnaval havasında ve sürükleyici bir roman.

"Sadece deliler boşluğa konuşur. Peki bir metin kiminle konuşur?"

SİREN YAYINCILIK | ZAMANIN RUHU

ISBN-13: 978-625-95074-0-8

9 786259 507408

Laurent Binet

1972 yılında Paris'te doğdu. Paris Üniversitesi'nde edebiyat eğitimi alan Binet, ilk romanı *HHhH* ile Goncourt Ödülü'ne layık görüldü. *The New York Times* tarafından yılın en iyi kitapları arasında gösterilen ve Mario Vargas Llosa'dan Bret Easton Ellis'e uzanan birçok usta yazar tarafından övgülerle karşılanan bu roman, The Man With The Iron Heart (Demir Kalpli Adam) adıyla sinemaya da uyarlandı. Yirminci yüzyılın önde gelen düşünürlerinden Roland Barthes'ın ölümünün perde arkasını polisiye unsurlarını ustaca kullanarak kurguladığı ikinci romanı *Dilin Yedinci İşlevi* 2015'te yayımlanmış ve büyük ilgi uyandırmıştır. Interallié ve Fnac ödüllerine layık bulunan ironi yüklü bu roman, Jacques Derrida, Umberto Eco, Gilles Deleuze, Michel Foucault, Judith Butler, Julia Kristeva gibi önemli felsefecilerden oluşan kahramanları, soluk soluğa okunan kurgusu ve hiciv niteliğiyle öne çıkar. Laurent Binet, neredeyse ilahlaşmış tarihsel figürleri ele alırken kullandığı kıvrak, hınzır ve yaratıcı üslubuyla pek çok tartışmanın odak noktası haline gelmiştir.

Binet'nin 2019'da yayımlanan ve medeniyet tarihini tersinden ele alan romanı *Civilizations* ile 2023'te yayımlanan ve on altıncı yüzyılın İtalyan sanat ortamlarında gelişen *Perspective(s)* adlı eserleri de Siren Yayınları'nın programında yer almaktadır.

Melis Oflas

1988'de İstanbul'da doğdu. Lisede Fransızca eğitim gördükten sonra Fransızca mütercim tercümanlık ve sanat tarihi okudu. 2006'dan beri Fransızca ve İngilizceden çeviri ve redaksiyon yapıyor.



La Septième Fonction du langage
© Éditions Grasset & Fasquelle, 2015.
© Laurent Binet

Bu kitabın Türkçe yayın hakları Siren Yayınları'na aittir. Yayıncının izni olmaksızın hiçbir kısmı, hiçbir surette ve hiçbir ortamda paylaşılamaz.

© Siren Yayınları, 2024

Siren Yayınları - Zamanın Ruhu / Roman
Sertifika No: 52392
ISBN: 978-625-95074-0-8
Birinci Baskı: Eylül 2024

Yayın Yönetmeni: Sanem Sirer
Yayın Koordinatörü: Erol Aydın
Şef Editör: Yankı Enki
Çeviren: Melis Oflas
Düzelti: Melis Baysal
Redaksiyon: Oğuz Tecimen
Kapak Uyarlama: Nazlım Dumlu
İç Tasarım: ademserel.com
Baskı: Ayhan Matbaası
Mahmutbey Mah. 2622. Sok. No: 6/31
Bağcılar-İstanbul Sertifika No:44871

Siren Yayıncılık Müşavirlik
Mümessillik İç ve Dış Tic. Ltd. Şti.
Asmalı Mescit Mah. Ensiz Sokak No. 9/312
Beyoğlu-İstanbul
t *(212) 243 45 65* **f** *(212) 251 05 32*
www.sirenyayinlari.com
info@sirenyayinlari.com

DİLİN YEDİNCİ İŞLEVİ

LAURENT BINET

Çeviren: Melis Oflas

SİREN
YAYINLARI

“Her yerde çevirmenler var. Hepsi başkasının dili hakkında biraz bilgi sahibi olsa da her biri kendi dilini konuşuyor. Çevirmenin hilelerinin önü açıktır ve çevirmen kendi menfaatlerini unutmaz.”

Jacques Derrida

BİRİNCİ KISIM

Paris

1

Hayat bir roman değildir. En azından öyle olmadığına inanmak istersiniz. Roland Barthes, Bièvre Sokağı'nda yürüyor. Yirminci yüzyılın en büyük edebiyat eleştirmeni, gayet anlaşılır nedenlerden ötürü, son derece üzgün. Oldukça Proustvari bir ilişki sürdürdüğü annesi öldü. Dahası Collège de France'ta verdiği "Romanın Hazırlanışı" başlıklı dersi göz ardı edemeyeceği şekilde başarısız oldu: Yıl boyunca öğrencilerine Japon haikularından, fotoğraflardan, gösteren ve gösterilenlerden, Pascalvari oyalanmalardan, kafelerdeki garsonlardan, sabahlıklardan ya da amfi koltuklarından, kısacası roman hariç her şeyden bahsetti. Üstelik üç yıldır böyle sürüp gidiyor bu. Barthes bu dersin bir erteleme taktiğinden ibaret olduğunu, içinde uyuyan aşırı duyarlı yazara uygun düşecek hakiki bir edebi esere başlayacağı ânı ötelemeye yaradığını adı gibi biliyor; yirmi beş yaş altı okurların kutsal kitabı haline gelen *Bir Aşk Söyleminden Parçalar*'da bu duyarlı yazarın henüz filizlenmeye başladığı konusunda herkes hemfikir. Sainte-Beuve'den Proust'a, dönüşümü tamamlayıp yazarlar panteonunda kendisini bekleyen yeri alma zamanı. Anne öldü; *Yazının Sıfır Derecesi*'nden bu yana çember tamamlandı. Vakit geldi.

Siyaset mi? Evet, ona bakacağız. Çin seyahatinden bu yana pek Maoist olduğu söylenemez. Zaten ondan böyle bir şey bekleyen de yok.

Chateaubriand, La Rochefoucauld, Brecht, Racine, Robbe-Grillet, Michelet, anne. Bir çocuğun aşkları.

O zamanlarda da mahallenin her yerinde "Vieux Campeur" mağazaları var mıydı, merak ediyorum.

On beş dakika içinde ölecek.

Blancs-Manteaux Sokağı'nda karnını güzelce doyurduğundan eminim. Oradaki insanların iyi yemekler yediklerini tahmin ediyorum. Roland Barthes *Çağdaş Söylenler*'de burjuvazinin kendini yüceltmek için kurduğu çağdaş mitleri çözümlemiş ve bu kitapla gerçekten ünlü olmuştur. İkbalini bir anlamda burjuvaziye borçludur kısacası. Ama küçük burjuvaziye. Kendini kamu hizmetine adayan büyük burjuvazi ayrıca çözümlenmeyi hak eden özel bir vaka; bu konuda bir makale yazmalı. Bu akşam mı? Neden hemen şimdi yazmasın ki? Yok, olmaz; önce slaytlarını düzenlemeli.

Roland Barthes etrafını hiç fark etmeksizin hızlı hızlı yürüyor; hem de doğuştan gözlemci olmasına, ömrünü her tür göstergenin peşine düşerek geçirmiş, bütün işi gözlemlemek ve çözümlemekten ibaret biri olmasına rağmen. Gerçekten de ezbere bildiği Saint-Germain Bulvarı'nda ne ağaçları ne kaldırımları ne camekânları ne de arabaları görüyor. Artık Japonya'da değil. Isıran soğuğu hissetmiyor. Sokağın gürültüsünü zar zor işitiyor. Tersine dönmüş mağara alegorisini andırıyor durumu biraz: Kendini kapattığı idealar dünyası, duyular dünyasının algısını karartıyor. Etrafında gölgelerden başka bir şey görmüyor.

Roland Barthes'ın kaygılı halini açıklamak için hatırlattığım bu sebeplere tarih de tanıklık ediyor ama ben size gerçekte ne olup bittiğini anlatmak istiyorum. O gün oradayken aklının başka yerde olması yalnızca annesinin ölümü, roman yazamaması ya da oğlanlara ilgisinin gitgide ve kendisine sorarsanız geri dönüşsüz bir şekilde azalması değildi. Bunları düşünmediğini söylemiyorum, saplantılı nevrozlarının niteliğinden hiç şüphem yok. Fakat bugün başka bir şey var. Yoldan geçen dikkatli biri düşüncelere gömülmüş bu adamın dalgın bakışlarından bir daha hiçbir zaman coşku duymayacağına inandığını fark ederdi. Annesinden, oğlanlardan ve hayalet romanından fazlası var onda.

Libido sciendi, öğrenme tutkusu ve bu tutkuyla canlanan, beşeri bilgide devrim yaratma, hatta belki de dünyayı değiştirme olasılığının mağrur umudu var. Barthes Écoles Sokağı'ndan geçerken teorisini düşünen Einstein gibi mi hissediyor kendini? Kesin olan tek şey dikkatsiz olduğu. Ofisine varmasına 20-30 metre kala bir kamyonet çarpıyor ona. Sac levhayla buluşan etin o tipik, korkunç, boğuk sesi duyuluyor ve bedeni bir bez bebek gibi yola yuvarlanıyor. Yoldan geçenler irkiliyor. 25 Şubat 1980'in o öğleden sonrası gözlerinin önünde neler yaşandığını anlamaları mümkün değil, hem de son derece geçerli sebeplerle; çünkü bugüne dek herkes olanları görmezden geldi.

2

Göstergebilim çok tuhaf bir şey. Mucidi, dilbilimin kurucusu Ferdinand de Saussure. *Genel Dilbilim Dersleri* kitabında, "göstergelerin toplum hayatı içindeki yaşamını inceleyen bir bilim olarak tasarlanmasını" öneriyor. Evet, hepsi bu. Bu işle gerçekten uğraşmak isteyenler için bir de izlek koyuyor ortaya: "[Sözkonusu bilim] sosyal psikolojinin, dolayısıyla da genel psikolojinin bir bölümünü oluşturacaktır. Biz bu bilimi (Yunanca *sēmeîon* yani 'gösterge'den hareketle) *semiyoloji/göstergebilim* olarak adlandıracağız. Göstergebilim bize göstergelerin ne olduğunu, hangi yasalara bağlı olduğunu öğretecek. Henüz var olmadığından nasıl bir bilim olacağını bilemeyiz ama kurulması gerekli, yeri önceden belli. Dilbilim bu genel bilimin bölümlerinden sadece biri; dolayısıyla göstergebilimin ortaya çıkaracağı yasalar dilbilime de uygulanabilecek. Böylece dilbilim insana ilişkin olgular bütünü içinde iyice belirlenmiş bir alana bağlanabilecek." Oyuncu Fabrice Luchini'nin çok iyi seslendirdiği bu pasajı bize yeniden okumasını, bu kelimelerin her birini üstüne basa basa yeniden vurgulamasını isterdim; böylece tüm dünya, anlamını olmasa da en azından güzelliğini kavrayabilirdi. Çağdaşlarının neredeyse hiç anlayamadığı bu harika öngörü (dersler 1906'da verilmişti) bir yüzyıl sonra ne gücünden ne de müphemliğinden

bir şey kaybetti. O zamandan beri pek çok göstergebilimci daha açık ve ayrıntılı tanımlamalar yapmaya çalıştıysa da (bazen ne yaptıklarını fark etmeksizin) birbirleriyle çeliştiler, her şeyi birbirine karıştırdılar ve sonuçta tek başarabildikleri (o da zar zor) dildışı gösterge sistemlerinin listesini uzatmak oldu: Trafik kuralları, uluslararası denizcilik kuralları, otobüs numaraları ve otel odası numaraları askeri rütbelere ve işaret dili alfabesine eklendi... hepi topu bu.

Esas amaçla kıyaslandığında hayli yetersiz.

Böyle bakınca göstergebilim, dilbilim alanını kapsamak şöyle dursun, tüm dillerin en basit ve kısıtlı hali olan ilkel protodillerin incelenmesine indirgenmiş gibi görünüyor.

Oysa aslında hiç de öyle değil.

Bologna'nın bilge adamı, yaşayan son büyük göstergebilimcilerden Umberto Eco'nun insanlık tarihinde belirleyici olmuş büyük icatlara sık sık atıfta bulunması tesadüf değil: tekerlek, kaşık, kitap... ona göre bunlar kusursuz araçlardır, tesiri artırılamaz. Doğrusu her şey göstergebilimin aslında insanlık tarihindeki en büyük icatlardan ve insanın yarattığı en güçlü araçlardan biri olduğunu ortaya koyuyor fakat tıpkı ateş ve atom gibi başta ne işe yaradığı, ne için kullanılacağı bilinmiyor.

3

Aslında on beş dakika geçmiş, ama o ölmemiş. Roland Barthes su oluğunda hareketsiz uzanıyor ama bedeninden boğuk bir hırıltı çıkıyor; muhtemelen haikular, aleksandren vezninde yazılmış Racinevari şiirler ve Pascalvari vecizelerle dolu zihni bilinçsizliğe sürüklenirken bir adamın deli gibi bağırdığını işitiyor ve belki de bunun duyacağı son şey olacağını düşünüyor (elbette, hâlâ düşünüyor). "Kendini tekerrrlerimin altına attı! Kendini tekerrrlerimin altına attı!" diye bağırıyor adam. Nerenin aksanı bu? Şaşkınlıklarını atlatan yolcular etrafında toplanıyor ve yakında cesede dönecek bedene doğru eğilip durumu tartışıyor, çözümlüyor, değerlendiriyorlar:

— Yardım çağırmalıyız!

— Gerek yok. İşi bitmiş.

— Kendini tekerrrlerimin altına attı, hepiniz şahitsiniz!

— Çok berbat görünüyor.

— Zavallı adam...

— Bir telefon kulübesi bulmalıyız. Bozukluğu olan var mı?

— Frrrene bile basacak vakit olmadı!

— Dokunmayın, ambulansı beklemeliyiz.

— Çekilin! Ben doktorum.

— Onu ters çevirmeyin!

— Ben doktorum! Hâlâ yaşıyor.

— Ailesine haber vermek lazım.

— Zavallı adam...

— Onu tanıyorum!

— İntihar mı etmiş?

— Kan grubunu öğrenmeliyiz.

— Benim müşterim o. Her sabah barıma gelip bir kadeh içer.

— Artık gelemeyecek...

— Sarhoş mu?

— İçki kokuyor.

— Bara oturup bir kadeh beyaz şarap içer, yıllardan beri her sabah.

— Ama kan grubunu bilmiyorsun...

— Etrrrafına bakmadan karrrşıdan karrrşıya geçti!

— Sürücü her durumda aracının kontrolünü sağlamalıdır, kural bu.

— Dostum, kaskon iyiyse endişelenmene gerek yok.

— Evet, ama hasarsızlık indirimine veda edecek.

— Dokunmayın!

— Ben doktorum!

— Ben de doktorum.

— O zaman onunla siz ilgilenin. Ben ambulans çağırıyorum.

— Mallarrrrımı teslim etmem lazım...

Dünyadaki dillerin çoğu dilucu ünsüzü *r*'yi kullanır, Fransızlarsa aksine, yaklaşık üç yüz yıl önce yuvarlak *r* denen dilardı-artdamaksıl *R*'yi benimsemiştir. Almanca ve İngilizcede yuvarlak *r* yoktur. İtalyanca ve İspanyolcada da. Belki Portekizcede olabilir. Evet, biraz gırtlaktan duyuluyor ama adamın telaffuzu tam olarak genizden gelmiyor, yeterince müzikal de değil, aslında epey tekdüze, öyle ki panik tonlamalarını ayırt etmek zor.

Rus olabilir.

4.

Dilbilimden doğan ve sadece en ilkel, en sınırlı dillerin incelenmesinde kullanıldığı için az gelişmeye mahkûm görünen göstergebilim son anda nasıl bir nötron bombasına dönüşebildi?

Elbette Barthes'ın hiç de yabancı olmadığı bir çalışmayla.

Başlangıçta göstergebilim dilsel olmayan iletişim sistemlerine odaklı bir alandı. Bizzat Saussure de öğrencilerine şöyle demişti: "Dil, kavramları belirten bir göstergeler dizgesidir. Onun için de yazıyla, sağır-dilsiz abecesiyle, simgesel nitelikli kutsal törenlerle, incelik belirtisi sayılan davranış biçimleriyle, askerlerin belirtkeleriyle vb., vb., karşılaştırılabilir. Yalnız, dil bu dizgelerin en önemlisidir."[1] Bu az çok doğru; tabii gösterge dizgelerin tanımını açıkça ve kasten iletişim kurmaya meyilli olanlarla sınırlarsak. Belçikalı dilbilimci Eric Buyssens göstergebilimi "İletişim süreçlerinin incelenmesi, diğer bir deyişle, başkalarını etkilemek için kullanılan ve etkilemek istediklerimizin tanıdığı araçlar" olarak tanımlar.

Barthes'ın dahiyane fikri, iletişim sistemleriyle yetinmeyip çalışmasını anlam sistemlerini kapsayacak şekilde genişletmekti. Bu özgürlüğün tadını bir kere aldı mı insan daha azıyla yetinemez: Trafik işaretlerini ya da askeri işaretleri incelemek, bir dilbilimci için ancak satranç ya da poker oyuncusunun tarot

1 Ferdinand de Saussure, *Genel Dilbilim Dersleri*, çev. Berke Vardar, Birey ve Toplum Yayınları, 1985, s. 18.

bakması ya da remi oynaması kadar keyiflidir. Tam da Umberto Eco'nun düşüneceği gibi: İletişim için dil kusursuzdur, daha iyisi yapılamaz. Fakat dil her şeyi söylemez. Beden konuşur, nesneler konuşur, tarih konuşur, bireysel ya da kolektif yazgılar konuşur, yaşam ve ölüm binlerce farklı biçimde durmadan bizimle konuşur. İnsan yorumlayan bir makinedir; biraz da hayal gücü varsa her yanda göstergeler görür: karısının mantosunun renginde, arabasının kapısındaki çizgide, kapı komşularının yeme alışkanlıklarında, Fransa'daki aylık işsizlik rakamlarında, Beaujolais Nouveau şarabındaki muz tadında (çoğunlukla muz, çok nadiren de frambuaz tadında olur. Neden? Kimse bilmiyor ama bunun bir açıklaması olmalı ve bu açıklama da göstergebilimsel), metro geçidinde önünde giden siyah kadının gururlu ve dimdik yürüyüşünde, ofis arkadaşının gömleğinin ilk iki düğmesini iliklememe alışkanlığında, gol atan bir futbolcunun sevincini gösterme biçiminde, partnerinin orgazm olduğunda attığı çığlıkta, İskandinav mobilyalarının tasarımında, tenis turnuvasının ana sponsorunun logosunda, filmlerin jenerik müziğinde, mimaride, resimde, mutfakta, modada, barda, iç dekorasyonda, kadın ve erkeğin Batı'daki temsilinde, aşkta ve ölümde, yerde ve gökte vs. Barthes'la birlikte göstergelerin artık işaret olmasına gerek kalmadı, belirticilere dönüştüler. Belirleyici bir değişim. Her yerdeler. Göstergebilim artık tüm dünyayı fethetmeye hazır.

5

Müfettiş Bayard, Pitié-Salpêtrière Hastanesi'nin acil servisine gidip kendini tanıtıyor, ona Roland Barthes'ın oda numarasını söylüyorlar. Araştırdığı vakanın ayrıntıları şöyle: erkek, altmış dört yaşında, çamaşırhane kamyonetinin altında kalmış, Écoles Sokağı'nda, pazartesi öğleden sonra, yaya geçidinden geçerken. Kamyonetin sürücüsü Bulgar Yvan Delahov'un kanında bir miktar alkol çıkmış ama 0,8 promil olan yasal sınırın altında; 0,6 promil. Geç kaldığını itiraf etmiş, aracındaki gömlekleri teslim etmesi gerekiyormuş. Yine de hızının saatte altmış kilometrenin

üstüne çıkmadığını belirtmiş. Ambulans geldiğinde yaralının bilinci kapalıymış, üzerinden hiçbir kimlik belgesi çıkmamış ama yazar ve Collège de France'ta profesör olan Michel Foucault diye biri onu teşhis etmiş. Böylece maktulün Collège de France profesörlerinden yazar Roland Barthes olduğu ortaya çıkmış.

Buraya kadar olanlar, bu vakaya bırakın Genel İstihbarat Servisi'nde çalışan bir komiserin, bir dedektifin dahi gönderilmesinin gerekçesi olamaz. Doğrusu Jacques Bayard'ın varlığını tek bir ayrıntı açıklıyor: 25 Şubat 1980'de kaza gerçekleştiğinde, Roland Barthes Blancs-Manteaux Sokağı'nda François Mitterrand'la yediği yemekten dönüyor olması.

Görünüşte yemekle kaza arasında bir bağlantı yok; gelecek sene cumhurbaşkanlığı seçimlerine katılacak sosyalist adayla bir çamaşırhane işletmesinin Bulgar sürücüsü arasında da bir bağlantı yok ama Genel İstihbarat Servisi her zamanki gibi her şeyi soruşturuyor, özellikle de seçim kampanyası öncesinde François Mitterrand'ı. Oysa Michel Rocard kamuoyu yoklamasına göre daha gözde bir aday (Sofres anketi, Ocak 1980: "En İyi Sosyalist Aday Kim?" Mitterrand %20, Rocard %55) ama herhalde yüksek mevkidekiler onun Rubicon'u geçmeye cesaret edemeyeceğini tahmin ediyor: Sosyalistler için meşruiyet önemlidir ve Mitterrand yeniden parti başkanı seçildi. Altı yıl önce Giscard'ın %50,81'lik oyuna karşı Mitterrand %49,19 oy almıştı; evrensel oy hakkının kabulünden beri cumhurbaşkanlığı seçimlerinde kaydedilmiş en düşük farktı bu. Beşinci Cumhuriyet'in tarihinde ilk kez sol kanattan bir başkanın seçilme tehlikesi bertaraf edilemiyordu, bu yüzden de Genel İstihbarat Servisi devreye bir dedektif soktu. Jacques Bayard'ın görevi öncelikle Barthes'ın Mitterrand'ın dairesindeyken çok içip içmediğini, ya da köpeklerin de dahil olduğu sadomazoşist bir orji gibi daha ilginç bir rezalete karışıp karışmadığını belirlemekten ibaret. Sosyalist lider geçen yıllarda pek az skandala karışmıştı, attığı adıma dikkat ediyormuş gibiydi. Rasathanenin bahçesindeki sahte kaçırılma olayı unutulmuştu. Vichy rejiminden aldığı Francisque

madalyası artık tabu haline gelmişti. Yeni bir şey bulmak gerekiyordu. Jacques Bayard resmi olarak kazanın hangi şartlar altında meydana geldiğini saptamakla görevlendirilmişti ama açıkça belirtilmese de kendisinden ne beklendiğinin farkındaydı: sosyalist adayın itibarına gölge düşürmenin bir yolu olup olmadığını araştırmak, hatta gerekirse ona çamur atmak.

Jacques Bayard hastane odasının kapısına vardığında koridorda upuzun bir kuyrukla karşılaşıyor. Kuyruktakilerin hepsi de kaza geçiren adamı ziyaret etmek için bekliyor. İyi giyimli yaşlılar, kötü giyimli gençler, kötü giyimli yaşlılar, iyi giyimli gençler; uzun saçlısı, kısa saçlısı, Mağribisi, her türden insan mevcut, kadından çok erkek var. Sırada beklerken aralarında tartışıyor, yüksek sesle konuşuyor, hatta ara ara birbirlerine bağırıyorlar, bazıları da kitap okuyup sigara içiyor. Barthes'ın ne kadar meşhur olduğunu tam kestiremeyen Bayard ne haltlar döndüğünü merak ediyor muhtemelen. Ona verilen yetkiyi kullanarak kuyruğun önüne geçiyor, "Polis!" diyerek odaya giriyor.

Jacques Bayard hiç vakit kaybetmeden not alıyor: adamın yatağı şaşırtıcı derecede yüksek, boğazına tüp takılı, yüzü yara bere içinde, üzgün görünüyor. Odada dört kişi daha var: erkek kardeş, editör, bir öğrenci ve çok şık, genç bir Arap, bir tür prens olmalı. Arap prensin adı Youssef, profesörle çömezi Jean-Louis'nin ortak arkadaşı; Jean-Louis, profesörün muhtemelen en parlak saydığı, öyle değilse de en çok sevdiği öğrencisi. Jean-Louis ile Youssef on üçüncü bölgede aynı dairede yaşıyor ve bu dairede Barthes'ın yaşamına renk katan geceler düzenliyorlar. Barthes orada o kadar çok insanla karşılaşıyor ki: öğrenciler, kadın oyuncular, birçok ünlü, genellikle André Téchiné, bazen Isabelle Adjani ve her zaman genç entelektüellerden oluşan bir kalabalık. Şimdilik bu ayrıntılar, yalnızca kazanın hangi şartlarda oluştuğunu anlamak için orada bulunan Müfettiş Bayard'ı ilgilendirmiyor. Barthes hastaneye getirildikten sonra bilinci yerine gelmişti. Etrafında koşuşan arkadaşlarına, "Ne saçmalık! Ne saçmalık!" diyordu. Çok sayıda yarasına ve çeşitli yerlerindeki

kırıklara rağmen durumu o kadar da endişe verici görünmüyordu. Ama küçük kardeşinin de söylediği gibi, Barthes'ın "Aşil topuğu" ciğerleriydi. Gençliğinde tüberküloz geçirmişti ve çok fazla sigara içiyordu. Sonuç olarak ortaya çıkan kronik nefes darlığı o gece yakasına yapışıyor ve soluk alamıyor, entübe edilmesi gerekiyor. Bayard geldiğinde Barthes'ın bilinci açık ama artık konuşamaz halde.

Bayard usulca Barthes'a sesleniyor. Ona birkaç soru soracak, başıyla evet ya da hayır işareti vermesi kâfi. Barthes komisere hüzünlü bir cocker'ın gözleriyle bakıyor. Kafasını halsizce sallıyor.

"Araç size çarptığında çalıştığınız yere mi gidiyordunuz?" Barthes evet anlamında kafasını sallıyor. "Araç hızlı mı geliyordu?" Barthes başını yavaşça bir o yana bir bu yana yatırıyor, Bayard da bundan Barthes'ın yanıtı bilmediğini anlıyor. "Dalgın mıydınız?" Evet. "Dikkatsizliğinizin katıldığınız yemekle bağlantısı var mıydı?" Hayır. "Peki verdiğiniz derslerle mi ilgiliydi?" Duraksama. Evet. "Bu yemekte François Mitterrand'la mı buluştunuz?" Evet. "Yemek sırasında özel ya da alışılmadık bir şey oldu mu?" Duraksama. Hayır. "İçki içtiniz mi?" Evet. "Çok mu içtiniz?" Hayır. "Bir kadeh mi?" Evet. "İki kadeh mi?" Evet. "Üç kadeh mi?" Duraksama. Evet. "Dört kadeh mi?" Hayır. "Kaza olduğunda kimlik belgeleriniz üstünüzde miydi?" Evet. Duraksama. "Emin misiniz?" Evet. "Sizi bulduklarında üstünüzden kimlik belgesi çıkmadı. Evde ya da başka bir yerde unutmuş olabilir misiniz?" Uzun bir duraksama. Barthes'ın bakışları birdenbire kesinlik kazanıyor. Kafasıyla hayır diyor. "Ambulans gelmeden önce siz yerde yatarken birisi size dokundu mu, hatırlıyor musunuz?" Barthes soruyu anlamamış ya da duymamış gibi görünüyor. Hayır. "Hayır, yani hatırlamıyor musunuz?" Yine bir duraksama ama bu defa Bayard onun yüzündeki ifadeyi anladığını düşünüyor: Barthes kuşkuyla bakıyor. Hayır anlamında sallıyor kafasını. "Cüzdanınızda para var mıydı?" Barthes gözlerini onu sorgulayan adama dikiyor. "Mösyö Barthes, beni duyuyor

musunuz? Üstünüzde para var mıydı?" Hayır. "Üzerinizde değerli başka bir şey var mıydı?" Yanıt yok. Barthes'ın bakışları öyle sabit ki gözlerinin ardındaki tuhaf ateş olmasa öldüğü düşünülebilir. "Mösyö Barthes? Üstünüzde size ait değerli bir şey var mıydı? Sizce üstünüzden bir şey çalınmış olabilir mi?" Odayı dolduran sessizliği Barthes'ın solunum cihazından çıkan boğuk nefes bozuyor sadece. Saniyeler geçip gidiyor. Barthes yavaşça hayır işareti veriyor, sonra kafasını çeviriyor.

6

Hastaneden çıkarken Müfettiş Bayard ortada bir sorun olduğunu düşünüyor: Rutin bir soruşturmadan ibaret gibi görünen işlemin büsbütün gereksiz olmayabileceğini fark ediyor; sıradan bir kazaya benzeyen olayda kimlik belgelerinin kaybolması muallakta kalan bir nokta; bu noktayı açıklığa kavuşturmak için tahmin ettiğinden daha fazla insanı sorguya çekmesi gerekecek; iz sürmeye Écoles Sokağı'ndan, Collège de France'ın önünden başlayacak (bugüne kadar varlığından haberdar olmadığı ve mahiyetini de pek anlamadığı bir kurum); "Düşünce Sistemleri Tarihi Profesörü" (aynen böyle geçiyor) Mösyö Foucault'yla görüşecek; saçlı sakallı bir yığın öğrenciyi, ardından kazanın görgü tanıklarını, sonra da kurbanın arkadaşlarını sorgulaması gerekecek. Bu fazladan iş yükünden dolayı aynı anda hem şaşkın hem de sıkkın. Fakat hastane odasında ne gördüğünü biliyor. Barthes'ın gözlerinden korku okunuyordu.

Kafası düşüncelerle meşgul Komiser Bayard, bulvarın diğer tarafında park halindeki siyah Citroën DS'e dikkat etmiyor. Resmi aracı Peugeot 504'üne binip Collège de France'ın yolunu tutuyor.

7

Girişte, verilen derslerin listesi ilişiyor gözüne: "*Nükleer Manyetizma*", "*Gelişim Nöropsikolojisi*", "*Güneydoğu Asya'nın*

Sosyografisi", "*İslamiyet Öncesi Doğu'da Hıristiyanlık ve Gnosis*"... Öğretim üyelerinin odasına kafası karışmış halde gidip Michel Foucault'yu soruyor. O sırada derste olduğunu söylüyorlar.

Amfi ağzına kadar dolu. Bayard içeri bile giremiyor. Kendine geçecek yer bulmaya çalışırken kalabalık ve öfkeli bir öğrenci duvarı tarafından geri püskürtülüyor. Merhametli bir öğrenci bu işlerin nasıl olduğunu fısıldayarak açıklıyor ona: Yer bulmak için ders başlamadan iki saat önce gelmeniz gerekir. Amfi dolunca tam karşıda, dersin hoparlörlerle yayınlandığı amfide konuşlanabilirsiniz. Foucault'yu göremezsiniz ama en azından duyarsınız. Bayard da B amfisine gidiyor; orası da epey kalabalık ama yer bulmak mümkün. Dinleyiciler epey renkli: gençler, yaşlılar, hippiler, yuppiler, punklar, gotikler, tüvit ceketli İngilizler, dekolteli İtalyanlar, çarşaflı İranlılar, küçük köpekleriyle büyükanneler... Astronot kılığındaki (gerçi başlık takmamışlar) genç ikiz kardeşlerin yanına oturuyor. Herkes çalışkan görünüyor; kimileri deftere not alıyor, kimileri can kulağıyla dinliyor. Zaman zaman tiyatrodaki gibi öksürüyorlar ama sahnede kimse yok. Genizden konuşan bir ses yayılıyor hoparlörlerden; biraz 1940'ların havasını taşıyan bu ses tam Chaban-Delmas'ya değil de Jean Marais ile Jean Poiret'nin karışımına benziyor ama çok daha tiz.

"Sorunsallaştırmak istediğim mesele," diyor ses, "şu: Kurtuluş düşüncesinde –diğer bir deyişle, aydınlanma düşüncesinde, ilk vaftizle insanoğlunun günahlarından arınması düşüncesinde– kefaretin yinelenmesinin, hatta günahların yinelenmesinin anlamı ne olabilir?"

Tam bir profesör sorusu, Bayard bunu seziyor. Neden bahsettiğini kavramaya çalışıyor ama maalesef tam o çaba sarf ederken Foucault, "Öyle ki hakikate yönelen ve kendini ona aşkla bağlayan öznenin kendi sözlerinde bir hakikat tezahür eder, bu hakikat de Tanrı'nın, hakikatten başka bir şey söyleyemeyen, asla yalan söylemeyen, tamamen dürüst olan Tanrı'nın hakiki mevcudiyetinin tezahürüdür," diyor.

Foucault o gün hapishaneden, denetimden, arkeolojiden, biyoiktidardan ya da jeneolojiden mi bahsediyordu, kimbilir? Amansız ses ağır ağır devam ediyor: "Hatta birtakım filozoflara ya da kozmolojilere göre dünya farklı yönlere gidebilirse de bireylerin yaşamında zamanın tek bir yönü vardır." Bayard anlamadan dinliyor. Aynı anda hem öğretici hem de düşündürücü, kendince melodik; hayli ustalıkla kullanılan sessizlik ve vurguların ritmiyle desteklenen tınıya bırakıyor kendini.

Bu adam ondan fazla mı kazanıyor?

"Eylemleri esas alan, irade öznesine ve dolayısıyla kabahatin sınırsız yinelenebilirliğine dayanan bu hukuk sistemi ile özneleri ilgilendiren zamansal ritme ve geri dönüşsüzlüğe dayanan kurtuluş ve kusursuzluğun genel çerçevesi arasında, sanıyorum ki hiçbir bütünleşme olasılığı yoktur..."

Evet, hiç şüphe yok. Bayard kendisini bu sesten tiksindiren içgüdüsel garezi dizginleyemiyor. Polisin vergi mükelleflerinin vergileri için bu gibi insanlarla yarışması gerekiyor. Bayard da onlar gibi devlet memuru ama o, emeğinin toplum tarafından karşılanmasını hak ediyor. Neymiş ki bu Collège de France? I. François kurmuş, anladık; okulun girişinde okumuştu bunu. Peki ya sonra? Boşta gezen solculardan, emeklilerden, meczuplardan ya da pipo içen hocalardan başkasının ilgilenmediği, herkese açık dersler; konular da daha önce hiç duymadığı, ipe sapa gelmez konular... Diploma yok, sınav yok. Barthes ve Foucault gibi insanlar bu abuk sabuk şeyleri anlatmak için para alıyor. Bayard'ın şimdiden emin olduğu bir şey var: İnsanlar buraya meslek öğrenmeye gelmiyor. Neymiş, *episteme*'ymiş, kıçımın kenarı.

Ses, haftaya görüşürüz diyerek dersi bitirince Bayard da A amfisine geri dönüyor, çift kanatlı kapıdan taşan öğrenci akınını yarıyor, nihayet içeri giriyor, en uçta, ceketinin altına balıkçı yaka kazak giymiş gözlüklü, kel adamı fark ediyor. Hem sağlam yapılı hem de sırım gibi görünüyor; çenesi çıkık, alt dişleri biraz önde, duruşunda insanların ona verdiği değeri bildiğini gösteren

bir mağruriyet var, kafası da kusursuz bir şekilde tamamen tıraşlı. Bayard kürsüye kadar gidiyor. "Mösyö Foucault?" Uzun boylu kel, dersi sona eren bir öğretmenin gevşemiş tavrıyla notlarını toparlıyor. Teveccühle Bayard'a dönüyor, hayranlarının onunla konuşmak için bazen ne büyük bir çekingenliğin üstesinden gelmek zorunda kaldıklarının farkında. Bayard kimliğini gösteriyor. O da çıkardığı kimliğin nasıl bir etki yaratacağının hayli farkında. Foucault bir an duruyor, kimliğe bakıyor, polisi süzüyor, sonra yine notlarına dalıyor. Hâlâ sınıftan çıkanların dikkatini çekmek istiyormuş gibi abartılı bir sesle, "İktidar tarafından kimliğimin tespit edilmesini reddediyorum," diyor. Bayard duymamış gibi yapıyor: "Kaza hakkında konuşacağım."

Uzun boylu kel notlarını çantasına tıkıştırıyor ve hiçbir şey söylemeden kürsüden ayrılıyor. Bayard arkasından koşuyor: "Mösyö Foucault, nereye gidiyorsunuz? Size birkaç soru sormam gerekiyor!" Foucault kocaman adımlarla amfide yürüyüp gidiyor. Sınıftan hâlâ çıkmayanların duyabilmesi için kime yöneldiği belli olmayan yüksek bir sesle arkasına dönmeksizin cevap veriyor: "İktidar tarafından konumlandırılmayı reddediyorum." Amfidekiler gülüyor. Bayard onu kolundan yakalıyor: "Gerçekleri bildiğiniz gibi anlatmanızı istiyorum sadece." Foucault donup kalıyor ve sesini çıkarmıyor. Tüm vücudu kaskatı kesiliyor. Kolunu kavrayan ele Kamboçya Soykırımı'ndan beri yaşanan en ağır insan hakları ihlaline maruz kalmış gibi bakıyor. Bayard kolu tutmaktan vazgeçmiyor. Etraflarında fısıldaşmalar oluyor. Uzun süren bir dakikadan sonra Foucault konuşmaya razı oluyor: "Benim bildiğim gerçek, onu öldürdükleridir." Bayard anlayıp anlamadığından pek emin değil:

— Öldürdükleri mi? Kim öldürüldü?

— Arkadaşım Roland.

— Ama o ölmedi ki!

— Çoktan öldü.

Foucault gözlüklerinin ardından miyoplara özgü keskin bakışlarla karşısındaki adama dikiyor gözlerini ve ağır ağır, her

heceyi vurgulayarak, gizli mantığını sadece onun bildiği uzun bir tiradı nihayete erdiriyormuş gibi bildiriyor:

— Roland Barthes öldü.

— Peki ama onu kim öldürdü?

— Tabii ki sistem öldürdü!

Bu "sistem" sözcüğü tam da korktuğu şeyin başına geldiğini doğruluyor: Solcuların arasına düştü. Ağızlarından toplumun yozlaşması, sınıf mücadelesi ve "sistem"den başka bir şey çıkmadığını deneyimlerinden biliyor. Devamını getirmesini isteksizce bekliyor. Foucault yücegönüllülük göstererek onu aydınlatmaya razı oluyor:

— Geçtiğimiz yıllarda Roland'la acımasızca alay ettiler. Çünkü onun şeyleri olduğu gibi anlama ve onları daha önce görülmemiş bir yenilikle icat etme gibi paradoksal bir gücü vardı; jargonunu eleştirdiler, pastiş ve parodisini yaptılar, onu karikatürleştirdiler, hicvettiler...

— Düşmanlarını tanıyor musunuz?

— Elbette! Collège de France'a geldiğinden beri (onu ben soktum buraya) onu kıskananlar arttı. Düşmandan başka bir şeyi yoktu: gericiler, burjuvalar, faşistler, Stalinistler ve bilhassa, bilhassa da onu hiçbir zaman affetmeyen kokuşmuş, yaşlı eleştirmenler!

— Niçin affetmeyen?

— Düşünmeye cüret ettiği için! Onların bayat, burjuva düzenlerine karşı çıkmaya, kokuşmuş normatif işlevlerini gözler önüne sermeye, gerçekte ne olduklarını göstermeye cesaret etti: saçmalık ve tavizlerle kirlenmiş yaşlı fahişeler!

— Peki ama kim bunlar?

— İsimleri mi? Siz beni ne sanıyorsunuz? Picard'lar, Pommier'ler, Rambaud'lar, Burnier'ler! Ellerine fırsat geçse onu kurşuna dizerlerdi; Sorbonne'un avlusunda, Victor Hugo heykelinin altında on iki kurşun deliği...

Foucault aniden yürümeye başlıyor, Bayard hazırlıksız yakalanıyor, aralarındaki mesafe birkaç metre açılıyor. Foucault

amfiden çıkıyor, merdivenlere yöneliyor. Bayard peşinden koşuyor, onu çok yakından takip ediyor, ayak sesleri taş zeminde çınlıyor. Bayard sesleniyor: "Mösyö Foucault, bahsettiğiniz bu insanlar da kim?" Foucault arkasına dönmeksizin yanıtlıyor: "Köpekler, çakallar, katırlar, aptallar, alçaklar ama bilhassa da, bilhassa da, bilhassa da onlar! Kurulu düzenin uşakları, eski dünyanın kâtipleri, ölü bir düşünce sisteminin godoşları, tek yaptıkları adi sırıtışlarıyla bize ilelebet o sistemin çürümüş cesedini koklatmaya çalışmak." Bayard merdivenin tırabzanına tutunarak soruyor: "Hangi ceset?" Foucault merdivenleri dörder dörder tırmanarak şöyle diyor: "Ölü düşüncenin cesedi!" Ardından alaycı bir kahkaha atıyor. Foucault'ya yetişmeye çalışırken yağmurluğunun ceplerinde kalem arayan Bayard soruyor: "Rica etsem Rambaud isminin harflerini kodlar mısınız?"

8

Komiser kitap almak için bir kitapçıya giriyor ama alışkın olmadığından raflar arasında yolunu bulmakta zorlanıyor. Raymond Picard'ın kitaplarını bulamıyor. Nispeten kültürlü görünen kitapçı laf arasında Raymond Picard'ın öldüğünü (Foucault bunu belirtmeyi ihmal etmişti) ama isterse *Nouvelle Critique ou nouvelle imposture* [Yeni Eleştiri ya da Yeni Sahtekârlık] kitabını sipariş edebileceğini söylüyor. Öte yandan Raymond Picard'ın çömezlerinden biri olan ve yapısalcı eleştiriye savaş açan René Pommier'nin *Assez Decodé* [Şifre Çözmeye Son] kitabı var, (en azından kitapçı kitabı böyle pazarlıyor ama bunun Bayard'a pek yardımı dokunmuyor) ayrıca Rambaud ile Burnier'nin öne çıkan kitabı *Le Roland-Barthes sans peine* [Zahmetsiz Roland Barthes Kılavuzu] de mevcut. Oval, turuncu bir kadrajın içinde Barthes'ın ciddi bir fotoğrafının yer aldığı, yeşil kapaklı, ince bir kitap bu. Crumb'ın çizimlerine benzeyen küçük bir çizgi roman karakteri bu turuncu kadrajın dışına taşıyor; tüm dişlerini göstererek alaycılıkla gülerken eliyle ağzının ucunu kapamış "Hi

hi!" diyor. Bu arada, kontrol ettim, çizgi karakter gerçekten de Crumb'ın. Fakat Bayard'ın 68'lerin karşı kültür çizgi romanı *Kedi Fritz*'den hiç haberi yok, dolayısıyla kitabın kapağındaki karakterin balıkçı yaka kazaklar giyen, esrar içen ve Kerouacvari Cadillac'larda önüne gelen her şeyi düzen bir kedi olarak çizildiği, siyahların saksafon çalan kargalar olarak karakterize edildiği, kent ayaklanmaları ve yanan çöp kutularının arkaplanı oluşturduğu çizgi romanın baş kahramanı olduğunu bilmiyor. Gerçi Crumb iriyarı güçlü kalçaları, odunculara benzeyen omuzları, gülle gibi memeleri ve kısrak gibi kıçları olan kadın karakterler çizmesiyle meşhur. Çizgi roman estetiğine pek de aşina olmayan Bayard bağlantıyı kuramıyor. Yine de Pommier'ninkiyle birlikte bu kitabı da alıyor. Picard'ın kitabını sipariş etmiyor çünkü ölü yazarlar soruşturmanın bu aşamasında onu ilgilendirmiyor.

Komiser bir kafeye oturup bira ısmarlıyor, Gitane sigarasını yakıyor ve *Zahmetsiz Roland Barthes Kılavuzu*'nu açıyor. (Hangi kafeye oturuyor peki? Ortamın havasını vermek için ince ayrıntılar önemlidir, değil mi? Le Sorbon'da, Écoles Sokağı'nın sonunda, sanat filmleri gösteren küçük Champo Sineması'nın karşısındaki barda hayal ediyorum onu. Fakat doğruyu söylemek gerekirse en ufak bir fikrim yok, siz istediğiniz yere oturtabilirsiniz.) Okuyor:

> "R.B. *(Roland-Barthes* kitabında Roland Barthes kendisinden R.B. diye söz ediyor) yirmi beş yıl önce *Yazının Sıfır Derecesi* başlıklı kitabında arkaik haliyle ortaya çıktı. O günden beri de, kısmen tevellüt ettiği dil olan Fransızcadan yavaş yavaş koparak kendine has dilbilgisi ve söz dağarcığıyla özerk bir dil oluşturdu."

Bayard Gitane'ından bir nefes çekiyor, birasından bir yudum alıp sayfayı çeviriyor. Barda bir garsonun müşterisine, Mitterrand seçilirse Fransa'nın iç savaşa sürükleneceğini izah ettiğini duyuyor.

Birinci ders: İletişimin temelleri.
1- Kendinizi nasıl tanımlıyorsunuz?
Tercümesi: İsminiz nedir?
2- Kendimi L. olarak tanımlıyorum.
Tercümesi: Adım William.

Bayard buradaki hicvin maksadını az çok anlıyor; muhtemelen bu pastişi yapan yazarlarla aynı tarafta durması gerekiyor fakat ihtiyatlı davranıyor. Neden "R.B."de "William" kendine "L." diyor? Anlamak mümkün değil. Sıçtığımın entelleri.

Garson müşteriyle konuşuyor: "Komünistler başa geçince parası olanlar paralarını başka yere koymak için Fransa'yı terk edecek, vergi ödemeyecekleri ve yakalanmayacaklarından emin oldukları bir yere gidecekler!"

Rambaud ve Burnier şöyle diyor:

3- Ne ile "kayıtlı olmak" pragmanızın ekonomisini –adeta ek-sistansınızı gaybete itercesine ve/veya suistimal edercesine– kuşatır, hapseder, tertip ve tanzim eder?
Tercümesi: Mesleğiniz nedir?
4- (Ben) kod birimleri çıkarıyorum.
Tercümesi: Daktilocuyum.

Bu okuduğu onu biraz güldürüyor ama içgüdüsel olarak sözlü bir yıldırma taktiği gibi algıladığı bu tavırdan nefret ediyor. Yine de bu tarz kitapların ona hitap etmediğini iyi biliyor; bunlar enteller için, entel asalaklar kendi aralarında gülebilsinler diye yazılmış kitaplar. Kendileriyle dalga geçiyorlar: Büyük başarı. Bayard da aptal değil, farkına bile varmadan bir parça Bourdieucülük yapıyor.

Bardaki konuşma sürüyor: "Bütün paralar İsviçre'ye geçtiğinde maaş ödeyecek sermayemiz kalmayacak ve iç savaş çıkacak. Sosyalist komünistler öylece kazanmış olacak!" Garson ara verip masalara servis yapıyor. Bayard okumaya devam ediyor:

5- Söylemim R.B. aracılığıyla ayna (ayn-ı?) yansımaları oyunu içinde kendi metinselliğini bulur/tamamlar.

Tercümesi: Roland Barthes dilini akıcı bir şekilde konuşabiliyorum.

Bayard ana fikri anlıyor: Roland Barthes'ın dili anlaşılmaz. Öyleyse onu okuyarak zaman kaybetmek niye? Üstelik tutup bir de onun hakkında neden kitap yazarsın ki?

6- Bunun (benim) kod(um)muş gibi "süblimasyon"u (entegrasyonu) cupido'nun, yani arzumun ikizlenmesindeki "üçüncül kopuş"u meydana getirir.

Tercümesi: Bu dili de öğrenmek isterim.

7- Makroloji olarak R.B. "dikenli tellerle kuşatma" işlevi mi görüyor, yani Fransızcalaştırmaya kapalı bir alan (kontrpuan) mı teşkil ediyor?

Tercümesi: Roland Barthes dilinde konuşmayı öğrenmek bir Fransız için çok zor değil mi?

8- Barthesçı tarzda atkı kodun etrafını sararken, yinelenmesi/yenilenmesi dahilinde onun edimine dolanırız.

Tercümesi: Yok, o kadar da zor değil. Ama öğrenmek için çalışmak lazım.

Komiserin kafa karışıklığı artıyor. Kimden daha çok nefret ettiğini bilemiyor: Barthes'tan mı yoksa onun parodisini yapmaya lüzum gören iki komedyenden mi? Kitabı bırakıyor, sigarasını söndürüyor. Garson tezgâhın arkasına geri dönüyor. Elinde kırmızı şarabıyla itiraz ediyor müşteri: "Evet ama Mitterrand onları sınırda durduracaktır. Paraya da el koyarlar." Garson kaşlarını çatıp müşteriyi azarlıyor: "Siz zenginleri aptal sanıyorsunuz nerhalde! Profesyonel kaçakçılar tutacaklar. Nakitlerini kaçırmak için şebekeler oluşturacaklar. Alpler'i, Pireneler'i aşacaklar Hannibal gibi! Savaştaymış gibi! Yahudileri sınırdan geçirebiliyorlarsa mangırları hayli hayli geçirirler, değil mi?" Müşteri pek ikna olmuş gibi görünmüyor ama belli ki verecek yanıt da bulamıyor; kafasını sallamakla yetinip kadehindekini bitiriyor

ve yenisini sipariş ediyor. Garson açılmış kırmızı şarap şişesini alırken şişiniyor: "Evet, aynen öyle! Tabii! Şahsen umurumda bile değil, kızıllar kazanırsa çekip giderim, Cenevre'de bir iş bulurum. Benim mangırımı alamazlar, hayır, kızıllar için hayatta çalışmam. Siz beni ne sandınız? Ben kimseye çalışmam! Özgürüm! Tıpkı Charles de Gaulle gibi!.."

Bayard Hannibal'in kim olduğunu hatırlamaya çalışıyor ve garsonun sol elinin serçeparmağının bir boğumunun eksik olduğunu fark ediyor. Bir bira daha sipariş etmek için garsonun sözünü kesiyor, René Pommier'nin kitabını açıyor, dört sayfada on yedi kez "zırvalık" sözcüğünü okuyor ve kitabı kapatıyor. Bu sırada garson yeni bir konu ele alıyor: "Hiçbir medeni toplum idam cezası olmadan varlığını sürdüremez..." Bayard hesabı ödeyip para üstünü almadan çıkıyor.

Montaigne heykelini görmeden önünden geçiyor, Écoles Sokağı'nı geçip Sorbonne'a giriyor. Komiser Bayard bütün bu saçmalıklardan hiçbir şey ya da pek bir şey anlamadığını anlıyor. Onu bunlardan kurtaracak biri lazım: bir uzman, çevirmen, bir aracı, eğitici. Yani bir akademisyen. Sorbonne'da Göstergebilim bölümünün yerini soruyor. Görevli kişi soğuk bir tavırla öyle bir bölüm olmadığını söylüyor. Bahçeye çıkıyor, bir göstergebilim dersine katılmak için nereye gitmesi gerektiğini sormak üzere lacivert denizci kabanı ve yelken ayakkabısı giymiş öğrencilerin yanına gidiyor. Öğrencilerin çoğu göstergebilimden bihaber ya da ne olduğunu hayal meyal hatırlıyor. Ama nihayet, Louis Pasteur heykelinin altında cigaralık içen uzun ve gür saçlı bir genç ona, "gö-bil" için Vincennes'a gitmesi gerektiğini söylüyor. Bayard üniversite ortamlarının uzmanı değil ama Vincennes'ın işsiz güçsüz profesyonel provokatörlerin toplaştığı solcu fakültesi olduğunu biliyor. Genç adama neden orada olmadığını soruyor meraktan. Gencin üzerinde boğazlı bir kazak, paçaları midye toplamaya gidiyormuş gibi kıvrılmış siyah bir pantolon ve mor Doc Martens botlar var. Cigarasından bir nefes çekip yanıtlıyor: "İkinci yılıma kadar oradaydım. Ama Troçkist bir gruptaydım.'

Açıklamasını kâfi buluyor ve Bayard'ın sorgulayan bakışlarını görünce öyle olmadığını anlayıp ekliyor: "Eee, bazı sorunlar çıktı."

Bayard ısrar etmiyor. Peugeot 504'üne binip Vincennes'a doğru yola çıkıyor. Kırmızı ışıktayken siyah bir Citroën DS görüp, "İşte, araba dediğin böyle olur!" diye düşünüyor.

9

504'üyle Porte de Bercy'den çevreyoluna bağlanıyor, Porte de Vincennes'dan çıkıyor, upuzun Paris Bulvarı'na ulaşıyor, askeri hastanenin önünden geçiyor, Japonların kullandığı yepyeni mavi bir Renault Fuego'ya yol vermiyor, şatonun etrafını dolanıyor, Floral Parkı'nı ardında bırakıyor, orman yoluna dalıyor ve 70'li yılların devasa banliyö okullarına benzeyen, mimari açıdan insanlığın en büyük başarısızlıklarından biri sayılabilecek baraka benzeri yapıların önüne park ediyor. İhtişamlı Assas'ta hukuk eğitimi aldığı yılları anımsayan Bayard karşısında sersemletici bir yer buluyor: Sınıflara ulaşmak için Afrikalılarla dolu bir çeşit pazar yerinin içinden geçmek, yere serilmiş baygın müptelaları aşmak, çerçöple dolu kurumuş göletin önünden ilerlemek ve pul pul dökülen duvarların yanından geçmek zorunda. Bir dolu poster ve grafitiyle kaplı duvarlarda okuyabildiği yazılar: "Profesörler, öğrenciler, rektörler, idareciler, teknisyenler, işçiler, görevliler: Geberin sürtükler!", "Gıda pazarını kapatamazsınız!", "Vincennes'dan Nogent'a taşınmayacağız!", "Vincennes'dan Marne-la-Vallée'ye taşınmayacağız!", "Vincennes'dan Savigny-sur-Orge'a taşınmayacağız!", "Vincennes'dan Saint-Denis'ye taşınmayacağız!", "Yaşasın proleterlerin devrimi!", "Yaşasın İran devrimi!", "Maoistler = faşistler", "Troçkistler = Stalinistler", "Lacan = aynasız", "Badiou = Nazi", "Althusser = katil", "Deleuze = ananı sikeyim", "Cixous = beni sik", "Foucault = Humeyni'nin yaltağı", "Barthes = Çin aleyhtarı toplum haini", "Kallikles = SS subayı", "Yasaklamayı yasaklamak yasaktır", "Solun birliği = gönünüze girsin", "Bana gelsene, *Kapital* okuruz! İmza: Balibar"...

Leş gibi esrar kokan öğrenciler el ilanlarıyla saldırarak ona yaklaşıyor: "Yoldaş, biliyor musun Şili'de neler oluyor? Peki ya Salvador'da? Arjantin hakkında kaygılı mısın? Ya Mozambik? Mozambik umurunda mı? Nerede olduğunu biliyor musun? Sana Timor'u anlatmamı ister misin? İstemezsen Nikaragua'da insanların okuma yazma öğrenmesi için para topluyoruz. Bana bir kahve ısmarlar mısın?" Burayı daha tanıdık buluyor. Fransız milliyetçi hareketi Jeune Nation'a üye olduğu zamanlar bu solcu cüruflarının ağzına sıçardı. Çöplük olarak kullanılan susuz göletin içine atıyor el ilanlarını.

Bayard nasıl olduğunu çok da anlamadan eğitim ve araştırma birimindeki Kültür ve İletişim bölümüne varıyor. Koridordaki mantar panoda asılı "ders programı" listesini tarıyor ve nihayet aramaya geldiği şeyi bulur gibi oluyor: "İmgenin Göstergebilimi." Yanında sınıf numarası, haftalık ders saatleri ve akademisyenin adı: Simon Herzog.

10

"Bugün James Bond'da geçen rakamları ve harfleri inceleyeceğiz. James Bond'u düşündüğünüzde aklınıza hangi harf geliyor?" Sınıf sessiz, öğrenciler düşünüyor. Sınıfın arkasında oturan Jacques Bayard en azından James Bond'a aşina. "James Bond'un patronunun adı ne?" Bayard bunu biliyor! Cevabı yüksek sesle söyleme isteği karşısında hayrete düşüyor ama birçok öğrenci aynı anda yanıt vererek onun önüne geçiyor: M. "Peki kim bu M ve neden M? M harfi neyi simgeliyor?" Duraksama. Cevap yok. "M yaşlı bir adam fakat dişil bir figür: Bond'u büyütüp koruyan, yaramazlık yaptığında ona kızan ama her zaman müsamaha gösteren, Bond'un görevlerini yerine getirirken hoşnut etmek istediği kişinin, besleyen annenin, *Mother*'ın M'si. James Bond iş bitirici bir adam ama tek tabanca değil, yalnız değil öksüz değil (biyografik olarak öksüz ama sembolik olarak değil: Annesi İngiltere; vatanıyla evli değil, vatanın sevgili evladı) Bir hiyerarşi, bir yapı tarafından, ona imkânsız görevler veren ve

başardığında onunla gurur duyan bütün bir ülke tarafından destekleniyor (M İngiltere'nin mecazı mürseli, kraliçenin temsilcisi, Bond'un elindeki en iyi ajan olduğunu sık sık hatırlatıyor: en sevilen evlat) ve bu görevlerin başarıya ulaşması için tüm maddi imkânlar sağlanıyor. Aslında James Bond hem yoğurdu hem de kaymağını yiyor, bu yüzden de böylesine sevilen bir fantezi, epey güçlü bir çağdaş mit: James Bond, maceraperest memur. Aksiyon VE güvenlik. Kanundışı işler yapıyor, kabahatleri var ve suç işliyor ama üzeri kapatılıyor, ona mubah sayılıyor. Ceza da almıyor çünkü kimliğindeki rakamlarla ifade edilen o meşhur '*licence to kill*' yani öldürme izni var ve bu da bizi o sihirli üç sayıya götürüyor: 007.

Çift sıfır kodu öldürme yetkisini temsil ediyor ve burada sayı sembolizminin mükemmel bir temsilini görüyoruz. Öldürme yetkisi sayıyla nasıl gösterilebilir? On mu? Yirmi mi? Yüz mü? Bir milyon mu? Ölüm ölçülemez. Ölüm hiçliktir, hiçlik de sıfır. Ama cinayet basit bir ölüm değil, bir başkasına dayatılan ölümdür. İki kat ölüm: Bond'un kendi kaçınılmaz ölümü –ki ölme olasılığı mesleğin tehlikesine paralel olarak artar (çift sıfırlı ajanların ömrü hayli kısadır, bu bize sürekli hatırlatılır)– ve ötekinin ölümü. Çift sıfır, ölme ve öldürme yetkisidir. 7'ye gelirsek, kuşkusuz geleneksel olarak en zarif sayılardan biri olduğu düşünülür, tarih ve sembolizm yüklü sihirli bir sayıdır fakat bu bağlamda iki kriteri karşılar: Bir kadına verilecek gül sayısı gibi tek bir sayıdır ve biricikliği, tekliği, bireyliği ifade etmekte kullanılan, kimlik numarasının ima ettiği ikame edilebilirliği ve şahsiyetsizliği yıkan asal bir sayıdır (asal sayı kendinden başkasına bölünmez). Başkahramanı '6 Numara' olan *The Prisoner*'ı [Mahkûm] hatırlayalım; umutsuzca, isyankârca tekrarlar: 'Ben bir sayı değilim!' Öte yandan James Bond kendi sayısıyla gayet barışıktır, üstelik bu sayı olağanüstü ayrıcalıklar sağlar, onu aristokrat haline getirir (kraliçesinin hizmetinde elbette). 007, 6 Numara'nın karşıtıdır: Toplumun kendisine sağladığı aşırı imtiyazlı konumundan hoşnuttur; düşmanın tabiatını

ya da gerekçelerini asla sorgulamaksızın kurulu düzenin sürdürülmesi için özveriyle çalışır. 6 Numara ne kadar devrimciyse, 007 de o kadar muhafazakârdır. Gerici 7 burada Devrimci 6'yla karşıtlaşır ve gericilik kelimesinin anlamı 'sonradanlığa' işaret ettiğinden (muhafazakârlar devrimden 'sonra', devrime tepki olarak *ancien régime*'e, yani eski kurulu düzene geri dönmeye çalışır), muhafazakâr rakamın devrimci rakamın sonrasında gelmesi mantıklıdır (netleştirelim: James Bond 005 değildir). Dolayısıyla 007'nin işlevi, dünya düzeninin istikrarını sarsan bir tehdit nedeniyle bozulmuş eski kurulu düzene geri dönülmesini sağlamaktır. Her serüvenin sonunda daima 'normal'e, yani 'eski düzen'e dönüş de gerçekleşmiş olur. Umberto Eco, James Bond'un faşist olduğunu iddia ediyor. Aslında onun her şeyden önce gerici olduğunu görüyoruz..."

Bir öğrenci elini kaldırıyor: "Ama bir de Q var, teknolojiden sorumlu adam. Bu harfin de bir anlamı var mı?"

Akademisyen, Bayard'ı hayrete düşüren bir ivedilikle devam ediyor:

"Q bir baba figürü çünkü James Bond'a silahları sağlayan ve onları nasıl kullanması gerektiğini öğreten kişi. Ona teknik uzmanlığını aktarıyor. Bu anlamda *Father* gibi F ile adlandırılmalı... Fakat Q'nun olaya dahil olduğu sahneleri dikkatle izlerseniz ne görürsünüz? Aklı başka yerde, küstah, oyunbaz ve söylenenleri dinlemeyen (ya da dinlemiyormuş gibi yapan) bir James Bond. Sahnenin sonunda Q her zaman Bond'a 'Sorunuz var mı?' diye sorar (veya 'Anladınız mı?' temalı başka sorular). Ama James Bond'un hiç sorusu yoktur; mankafa öğrenci havasının altında ona anlatılan her şeyi mükemmelen özümser çünkü olağanüstü bir öğrenme kabiliyeti vardır. Yani Q, Bond'un asla sormadığı ya da şaka yollu ifade ettiği '*questions*'ın, yani soruların Q'sudur; Bond'un soruları hiçbir zaman Q'nun umduğu gibi olmaz."

Başka bir öğrenci söz alıyor: "İngilizcede *Q*'nun okunuşu Fransızcadaki '*queue*', kuyruk kelimesiyle aynı. Bu da alışveriş

çağrışımı taşıyor: İnsanlar araç gereç mağazalarının önünde kuyruk olup hizmet almayı bekliyor; iki aksiyon sahnesi arasında eğlenceli, ölü bir vakit."

Genç akademisyen kollarını coşkuyla sallıyor: "Kesinlikle! Çok iyi bir bakış açısı! Harika bir fikir! Tek bir yorumun asla göstergenin tüm anlamlarını kapsayamayacağını hatırlayın; çokanlamlılık bize sonsuz yankılar ulaştıran dipsiz bir kuyudur. Bir kelimenin anlamları hiçbir zaman tamamen açıklanıp bitirilemez. Gördüğünüz gibi, bu durum bir harf için de geçerli."

Akademisyen saatine bakıyor: "İlginiz için teşekkür ederim. Gelecek salı James Bond'un kıyafetlerini inceleyeceğiz. Beyler, sizden smokin giymenizi bekliyorum elbette (sınıfta gülüşmeler). Hanımlar, siz de Ursula Andress bikinileriyle gelirsiniz (erkekler ıslık çalıyor, kadınlar itiraz ediyor). Haftaya görüşürüz!"

Öğrenciler sınıftan çıkarken Bayard, yüzünde karşısındakinin anlayamadığı ama "O keltoşun tafrasını sana ödeteceğim" anlamına gelen şeytanca bir sırıtmayla genç akademisyene yanaşıyor.

11

"Açıkçası komiser, ben Barthes uzmanı değilim, hatta tam olarak göstergebilimci bile değilim. Modern edebiyat alanında tarihsel roman üzerine yüksek lisans yaptım, söz edimleri üzerine bir dilbilim tezi hazırlıyorum ve ders vermekle yükümlüyüm. Bu sömestr imgenin göstergebilimi üzerine bir ders veriyorum; geçen sene de göstergebilime giriş dersi vermiştim. Birinci sınıftaki öğrenciler için bir başlangıç dersiydi bu; onlara dilbilimin temellerini anlattım çünkü dilbilim göstergebilimin altyapısıdır. Saussure ve Jakobson'dan, biraz Austin'den, biraz da Searle'den bahsettim; ağırlıklı olarak Barthes üzerine çalıştık çünkü hem eserleri çok daha erişilebilir hem de genellikle popüler kültürden örnekler üzerinde duruyor; bu da Racine ya da Chateaubriand üzerine çalışmalarına kıyasla öğrencilerimin çok daha fazla ilgisini çekiyor diyebiliriz, çünkü bu çocuklar edebiyat değil iletişim okuyor. Yani Barthes'la biftek ve patates kızartmasından, son

çıkan Citroën modelinden, James Bond'dan bahsederek epey vakit geçirebilirdik. Çözümleme yapmak için çok daha eğlenceli bir yaklaşım, bir anlamda göstergebilimin tanımı da biraz bu zaten: Edebiyat eleştirisinin yöntemlerini edebiyatdışı konulara uygulayan bir disiplin."

— O ölmedi.

— Pardon, anlayamadım.

— "Vakit geçirebilirdik," dediniz, geçmiş zaman kullandınız, sanki böyle bir şey artık mümkün değilmiş gibi.

— Eee, hayır, bunu kastetmemiştim...

Simon Herzog ile Jacques Bayard, fakültenin koridorlarında yan yana yürüyor. Genç hocanın bir elinde çantası diğer elinde de bir yığın fotokopi var. Bir öğrenci ona el ilanı vermek istediğinde kafasını sallıyor. El ilanını almadığı için öğrenci ona faşist diyor, o da suçlu bir gülümsemeyle karşılık veriyor, Bayard'a dönüyor:

— Biliyorsunuz ki ölseydi bile onun eleştirel yöntemlerini uygulamaya devam edebilirdik...

— Size onun ölebileceğini düşündüren nedir? Aldığı yaraların vahametinden bahsetmemiştim.

— Eee, her trafik kazasını soruşturmak için müfettiş göndermeyeceklerini biliyorum, bu yüzden de durumunun ağır olduğunu ve kazanın ayrıntılarıyla ilgili anlaşılmayan bir şeyler olduğunu varsaydım.

— Kazanın ayrıntıları yeterince açık ve kazazedenin durumu çok da endişe verici değil.

— Ah, ne güzel, beni çok sevindirdiniz komiser...

— Size komiser olduğumu söylemedim.

— Söylemediniz mi? Barthes epey meşhur olduğu için bir komiser göndereceklerini düşünmüştüm...

— Düne kadar bu herif hakkında tek kelime duymamıştım.

Genç hoca susuyor, rahatsız olmuş gibi bir hali var. Bayard bundan memnun oluyor. Sandaletinin içine çorap giymiş bir öğrenci ona başka bir el ilanı uzatıyor, ilanda şöyle yazıyor:

Godard'ı Beklerken: tek perdelik oyun. İlanı alıp cebine koyuyor, Herzog'a soruyor:

— Göstergebilim hakkında ne biliyorsunuz?

— Eee, toplumsal yaşamın içindeki göstergelerin incelenmesi.

Bayard *Zahmetsiz Roland Barthes Kılavuzu*'nu düşünüyor. Dişlerini sıkıyor.

— Herkesin anlayabileceği bir Fransızcaya tercüme edersek?

— Ama... Saussure'ün tanımına göre böyle...

— Bu Chaussure[2] denen zat, Barthes'ı tanıyor mu?

— Aa, yok, öldü o, göstergebilimin mucididir.

— Hmm, anlıyorum.

Fakat Bayard'ın hiçbir şey anladığı yok. İki adam kafeteryadan geçiyor. Yıkık dökük bu hangarımsı yer buram buram mirkas sosisi, krep ve esrar kokuyor. Kertenkele derisinden eflatun çizmeli uzun boylu sıska bir tip masanın üzerine çıkmış. Ağzında sigara, elinde birayla gözleri parlayarak kendisini dinleyen öğrencilere söylev veriyor. Simon Herzog odası olmadığı için Bayard'ı burada oturmaya davet ediyor ve usulen ona sigara ikram ediyor. Bayard teklifi geri çevirip bir Gitane sigarası çıkarıyor ve konuya geri dönüyor:

— Somut olarak ne işe yarıyor bu... bilim?

— Eee, gerçeği anlamaya.

Bayard yüzünü ekşitiyor, belli belirsiz.

— Yani?

Genç hoca birkaç saniye düşünüyor. Karşısındakinin (belli ki sınırlı) soyutlama becerisini şöyle bir ölçüp tartarak açıklamasını ona nasıl uyarlayabileceğine kafa yoruyor, aksi takdirde saatlerce konuşup duracak ama hiçbir sonuca ulaşamayacaklar.

— Aslında basit, çevremizde kullanım işlevi olan bir yığın şey var. Anlıyor musunuz?

---

2 Fransızca *chaussure* (ayakkabı) kelimesinin telaffuzu: *şosür.* Saussure'ün telaffuzu: *sosür.* (e.n.)

Komiserden düşmanca bir sessizlik yayılıyor. Odanın diğer tarafında kertenkele derisinden eflatun çizmeli adam, Mayıs '68 olaylarındaki genç öğrencilerden bahsediyor; onun ağzından dinleyince *Mad Max* ile Woodstock'un bir karışımını andırıyor anlatılanlar. Simon Herzog mümkün mertebe sadeleştirmeye çalışıyor:

— İskemle oturmaya yarar, masanın üstünde yemek yenir, ofiste çalışılır, giysi sıcak tutar, vesaire. Tamam mı?

Buz gibi bir sessizlik. Devam ediyor:

— Bu nesneler işlevlerinin... yani kullanımlarının yanısıra sembolik değer de taşır... bizimle konuşabildiklerini düşünebilirsiniz isterseniz: Bize bir şey anlatırlar. Mesela sizin oturduğunuz bu iskemle aşırı basit tasarımı, kalitesiz cilası ve paslanmış iskeletiyle bize ne rahatlığa ne de estetiğe önem veren parasız bir topluluğun arasında olduğumuzu söylüyor. Ek olarak, kantindeki kötü yiyeceklerin ve esrarın birbirine karışan kokusu üniversite ortamında olduğumuzu doğruluyor. Benzer bir biçimde sizin giyinme tarzınız mesleğinize işaret ediyor: Takım elbise giyiyorsunuz, bu da idari bir işiniz olduğunu ele veriyor, ama giysileriniz ucuz, bu da mütevazı bir maaşa ve/veya görüntünüze önem vermediğinize işaret ediyor, yani dış görünüşün ya önemsiz ya da az önemli olduğu bir işiniz var. Ayakkabılarınız fena halde eprimiş, halbuki buraya arabayla geldiniz, demek ki masabaşı bir iş yapmıyorsunuz ve dışarıda çalışıyorsunuz. Ofisten çıkan bir idarecisiniz, büyük ihtimalle bir çeşit tahkikat işiyle görevlendirilmiş.

— Hmm, anlıyorum. (Uzun sessizlik boyunca Herzog kertenkele derisinden çizmeli adamın büyülenmiş dinleyicilere Spinozacı Ordu Fraksiyonu'nun başında olduğu günlerde Genç Hegelcileri nasıl mağlup ettiğini anlatışını dinliyor). Yine de nerede olduğumu zaten biliyorum, girişte "Vincennes-Paris 8 Üniversitesi" yazıyor. Dersinizden sonra sizinle konuşmak için geldiğimde üç renkli "Polis" kimliğimi de size göstermiştim. Bunlarla nereye varacağınızı pek anlamıyorum.

Simon Herzog terlemeye başlıyor. Bu konuşma ona sözlü sınavların sancılı hatıralarını anımsatıyor. Panik yapma, konsantre ol, sessizlikle geçen saniyelere odaklanma, geçmişte aynı acıyı çektiği için şimdi kurumsal üstünlüğüyle seni de o acıyla cezalandırmaktan içten içe zevk alan sadist sınav gözetmeninin ben bilirimci tavrını görmezden gel. Genç akademisyen hızlıca düşünüyor, karşısındaki adamı dikkatle gözlemliyor, eğitimini aldığı üzere yöntemli bir şekilde adım adım ilerleyerek hazır olduğunda birkaç saniye daha geçmesine izin veriyor ve konuşuyor:

— Cezayir'de savaştınız, iki kez evlendiniz ve ikinci karınızdan da boşandınız, yirmi yaşın altında bir kızınız var, ilişkiniz sıkıntılı, son cumhurbaşkanlığı seçimlerinin iki turunda da Giscard'a oy verdiniz ve gelecek sene de aynı şeyi yapacaksınız; görev sırasında bir meslektaşınızı kaybettiniz, belki de sizin hatanızdı, her halükârda bu konuda kendinizi suçluyor ya da pek rahat hissetmiyorsunuz ama amirleriniz bu işte sizin sorumluluğunuz olmadığına kanaat getirdi. Son James Bond filmini izlemek için sinemaya gittiniz ama televizyonda bir Komiser Maigret filmi ya da Lino Ventura'nın oynadığı filmleri izlemeyi tercih edersiniz.

Uzun, hayli uzun bir sessizlik. Odanın diğer tarafında, reenkarne olmuş Spinoza, kalabalığın tezahüratları arasında, grubuyla birlikte Fourier Rose grubunu nasıl alt ettiklerini anlatıyor. Bayard donuk bir sesle mırıldanıyor:

— Neden böyle düşündünüz?

— Bakın, çok basit! (Yine bir sessizlik oluyor ama bu seferkini genç akademisyen yaratıyor. Bayard, sağ elinin parmaklarındaki hafif titreme dışında kımıltısız. Kertenkele derisinden eflatun çizmeli adam Rolling Stones'un bir şarkısını akapella olarak söylemeye başlıyor). Dersin sonuna doğru beni görmeye sınıfa geldiğinizde içgüdüsel olarak ne pencereye ne de kapıya sırtınızı dönecek şekilde konumlandırdınız kendinizi. Bunu polis okulunda değil orduda öğretirler. Hâlâ bu refleksi koruyorsunuz, demek ki

ordudaki göreviniz basit bir askerlik hizmetinden ibaret değildi, sizde öyle kalıcı bir iz bırakmış ki oradan gelen bazı bilinçdışı alışkanlıklar hâlâ duruyor. Yani büyük ihtimalle savaşa katıldınız ama Çinhindi'nde savaşacak kadar da yaşlı değilsiniz, ben de bu yüzden Cezayir'e gönderildiğinizi düşündüm. Polis kuvvetlerinde çalışıyorsunuz, yani mecburen sağcısınız, zaten öğrencilere ve entelektüellere düşmanlığınız da bunu doğruluyor (ki konuşmaya başladığımızdan beri bariz) fakat eski bir Cezayir askeri olarak, de Gaulle'ün getirdiği bağımsızlığı ihanet saydınız, bu yüzden de Gaulle yanlısı Chaban'a oy vermeyi reddettiniz, Le Pen gibi hiçbir ağırlık taşımayan ve ikinci tura kalma ihtimali olmayan bir adaya oy vermeyecek kadar akılcısınız (mesleğinizden gelen bir vasıf), bu yüzden doğal olarak gidip Giscard'a oy vermiş olmalısınız. Buraya yalnız geldiniz, oysa Fransız polis teşkilatı kurallarına göre polisler en az iki kişilik bir ekiple hareket eder; yani size özel bir muafiyet hakkı sunulmuş olmalı ki bu da ancak bir meslektaşın ölümü gibi ciddi bir sebeple ilişkili olabilir. Öyle bir travma yaşamışsınız ki yeni biriyle çalışma fikrine artık katlanamıyorsunuz, amirleriniz de tek başınıza çalışmanıza izin vermiş. Böylece Maigret'mişsiniz gibi davranabiliyorsunuz ve yağmurluğunuza bakılacak olursa, kendisi bilerek ya da bilinçsizce rol modeli olarak gördüğünüz biri (deri ceketli Komiser Moulin muhtemelen kendinizi özdeşleştiremeyeceğiniz kadar genç, hem maaşınız da James Bond gibi giyinmeye yetmez). Sağ elinizde bir alyans var ama sol elinizin yüzük parmağındaki iz hâlâ duruyor. Büyük ihtimalle ikinci evliliğinizde kaderinizi değiştirmek gibi bir niyetle yüzükparmağınızı değiştirerek bir şeylerin yeniden yaşanmasından kaçınmak istediniz. Görünüşe göre bu yeterli olmadı çünkü sabahın daha bu saatinde kırışık olan gömleğiniz evinizde ütüyle ilgilenecek kimsenin olmadığını kanıtlıyor; yani sizin sosyokültürel ortamınıza uygun küçük burjuva yaşamınızı düşünürsek, karınız sizinle yaşasaydı ütüsüz kıyafetlerle dışarı çıkmanıza izin vermezdi.

Bu konuşmanın ardından gelen sessizliğin yirmi dört saat süreceği sanılabilir.

— Peki ya kızımla ilgili söylediklerinizi?

Genç hoca sahte bir tevazuyla bu isteği bir el hareketiyle geri çeviriyor.

— Anlatması uzun sürer.

Aslında kendini kaptırdığı için söylediği bir şeydi. Bu tabloya bir de kız eklemenin iyi olacağını düşünmüştü.

— Tamam, beni takip edin.

— Anlayamadım! Nereye gidiyoruz? Beni tutukluyor musunuz?

— Sizi alıkoyuyorum. Belli ki bildik uzun saçlılar kadar aptal değilsiniz ve bütün bu lagalugalar için bir tercümana ihtiyacım var.

— Ama... Olmaz, kusura bakmayın, mümkünatı yok! Yarınki dersimi hazırlayacağım, sonra tezimi yazmalıyım, ayrıca kütüphaneye geri vermem gereken bir kitap var...

— Dinle beni zırtapoz, benimle geliyorsun. Anladın mı?

— Ama... Nereye?

— Şüphelileri sorgulamaya.

— Şüphelileri mi? Ama ben olayın kaza olduğunu sanıyordum!

— Tanıkları demek istemiştim. Hadi gidelim.

Genç hayran kitlesi, kertenkele derisi çizmeli adamın etrafında toplanmış haykırıyor: "Spinoza Hegel'e koyar! Spinoza Hegel'e koyar! Kahrolsun diyalektik!" Çıkışta Bayard ile yeni yardımcısı Maoist bir gruba yol veriyor, "Badiou bizimle!" çığlıklarıyla belli ki Spinozacıları pataklamaya gelmişler.

12

Roland Barthes Saint-Sulpice Kilisesi'nin yanında, Lüksemburg Bahçeleri'ne iki adımlık mesafedeki Servandoni Sokağı'nda oturuyordu. Bayard'ın 504'ünü park ettiğini tahmin ettiğim yere park edeceğim, 11 numaranın girişine. Vikipedi bilgilerinden

kopyala-yapıştırı atlıyorum: Bina İtalyan mimar bilmem kim tarafından Bretonyalı bilmem kim için tasarlanmıştır, vs.

Şık bir burjuva apartmanı; kaliteli beyaz taşları, ferforjeli devasa bir giriş kapısı var. Kapının önünde Vinci firmasından bir çalışan, dijital kilit sistemini kuruyor (Vinci'nin adı henüz Vinci değil ve CGE'ye bağlı, yani Compagnie Générale d'Electricité'ye; daha sonra da Alcatel olacak ama Simon Herzog bunu bilemez). Avluyu geçip bina görevlisinin bürosunun ilerisinde sağdaki B merdiveninden çıkmalılar. Barthes ve ailesinin iki dairesi var, biri ikinci diğeri beşinci katta. Altıncı katta da Barthes'ın çatıdaki iki hizmetçi odasının birleşiminden oluşan ofisi var. Bayard görevliden anahtarları istiyor. Simon Herzog burada ne aradıklarını soruyor Bayard'a. Bayard'ın hiçbir fikri yok. Asansör olmadığı için merdiveni çıkıyorlar.

İkinci kattaki dairenin dekorasyonu eski moda. Ahşap saatler var, hayli düzenli ve temiz bir daire; ofis işlevi gören oda dahi pırıl pırıl –yatağın kenarında transistörlü bir radyo ile Chateaubriand'ın *Mezar Ötesinden Anılar* kitabı duruyor– ama Barthes genellikle altıncı katta, çatı katındaki odasında çalışırdı.

Beşinci kattaki daireye giden iki adamı Barthes'ın küçük erkek kardeşi ve onun karısı karşılıyor; Bayard'ın dikkatini kadının Arap olması çekiyor, Simon'un dikkatini ise hoş bir kadın olması. Kadın onları çaya davet ediyor. Erkek kardeş ikinci ve beşinci kattaki dairelerin birbirinin aynı olduğunu izah ediyor. Önceleri Barthes, annesi ve kardeşi hep birlikte beşinci katta yaşıyordu ama annesi hastalanınca beş kat çıkmaya gücü yetmemeye başladı; ikinci kattaki daire boşalınca Barthes bu daireyi satın aldı ve annesiyle birlikte buraya yerleşti. Roland Barthes'ın çevresi genişti, özellikle de annesinin ölümünden sonra çok sık dışarı çıkmaya başlamıştı ama kardeşi onun takıldığı insanları tanımadığını söylüyor. İş görüşmeleri ve arkadaşlarıyla buluşmak için sık sık Café de Flore'a gittiğini biliyor sadece.

Altıncı kat gerçekten de birbirine bitişik iki çatı odasından oluşan küçük bir daire. İçeride yazı masası işlevi gören tahta

ayaklı bir masa, demir bir karyola, küçük bir mutfak (buzdolabının üstünde bir kutu Japon çayı duruyor), her yerde kitaplar, yarısı dolu kül tablalarının yanında kahve fincanları var. Çok eski, çok pis ve çok dağınık; bir piyano, bir pikap, klasik müzik plakları (Schumann, Schubert) ve fişler, anahtarlar, eldivenler, kartlar, kupürlerle dolu ayakkabı kutuları var.

Dairenin zemininde yer alan kapak şeklindeki çatı kapısı, apartmanın sahanlığına çıkmadan beşinci kattaki daireye ulaşmaya olanak sağlıyor.

Duvarda, Simon Herzog'un Barthes'ın yeni yayımlanan son kitabı *Camera Lucida*'dan tanıdığı tuhaf fotoğraflar var. Bunların arasında küçük bir kızın, yani sevgili annesinin kış bahçesinde çekilmiş sararmış bir fotoğrafı da bulunuyor.

Bayard, Herzog'dan dosyalara ve kitaplığa bir göz atmasını istiyor. Her kitapseverin başka birinin evine ilk kez girdiğinde yaptığı gibi, Simon Herzog burada bulunma sebebi başka olsa da kitaplıktaki kitapları merakla inceliyor: Proust, Pascal, Sade, yine Chateaubriand; Sollers, Kristeva ve Robbe-Grillet'nin birkaç kitabı dışında pek az çağdaş yazar, çok sayıda sözlük, eleştirel çalışmalar, Todorov, Genette ve dilbilimle ilgili kitaplar, Saussure, Austin, Searle... Yazı masasının üstünde, daktiloda bir kâğıt var. Simon Herzog başlığı okuyor: "Sevdiklerimiz hakkında konuşmayı bir türlü beceremeyiz." Yazıyı hızla gözden geçiriyor: Stendhal üzerine bir makale. Simon, Barthes'ı hayal edip duygulanıyor; Barthes bu yazı masasına oturmuş, Stendhal'i, aşkı, İtalya'yı düşünüyordu ve bu makaleyi yazarken geçen her saatin onu çamaşırhane kamyonetinin kendisine çarpacağı âna yaklaştırdığından bihaberdi.

Daktilonun yanında Jakobson'un *Genel Dilbilim Denemeleri* kitabı duruyor, içinde bir ayraç var; bu da Simon Herzog'a kurbanların bileğinde bulunan durmuş saatleri düşündürüyor: Kamyonet çarptığında Barthes'ın zihni bunlarla meşguldü demek. Tam da dilin işlevleriyle ilgili bölümü yeniden okuyordu. Kitap ayracı olarak dörde katladığı bir kâğıdı kullanmış. Simon

Herzog dörde katlanmış kâğıdı açıyor, anlamını çözemediği okunaksız bir yazıyla alınmış notlar bunlar. Kâğıdı okumadan yeniden katlıyor ve aldığı yere dikkatle geri koyuyor; böylece Barthes evine döndüğünde kaldığı yeri bulabilecek.

Masanın ucunda birkaç açılmış mektup, çok sayıda açılmamış mektup, aynı okunaksız el yazısıyla karalanmış başka sayfalar, *Nouvel Observateur*'ün birkaç sayısı, gazete kupürleri ve dergilerden kesilmiş fotoğraflar. Sigara izmaritleri odun yığınları gibi istiflenmiş. Simon Herzog hüzün doluyor. Bayard küçük demir karyolanın altını karıştırırken o da pencereden aşağı bakıyor. Yolun ortasına park etmiş siyah Citroën DS'i fark ediyor ve buradaki sembolizme gülümsüyor: DS, Barthes'ın *Çağdaş Söylenler*'inin simgesi ve en ünlü söyleniydi; meşhur makale derlemesinin kapak resmi olarak bu arabayı seçmişti. Aşağıdan gelen darbe seslerini duyuyor: Vinç çalışanı duvara yerleştireceği klavye için oyuk açıyor. Gökyüzü beyazlaşıyor. Çatıların üstünde, ufuk çizgisinin altında Lüksemburg Bahçeleri'nden yükselen ağaçlar seçiliyor.

Bayard yatağın altında bulduğu dergi yığınını masanın üstüne atarak Simon'u daldığı hülyadan uyandırıyor. Bunlar *Nouvel Observateur*'ün eski sayıları değil. Biraz huysuzca bir memnuniyetle hırıldayarak Simon'a "Şu bizim entel çük seviyormuş!" diyor. Önüne yayılan dergilere bakan Simon Herzog yüzüne doğru cüretkârca poz vermiş genç, kaslı, çıplak erkek fotoğraflarıyla bezeli kapakları görüyor. Barthes'ın eşcinsel olduğu o zamanlar herkes tarafından biliniyor muydu, bilmiyorum. Çok satan kitabı *Bir Aşk Söyleminden Parçalar*'ı yazdığında âşık olunan özneye hiçbir zaman cinsiyet atfetmemeye özen göstermiş, "kişi" ve "öteki" gibi cinsiyetsiz ifadeler kullanmaya gayret etmişti (tesadüf, her ikisi de Fransızcada eril kelimelerdir ve zamir olarak kullanıldıklarında her zaman erkeği işaret ederler). Eşcinselliğini oldukça isyankâr biçimde ifşa eden Foucault'nun aksine Barthes'ın son derece temkinli, belki birazcık da utangaç olduğunu, her halükârda bunu dışarıya belli etmeme kaygısı

güttüğünü biliyorum, en azından annesinin ölümüne dek. Foucault ondan daha açık olmasını istemiş ve tavrı yüzünden onu biraz da küçümsemiş olabilir. Üniversite çevrelerinde ya da halk arasında söylentiler yayılmış mıdır yoksa bu zaten herkesin malumu mudur, bilmiyorum. Her halükârda Simon Herzog, Barthes'ın eşcinselliğinden haberdar olmasına rağmen, Komiser Bayard'ı soruşturmanın şu aşamasında bilgilendirmenin gerekli olduğunu düşünmemişti.

Bayard kıs kıs gülerek *Gai Pied* adlı bir derginin orta sayfasını açarken telefon çalıyor. Gülmeyi bırakıyor. Kapatmaya zahmet etmeden dergiyi yazı masasının üstüne bırakıp donakalıyor. Simon Herzog'a bakıyor, Simon da ona bakıyor, çükünü tutan güzel delikanlı derginin içinden ikisine birden bakarken telefon çalmaya devam ediyor. Bayard birkaç kez daha çalmasını bekledikten sonra hiçbir şey söylemeden telefonu açıyor. Simon, Bayard'ın birkaç saniye sessiz kalışını izliyor. Telefonun karşı tarafındaki sessizliği de duyuyor ve içgüdüsel olarak nefesini tutuyor. Nihayet Bayard, "Alo," dediğinde karşı taraftan gelen klik sesini takiben "bip-bip-bip" sinyali duyuluyor, bu da aramanın sonlandığına delalet ediyor. Bayard telefonu kapatıyor, kafası karışık. Simon Herzog bön bön soruyor: "Yanlış numara mı?" Açık pencereden sokakta harekete geçen bir arabanın motor sesi duyuluyor. Bayard porno dergilerini yükleniyor ve iki adam odadan çıkıyor. Simon Herzog kendi kendine, "Pencereyi kapatmalıydım. Yağmur yağacak," diyor. Jacques Bayard kendi kendine, "Siktiğimin ibne entelleri..." diyor.

Anahtarları vermek için bina görevlisinin zilini çalıyorlar ama kimse yanıtlamıyor. Dijital kilit sistemini kurmakla görevli işçi, kendisine bırakırlarsa bina görevlisi geldiğinde ona verebileceğini söylüyor ama Bayard yukarı çıkıp anahtarları Barthes'ın kardeşine teslim etmeyi tercih ediyor.

Bayard aşağı indiğinde, Simon Herzog'u mola veren işçiyle sigara içerken buluyor. Sokağa çıktıklarında Bayard 504'e geri dönmüyor. "Nereye gidiyoruz?" diye soruyor Simon Herzog.

"Café de Flore'a," diye yanıtlıyor Bayard. "Dijital kilit sistemini kuran işçiyi fark ettiniz mi?" diye soruyor Simon, "Slav aksanı vardı, değil mi?" Bayard homurdanıyor: "Tank kullanmadığı sürece umurumda olmaz." Saint-Sulpice Meydanı'ndan geçerlerken mavi bir Fuego'ya rastlıyorlar ve Bayard uzman tavrı takınarak Simon Herzog'a, "Yeni Renault modeli, satışa daha yeni çıktı," diyor. Simon Herzog bu otomobili üreten işçilerin onarlı gruplar halinde bir araya gelseler dahi yaptıkları şeyi satın almaya yetecek paralarının olmayacağını düşünüyor istemsizce ve Marksist düşüncelerinde kaybolmuşken arabanın içindeki iki Japona dikkat etmiyor.

13

Café de Flore'da kısa boylu, sarışın bir kadının yanında oturan ve gözlüklerinin arkasından şaşı bakan bir adam görüyorlar; adam hastalıklı görünüyor ve kurbağaları andıran kafası da Bayard'a belli belirsiz bir şeyler anımsatıyor ama buraya bu adam için gelmediler. Bayard otuz yaşından küçük erkekleri gözüne kestirip yanlarına gidiyor. Çoğu, civarda işe çıkan jigololar. Barthes'ı tanıyorlar mı? Hepsi tanıyor. Bayard onları bir bir sorgularken Simon Herzog da göz ucuyla Sartre'a bakıyor: Hiç de iyi görünmüyor ve sigara içerken öksürüp duruyor. Françoise Sagan şefkatle sırtına vuruyor. Barthes'ı son gören kişi genç bir Faslı: Büyük eleştirmen yeni biriyle görüşüyordu, adını bilmiyor, geçenlerde buradan birlikte çıktılar; ne yaptıklarını, nereye gittiklerini ya da adamın nerede yaşadığını bilmiyor ama bu akşam onu nerede bulabileceklerini biliyor, Gare de Lyon'da Bains Diderot adında bir saunada. "Saunada mı?" diyor Simon Herzog hayrete düşerek, o sırada aniden fularlı bir manyak ortaya çıkıyor ve bağırmaya başlıyor: "Şu tiplere bakın! Suları ısınıyor! Hakikaten, söylüyorum size: Bir burjuva ya hüküm sürmeli ya da ölmeli! İçin! Fernet'nizi camianızın sağlığına için! Vaktiniz varken zevk almaya bakın! Çöküşünüze için! Yaşasın Bokassa!" Bazı sohbetler kesiliyor, müdavimler yeni geleni donuk bakışlarla izliyor,

turistler neden bahsedildiğini anlamadan bu ilgi çekici gösterinin keyfini çıkarmaya çalışıyor, garsonlarsa hiçbir şey olmamış gibi servis yapmaya devam ediyor. Fularlı peygamber yapmacıklı bir öfkeyle kolunu uzatarak salonu tarıyor, hayali bir muhataba hitaben zafer dolu bir sesle duyuruyor: "Koşmanın lüzumu yok yoldaş, eski dünya önünde!"

Bayard bu adamın kim olduğunu soruyor; jigolo onun Jean-Edern Hallier olduğunu söylüyor: sürekli yaygara çıkaran, gelecek sene Mitterrand kazanırsa bakan olacağını söyleyen aristokrat bir yazar. Bayard adamın ters V biçimli ağzını, parlak mavi gözlerini, neredeyse yanlış telaffuza varan abartılı üst sınıf aksanını not ediyor. Sorgusuna geri dönüyor: Nasıl biriydi şu yeni gelen? Genç Faslı onu güney aksanlı, küçük bir küpesi olan ve saçları yüzüne düşen bir Arap olarak tarif ediyor. Jean-Edern hâlâ avazı çıktığı kadar bağırarak gelişigüzel bir şekilde ekolojinin, ötanazinin, bağımsız radyoların ve Ovidius'un *Dönüşümler*'inin meziyetlerini övüyor. Simon Herzog, Jean-Edern'i izleyen Sartre'ı izliyor. Jean-Edern Sartre'ın orada olduğunu fark edince ürperiyor. Sartre gözlerini tefekkür içinde ona dikiyor. Françoise Sagan simultane çevirmen gibi kulağına bir şey söylüyor. Jean-Edern gözlerini kısıyor, kalın bukleli saçlarının altında çakalları andıran görüntüsü iyice öne çıkıyor; birkaç saniye düşünüyormuş gibi susuyor, ardından bağırıp çağırmaya devam ediyor: "Varoluşçuluk bir tür gıda zehirlenmesidir! Yaşasın üçüncü cins! Yaşasın dördüncü cins! La Coupole'den umudu kesmeyin!" Bayard, şu meçhul jigoloyu bulmasına yardımcı olsun diye Simon Herzog'a Bains Diderot'ya beraber gitmeleri gerektiğini söylüyor. Jean-Edern Hallier, Sartre'ın önüne dikiliyor, kollarını havaya kaldırıyor, eli karşıyı gösteriyor, mokasenlerini birbirine vurarak haykırıyor: "Heil Althusser!" Simon Herzog orada bulunmasının çok elzem olmadığını belirterek itiraz ediyor. Sartre öksürüyor ve yeniden bir Gitane yakıyor. Bayard tam aksini iddia ediyor, entel bir ibnenin şüpheliyi bulmaya çok yardımı dokunacak. Jean-Edern "Enternasyonal" marşını,

melodisine müstehcen sözler uydurarak söylemeye başlıyor. Simon Herzog mayo almak için çok geç olduğunu söylüyor. Bayard sırıtarak mayoya ihtiyacı olmayacağını bildiriyor. Sartre *Le Monde*'u açıp çengel bulmaca çözmeye başlıyor (neredeyse kör olduğundan kareleri ona Françoise Sagan okuyor). Jean-Edern sokakta bir şey fark ediyor ve haykırarak kendini dışarı atıyor: "Modernite! Adın batsın!" Saat yediye gelmiş bile, akşam olmuş. Komiser Bayard ile Simon Herzog, Barthes'ın evinin önüne park ettikleri 504'e geri dönüyor. Bayard ön camdaki üç dört park cezasını çekip alıyor, République Meydanı'na doğru ilerliyorlar; siyah bir DS ile mavi bir Fuego da onları takip ediyor.

14

Jacques Bayard ile Simon Herzog bellerinde küçük, beyaz havlularla sauna buharları içinde, çaktırmadan birbirlerine sürtünen terli siluetlerin arasından yürüyor. Komiser kimliğini soyunma odasına bıraktı, yani orada kılık değiştirmiş haldeler. Küpeli jigoloyu ürkütmemeleri lazım, tabii bulabilirlerse.

Doğrusu hayli inandırıcı bir çift oluyorlar: merakla etrafı gözden geçiren iriyarı, göğsü kıllı ihtiyar ile çevresine kaçamak bakışlar atan sıska, tüysüz bir genç. Simon Herzog korkak antropolog tavrıyla şehvetli bakışları kendine çekiyor; yanlarından geçtiği adamlar ona uzun uzun göz süzüp arkasından bakakalıyor. Ama Bayard da fena değil, dikkat çekmeyi başarıyor; iki üç genç ona baştan çıkarıcı bakışlar atıyor ve eliyle penisini kavramış şişman bir adam ona uzaktan göz dikiyor; belli ki Lino Ventura tarzının hayranları bunlar. Bayard bu oğlancı sürüsünün onu da kendileri gibi sanmasına öfkelendiyse bile bunu gizleyecek kadar profesyonel; yakınlaşma teşebbüslerine cesaret vermemek için hafif düşmansı bir ifade takınmakla yetiniyor.

Tesis pek çok farklı alana bölünmüş: saunanın kendisi, hamam, havuz, muhtelif şekillerde düzenlenmiş arka odalar. Ortamın faunası da epey çeşitli; her yaştan, her bedenden, her

şişmanlık düzeyinden kişi var. Fakat komiser ile yardımcısının aradığı özellikler konusunda bir pürüz çıkıyor: Adamların yarısı küpe takıyor, otuz yaşın altındakilerde oran neredeyse yüzde yüzü buluyor ve bunların hemen hepsi Mağripli. Maalesef saç şekli tarifi de pek işe yaramıyor: Gözünün önüne kâkül düşen gençler böyle bir ortamda saptanamıyor çünkü ıslak saçlarını hemen arkaya doğru yatırıyorlar.

Son bir ipucu kalıyor: Güneyli aksanı. Ama bunun için de sözlü iletişim kurmak gerek.

Saunanın bir köşesinde, seramik oturma sekisinde iki delikanlı birbirine mastürbasyon yaparak öpüşüyor. Bayard küpe takıp takmadıklarını kontrol etmek için ihtiyatla üzerlerine eğiliyor. Evet, ikisi de küpeli. Ama bunlar jigoloysa ne diye vakitlerini birbirleriyle boşa harcasınlar ki? Yine de mümkün. Bayard Ahlak Bürosu'nda hiç çalışmadı ve bu tür davranışlar konusunda uzman değil. Simon'a etrafta bir tur attırıyor. Göz gözü görmüyor, ışık loş, su buharı yoğun bir sis oluşturuyor; bazı adamlar yalnızca demirli pencerelerden görülebilecekleri arka odalara çekilmiş. Herkesin organına dokunmaya çalışan sersem görünüşlü bir Arap, iki Japon, bıyıklı ve saçları yağlı iki adam, dövmeli şişmanlar, azgın ihtiyarlar, yumuşak bakışlı delikanlılarla karşılaşıyorlar. İnsanlar havlularını ya beline sarıyor ya da omuzlarına atıyor, havuzdaysa herkes çıplak; kimisi ereksiyon halinde, kimisi değil. Burada da her bedenden, her şekilden insan var. Bayard küpe takanları seçmeye çalışıyor, beş altı kişi belirleyince de birini Simon'a gösteriyor ve gidip onunla konuşmasını buyuruyor.

Simon Herzog kendisindense Bayard'ın gidip jigoloyla konuşmasının çok daha mantıklı olduğunu bilmesine rağmen aynasızın ifadesiz suratına bakınca tartışmanın faydasız olacağını anlıyor. Jigoloya beceriksizce yaklaşıp iyi akşamlar diliyor. Sesi titriyor. Diğeri gülümsüyor ama tek kelime etmiyor. Simon Herzog ders verdiği sınıfın dışındayken epey utangaç mizaçlı biri,

hiçbir zaman çapkın bir tip olmamış. Söyler söylemez yersiz ve gülünç bulduğu sıradan birkaç laf etmeyi beceriyor. Karşısındaki hiçbir şey söylemeden elini tutup onu arka odalara doğru götürüyor. Simon direnmeden onu takip ediyor. Çabucak tepki göstermesi gerektiğini biliyor. İfadesiz bir sesle soruyor: "İsmin ne?" Diğeri yanıtlıyor: "Patrick." Güneyli aksanını tespit etmesine yarayacak "o" ve "eu" seslerini kullanmıyor. Simon onun ardından küçük bir hücreye giriyor; genç adam onu kalçalarından yakalayıp dizlerinin tam karşısında dizlerinin üstüne çöküyor. Simon adama tam bir cümle söyletme umuduyla mırıldanıyor: "Önce benim başlamamı istemez misin?" Jigolo hayır diyor ve parmaklarını titreyen Simon'un havlusunun altına doğru kaydırıyor. Havlu yere düşüyor. Simon genç adamın parmaklarının arasındaki çükünün büsbütün hareketsiz olmadığını şaşkınlıkla fark ediyor. Son kozunu oynamaya karar veriyor: "Dur, dur! Ne istediğimi biliyor musun?" Diğeri soruyor: "Ne?" Güneyli aksanını tespit etmeye yetecek kadar hece çıkmadı ağzından. "Üzerine sıçmak istiyorum!" Adam ona bakıyor, şaşkın. "Yapabilir miyim?" Nihayet Patrick, Güneyli aksanına dair bir emare göstermeksizin yanıtlıyor: "Olur ama pahalıya patlar!" Simon Herzog havlusunu yerden alıyor ve onu orada bırakıp kaçıyor: "Neyse boşver. Belki başka zaman yaparız." Ortalıkta dolanan bir sürü jigoloyla aynı şeyi yaşamak zorunda kalacaksa gece uzun sürecek demektir. Yeniden karşılaşıyor çüküne dokunmaya çalışan sersem Arapla, iki Japonla, bıyıklı ve saçları yağlı iki adamla, dövmeli şişmanlarla ve yumuşak bakışlı delikanlılarla. Bayard'ın yanına vardığında genizden gelen, yüksek, öğretmenvari bir ses gürlüyor: "Düzenin uşağı biyoiktidarın hizmetinde baskıcı kaslarını teşhir ediyor. Bundan daha normal ne olabilir ki?"

Bayard'ın arkasına sırım gibi, kare çeneli, kel bir adam oturuyor; anadan üryan, ahşap bir sıraya yaslanıp kollarını bağlamış, bacaklarını iyice ayırmış; küpeli ama kısa saçlı çöp gibi bir oğlan tarafından emilmekte. "İlgi çekici bir şeyler buldunuz mu

komiser?" diye soruyor Michel Foucault, Simon Herzog'un yüzüne dik dik bakarak.

Bayard şaşkınlığını gizlese de ne diyeceğini bilemiyor. Simon Herzog gözlerini kocaman açıyor. Arka odalardan gelen çığlık ve iniltiler sessizliği dolduruyor. Bıyıklılar el ele tutuşmuş, gölgelerin ardından gizlice Bayard, Herzog ve Foucault'yu gözetliyor. Çük tutma meraklısı Arap dolanıp duruyor. Japonlar kafalarında havlularıyla havuza yüzmeye gidiyormuş gibi yapıyorlar. Dövmeliler yumuşak bakışlı delikanlılara asılıyor ya da tam tersi. Michel Foucault, Bayard'ı sorguya çekiyor: "Burayı nasıl buldunuz komiser?" Bayard yanıt vermiyor, arka odalardan yankılanan "Ahhh, ahhh!" sesleri duyuluyor sadece. "Buraya birini aramak için geldin ama çoktan bulmuş gibi görünüyorsun," diyor Foucault. Gülerek Simon Herzog'u gösteriyor: "Yanında da Alkibiades'in!" Arka odalar devam ediyor: "Ahhh, ahhh!" Bayard konuşuyor: "Roland Barthes'ı kazadan kısa süre önce gören birini arıyorum." Foucault bacaklarının arasında işini yapan genç adamın kafasını okşayarak "Roland'ın bir sırrı vardı, biliyorsunuz..." diyor. Bayard ne olduğunu soruyor. Arka odalardan gelen ahlamalar gittikçe artıyor. Foucault, Barthes'ın cinselliği Batı'ya özgü bir anlayışla tasavvur ettiğini açıklıyor Bayard'a; yani hem gizli hem de gizi açığa çıkarılması gereken bir şey olarak. "Roland Barthes," diyor, "çoban olmak isteyen koyundu. Çoban olmuştu da! Daha dâhiyanesi yapılamaz! Ama herkes için... seks konusunda hep koyun olarak kaldı." Arka odalar böğürüyor: "Aaaah! Aaaah!" Çük yoklayan Arap elini Simon'un havlusunun altına sokmaya çalışıyor ama Simon onu nazikçe itiyor, o da bıyıklılara yanaşıyor. "Aslında Roland'da Hıristiyan mizacı vardı. İlk Hıristiyanların ayinlere gittiği gibi gelirdi buraya: Hiçbir şey anlamayarak ama coşkuyla. Neden olduğunu anlamadan inanırdı." (Arka odalar: "Evet! Evet!") "Eşcinsellik sizi tiksindiriyor, değil mi komiser?" ("Daha sert! Daha sert!") "Oysa bizi yaratan sizsiniz. Erkek eşcinselliği kavramı Antik Yunan'da yoktu: Sokrates

oğlancı gibi görülmeden Alkibiades'i düzebiliyordu; Yunanların gençliğin iğfaline ilişkin çok daha ileri fikirleri vardı..."

Foucault gözlerini yumup kafasını arkaya yaslıyor. Kendini zevke mi bıraktı yoksa düşünüyor mu, Bayard da Herzog da ayırt edemiyor. Arka odalardaki koronun sesi yükseliyor: "Ahhh! Ahhh!"

Foucault gözlerini bir şey hatırlamış gibi açıyor: "Bununla birlikte Yunanların sınırları da vardı. Oğlanlara zevk alma hakkı tanımazlardı. Elbette bunu yasaklayamazlardı ama nasıl olabileceğine akıl da erdiremezlerdi; nihayet bizim gibi yaptılar: Görgü kurallarıyla bu konuyu hasıraltı etmekle yetindiler." (Arka odalar: "Hayır! Hayır! Hayır!") "Görgü kuralları her zaman baskı araçlarının en etkilisi olmuştur sonuçta..." Bacak arasını gösteriyor: "Magritte'in dediği gibi, bu bir pipo değildir. Ha ha!" İtinayla emmeye devam eden genç adamın kafasını yukarı kaldırıyor: "Ama sen beni emmeyi seviyorsun, değil mi Hamed?" Genç adam hafifçe başını sallıyor. Foucault ona şefkatle bakıyor ve yanaklarını okşayarak "Kısa saç sana yakıştı," diyor. Genç adam gülümsüyor, Güneyli aksanıyla yanıtlıyor: "Teşekkür ederim."

Bayard ile Herzog kulak kesiliyor, aksanı doğru duyup duymadıklarından emin değiller ama genç adam yeniden konuşuyor: "Nazik birisin Michel ve güzel bir çükün var, ciciko!"

15

Evet, Roland Barthes'ı görmüş, birkaç gün önceymiş. Hayır, tam olarak cinsel ilişkileri olduğu söylenemezmiş. Barthes buna "tekne gezintisi" diyormuş. Fakat çok aktif değilmiş. Daha çok duygusal bir tipmiş. La Coupole'de ona bir omlet ısmarlamış, sonra çatı katındaki odasına gelmesi için ısrar etmiş. Çay içmişler. Havadan sudan konuşmuşlar sadece, Barthes pek konuşkan değilmiş. Düşünceliymiş. Evden çıkmadan önce Barthes, "Dünyanın hâkimi olsan ne yapardın?" diye sormuş. Jigolo, bütün yasaları kaldıracağını söylemiş. Barthes sormuş: "Grameri de mi?"

16

Pitié-Salpêtrière Hastanesi'nin giriş salonu nispeten sakin. Roland Barthes'ın arkadaşları, hayranları, tanıdıkları ya da meraklıları büyük adamın başucunda nöbetleşe bekliyor; ellerinde sigara, sandviç, gazete, Guy Debord'un bir kitabı ya da Kundera'nın bir romanıyla hastanenin bekleme salonunu alçak sesle konuşarak dolduruyorlar. Aniden üç kişi beliriyor: kısa saçlı, minyon, enerjik bir kadın, iki yanında birer adam; biri dalgalı siyah saçlı, üzerinde düğmeleri göğsüne kadar açık beyaz bir gömlek ve uzun siyah bir manto var, diğeri kır saçlı, kafası kuşa benziyor, dudaklarında sigara ağızlığı var.

Küçük grup kalabalığın arasından tereddüt etmeden geçiyor; sanki birazdan bir şeyler olacakmış gibi, ortamda Overlord Harekâtı havası var. Komadaki hastaların yattığı koğuşa doğru ilerliyorlar. Barthes'ı görmek için bekleyenler onları süzüyor, diğer ziyaretçiler de aynısını yapıyor. Aradan beş dakika geçmeden ilk feryatlar duyuluyor: "Onu ölüme terk ediyorlar! Onu öldürüyorlar!"

Üç intikam meleği ölüler diyarından kudurmuş gibi geri dönüyor: "Burası öleceklerin yatırıldığı oda! Rezalet! Bizimle dalga mı geçiyorlar? Niçin bizi uyarmadılar? Keşke daha önce gelseydik!" Bekleme salonunda, Fransız entelektüellerin tarihindeki bu büyük ânı ölümsüzleştirecek bir fotoğrafçı olmaması çok yazık: Kristeva, Sollers ve Bernard-Henri Lévy, yakın dostları Roland Barthes gibi saygın bir hastaya layık koşulları sağlayamadıkları için hastane çalışanlarını azarlıyor.

Bernard-Henri Lévy'nin orada olması okuru şaşırtabilir ama kendisi daha o zamanlarda her yere girip çıkmayı beceriyordu. Barthes, BHL'nin "yeni filozoflar"dan biri olarak tanınmasına destek verdi, desteği muğlak da olsa nispeten resmi sayılırdı ve bunun için Deleuze'den sağlam bir fırça yedi. Arkadaşlarına göre Barthes hep zayıftı, hayır demeyi bilmiyordu. BHL ona 1977'de yayımlanan *La Barbarie à visage humain* [İnsan Çehreli Barbarlık] kitabını gönderince, kitabın içeriğine

değinmeden üslubunu övmekle yetinen kibar bir yanıt vermişti. Olsun; BHL mektubu *Les Nouvelles littéraires* dergisinde yayımlatıp Sollers'le samimiyeti ilerletti ve işte aradan üç yıl geçtikten sonra Salpêtrière'de, büyük eleştirmen dostu için yaygara koparak endişesini gösteriyor.

O ve iki destekçisi zavallı sağlık personeline hırlayıp kepazeliklerine devam ederken ("Derhal başka bir hastaneye nakledilmeli! Amerikan Hastanesi'ne sevk edilmeli! Neuilly'yi arayın!") takım elbiseleri üstlerinden dökülen iki kişi kimseye fark ettirmeden usulca koridora giriyor. Siyah mantolu, uzun boylu esmer adamın etrafta fırıldak gibi dönüşünü ve diğer ikisinin yaygarasını izlerken Jacques Bayard şaşkınlıktan hafifçe sersemliyor. Üç intikamcı intizamsız görünen ama aslında ustaca planlanmış bir koreografi olduğu ortaya çıksa hiç şaşırmayacağım tuhaf hareketlerle hastanenin bekleme salonunu katederek haykırıp dururken, Bayard'ın hemen yanındaki Simon Herzog kendisinden istenen işi yerine getirerek simultane tercüman gibi Bayard'ın kulağına eğilmiş bu insanların kim olduğunu açıklıyor.

Üçlü havlamaya devam ediyor ("Siz onun kim olduğunu biliyor musunuz? Roland Barthes'a sıradan bir hastaymış gibi muamele edebileceğinizi mi sanıyorsunuz?" Bu gibi insanlar her zaman kendilerini başkalarından ayıracak imtiyazlar peşindedir...). Bu sırada kötü giyimli o iki kişi yeniden koridorda beliriyor ve sessiz sedasız bekleme salonundan çıkışa doğru süzülüyor. Bir hemşire panik içinde koridora fırladığında ikili hâlâ orada. Çırpı bacaklı, sarışın hemşire doktorun yanına gidip kulağına bir şeyler fısıldıyor. Toplu bir hareketlenme başlıyor, insanlar itişip kakışıyor, koridora akın ediyor ve hızla Barthes'ın odasına giriyorlar. Büyük eleştirmen yerde yatıyor; tüpleri çıkmış, kabloları sökülmüş, kâğıt gibi incecik hastane önlüğünün altından sarkık kalçaları görünüyor. Onu döndürdüklerinde inliyor ve gözleri telaşla yuvalarında dönüyor, fakat doktorların yanına gelen Komiser Bayard'ı görünce insanüstü bir çabayla doğruluyor, onu ceketinden yakalıyor, çömelmeye zorluyor ve zayıf

ama anlaşılır biçimde, Philippe Noiret'ye benzeyen ama şimdi bitkin ve hıçkırık gibi çıkan meşhur bas sesiyle konuşuyor:

"Sophia! *Elle sait*[3]..."

Kapının eşiğinde, sarışın hemşirenin yanında Kristeva'yı fark ediyor; uzun saniyeler boyunca gözlerini ona dikiyor, odanın içindeki herkes donup kalıyor; doktorlar, hemşireler, arkadaşlar, polisler onun perişan bakışlarının şiddetiyle çarpılıyor, ardından Barthes bilincini kaybediyor.

Dışarıda siyah bir Citroën DS lastiklerini gıcırdatarak hareket ediyor. Bekleme salonunda kalan Simon Herzog bunu fark etmiyor.

Bayard, Kristeva'ya soruyor: "Sophia siz misiniz?" Kristeva hayır diyor. Fakat Bayard yanında beklemeye devam edince Kristeva ekliyor: Fransızca telaffuzla, *j* ve *u* harflerini damaksıllaştırarak, "Benim adım Julia," diyor. Bayard onun yabancı aksanını belli belirsiz algılıyor, herhalde İtalyan, Alman, belki de Yunan, Brezilyalı ya da Rus olsa gerek diye geçiriyor içinden. Yüzünü sert buluyor, kendisine attığı delici bakışlardan hoşlanmıyor; o küçük, siyah gözlerin onun zeki bir kadın olduğunu, hem de kendisinden çok daha zeki olduğunu anlamasını istediğini, aptal bir aynasız olduğu için onu küçümsediğini hissediyor. Usulen soruyor: "Mesleğiniz nedir?" Kristeva hor gören bir tavırla "Psikanalist," diye yanıtladığında Bayard içten içe onu tokatlamak istiyor ama kendini tutuyor. Sorgulayacağı iki kişi daha var.

Sarışın hemşire Barthes'ı yatağına geri yatırıyor. Barthes'ın bilinci hâlâ kapalı. Bayard odasının önüne nöbete iki polis koyuyor ve ikinci bir emre kadar tüm ziyaretleri yasaklıyor. Sonra iki ahmağa dönüyor.

Ad, soyad, yaş, meslek.

Philippe Joyaux: Sollers adıyla biliniyor, kırk dört yaşında, yazar, Julia Joyaux Kristeva'yla evli.

Bernard-Henri Lévy: otuz iki yaşında, düşünür, École Normale Supérieure mezunu.

---

3 (Fr.) O [kadın] biliyor. (e.n.)

Olay yaşandığında ikisi Paris'te değilmiş. Barthes ile Sollers yakın arkadaşlarmış... Barthes, Philippe Joyaux'nun yani Sollers'in *Tel Quel* dergisine katkıda bulunmuştu ve birkaç yıl önce ikisi Julia'yla birlikte Çin'e gitmişlerdi. Ne yapmaya? Araştırma gezisi... Pis komünistler, diye düşünüyor Bayard. Barthes, Sollers'in çalışmalarını öven pek çok makale yazmıştı... Barthes onun için bir baba gibiydi, her ne kadar bazen küçük çocuk gibi davransa da... Peki ya Kristeva? Bir defasında Barthes, kadınlardan hoşlansaydı Julia'ya âşık olacağını söylemişti... Ona bayılıyordu... Kıskanmadınız mı Mösyö Joyaux? Ha ha ha... Julia'yla o tarz bir ilişkimiz yok bizim. Zaten zavallı Barthes erkeklerle de mutlu değildi... Neden? Nasıl yapacağını bilmiyordu... Sürekli kandırılıyordu! Anlıyorum. Peki ya siz Mösyö Lévy? Ona çok hayranım, büyük bir insandır. Siz de onunla seyahat ettiniz mi? Ona göndereceğim birkaç projem vardı. Ne tür projeler? Charles Baudelaire'in hayatı üzerine bir film projesi, ona başrolü önerecektim; Soljenitsin'le söyleşi projesi, NATO'nun Küba'yı kurtarması için kampanya projesi. Bu projeleri doğrulayacak kanıtlarınız var mı? Elbette var, André Glucksmann'a bu projelerden bahsetmiştim, tanıklık edebilir. Barthes'ın düşmanı var mıydı? Evet, çok vardı, diye yanıtlıyor Sollers. Herkes onun arkadaşımız olduğunu bilir, bizim çok düşmanımız var üstelik! Kimler mi? Stalinistler! Faşistler! Alain Badiou! Gilles Deleuze! Pierre Bourdieu! Cornelius Castoriadis! Pierre Vidal-Naquet! Hélène Cixous! (BHL: Öyle mi? Julia'yla bozuştular mı? Sollers: Evet... Eee, hayır... Marguerite yüzünden Julia'yı kıskanıyor...)

Hangi Marguerite? Duras. Bayard tüm isimleri not ediyor. Mösyö Joyaux acaba Michel Foucault diye birini tanıyor mu? Sollers semazen gibi kendi etrafında dönmeye başlıyor, gittikçe hızlanıyor, sigara ağızlığı hâlâ dudaklarının arasında, sigaranın akkor ucu hastane koridorunda zarif turuncu eğriler çiziyor: "Doğrusunu isterseniz mösyö komiser... sadece doğruyu... tüm gerçekliğiyle söylemem gerekirse... Foucault, Barthes'ın şöhretini kıskanıyordu... özellikle de benim yani Sollers'in Barthes'ı

sevmesini kıskanıyor... çünkü Foucault en fenasından bir zorba, mösyö komiser, kendi sınırlı otoritesini sınırsızca uygulayan bir zorba... İnanır mısınız, mösyö kamu-düzeni-temsilcisi, öhö öhö, Foucault bana ültimatom verdi... 'Barthes ile benim aramda bir seçim yapmalısın!' Bazen seçim yapmak kolaydır. Montaigne ile La Boétie arasında... Racine ile Shakespeare arasında... Hugo ile Balzac arasında... Goethe ile Schiller arasında... Marx ile Engels arasında... Merckx ile Poulidor arasında... Mao ile Lenin arasında... Breton ile Aragon arasında... Laurel ile Hardy arasında... Sartre ile Camus arasında (yok, onlar olmaz)... de Gaulle ile Tixier-Vignancour arasında... Plan ile Piyasa arasında... Rocard ile Mitterrand arasında... Giscard ile Chirac arasında..." Sollers yavaşlıyor, sigara ağızlığına öksürüyor. "Pascal ile Descartes arasında... Öhhö öhö... Trésor ile Platini arasında... Renault ile Peugeot arasında... Mazarin ile Richelieu arasında... Hhhhh..." Tam gücü tükendi derken soluklanıp ikinci tura geçiyor. "Paris'in sol kıyısı ile sağ kıyısı arasında... Paris ile Pekin arasında... Venedik ile Roma arasında... Mussolini ile Hitler arasında... Sucuk ile patates püresi arasında..."

Birden odada bir gürültü kopuyor. Bayard kapıyı açıyor; Barthes'ın titreyerek sarsıldığını, hemşire onu tutmaya çalışırken uykusunda konuştuğunu görüyor. "Yıldızlı betik", "küçük bir yer sarsıntısı", "anlam blokları" gibi şeylerden bahsediyor; "okuma, bu blokların ancak, tümcelerin başlamasıyla, öykülemenin akıcı söylemiyle, günlük dilin büyük doğallığıyla fark edilemez bir biçimde lehimlenmiş kaygan yüzeyini kavrar."[1]

Bayard tercüme için hemen Simon Herzog'u getiriyor. Barthes yatağında gitgide hareketleniyor. Bayard üstüne eğilip soruyor: "Mösyö Barthes, size saldıran kişiyi gördünüz mü?" Barthes deli deli bakan gözlerini açıyor, Bayard'ı ensesinden kavrayıp ıstırap dolu bir sesle, nefes nefese konuşuyor: "Ana gösteren birbirine bitişik bir dizi küçük parçaya ayrılacaktır, bu parçalara da okuma birimleri oldukları için sözlüksel birim adı verilecektir.

1 Roland Barthes, *S/Z*, çev. Sündüz Öztürk Kasar, YKY, 1996, s. 23.

Belirtmek gerekir ki, bu kesitleme olabildiğince nedensiz olacaktır; hiçbir yöntemsel sorumluluk içermeyecektir, çünkü kesitleme işlemi gösteren üzerine kurulmuştur oysa önerilen çözümleme yalnızca gösterilene dayanmaktadır..."[5] Bayard, Herzog'a sorgulayıcı gözlerle bakıyor, Herzog omuz silkiyor. Barthes dişlerinin arasından korkutucu bir biçimde tıslıyor. Bayard soruyor: "Mösyö Barthes, Sophia kim? Ne biliyor?" Barthes ona anlamaksızın ya da çok iyi anlarmış gibi bakıyor ve boğuk bir sesle mırıldanmaya başlıyor: "Betik, bütünlüğü içinde, hem düz hem de derin, kaygan, kıyısız ve göstergesiz bir gökyüzüne benzetilebilir; bazı ilkelere göre kuşların uçuşunu yorumlamak için sopasının ucuyla gökyüzünden düşsel bir dikdörtgen kesen bir kâhin gibi yorumcu da anlamların göçünü, düzgülerin yan yana gelişlerini, alıntıların geçişini gözlemlemek için betik boyunca okuma kuşakları çizer."[6] Bayard, Herzog'a ateş püskürüyor; Herzog'un yüzündeki şaşkın bakış bu anlaşılmaz sözleri çeviremeyeceğini açıkça belli ediyor. Barthes histerinin eşiğinde, hayatı buna bağlıymış gibi bağırmaya başlıyor: "Hepsi metinde! Anlıyor musunuz? Bulun o metni! İşlev! Ah, bu çok aptalca!" Sonra yastığına geri düşüp bir ilahi söyler gibi mırıldanıyor: "Sözelbirim bir anlam oylumunun sarıp sarmalanmasından, söylemin akıcılığı altında olanaklı (ancak dizgesel bir okumayla düzenlenmiş, doğrulanmış) anlamların gelip üstüne oturduğu bir sıra gibi yerleştirilmiş çoğul betiğin doruk çizgisinden başka bir şey değildir: Böylece sözelbirim ve onun içindeki birimler sözcükle, sözcük öbeğiyle, tümceyle ya da paragrafla bir başka deyişle 'doğal' ara maddesi olan dille kaplanmış ve küçük küçük birçok yüzü bulunan bir küp oluşturacaklardır."[7] Ardından kendinden geçiyor. Bayard onu ayıltmak için sarsıyor, sarışın hemşire onu hastadan uzaklaştırmaya çalışıyor ve bir kez daha odayı boşaltıyor.

5 A.g.e.

6 A.g.e., s. 24.

7 A.g.e.

Bayard Simon Herzog'dan açıklama isteyince, genç hoca, Sollers ve BHL'yi çok da dikkate almak gerekmediğini söylemek istiyor ama aynı zamanda burada bir fırsat görüp iştahla şöyle diyor: "İşe Deleuze'ü sorgulayarak başlamalıyız."

Simon Herzog hastaneden çıkarken Barthes'la ilgilenen hemşireye çarpıyor. "Ah, özür dilerim matmazel!" Edalı bir şekilde gülümsüyor kadın: "Birrr şey değil mösyö."

17

Hamed erken uyanıyor. Bir önceki gecenin buharı ve uyuşturucularıyla dolu bedeni onu kötü bir uykudan uyandırıyor. Sersem ve mahmur, kafası karışık, bu yabancı odaya nasıl geldiğini ve ne yaptığını hatırlaması birkaç saniyesini alıyor. Yanındaki adamı uyandırmamaya çalışarak yataktan süzülüyor, üstüne kolsuz tişörtünü giyip altına Lee Cooper pantolonunu çekiyor, mutfağa kahve yapmaya gidiyor, jakuzi biçimli küllükte bulduğu dün geceden kalma cigarayı bitiriyor, göğsünde büyükçe bir kırmızı F harfi olan siyah beyaz Teddy Smith ceketini alıyor ve kapıyı çarpıp çıkıyor.

Dışarıda hava güzel ve siyah bir Citroën DS ıssız sokağın köşesinde duruyor. Hamed Walkman'inden Blondie dinleyerek serin havanın tadını çıkarıyor, DS'nin hareket edip arkasından geldiğini görmüyor. Seine'i geçiyor, Jardin des Plantes boyunca yürüyor, şansı varsa ona Café de Flore'da gerçek bir kahve ısmarlayacak birilerinin olabileceğini geçiriyor içinden ama Flore'da jigolo meslektaşları ve bu piyasayla işi olmayan birkaç yaşlıdan başka kimse yok; Sartre da orada tabii, kazaklı öğrencilerden küçük bir çemberin karşısına oturup öksüre öksüre piposunu içiyor. Hamed, üzgün bakışlı bir Beagle gezdiren, yoldan geçen yağmurluklu birinden sigara istiyor ve henüz açılmamış Pub Saint-Germain'in önünde onun gibi uykusuz, akşamdan kalma ve çoğu dün gece yemek yemeyi unutmuş diğer genç jigololarla birlikte sigara içiyor. Saïd orada, dün Baleine Bleue'ye gidip gitmediğini soruyor; Harold ise Palace'ta Amanda

Lear'la neredeyse işi pişirdiğini anlatıyor; Slimane dayak yemiş ama nedenini hatırlamıyor. Hepsi de çok sıkıldıkları konusunda hemfikir. Harold gidip Montparnesse'ta ya da Odéon'da *Le Guignolo*'yu izleyecek ama ikiden önce seans yok. Karşılarındaki kaldırıma DS'yi park eden iki bıyıklı adam Brasserie Lipp'te kahve içiyor. Giysileri kırışık, sanki arabada uyumuşlar, şemsiyelerini de yanlarından hiç ayırmıyorlar. Hamed eve gidip uyumanın iyi olacağını düşünüyor ama altı kat yukarı çıkmayı hiç istemiyor; bir sigara da metrodan çıkan bir siyahtan otlanıyor ve hastaneye gitmesinin gerekip gerekmediğini düşünüyor. Saïd ona "Babar"ın komada olduğunu ama sesini duymaktan hoşnut olabileceğini söylüyor; dediklerine göre klasik müzik dinletilen bitkiler gibi komadakiler de duyabiliyormuş. Harold onlara siyah ve turuncu renkli çift taraflı montunu gösteriyor. Slimane tanıdıkları bir Rus şairi dün yüzü yaralı halde gördüğünü ve bu izle çok daha yakışıklı göründüğünü söyleyince kıkır kıkır gülüyorlar. Hamed orada mıyım diye bakmak için La Coupole'a uğramaya karar veriyor ve Rennes Sokağı'ndan yukarı yürüyor. İki bıyıklı, şemsiyelerini unutup onun peşine düşüyor ama garson bağırarak arkalarından yetişiyor: "Beyler! Beyler!" Şemsiyeleri kılıç gibi havada savuruyor; güneşli bir gün olacak gibi görünmesine rağmen şemsiyeler kimsenin dikkatini çekmiyor. İki adam şemsiyelerini alıp takibe kaldıkları yerden devam ediyor. Tarkovski'nin *Stalker*'ıyla Sovyet sinemasından başka bir savaş filmini gösteren Cosmos'un önünde duruyorlar, Hamed biraz arayı açsa da elbise dükkânlarının vitrinlerine bakına bakına yürüdüğünden iki bıyıklının onu gözden kaybetme riski yok.

Yine de bıyıklılardan biri DS'yi almaya gidiyor.

18

Gilles Deleuze, La Fourche metro durağı ile Clichy Meydanı arasındaki muhitte, Bizerte Sokağı'ndaki evinde iki soruşturmacıyı ağırlıyor. Simon Herzog bu büyük filozofla kendi evinde, kitaplarının arasında, felsefe ve bayat tütün kokan bir dairede

tanışmaktan mutluluk duyuyor. Televizyon açık, tenis maçı oynuyor; Simon evin her yerine saçılmış Leibniz kitaplarını fark ediyor. Tenis toplarının pat-pat sesi duyuluyor, Connors'la Nastase oynuyor.

Resmiyette iki adamın orada bulunmasının nedeni Bernard-Henri Lévy'nin Deleuze'ü itham etmiş olması. Sorgu suçlamayla başlıyor.

"Mösyö Deleuze, bize Roland Barthes'la aranızda bir anlaşmazlık olduğu bilgisi verildi. Konu neydi?" Pat-pat. Deleuze yarısı içilmiş ama sönmüş bir sigarayı ağzında tutuyor. Bayard adamın anormal derecede uzun tırnaklarını fark ediyor. "Öyle miymiş? Hayır, yok, Roland'la aramda hiçbir anlaşmazlık yok, o beyaz gömlekli boş adamı desteklemesi haricinde tabii."

Simon şapka askılığındaki şapkayı görüyor. Girişteki portmantoya asılı olanı ve komodinin üstündekini de ekleyince, Alain Delon'un *Le Samouraï* filminde taktığını andıran, her zenkten bir yığın şapka olduğunu fark ediyor. Pat-pat.

Deleuze koltuğa iyice yerleşiyor: "Şu Amerikalıyı görüyor musunuz? Borg'un tersidir. Yok, Borg'un tersi olan McEnroe: Mızırlı servisi, Rus ruhu, değil mi? Hmmm. (Öksürüyor.) Ama Connors ("Konnorz" diye telaffuz ediyor) fileye yakın durur, sürekli risk alır, falsosuz vuruşları alçaktan gider... ayrıca epey aristokrattır. Borg ise geri çizgiden ayrılmaz, topları öne falsolu vuruşlarıyla filenin yükseğinden geçirerek karşılar. Her işçinin anlayabileceği bir şey bu. Borg proletaryanın tenisini icat ediyor. McEnroe ve Connors ise, baksanıza, prens gibi oynuyor."

Bayard kanepede oturuyor, bir dolu saçmalık dinleyeceğini hissediyor.

Simon itiraz etmeye cüret ediyor: "Ama Connors halkın arketipi, değil mi? *Bad boy*, şımarık velet, serseri; hile yapar, tartışır, hır çıkarır; centilmen değil, külhanbeyi, kavgacı, olağanüstü yaratıcı..."

Deleuze sabırsızlıkla sözü alıyor: "Öyle mi? Hmm, hmm, ilginç bir itiraz."

Bayard soruyor: "Mösyö Barthes'tan bir şey çalmak istemiş olabilirler. Bir belge mesela. Bu konuda bir şey biliyor musunuz Mösyö Deleuze?"

Deleuze, Simon'a dönüyor: "*Ne?* sorusu doğru soru olmayabilir. *Kim? Ne kadar? Nasıl? Nerede? Ne zaman?* gibi sorular çok daha yerinde olabilir."

Bayard bir sigara yakıp adeta boyun eğmiş bir sesle sabırla soruyor: "Ne demek istiyorsunuz?"

"Yani olayın üzerinden bir haftadan fazla süre geçtikten sonra beni aptal bir düşünürün boktan imaları için sorgulamaya geldiyseniz Roland'ın başına gelen şey muhtemelen bir kaza değil demektir. O zaman siz bir suçlu arıyorsunuz. Diğer bir deyişle, suça iten bir sebep. Fakat *neden* sorusunun cevabına çok uzaksınız, değil mi? Sanırım sorguladığınız sürücüden bir şey çıkmadı. Roland'ın uyandığını duydum. Bir şey söylemek istemedi mi? İşte, *neden* sorusu değişiyor."

Televizyonda topa her vuruşunda ahlayıp ohlayan Connors'ın sesi duyuluyor. Simon pencereden dışarı göz atıyor. Aşağıda park halinde mavi bir Fuego olduğunu fark ediyor.

Bayard Deleuze'e, "Sizce Barthes bildiklerini neden anlatmak istemiyor?" diye soruyor. Deleuze hiçbir fikri olmadığını ama tek bir şey bildiğini söylüyor: "Ne olursa olsun, hangi durumda olursa olsun her zaman talipler vardır. Yani, aslında en iyisi benim diye iddia edenler."

Bayard, sehpada duran baykuş biçimli kül tablasını kendine doğru çekip soruyor: "Peki ya siz ne iddia ediyorsunuz Mösyö Deleuze?"

Deleuze bıyık altından gülmekle öksürmek arasında ince bir ses çıkarıyor: "Kişi her zaman, hiç olamayacağı ya da bir zaman lar olduğu ve tekrar olamayacağı şey olduğunu iddia eder, mösyö komiser. Ama sanırım mesele bu değil, değil mi?"

Bayard meselenin ne olduğunu soruyor.

Deleuze sigarasını yeniden yakıyor: "Talepler nasıl elenir ve hakiki talip nasıl ayırt edilir?"

Apartmanda bir kadın çığlığının yankısı duyuluyor. Zevkten mi yoksa öfkeden mi, anlayamıyorlar. Deleuze parmağıyla kapıyı işaret ediyor: "Kadınlık, komiser, ne edinilir ne de kadınların özünde bulunur. Kadınlar kadın-oluş halindedir." Ayağa kalkarken hafifçe nefesi tıkanıyor (evet, onun da) ve kendine kırmızı şarap koymaya gidiyor. "Biz de aynıyız."

Bayard kuşkuyla soruyor: "Hepimizin aynı olduğuna mı inanıyorsunuz? Benim ve sizin aynı olduğumuzu mu düşünüyorsunuz?"

Deleuze gülümsüyor: "Evet... Yani bir bakıma öyleyiz."

Bayard iyi niyetini kanıtlamaya çalışarak ama sesinde bir çeşit tereddütle soruyor: "Siz de hakikati mi arıyorsunuz?"

"Vay canına! Hakikat... Nerede başlıyor, nerede bitiyor... Biliyorsunuz, hep bir şeylerin ortasındayız."

Connors ilk seti 6-2 alıyor.

"Hak talep edenlerin hangisinin haklı olduğunu nasıl belirleyebiliriz? *Nasıl*'ınız varsa *neden*'iniz de vardır. *Mesela* sofistleri ele alalım: Platon'a göre sorun, hak etmedikleri şeyden hak iddia etmeleridir... Tam da öyle, hile yapar bu hergeleler!" Ellerini ovuşturuyor. "Esas yargılama, taliplerin yargılanmasıdır her zaman."

Kadehindeki şarabı bir dikişte bitirip Simon'a bakarak ekliyor: "Durum bir roman kadar komik."

Simon'la bakışıyorlar.

19

"Yoo, hayır, kesinlikle imkânsız, kategorik olarak reddediyorum! Gelmiyorum! Yetti artık! O saraya adım atmam söz konusu bile olamaz! O pisliğin söylediklerini deşifre etmek için bana ihtiyacınız yok! Benim de söylenecekleri duymama hacet yok, size özetleyebilirim: Ben büyük sermayenin aşağılık bir uşağıyım. İşçi sınıfının düşmanıyım. İletişim araçlarının hepsini elimde bulunduruyorum. Afrika'da fil avlamadığım zamanlarda bağımsız radyoları avlıyorum. İfade özgürlüğünü kısıtlıyorum. Dört bir

yana nükleer santraller kuruyorum. Kendini yoksul insanların evlerine zorla davet ettiren demagog pezevengin tekiyim. Diktatörlerden elmas kabul ediyorum. Metrodayken proleter gibi davranmaktan zevk alıyorum. Siyahları seviyorum, tabii yalnızca imparator ya da çöpçü olanlarını. İnsani yardım lafını duyar duymaz paraşütçü birlikleri olay yerine gönderiyorum. Küçük işlerimi halletmek için aşırı sağcıları kullanıyorum. Ulusal Meclis'in içine sıçıyorum. Ben... ben... KOCA BİR FAŞİSTİM!"

Elleri titreyen Simon bir sigara yakıyor. Bayard, onun geçirdiği krizin sona ermesini bekliyor. Soruşturmanın bu aşamasında eldeki delillere göre bir ön rapor vermiş, bu olayın ardında büyük bir şey çıkacağını düşünmüştü... yine de saraya çağrılmayı beklemiyordu, hem de genç asistanıyla beraber.

"Ne olursa olsun gelmiyorum gelmiyorum gelmiyorum," diyor genç adam.

20

"Mösyö Başkan sizi bekliyor."

Jacques Bayard ile Simon Herzog duvarları yeşil ipek kaplı iyi aydınlatılmış geniş bir ofise giriyor. Simon'un beti benzi atmış durumda ama ister istemez Giscard'ın masasının önünde iki koltuk olduğunu, ayrıca odanın diğer ucunda, bir sehpanın etrafında birkaç başka koltuk ve bir kanepenin durduğunu fark ediyor. Öğrenci hemen seçenekleri kavrıyor: Başkan ziyaretçileriyle arasına mesafe koymak istediği durumlarda ziyaretçilerini kale duvarı görevi gören masasının arkasında ağırlıyor ya da tam tersi, daha dostane bir ortam yaratmak ve birlikte kahve içip küçük pastalardan yemek isterse onları sehpanın etrafına oturtuyor. Simon Herzog'un gözüne şunlar takılıyor: Giscard'ın yazı masasının üstüne, hayli göz önünde bir noktaya Kennedy hakkında bir kitap yerleştirilmiş, Giscard'ın da vücuda getirmek istediği genç ve modern devlet başkanı modeli; kapaklı masada duran biri kırmızı biri mavi iki kutu; oraya buraya serpiştirilmiş bronz heykeller; yüksekliği özenle kararlaştırılmış dosya

yığınları (çok alçak olurlarsa başkan hiçbir şey yapmıyormuş izlenimi verir, çok yüksek olurlarsa iş yükünün altından kalkamıyormuş izlenimi). Duvarlar pek çok usta ressamın tablolarıyla süslü. Giscard masasının arkasında ayakta durarak tablolardan birini gösteriyor; tabloda güzel ve üzgün bir kadın var, kollarını iki yana açmış, süt beyazı dolgun memelerini zar zor kapatan göbeğine kadar açık beyaz bir elbise giymiş: "Fransız resminin en güzel eserlerinden birini Bordeaux'daki müzeden aldığım için şanslıyım: Eugène Delacroix'nın *La Grèce expirant à Missolonghi*'si. Muhteşem değil mi? Mesolongi'yi biliyorsunuzdur elbette: Türklere karşı verilen bağımsızlık savaşı sırasında Lord Byron'ın öldüğü şehir. Sanırım 1824'teydi. (Simon bu kendini beğenmiş 'sanırım'ı fark ediyor.) Osmanlıların çok acımasız olduğu korkunç bir savaş."

Masasından ayrılmadan, ellerini sıkmaya bile yeltenmeden onları oturmaya davet ediyor. Onlara kanepe de yok, küçük pasta da. Hâlâ ayakta duran başkan devam ediyor: "Malraux'nun hakkımda söylediklerini biliyor musunuz? Tarihteki trajik yanı anlayamazmışım." Simon, yağmurluğunu çıkarmadan sessizce oturup bekleyen Bayard'a göz ucuyla bakıyor.

Giscard tabloya dönüyor, iki ziyaretçi de onu takip ettiklerini göstermek için başlarını çevirip bakmak zorunda hissediyor: "Belki de tarihin trajik yanını anlamıyorumdur ama en azından bu yaralanmış, halkına kurtuluş umudu getiren genç kadının karşısında trajik güzelliğin coşkusunu hissediyorum!" Başkanın söylevine karşılık ne söyleyeceğini bilemeyen iki adam susuyor; Giscard bu suskunluktan rahatsız olmuyor gibi görünüyor, zaten kibarlık gereği suskunlukla karşılanmaya alışık. Tıslayarak konuşan adam pencereden bakmak için dönünce, Simon bu boşluğun bir geçiş yapma şekli olduğunu ve nihayet konuya geleceklerini anlıyor.

Yüzünü dönmeden muhataplarına kel kafasının manzarasını sunan başkan yeniden söze giriyor: "Roland Barthes'la bir kere karşılaştım. Onu Élysée'ye davet etmiştim. Çok hoş adam.

On beş dakika boyunca menüyü çözümledi ve her yemeğin sembolik değerini çok zekice yorumladı. Çok ilginçti. Zavallı adam, annesinin vefatını atlatamamış, değil mi?"

Nihayet oturan Giscard, Bayard'a dönüyor: "Komiser, kaza günü Mösyö Barthes'tan çalınan bir belge vardı. Umarım bu belgeyi bulursunuz. Ulusal güvenlik meselesi söz konusu."

Bayard soruyor: "Bu belgenin niteliği tam olarak nedir Mösyö Başkan?"

Giscard öne doğru eğiliyor, yumruklarını masanın üstüne koyup ciddiyetle konuşuyor: "Ulusal güvenliği tehlikeye sokabilecek hayati bir belge. Kötüye kullanıldığında haddi hesabı olmayan zararlara yol açabilir ve demokrasimizin temellerini tehlikeye atabilir. Maalesef size daha fazla açıklama yapamam. İhtiyatlı davranmalısınız. Fakat sınırsız yetkiye sahipsiniz."

Ardından Simon'a dönüyor: "Genç adam, sizin de komisere hizmet et... yol gösterdiğinizi duydum. Mösyö Barthes'ın da dahil olduğu dilbilim çevresini iyi biliyor musunuz?"

Simon cevap vermek için ısrar edilmesini beklemiyor: "Hayır, pek sayılmaz."

Giscard, Bayard'a sorgulayıcı gözlerle bakıyor; Bayard açıklıyor: "Mösyö Herzog'un soruşturma sırasında yararlı olabilecek bilgi birikimi var. Bu insanların nasıl düşündüklerini ve ıı, neden bahsettiklerini biliyor. Ayrıca polisin göremeyeceği şeyleri de görebiliyor."

Giscard gülümsüyor: "Siz de Arthur Rimbaud gibi kâhin misiniz genç adam?"

Simon mahcubiyetle homurdanıyor: "Hayır. Hiç değilim."

Giscard ona arkalarında, Delacroix'nın tablosunun altında duran kapaklı masanın üstündeki mavi ve kırmızı kutuları parmağıyla gösteriyor: "Sizce bu kutuların içinde ne var?"

Simon sınava tabi tutulduğunu anlamıyor ve sınavı geçmenin kendi menfaatine olup olmayacağını düşünmeksizin bii anda yanıtlıyor: "Légion d'honneur madalyalarınız sanırım."

Giscard'ın yüzündeki gülümseme genişliyor. Kutulardan birini açmak için ayağa kalkıyor ve içinden bir madalya çıkarıyor: "Nasıl tahmin ettiğinizi sorabilir miyim?"

"Iıı, hmm. Bütün oda sembollerle donatılmış: tablolar, duvar kaplamaları, tavandaki silmeler... Her parça, her detay cumhuriyetçi iktidarın ihtişam ve görkemini ifade etmeye yönelik seçilmiş. Delacroix'dan seçilen resim, sonra yazı masasının üstünde, kapağında Kennedy'nin resmi olan kitap: Hepsi de hayli anlamlı. Fakat sembol görünür olduğunda bir değeri vardır. Kutunun içine saklanmış bir sembol hiçbir işe yaramaz ve dahası mevcut değildir.

Ayrıca ampulleri ve tornavidaları bu odada tuttuğunuzu sanmıyorum. Bu iki kutuda aletlerin saklanması çok olası gelmedi bana. Ataş ve zımbaları koymaya yarasaydı çalışma masanızın üstünde, elinizin altında dururlardı. Yani içindekiler ne sembolik ne de işlevsel. Yine de ikisinden biri olmalı. Anahtarlarınızı koyabilirdiniz ama Élysée'de kapıları kilitlemekle görevli kişi başkan değildir herhalde ve araba anahtarına da ihtiyacınız yok çünkü şoförünüz var. Dolayısıyla geriye tek bir ihtimal kalıyor: Pasif halde bekleyen bir sembol. Bu odadayken hiçbir şey ifade etmeyen ama başka yerlerde, bu odanın dışında etkinleşecek bir sembol; buranın simgelediği şeyin yani cumhuriyetin yüceliğinin minyatür ve taşınabilen bir sembolü. Belli ki bir madalya, nerede olduğumuza bakılırsa da Légion d'honneur madalyası."

Giscard'la Bayard anlamlı anlamlı bakışıyor. "Sanırım ne demek istediğinizi anlıyorum komiser," diyor Giscard.

21

Hamed Marsilya'daki hayatından bahsederek portakallı Malibu'sunu yudumluyor, muhatabı da onu gerçekten dinlemeksizin ağzının içine bakıyor. Hamed bu cocker bakışlarını tanıyor: Bu adamın efendisi konumunda çünkü adam ona sahip olma tutkusu ve arzusuyla yanıp tutuşuyor. Kendini ona belki verecek

belki de vermeyecek ve belki bundan biraz da zevk alacak ama bu zevk şu anda arzu nesnesi konumuyla elde ettiği güç hissinden çok daha zayıf olacak muhtemelen. Bu da genç, yakışıklı ve yoksul olmanın iyi tarafı: Kendisine sahip olmak için bir şekilde ödeme yapmaya hazır olan herkesi rahatça, hiç düşünmeksizin hor görebilir.

Gece tüm hızıyla devam ediyor ve bu büyük burjuva evinde, başkentin kalbinde, bitmek üzere olan kışın sonunda her zamanki gibi oraya ait olmama hissi nahoş bir zevkle onu sarhoş ediyor. Çaldığımız şeyler alınteriyle kazandıklarımızdan iki kat değerlidir; bu yüzden o da Bashung'un "Gaby Oh Gaby" şarkısında kalçalarını sallayan insanların arasından yol açarak, kendisine belli belirsiz Güney'i anımsatan tapenade soslu kanepelerden biraz daha almak için büfeye dönüyor. Orada Slimane'a rastlıyor; Slimane ağzına doldurduğu salyangozları mideye indirirken bir yandan da çaktırmadan kıçını okşayan göbekli yayıncının şakalarına gülmeye zorluyor kendini. Yanlarında kafasını abartılı bir biçimde geriye devirerek kahkaha atan genç bir kadın, "Böylece duruyor... sonra geri dönüyor!" diyor. Pencerede Saïd diplomat görünümlü siyah bir adamla esrar tüttürüyor. Hoparlörlerden "One Step Beyond" şarkısının açılış sözleri duyuluyor ve yapmacık bir histeri dalgası odayı sarıyor; insanlar çığlık çığlığa haykırıyor; sanki müzik onları başka bir yere götürmüş, sanki haz bedenlerine dalga dalga yayılmış, sanki çılgınlık kaybettiklerini sandıkları sadık bir köpekmiş de şimdi kuyruğunu sallaya sallaya onlara geri dönmüş gibi, sanki boğuk saksofon ritminin öne çıktığı enstrümantal kısım süresince düşünmeyi ya da düşünmemeyi bırakabileceklermiş gibi. Sonrasında bu keyifli hali korumak için birkaç disko şarkısı çalınacak. Hamed tabağına trüf mantarlı tabule doldururken ona bir çizgi kokain, hiç olmazsa biraz amfetamin verebilecek davetlileri tarıyor. Her ikisi de ona düzüşme arzusu veriyor ama amfetamin ereksiyonunu bozuyor, gerçi bunun çok da mühim olmadığını düşünüyor. Eve dönmemek için mümkün olduğunca uzun süre takılmaya

devam edecek. Hamed pencerenin önünde duran Saïd'e katılıyor. Bir sokak lambası Henri-IV Bulvarı'nın köşesindeki reklam panosunu aydınlatıyor; panonun üstünde takım elbiseli, kravatlı Serge Gainsbourg görünüyor ve şu yazı okunuyor: "Bir Bayard, erkeği değiştirir. Öyle değil mi Mösyö Gainsbourg?" Hamed bu ismin neden kendisine tanıdık geldiğini anımsayamıyor ve biraz evhamlı olduğundan geçen yılın programını kendi kendine yüksek sesle sayarak bir içki almaya gidiyor. Slimane duvarda asılı taşbaskı dizisini, bir dolarlık banknotlarla doldurulmuş çanaklardan yemek yiyen, gökkuşağının her renginden köpek tasvirlerini temaşa ederken şimdi de kalçalarına sürtünüp ensesinde nefes alıp veren göbekli yayıncıyı görmezden gelmeye çalışıyor. Hoparlörlerden yayılan Chrissie Hynde'in sesi, ağlıyor olabilecek tüm konuklara ağlamayı kesmelerini söylüyor. Uzun saçlı iki adam Bon Scott'ın ölümünden ve AC/DC'de onun yerini kasketli şişman bir kamyoncunun alma ihtimalinden bahsediyor. Yandan ayrılmış saçlarıyla takım elbiseli, gevşek kravatlı genç bir adam kendisini dinlemek isteyecek herkese *La Guerre de polices* filminde Marlène Jobert'in memelerini görebileceklerine emin olduğunu büyük bir hevesle tekrar edip duruyor. Lennon'ın McCartney'le yeni bir albüm yapacağı da konuşuluyor. Hamed'in adını unuttuğu bir jigolo ona biraz otu olup olmadığını soruyor; fazlasıyla "Sol Kıyı tarzı" bulduğu geceyle alenen alay ediyor ve pencereden Bastille Meydanı'ndaki özgürlük ruhu heykelini gösteriyor: "Meseleyi anlıyor musun ahbap? Ben de Jakoben olalım isterim ama her şeyin bir sınırı var." Birinin elindeki mavi Curaçao likörü halıya dökülüyor. Hamed Saint-Germain'e dönüp dönmeme konusunda tereddüt ediyor ama Saïd banyo tarafına doğru işaret ediyor: İki kız ve yaşlı bir adam banyoya birlikte giriyor. Kızlar içeriye düzüşmek için değil kokain çekmek için girdiklerini biliyorlar (yaşlı adam bunu hiç de önemsemiyormuş gibi yapıyor, istediğini elde edemese bile en azından iki avıyla beş dakika boyunca orada kalıp bu ihtimalin heyecanını yaşayacak), Hamed ve Saïd kartlarını doğru oynarlarsa bir, belki

de iki çizgi kokain çekmek için anlaşabileceklerini düşünüyorlar.Saçları dökülmeye başlamış bıyıklı bir adama Patrick Dewaere olup olmadığı soruluyor. Slimane göbekli yayıncıdan kurtulmak için streç kot pantolonlu sarışın bir kızı yakalayıp Dire Straits'in "Sultans of Swing"inde dans ediyor. Şaşkına dönen göbekli yayıncı bakışlarıyla kimseyi kandıramayacak olsa da hem alaycı hem de iyi niyetli görünmeye çalışarak dönüp duran çifti izliyor. Yalnız biri, hepimiz gibi, ama yalnızlığını saklayamıyor; dikkat çekici ölçüde yalnız görünümüyle göze batması dışında hiç kimse onu fark etmiyor bile. Slimane bir sonraki şarkıda, Diana Ross'un "Upside Down"ında da partneriyle dans etmeye devam ediyor. The Cure'un "Killing an Arab"ının giriş melodisi çalarken Foucault yanında Hervé Guibert'le içeri giriyor. Üstünde zincirler olan kocaman, siyah bir deri ceket giymiş, tıraşlı kafasında küçük bir ustura kesiği var. Guibert genç ve yakışıklı, öyle güzel ki onu bir yazar olarak ciddiye alabilmek için Parisli olmak gerek. Saïd ve Hamed yalan söyleyip saçma sapan bahanelerle banyonun kapısını tıklatarak içeridekileri tavlamaya çalışıyor ama kapı hiç umut yokmuşçasına kapalı kalmaya devam ediyor; dışarıya sadece metal ve emaye sesiyle soluk alıp verişlerinin kesik gürültüsü geliyor... *Standing on the beach, with a gun in my hand*... Her zamanki gibi Foucault içeri girdiğinde çekingen bir heyecan sarıyor herkesi, tabii amfetaminden dağılıp yığılanlar ve bir kumsal tatili şarkısı dinlediğini sanarak (*Staring at the sea, staring at the sand*) zıplayıp duranlar hariç. Banyonun kapısı açılıyor, iki kız Saïd ve Hamed'e küçümseyerek bakıp yaşlı adamla birlikte dışarı çıkıyor; beyinlerinden uçup giden ve yıllar geçtikçe geri gelmesi daha fazla zaman alacak litrelerce serotonin kaybettiklerini henüz hissetmeyen sosyetik kokainmanların tipik kibriyle gösteriş yaparak burunlarını çekiyorlar. *I'm alive, I'm dead*... Çoktan etraflarında oluşan çemberin ortasında Foucault genç Guibert'e bir hikâye anlatıyor; kendi varlığının sebep olduğu coşkunluğun farkında değilmiş gibi, oraya gelmeden önce başladığı sohbete kaldığı yerden devam ediyor: "Ben

küçükken kırmızı bir balık olmak isterdim. Annem derdi ki, 'Ama tavşanım, bu imkânsız! Soğuk sudan nefret edersin sen.'" Robert Smith haykırıyor: *I'm the stranger!* Foucault: "Bu da beni bir kararsızlık uçurumuna düşürdü. Anneme, 'Sadece bir anlığına da olsa onların ne düşündüklerini bilmeyi çok istiyorum,' dedim." Robert Smith: ... *Killing an Arab!* Saïd ve Hamed başka bir yerleri denemeye, belki La Noche'ye gitmeye karar veriyor. Slimane göbekli yayıncının yanına geri dönüyor çünkü yemek yemesi lazım. *Staring at myself, reflected in the eyes...* Foucault: "Birilerinin itiraf etmesi gerek. Sonunda her zaman itiraf eden birileri vardır..." Robert Smith: ... *of the dead man on the beach...* Guibert: "O kanepede çıplaktı ve çalışan tek bir telefon kulübesi bulabilmek mümkün değildi..." *The dead man on the beach...* "Nihayet bir tane bulduğunda da jetonu olmadığını fark etti..." Hamed yeniden, perdelerin arasından dışarı bakıyor ve aşağıda park etmiş siyah bir DS görüp şöyle diyor: "Burada biraz daha duracağım." Saïd bir sigara yakıyor ve parti ışıklarının aydınlattığı pencere pervazında, ikili, apaçık seçiliyor.

22

"Georges Marchais mi? Georges Marchais kimsenin umurunda değil, bunu biliyor olmalısın!"

Daniel Balavoine nihayet söz almayı başarıyor; öyle veya böyle üç dakika içinde susturulacağını biliyor, bu yüzden de siyasetçilerin yaşlı ve yozlaşmış olduklarını, asıl meseleyi hiç anlamadıklarını belirttiği hiddetli monoloğunu sürdürüyor.

"Sizden bahsetmiyorum Mösyö Mitterrand..."

Ama hâlâ devam ediyor.

"Bilmek istediğim, beni ilgilendiren şey, göçmen işçilerin kime kira ödedikleri... Bilmek istiyorum... Çöplüklerde ve gecekondularda yaşayan göçmen işçilerden her ay yedi yüz frank kira almaya kim cüret ediyor?.." Karmaşık, planlanmamış, gramer hatalarıyla dolu ama hızlı akan, mükemmel bir konuşma.

Balavoine her zamanki gibi hiçbir şey anlamayan gazetecilere gençleri hiç davet etmedikleri için sitem ettiğinde gazeteciler ona sövüp sayıyor (al işte, iflah olmaz gülünç bir retorik; çağırıyoruz işte, o yüzden buradasın zırtapoz!).

Ama Mitterrand ne olduğunu çok iyi anlıyor. Bu pis velet onlara, masanın etrafındaki gazetecilere ve onların benzerlerine ne olduklarını gösteriyor: Çok uzun zamandır kendi aralarında çürüyüp giden, dünyayla bağını koparmış ve bunu bile fark etmeyen moruklar. Mitterrand öfkeli gençle hemfikir olmaya çalışıyor ama bunu göstermek için yaptığı her girişim yersiz bir baba davranışı gibi tınlıyor.

"Hızlıca notlarımı okumaya çalışacağım... Ne olursa olsun sizi uyarmak istiyorum..." Mitterrand gözlükleriyle oynayıp dudaklarını ısırıyor; kameraya alınıyor, televizyonda canlı yayınlanıyor, tam bir felaket. "Size şunu söylemek istiyorum, umutsuzluk harekete geçirir ve harekete geçirdiğinde tehlikelidir."

Gazeteci sadistçe bir alayla, "Mösyö Mitterrand, genç biriyle konuşmak istemiştiniz, onu dikkatle dinlediniz..." diyor. Hadi, bundan da sıyrıl bakalım.

Mitterrand kekelemeye başlıyor: "Beni en çok ilgilendiren bu düşünme... tepki gösterme... ve ifade etme biçimidir! Çünkü Daniel Balavoine yazarak ve müzik yaparak da kendini ifade ediyor... vatandaşlık hakkı... başkaları tarafından dinlenebiliyor ve böylece anlaşılabiliyor." Kekeleme, kekeleme. "Kendi yöntemleriyle kendini ifade ediyor! Sözlerinden o sorumlu. O bir vatandaş. Herkes gibi."

19 Mart 1980'de, Kanal 2 stüdyosundayız; saat 13.30 ve Mitterrand bin yaşında.

23

Barthes ölürken ne düşünüyor acaba? Annesini düşünüyor diyorlar. Onu öldüren annesi. Tabii, elbette, hep özel bir mesele, kirli küçük bir yalan vardır. Deleuze'ün de dediği gibi; hepimizin, başına olağanüstü şeyler gelmiş bir büyükannesi vardır... ee,

ne olmuş? "Yastan." Evet beyefendi, yastan ölecek, başka şeyden değil. Zavallı Fransız düşünürler, dünyayı en önemsiz, en basmakalıp ve düpedüz en benmerkezci iç sorunlarınıza indirgediğiniz hayat görüşünüzün tutsağı olmuşsunuz. Ne bir muamma ne bir gizem var; anne, tüm yanıtların anası. Yirminci yüzyılda Tanrı'dan kurtulduk, onun yerine anneyi koyduk. Harika bir takas. Ama Barthes annesini falan düşünmüyor.

Daldığı karmaşık hülyaları anlayabilseydiniz şunu da bilirdiniz: Ölmek üzere olan bu adam, ne olduğunu, özellikle de ölmeseydi ne olabileceğini düşünüyor. Başka? Bütün hayatı gözlerinin önünden akıp geçmiyor, sadece kazayı görüyor. Kim düzenledi bu operasyonu? Hırpalandığını anımsıyor. Sonra da belge kayboldu. Azmettiren kim olursa olsun muhtemelen eşi benzeri görülmemiş bir felaketin eşiğindeyiz. Halbuki anasının oğlu Roland ondan istifade etmeyi bilirdi; biraz kendi hayrına, biraz da dünyanın geri kalanı hayrına. Sonunda utangaçlığına yenildi. Çok yazık. Kazadan kurtulsa bile kutlamak için çok geç kalmış olacak.

Roland annesini düşünmüyor. *Sapık* filminde değiliz.

Ne düşünüyor? Belki mahrem, anlamsız ya da yalnızca kendi bildiği şeyleri, şu ya da bu anı geçiyordur aklından. Bir akşam vaktiydi –yoksa daha gündüz müydü?– Paris'e gelen Amerikalı çevirmeniyle ve Foucault'yla taksidelerdi. Üçü de arka koltukta oturuyor, çevirmen ortada; Foucault âdeti olduğu üzere sazı eline alıyor ve eski zamanlardan kalmış havası taşıyan, hayat dolu, genizden gelen kendinden emin sesiyle konuşuyor, her zamanki gibi kontrol onda. Picasso'dan ne kadar nefret ettiğini, onun ne kadar boş olduğunu izah eden küçük bir doğaçlama konuşma yapıyor ve tabii ki gülüyor, Amerikalı çevirmen uslu uslu dinliyor; kendi ülkesinde, o, bir yazar ve şair, ama burada iki muhteşem Fransız entelektüelin sözlerini saygıyla dinliyor; Barthes da çenebazlık konusunda Foucault'yla yarışamayacağını bilmesine rağmen dışarıda kalmamak için bir şeyler söylemek zorunda, bu yüzden o da gülerek zaman kazanıyor ama

hiç de inandırıcı gülmediğini biliyor ve utanıyor çünkü utandığı belli oluyor ve bu kısır döngü sürüyor, hayatı boyunca böyle oldu zaten, keşke Foucault'daki özgüven kendisinde de olsaydı, öğrencilerinin önünde konuşurken ve öğrencileri onu dikkatle dinlerken bile utangaçlığını profesörlere özgü o ses tonunun ardına gizliyor, ama yalnızca yazdığı zaman kendinden emin hissediyor, kendinden emin, yalnız, kâğıdının ardına ve bütün kitaplarına, Proust'una, Chateaubriand'ına sığınıyor; Foucault hâlâ Picasso konusunda saçmalamaya devam ediyor, Barthes da dışarıda kalmamak için Picasso'dan nefret ettiğini söylüyor ve bunu söyler söylemez kendinden nefret ediyor çünkü ne olup bittiğini gayet iyi anlıyor, ne olup bittiğini anlamak zaten onun işi, Foucault'nun karşısında alçalıyor, şüphesiz genç ve yakışıklı çevirmen de bunu idrak ediyor; Picasso'ya tükürüyor ama mahcubiyetle yapılan ufacık bir tükürüş bu, Foucault kahkahalarla gülerken o da Picasso'nun fazla abartıldığını söylüyor, insanların onda ne bulduklarını zaten hiçbir zaman anlayamamış, ben de böyle düşünmediğinden emin olamıyorum çünkü her şeyin ötesinde Barthes esasında içten içe modern hayattan hoşlanmayan bir klasikçi, ama ne önemi var ki? Picasso'dan nefret etse bile meselenin bu olmadığını biliyor, mesele Foucault'nun altında kalmamak; Foucault oldukça kışkırtıcı bir iddia atıyor ortaya, karşı çıksa yaşlı bir ahmak gibi görünecek, Picasso'yu gerçekten hiç sevmiyorduysa bile Tanrı bilir nereye götürüldüğü bu takside şu anda onu yanlış nedenlerle aşağılayıp alaya alıyor.

Belki de Barthes bu taksi yolculuğunu düşünerek ölüyor; gözlerini yumup uykuya dalıyor, üzgün, her zaman taşıdığı bir hüzün bu, kaynağı belki annesi belki değil, belki biraz da Hamed'i düşünüyor. Ne olacak ona? Peki ya sakladığı sırra? Ağır ağır, usulca dalıyor son uykusuna ve bu, hiç de tatsız bir his değil; bedensel işlevleri bir bir çökerken ruhu aylaklık etmeye devam ediyor. Bu nihai hülya onu başka nerelere götürecek acaba?

Tabii ya, mesela Racine'i sevmediğini söyleyebilirdi! "Fransızlar Racine'leriyle durmadan iftihar eder (iki bin kelimelik bir

adam) ve kendi Shakespeare'lerinin olmamasından hiçbir zaman yakınmazlar." İşte bu laf genç çevirmeni etkilerdi. Ama Barthes bunu çok daha sonraları yazmıştı. Ah, keşke o anda işlev elinde olsaydı...

Odanın kapısı yavaşça açılıyor ama Barthes komada olduğu için duymuyor.

Onun "klasikçi" olduğu doğru değil: Aslında on yedinci yüzyılın yavanlığından, o çok katmanlı on iki hecelik şiirlerden, yontulmuş aforizmalardan, entelektüelleştirilmiş tutkulardan hoşlanmıyor.

Yatağına yaklaşan ayak seslerini duymuyor.

Elbette hepsi eşsiz hatiplerdi ama Barthes onların soğukluğunu, cansızlığını sevmiyor. Racinevari tutkular, pöff, amma mesele. Phaidra, tabii, evet, dilek kipli mişli geçmiş zamandan aynı anlamı taşıyan şartlı geçmiş zamana geçen itiraf sahnesi, tamam, o iyi, dâhiceydi; Phaidra kendini Ariadne'nin yerine, Hippolytos'u da Theseus'un yerine koyarak hikâyeyi yeniden yazıyor.

Birinin elektrokardiyogramına eğildiğinin farkında değil.

Peki ya Berenike? Titus onu sevmiyordu artık, apaçık ortadaydı bu. Öyle basit ki, Corneille sanılabilirdi...

Bağlı olduğu makineleri karıştıran kişiyi görmüyor.

La Bruyère de pek âlimaneydi. En azından Pascal, Montaigne'le diyalogdaydı; Racine, Voltaire'le; La Fontaine, Valéry'le... Ama kim La Bruyère'le sohbet etmek ister ki?

Solunum cihazının vanasını usulca döndüren eli fark etmiyor.

Peki La Rochefoucauld... evet, onu seviyordu. Ne de olsa Barthes onun *Özdeyişler*'ine çok şey borçlu. Zamanının ilerisinde bir göstergebilimciydi, davranışlarımızdaki göstergelerle insan ruhunu çözümlemeyi biliyordu... Fransız edebiyatının en büyük ustası, o kadar... Barthes, Saint-Antoine bölgesinde, Turenne'in ordularının ateşi altında, Grand Condé'nin yanında

azametle atına binen Marcillac prensini görüyor; iç geçiriyor, ölmek için güzel bir gün...

Neler oluyor? Artık nefes alamıyor. Gırtlağı bir anda tıkandı.

Grande Mademoiselle, Condé ordularının girmesi için şehrin kapılarını açacak ve gözlerinden yaralanıp geçici bir süreliğine kör olan La Rochefoucauld ölmeyecek, en azından şimdilik ölmeyecek ve sağlığına kavuşacak...

Gözlerini açıyor. Onu görüyor, Meryem figürü gibi kör edici bir ışıkla halelenmiş. Boğuluyor, yardım çağırmak istiyor ama ağzından hiçbir ses çıkmıyor.

İyileşecek, değil mi? İyileşecek mi?

Kadın ona tatlılıkla gülümsüyor ve doğrulmasına engel olmak için kafasını yastığa bastırıyor ama zaten Barthes'ın doğrulacak gücü yok. Bu sefer gerçekten öleceğini biliyor, kendini bırakmak istiyor ama bedeni istemsizce sarsılıyor; vücudu yaşamak istiyor, paniğe kapılan beyni artık kanına giremeyen oksijeni arıyor, son bir adrenalin darbesinin etkisiyle çarpan kalbi yavaşlıyor.

"Hep sevmek, hep acı çekmek, hep ölmek." Nihayetinde son düşüncesi Corneille'den bir mısra oluyor.

24

Televizyon haberleri, 26 Mart 1980, saat 20.00, sunucu Patrick Poivre d'Arvor:

"Bayanlar ve baylar, iyi akşamlar. Gündelik hayatımızı etkileyen... (PPDA burada bir saniye duraklıyor) çok fazla haber var. Bazısı hoş bazısı tatsız, bırakayım da sizler karar verin." (Clichy Meydanı'nın yanındaki dairesinde, televizyon haberlerini asla kaçırmayan Deleuze koltuğuna yayılmış yanıt veriyor: "Eksik olma!")

20.01. "Öncelikle, şubat ayında yaşam maliyetindeki artış %1.1 oranında. 'Bu iyiye işaret değil,' diyor ekonomi bakanı René Monory; yine de ocak ayındaki %1.9'luk artıştan iyi (PPDA 'Ondan kötüsü zor olurdu,' diyor; Bièvre Sokağı'nda televizyonunun

başındaki Mitterrand da aynısını düşünüyor). Ayrıca ABD ve Britanya'dan da iyi... Batı Almanya'yla da eşit." (Alman rakiplerinin bahsi geçince Élysée'deki ofisinde kâğıtları imzalamakta olan Giscard kafasını kaldırmaksızın istemsizce kıkırdıyor. Hamed çatı katındaki odasında dışarıya çıkmaya hazırlanıyor ama çorabının tekini bulamıyor.)

20.09. "Okullarda da grev var. Ulusal Öğretmenler Sendikası yarın Paris ve Essonne'dan öğretmenleri bir sonraki akademik yılda kapanacak dersleri protesto etmeye çağırıyor." (Bir elinde Çin birası, diğerinde boş sigara ağızlığıyla Sollers kanepesinden sövüp sayıyor: "Memurlar ülkesi!" Kristeva mutfaktan sesleniyor: "Dana yahnisi yaptım.")

20.10. "Nihayet biraz olsun nefes aldıran bir haber (Simon gözlerini deviriyor): Fransa'daki hava kirliliğinde yedi yıldır önemli bir düşüş var; çevre bakanı Michel d'Ornano'nun açıklamasına göre kükürt emisyonu %30'a, karbondioksit de %46'ya düştü." (Mitterrand tiksintiyle yüzünü ekşitmeye çalışıyor ama her zamanki ifadesinde bir fark yaratmıyor.)

20.11. "Şimdi de dış haberler... Bugün Çad'da... Afganistan'da... Kolombiya'da olanlar..." (Ülke isimleri birbiri ardına sıralanıyor, Foucault hariç kimse dinlemiyor. Hamed çorabını buluyor.)

20.12. "New York eyalet seçimlerinde Edward Kennedy'nin oldukça şaşırtıcı zaferi..." (Deleuze, Guattari'yi aramak için telefona uzanıyor. Bayard evinde, televizyonun karşısında ütü yapıyor.)

20.13. "Geçen yıl trafik kazaları artmış, Ulusal Jandarma bildiriyor: 1979 yılında 12.480 ölü ve 250.000 kaza... Geçtiğimiz yıl bu kazalarda ölenler Salon-de-Provence gibi koca bir kasabanın nüfusuna eşit. (Hamed neden Salon-de-Provence'ın örnek olarak seçildiğini merak ediyor). Bu rakamlar Paskalya tatili arifesinde düşündürücü..." (Sollers bir parmağını havaya kaldırıp haykırıyor: "Düşündürücüymüş! Düşündürücü ha, duydun mu Julia? Ne kadar muhteşem, değil mi? Rakamlar düşündürücüymüş! Ha ha!" Kristeva yanıtlıyor: "Yemek hazır!")

20.15. "Çok ciddi sonuçları olabilecek bir trafik kazası: Dün radyoaktif madde taşıyan bir kamyonla başka bir ağır vasıta çarpışıp çukura devrildi. Koruma sistemleri sayesinde radyoaktif sızıntı olmadı." (Mitterrand, Foucault, Deleuze, Althusser, Simon, Lacan televizyonlarının karşısında kahkaha atıyor. Bayard ütü yapmaya devam ederken bir sigara yakıyor.)

20.23. "Ve *La Croix*'nın François Mitterrand'la yaptığı söyleşiden tarihe geçecek bazı başlıklar (Mitterrand'ın yüzünde keyifli bir gülümseme): 'Giscard bir zümreye, sınıfa, kasta bağlı bir adam olarak kaldı. Ortaya çıkan sonuç altı yıllık durgunluk, Altın Buzağı'nın önünde göbek dansı. Ve hassıçtır, diyor Übü.'[8] ('Bunu söyleyen François Mitterrand,' diye özellikle belirtiyor PPDA. Giscard gözlerini deviriyor.) İşte, başkan hakkında söyledikleri bu. George Marchais ve onun üç kişilik çetesi için de, 'İsterse,' diyor yine François Mitterrand, 'Marchais rakipsiz bir komedyen olabiliyor.' (Althusser Ulm Sokağı'ndaki evinde omuz silkiyor. Mutfaktaki karısına bağırıyor: 'Duydun mu Hélène?' Yanıt yok.) Son olarak François Mitterrand, Sosyalist Parti'de olası bir Mitterrand-Rocard adaylığı hakkındaki soruya yanıt verdi, bu Amerikan uygulamasının Fransız kurumlarında bir karşılığı olmadığını söylemekten maymun... (PPDA'nın dili sürçüyor ama telaşa kapılmadan devam ediyor) memnun olduğunu belirtti."

20.24. "Roland Barthes... (PPDA duraksıyor) bu akşamüstü Paris'teki Pitié-Salpêtrière Hastanesi'nde öldü. (Giscard imza atmayı bırakıyor, Mitterrand surat asmayı bırakıyor, Sollers sigara ağızlığıyla donunun içini karıştırmayı bırakıyor, Kristeva dana yahnisini karıştırmayı bırakarak mutfaktan koşup geliyor, Hamed çorap giymeyi bırakıyor, Althusser karısına bağırmamaya çalışmayı bırakıyor, Bayard gömleklerini ütülemeyi bırakıyor; Deleuze, Guattari'ye 'Seni sonra ararım!' diyor, Foucault biyoiktidarı düşünmeyi bırakıyor, Lacan purosunu içmeye devam ediyor.) Yazar ve düşünür geçtiğimiz ay bir trafik kazasının kurbanı

8 Alfred Jarry, *Kral Übü*, çev. Şehsuvar Aktaş - Ayşe Selen, Mitos Boyut Yayınları, 2004, s. 9.

olmuştu. Yaşı... (PPDA duraksıyor) altmış dört yaşındaydı. Modern yazın ve iletişim üzerine ürettiği eserlerle tanınıyordu. Bernard Pivot onu *Apostrophes* programına çağırmış, Roland Barthes *Bir Aşk Söyleminden Parçalar* kitabını tanıtmıştı. Bu kitap çok büyük başarı kazandı (Foucault gözlerini deviriyor) ve birazdan göreceğiniz bölümde Barthes duygusallık ve... (PPDA duraksıyor) cinsellik arasındaki ilişkiyi (Foucault gözlerini deviriyor) sosyolojik bir bakış açısıyla anlatıyor (Simon gözlerini deviriyor). Şimdi dinliyoruz." (Lacan gözlerini deviriyor.)

Roland Barthes (Philippe Noiret sesiyle): "Bir özne –ıı, cinsiyet belirtmemek için özne diyorum, anlıyorsunuz ya– âşık bir özne için, ıı, gerçekten de çok zordur, ıı, duygusallık tabusunun üstesinden gelmek, halbuki cinsellik tabusu bugün daha kolay ihlal ediliyor."

Bernard Pivot: "Çünkü âşık olmak çocukluk mudur?" (Deleuze gözlerini deviriyor. Mitterrand kızı Mazarine'i araması gerektiğini düşünüyor.)

Roland Barthes: "Iıı, evet, bir anlamda, yani herkes öyle olduğuna inanıyor. Herkes âşık olan kişiye iki nitelik ya da iki kötü nitelik atfediyor. İlki her zaman aptal olması –âşık olmakta öznenin hissettiği bir aptallık mevcut– ve âşık olanların içine düştükleri delilik de var –bu da bugünlerde oldukça yaygın bir söylem– ancak bu makul bir delilik, değil mi; yüce, bozguncu bir deliliğin ihtişamını taşımayan bir delilik." (Foucault yere bakıp gülümsüyor.)

Video sona eriyor. PPDA sözü yeniden alıyor: "İşte, gördüğünüz gibi, Jean-François Kahn, ıı, Roland Barthes her şeye karşı tutkuluydu, her şeyden bahsediyordu, ıı, son zamanlarda, filmlerde de gördük onu, ıı, oynadığı rollerde... tam da on parmağında on marifet olan biri değil mi?" (Gerçekten de Téchiné'nin *Les Sœurs Brontë* filminde Thackeray'i oynamıştı, yeteneğiyle kara çalmadığı küçük bir rol olduğunu anımsıyor Simon.)

J.F. Kahn (hayli coşkulu): "Öyle, belli ki elinden her iş gelen biri! Evet, her şeyle ilgilendi, ıı, moda üzerine, kravatlar

üzerine, pek çok şey üzerine yazdı, güreş üzerine bile! Racine, Michelet, fotoğraf, sinema, Japonya üzerine yazdı ve evet, o on parmağında on marifet bir adamdı! (Sollers sırıtıyor. Kristeva ona dik dik bakıyor.) Fakat doğrusu tüm bunların bir bütünlüğü var. Son kitabına bakın! Aşk söylemi üzerine kitabına... aşkın dili üzerine, yani gerçekte Roland Barthes hep dil üzerine yazdı! Kravatının... kravatlarımızın bir konuşma biçimi olduğunu keşfetti ama. (Sollers inceden inceye öfkeleniyor: 'Konuşma biçimiymiş... Hadi oradan!') Moda da kendini ifade etmenin bir yolu. Motosiklet: bir topluluğun kendini ifade etme biçimi. Sinema: elbette bir ifade biçimi! Fotoğraf da öyle. Yani esasında Roland Barthes zamanını göstergelerin izini sürerek geçiren bir adam. Bir toplumun, bir topluluğun kendini ifade etmek için kullandığı göstergeler. Kendisi farkında olmasa da dağınık, belirsiz duyguları dile getirmek için kullandığı göstergeler! Bu açıdan bakıldığında çok büyük bir gazeteciydi. Ayrıca semiyolojinin yani göstergebilimin ustasıydı.

"Ve elbette, çok büyük bir edebiyat eleştirmeniydi! Çünkü olay yine aynı: Bir edebiyat eseri nedir? Eser yazarın kendini ifade etmesidir. Burada Roland Barthes'ın gösterdiğiyse bir edebiyat eserinin esasında üç düzeyden oluştuğudur. Dil var: Racine Fransızca, Shakespeare İngilizce yazar, dil budur. Üslup var; bu da yazarın tekniğinin, yeteneğinin sonucu. Ama üslup –ki yazarın tercihidir ve onun kontrolündedir– ile dil arasında üçüncü bir düzey daha var, o da yazının kendisi. Yazı, diyordu Barthes, kelimenin her anlamıyla politikanın alanıdır; yani yazı, yazarı farkında olmasa dahi sosyal, kültürel, kökensel, sınıfsal olarak onun ne olduğunu, etrafını kuşatan toplumu ifade eder... yazar bazen apaçık bir şey yazsa da –diyelim Racine'in bir oyununda, 'Odalarımıza çekilelim' ya da onun gibi apaçık görünen bir cümle geçtiğinde– söylenen aslında apaçık değildir, der Barthes. Yazar apaçık olduğunu iddia etse dahi bu şaibelidir çünkü altında ifade edilen başka bir şey vardır."

PPDA (hiçbirini dinlememiş ya da hiçbir şey anlamamış ya da söylenenleri umursamamış ama kendine güvenen bir sesle): "Çünkü her kelime parçalanmış!"

J.F. Kahn (karşılık vermeksizin): "Ayrıca, bütün bunlara ek olarak... Barthes'ın olağanüstü yanı, kendi... kendi üslubu hayli matematiksel, hayli soğuk olduğu halde yine de üslubun güzelliğine sahici methiyeler düzen bir adam olmasıdır. Ama sonuç olarak onun çok mühim biri olduğunu söyleyebiliriz. Çağımızın ruhunu ifade ettiğini düşünüyorum. Neden böyle düşündüğümü size söyleyeyim. Çünkü tiyatro oyunları aracılığıyla ifade edilmiş çağlar var, değil mi? (Kahn aktarılması imkânsız bir hırıltı çıkarıyor.) Başka çağlar roman aracılığıyla ifade ediliyor; mesela 50'li yıllar, Mauriac, III, Camus, III, vs. 60'lı yılları düşünüyorum... o yıllarda Fransa... Fransa'nın kültürel ruhu, söylem üzerine söylemde ifadesini buluyordu. MARJİNAL söylemde. Büyük romanlar üretmediğimiz fark edilecektir şüphesiz... belki büyük oyunlar da; en iyi yaptığımız şey başkalarının dediklerini ya da yaptıklarını izah etme biçimi üretmek ve böylece yapılıp söylenenlerin ya da başka şeylerin daha iyi ifade edilmesini sağlayarak antik bir söylemi canlandırmak."

PPDA: "Futbol haberleri. Birkaç dakika sonra Parc des Princes'te, Fransa milli takımı Hollanda'yla karşılaşacak (Hamed evden çıkıyor, kapıyı çarpıp merdivenlerden iniyor): Göründüğünden çok daha önemli bir dostluk maçı (Simon televizyonu kapatıyor) çünkü bildiğiniz gibi Hollandalılar son iki Dünya Kupası'nda da finale kalıp yenilmişlerdi. (Foucault televizyonu kapatıyor.) Daha da önemlisi, 1982'de İspanya'da oynanacak bir sonraki Dünya Kupası'nın elemelerinde Fransa ile Hollanda aynı grupta. (Giscard yeniden imza atmaya koyuluyor. Mitterrand, Jack Lang'ı aramak için telefonun ahizesini kaldırıyor.) Maçı, Hervé Claude'un sunacağı son haber bülteninden sonra, 22.50 dolaylarında kayıttan izleyebilirsiniz." (Sollers ve Kristeva masaya geçiyor. Kristeva gözyaşını siler gibi yapıyor ve

"Hayat devam ediyorrr" diyor. İki saat sonra Bayard da Deleuze de maçı izleyecek.)

25

Bugün 27 Mart 1980, günlerden Perşembe ve Simon Herzog, saatler önce içilmiş bir kahvenin etrafında masalarında oturan gençlerle dolu bir barda gazete okuyor; burayı Montagne-Sainte-Geneviève Sokağı'nda diye konumlandırıyorum ama siz yine istediğiniz yeri seçebilirsiniz, aslında pek önemi yok. Gerçi gençlerin varlığını açıklamak için Quartier Latin'de olduğunu söylemek en kolayı ve mantıklısı olur. Küçük bir bilardo masası var ve çarpışan topların gürültüsü gün sonu sohbetlerinin uğultusunda nabız atışı gibi duyuluyor. Simon Herzog da kahve içiyor çünkü kendi psikososyal kimliğine göre vakit bira söylemek için hâlâ biraz erken.

28 Mart 1980 Cuma tarihli *Le Monde* (çünkü *Le Monde*'a göre bugün her zaman dündür) manşetleri Thatcher'ın "enflasyonla mücadele" bütçesine (ne sürpriz ki "kamu harcamalarını kısıtlama"yı amaçlıyor) ve Çad'daki içsavaşa yer veriyor ama aynı zamanda ilk sayfada, en altta sağda Barthes'ın ölümünden de kısaca bahsediliyor. Meşhur edebiyat muhabiri Bertrand Poirot-Delpech'in Barthes'ın vefatı hakkında yazdığı ilk cümle şöyle: "Camus'nün bir torpido gözünde son nefesini vermesinin yirminci yılı daha yeni dolmuşken, edebiyat dünyası krom tanrıçaya oldukça ağır bir bedel ödüyor!" Simon bu cümleyi birkaç kez okuyor ve barın içine bir göz atıyor.

Bilardo masasının etrafında yirmi yaşlarında iki oğlan birbirine meydan okuyor, muhtemelen daha yeni reşit olmuş genç bir kız da onları izliyor. Simon gayrı ihtiyari saptama yapıyor: Daha iyi giyimli olan oğlan kıza, kızsa kılıksız ve biraz kirli görünen uzun saçlı diğer oğlana göz koymuş fakat ikinci oğlanın hafif kibirli ilgisizliği onun da kızla ilgilenip ilgilenmediğini anlamayı zorlaştırıyor; ya dominant erkek olduğu için kızın kendisine düşmesi gerektiğini düşündüğünden taktiksel bir kayıtsızlıkla

üstünlüğünü göstermeye çalışıyor ya da kendi toplumsal konumuna daha uygun, daha güzel, daha isyankâr, daha az çekingen başka bir kızı bekliyor (elbette bu iki varsayım birbiriyle bağdaşmıyor da değil).

Poirot-Delpech devam ediyor: "Şayet Barthes, Bachelard'la birlikte otuz yıl boyunca eleştiriyi çok daha verimli hale getirdiyse bunu hâlâ belirsizliğini koruyan göstergebilimin kuramcısı olarak değil, yeni bir okuma hazzının savunucu olarak yapmıştır." Simon Herzog'un içindeki göstergebilimci homurdanıyor. Okuma hazzıymış da, bilmem ne. Belirsizliğini koruyan göstergebilimmiş, mankafa. Yine de şurası iyi: "Yeni bir Saussure'den ziyade yeni bir Gide olabilirdi." Simon fincanını sertçe tabağa koyuyor, kahve gazeteye dökülüyor. Boğuk gürültü bilardo toplarının sesine karışıyor, hiç kimse fark etmiyor, sadece genç kız arkasını dönüp bakıyor. Simon kızın bakışına karşılık veriyor.

İki oğlan açıkça görülecek kadar kötü oynuyor ama bu onları gösteriş yapmaktan alıkoymuyor: Kaşlarını çatıp kafalarını sallıyor, çenelerini topun hizasına kadar eğiyor, masanın etrafında sayısız tur atarak yoğun düşünme aşamalarından geçiyor, beyaz topu renkli topa çarptıracakları noktaya ilişkin teknik ve taktik hesaplamalar yapıyorlar (ki o da değişken kriterlere göre seçiliyor); oyunun erotikliğini ön plana çıkaran ve oyuncuların deneyimsizliğini hissettiren sert, ani hareketlerle bir iki defa ıstakalarını ileri geri sallayarak topa nişan alıyorlar ("limaj" dediğimiz aşama, diye düşünüyor Simon kendi kendine) sonra da hızlı ama acemiliklerini gizleyemeyen kötü vuruşlar yapıyorlar. Simon *Le Monde*'a geri dönüyor.

Kültür ve iletişim bakanı Jean-Philippe Lecat'nın açıklaması: "Yazı ve düşünce üzerine tüm araştırmaları insanoğlunu derinlemesine inceleyerek kendimizi daha iyi tanımamızı ve toplumda daha iyi yaşamamızı sağladı." Fincan yine tabağa çarpıyor ama bu sefer daha kontrollü. Simon kızın bakıp bakmadığını kontrol ediyor (bakıyor). Besbelli ki kültür bakanlığında kimse bu yavan laflardan daha iyi bir şeyler yumurtlama zahmetine

girmemiş. Simon bu küçük uyarlamalarla her türlü yazara, düşünüre, tarihçiye, sosyoloğa, biyoloğa vs. uygulanabilecek bir çeşit formül mü acaba diye düşünüyor. İnsanoğlunu derinlemesine incelemek ha? Bravo, kendinizi aşmışsınız. Sartre, Foucault, Lacan, Lévi-Strauss ve Bourdieu için de tepe tepe kullanırsınız artık.

Simon iyi giyimli oğlanın kurallardan birine itiraz ettiğini duyuyor: "Hayır, ilk atışında deliğe top soktuysan iki penaltı alamazsın." Hukuk öğrencisi, ikinci sınıf (muhtemelen ilk senesini tekrar etmiş). Kılığına, ceketine, gömleğine bakınca Assas'tan diyor Simon. Diğeri kelimelerin üstüne basarak ona karşılık veriyor: "Tamam, sorun yok, sakin ol, nasıl istersen. Umurumda değil. Bana fark etmez." Psikoloji öğrencisi, ikinci sınıf (ya da ilk yılını tekrar ediyor), Censier ya da Jussieu'de okuyor (belli ki kendi sahasında oynuyor). Genç kız yalandan ölçülüymüş gibi görünen ama duyulması da istenen hafif bir gülme sesi çıkarıyor. Ayağında Kickers marka çift renkli ayakkabılar, üstünde kıvrık paçalı elektrik mavisi bir kot var, saçlarını kumaş bir tokayla at kuyruğu yapmış ve Dunhill Light sigarası içiyor: modern edebiyat öğrencisi, birinci sınıf, Sorbonne ya da Sorbonne Nouvelle'de, muhtemelen bir yıl önden gidiyor.

"Koca bir nesile medya iletişimi, mitoloji ve dil çözümlemesinde öncülük etti. Roland Barthes'ın eserleri herkesin kalbinde özgürlüğe ve mutluluğa heyecan dolu bir çağrı olarak yaşayacak." Mitterrand da pek yaratıcı değil ama en azından Barthes'ın uzmanlık alanlarını belli belirsiz de olsa anıyor.

Bitmek bilmeyen bir oyunun sonunda Assas beklenmedik bir vuruşla ani bir galibiyet kazanıyor (Bretonyalı ayyaşların zevki uzatmak için uydurdukları kurala uyup siyah topu deliğe sokuyor) ve Borg'u taklit ederek kollarını havaya kaldırıyor; Censier müstehzi bir ifade takınmaya çalışıyor, Sorbonne da Censier'nin koluna dokunarak onu teselli ediyor ve herkes gülüyormuş gibi yapıyor, sanki bütün olup bitenler bir oyundan ibaretmiş gibi.

Komünist Parti de bir açıklama yapmış: "Çalışmalarının büyük kısmını hayal gücü ve iletişime yepyeni bir bakış getirmeye, metnin hazzına ve yazının maddeselliğine adayan bu entelektüele saygılarımızı sunuyoruz." Simon bu cümledeki en önemli öğeyi hemen ayırıyor: Saygılarını sundukları entelektüel, bahis konusu çalışmaların sahibi, Giscard'la yemek yiyen ya da Maoist arkadaşlarıyla Çin'e giden apolitik ve angajmandan yoksun kişi değil.

Bara yeni bir genç kız giriyor: kıvırcık uzun saçlı, deri ceketli, Doc Martens botlu, kulağı küpeli, yırtık kotlu. Simon düşünüyor: sanat tarihi, birinci sınıf. Kılıksız genç adamı dudağından öpüyor. Simon at kuyruklu kızı dikkatle inceliyor. Görünüşünden kırgınlığını, sakladığı öfkesini, içinde kabaran, bastıramadığı aşağılık duygusunu (açık ki temelsiz) okuyor ve ağzının kıvrımlarında hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde görünen, kederin yerini küçümsemenin aldığı içsel savaşın izlerini gözlemliyor. Yeniden kızla göz göze geliyor. Genç kızın gözlerinde bir anlığına tarifsiz bir parıltı alevleniyor. Ayağa kalkıyor, Simon'a doğru yöneliyor, masasına eğiliyor, doğrudan gözlerinin içine bakıp şöyle diyor: "Ne istiyorsun yavşak herif? Fotoğrafımı mı vereyim?" Mahcup olan Simon anlaşılmaz bir şeyler mırıldanıp Michel Rocard üzerine yazılmış bir makaleyi okumaya başlıyor.

26

Şirin Urt kasabası hiç bu kadar Parisli görmemişti. Bayonne treniyle cenaze törenine geldiler. Mezarlıkta buz gibi bir rüzgâr esiyor, şakır şakır yağmur yağıyor; herkes küçük gruplar halinde birbirine sokuluyor, şemsiye getirmek kimsenin aklına gelmemiş. Bayard da aynı şekilde geldi, yanında Simon Herzog'u da getirdi; ikisi birlikte Saint-Germain'in ıslanmış faunasını inceliyor. Flore'a 785 kilometre uzaklıktayız; Sollers'in sigara ağızlığını sinirle ısırmasına ya da Bernard-Henry Lévy'nin gömleğini iliklemesine bakılınca törenin çok da uzamaması gerektiği anlaşılıyor. Simon Herzog ve Jacques Bayard neredeyse herkesi

teşhis etmeyi başarıyor: Sollers, Kristeva ve BHL'den oluşan grup; Youssef, Paul ve Jean-Louis'den oluşan grup; Daniel Defert, Mathieu Lindon, Hervé Guibert, Didier Eribon'la birlikte Foucault'nun grubu; Todorov'lu, Genette'li üniversite grubu; Deleuze, Cixous, Althusser ve Châtelet'den oluşan Vincennes grubu; erkek kardeşi Michel'le karısı Rachel; editörü Eric Marty ve öğrencileri, eski âşıkları Antoine Compagnon, Renaud Camus, ayrıca Hamed, Saïd, Harold, Slimane'dan oluşan bir jigolo grubu; sinema sektöründen Téchiné, Adjani, Marie-France Pisier, Isabelle Huppert, Pascal Greggory; siyah kozmonot giysileri içinde iki ikiz kardeş (görünüşe göre televizyon sektöründe çalışan komşuları) ve bazı kasabalılar...

Urt'teki herkes onu çok seviyordu. Mezarlığın girişinde iki adam siyah bir DS'den inip bir şemsiye açıyor. Törene gelenlerden biri arabayı fark edip haykırıyor: "Bakın, bir DS!" Aracın varlığını, bu ünlü Citroën'in fotoğrafını kapağında taşıyan *Çağdaş Söylenler*'e bir saygı duruşu olarak gören kalabalığın arasında hayranlıkla dolu bir mırıldanma dolanıyor. Simon, Bayard'a fısıldıyor: "Katilin kalabalığın içinde olduğunu mu düşünüyorsunuz?" Bayard yanıt vermiyor, orada olan herkesi inceliyor ve hepsini suçlu buluyor. Soruşturmada ilerleyebilmek için ne aradığını anlaması gerektiğini biliyor. Barthes ondan sadece çalmakla yetinmedikleri, bunun için ölmesini de isteyecekleri kadar değerli neye sahipti ki?

27

Fabius'un Panthéon'daki muhteşem dairesindeyiz; tam da hayal ettiğim gibi her yanda silmeler ve balıksırtı desenli Macar parkeleri var. Jack Lang, Robert Badinter, Régis Debray, Jacques Attali ve Serge Moati, adaylarının imaj ve –o zamanlar hâlâ biraz bayağı bir terim sayılan– "iletişim" açısından güçlü ve zayıf yönlerini saptamak için bir araya gelmiş.

İlk sütun neredeyse bomboş. Sadece şöyle yazılmış: *de Gaulle'ün seçimlerin ilk turunu kazanması engellendi.* Fabius da bu başarının on beş yıl önceden olduğunu söylüyor.

İkinci sütun dopdolu. Artan önem sırasına göre şöyle:

Madagaskar

Observatoire

Cezayir Savaşı

Çok yaşlı (Dördüncü Cumhuriyet'ten kalma)

Köpek dişleri çok uzun (alaycı görünüyor)

Hep yeniliyor

İlginç bir şekilde o zamanlar bizzat Mareşal Pétain'in elinden Francisque madalyası alması, Vichy rejimine mütevazı sayılabilecek hizmetleri hiçbir şekilde zikredilmiyor; ne medyadan (her zamanki gibi unutkan) ne de siyasi düşmanlarından (belki onlar da hoş olmayan anılarla kendi seçmenlerini gücendirmek istemiyorlardır) bahsediliyor. Sadece o çok ufak aşırı sağcı grup yeni neslin karalama olarak göreceği şeyler yayıyor.

Çalıştay başlıyor. Fabius büyük, cilalı ahşap masada sıcak içecek, kurabiye ve meyve suları ikram ediyor. Moati görevlerinin boyutuna işaret etmek için Jean Daniel'in Mitterrand üzerine yazdığı, 1966 tarihli bir *Nouvel Obs*'dan kesilmiş eski bir makale çıkarıyor: "Bu adam hiçbir şeye inanmadığı izlenimi vermekle kalmıyor, bir şeylere inananların kendilerini suçlu hissetmesine de neden oluyor. İstemeyerek de olsa hiçbir şeyin saf olmadığını, her şeyin kokuşmuş olduğunu ve yanılsamalara yer olmadığını ima ediyor."

Masanın etrafındaki herkes ilgilenilmesi gereken meseleler olduğu konusunda hemfikir.

Moati palmiye kalbi yiyor.

Badinter, Mitterrand'a hak veriyor: Siyasette kinizm ancak görece engel sayılabilir, aynı zamanda uyanıklığa ve pragmatizme de işarettir. Sonuçta Makyavelci siyaset her yol mubahcılık demek değildir. Uzlaşma ille de ilkelerden taviz vermek

anlamına gelmez. Demokrasinin özü esneklik ve hesaplılık gerektirir. Kinik Diogenes hayli bilge bir filozoftu.

"Peki, *Observatoire* hakkında ne diyorsunuz?" diye soruyor Fabius.

Lang itiraz ediyor: Düzmece saldırıyla ilgili bu karanlık mesele asla aydınlanmadı ve tüm hikâye, ifadesini pek çok kez değiştiren, aşırı sağa geçen eski bir de Gaullecünün şüpheli tanıklığına dayanıyor. Üstelik Mitterrand'ın arabası kurşunlarla delik deşik halde bulundu! Lang gerçekten de öfkelenmiş gibi.

"Öyle," diyor Fabius. O halde düzmece diyoruz. Yine de şu âna kadar ne çok sevimli ne de çok sosyalist göründü.

Jack Lang'ın aklına, Jean Cau'nun onun bir din adamı olduğunu, sosyalizminin de "Hıristiyanlığının öbür yüzü" olduğunu söylediği geliyor.

Depray iç çekiyor: "Ne önemi var?"

Badinter bir sigara yakıyor.

Moati, Chokini kurabiyelerinden yiyor.

Attali: "Solun dümenine geçmeye karar verdi. Komünist Parti'yi kontrol altına almak için bunun gerekli olduğunu düşünüyor. Fakat böyle yaparak da ılımlı solcu seçmenleri kaçırıyor."

Debray: "Hayır, senin ılımlı solcu seçmen dediğini ben orta yolcu olarak adlandırıyorum. Biraz daha zorlarsan radikal-sosyalist partinin seçmenleri. Bu insanlar ne olursa olsun sağa oy veriyor. Giscardcılar."

Fabius: "Radikal solcular da mı?"

Debray: "Doğal olarak."

Lang: "Pekâlâ, köpek dişini ne yapacağız?"

Moati: "Le Marais'de bir diş hekiminden randevu aldık. Onu Paul Newman gibi gülümsetecek."

Fabius: "Yaşı?"

Attali: "Deneyimli."

Debray: "Madagaskar'a ne diyorsunuz?"

Fabius: "Kimin umurunda ki? Herkes unuttu."

Attali: "O 51'de kolonilerin bakanıydı, katliamlar 47'de gerçekleştirildi. Elbette bazı talihsiz açıklamaları oldu ama eli kanlı değil."

Badinter bir şey söylemiyor. Debray de susuyor. Moati sıcak çikolatasını yudumluyor.

Lang: "Ama onu beline çaput bağlamış Afrikalıların önünde sömürgeci miğferiyle gördüğümüz şu film vardı..."

Moati: "Televizyon bu görüntüleri yeniden yayınlamaz."

Fabius: "Sömürgecilik konusu sağ için de hiç iyi değil, bunu mesele haline getirmek istemezler."

Attali: "Aynı şey Cezayir Savaşı için de geçerli. Cezayir öncelikle de Gaulle'ün ihaneti. Çok hassas bir konu. Giscard Cezayirlilerin oyunu riske atmayacaktır."

Debray: "Peki ya komünistler?"

Fabius: "Şayet Marchais Cezayir'i ortaya sürerse, biz de Messerschmitt'i süreriz. Başka alanlarda olduğu gibi siyasette de geçmişi kurcalamak kimsenin kârına değildir."

Attali: "Ayrıca ısrarcı olursa Nazi-Sovyet Saldırmazlık Paktı'nı önüne çıkarırız!"

Fabius: "Hmm, güzel. Peki olumlu yönleri neler?"

Sessizlik.

Herkes kendine kahve alıyor.

Fabius sigara yakıyor.

Jack Lang: "Hâlâ yazar imajını koruyor."

Attali: "Kimse umursamaz. Fransızlar Badinguet'ye oy veriyor, Victor Hugo'ya değil."

Lang: "Büyük bir hatip."

Debray: "Evet."

Moati: "Hayır."

Fabius: "Robert mi?"

Badinter: "Hem evet hem hayır."

Debray: "Mitingde kalabalıkları ayağa kaldırıyor."

Badinter: "Düşüncesini geliştirecek zamanı bulduğunda ve kendine güveni olduğunda iyi."

Moati: "Ama televizyonda hiç iyi değil."

Lang: "Kıran kırana çekişmede iyi."

Attali: "Ama yüz yüzeyken değil."

Badinter: "Biri ona direndiğinde ya da karşı koyduğunda rahatsız oluyor. Savunmayı biliyor ama sözünün kesilmesini istemiyor. Mitingde arkasındaki kalabalıkla ne kadar şiirsel konuşabiliyorsa, gazetecilerle bir araya geldiğinde bir o kadar anlaşılmaz ve sıkıcı olabiliyor."

Fabius: "Televizyonda muhatabını genellikle küçümsemesinden."

Lang: "Acele etmemeyi, yavaş yavaş ısınmayı seviyor. Kürsüye çıktığında sesini güçlendiriyor, insanlar üzerindeki etkisini test ediyor, seyirciye uyum sağlıyor. Televizyonda bunu yapması imkânsız."

Moati: "Ama televizyon onun ihtiyacına göre değişecek değil."

Attali: "En azından gelecek seneye kadar. İktidara geldiğimizde..."

Hepsi: "... Elkabbach'ı tasfiye edeceğiz!" (Gülüşmeler.)

Lang: "Televizyonu devasa bir miting alanı olarak düşünmek zorunda. Kalabalıkların kameranın arkasına yığıldığını düşünmeli."

Moati: "Yine de, şiirsellik mitingde önemli ama stüdyoda iyi durmuyor."

Attali: "Daha az ve öz konuşmalı, doğrudan olmayı öğrenmeli."

Moati: "İlerleme kaydetmeli. Alıştırma yapmalı. Ona tekrar yaptıracağız."

Fabius: "Hmm, buna bayılacak gibime geliyor."

28

Hamed dışarıda dört beş gün geçirdikten sonra nihayet eve dönmeye, en azından bir yerlerde temiz tişörtü kalıp kalmadığına bakmaya karar veriyor; böylece çatı katındaki odasına ulaşa

altı yedi katı tırmanıyor, canı çıkıyor; duş alamayacak çünkü banyosu yok ama en azından bedeninin ve sinirlerinin yorgunluğundan, dünyanın ve varoluşun beyhudeliğinden arınmak için birkaç saatliğine yatağına uzanabilir fakat anahtarı kilitte döndürdüğünde alışılmadık bir şey hissediyor ve kapının zorlandığını fark ediyor; kapının kanadını hafifçe itiyor, kapı usulca gıcırdıyor ve altüst olmuş odasıyla karşılaşıyor: Yatağı ters dönmüş, çekmeceler yerlerinden çıkmış, duvardaki süpürgelikler sökülmüş, kıyafetleri yere saçılmış, buzdolabı, kapısında duran bir şişe Banga'yla birlikte açık bırakılmış, lavabonun üstündeki ayna parçalara ayrılmış, Gini ve Seven Up tenekeleri odanın dört bir yanına dağılmış, *Yacht Magazine* koleksiyonuyla Fransa'nın tarihini anlatan çizgi romanları (Fransız Devrimi ve Napoléon ciltleri kayıp gibi görünüyor) sayfa sayfa yırtılmış, Petit Larousse sözlüğü ve kitapları etrafa yayılmış, müzik kasetlerinin manyetik bantları titizlikle yerinden sökülmüş, müzik seti kısmen sökülmüş.

Hamed bir Supertramp kasetinin bandını sarıp teybe yerleştiriyor ve hâlâ çalışıp çalışmadığını görmek için *play* tuşuna basıyor. Kendini ters dönmüş şiltesine atıyor, kapı sonuna kadar açık, üstündeki giysileri çıkarmadan uykuya dalarken "The Logical Song"un ilk akorları eşliğinde gençliğinde kendisinin de hayatı güzel ve büyülü bir mucize olarak aldığını ama artık işlerin hayli değiştiği halde hâlâ kendini ne sorumlu ne de radikal bir çizgide gördüğünü düşünüyor.

29

Gratte-Ciel'in girişinde on metrelik bir kuyruk oluşmuş; ciddi görünümlü, siyah ve iriyarı bir fedai kapıda bekliyor. Hamed yanlarında "Çavuş" denen uzun boylu, sırım gibi bir delikanlıyla birlikte Saïd ve Slimane'ı fark ediyor. Hep birlikte kuyruğu yarıp fedaiye adıyla selam veriyorlar ve Roland'ın, hayır, Michel'in onları içeride beklediğini söylüyorlar. Gratte-Ciel'in kapıları onlar için açılıyor. İçeride tarçın, vanilya ve balıkçı limanı karışımı

tuhaf bir kokuya maruz kalıyorlar. Kemerini vestiyere bırakan Jean-Paul Goude'la karşılaşıyorlar, kafasının iyi olduğunu anında anlıyorlar. Saïd, Giscard iktidarının devam etmesine imkân kalmadığını, hayatın çok pahalandığını ama uyuşturucu alması gerektiğini söylemek için Hamed'e doğru eğiliyor. Slimane bardaki genç Bono Vox'u görüyor. Sahnede gotik bir reggae grubu buğulu, müstehcen bir set çalıyor. Çavuş, Bono'nun meraklı ve kasvetli bakışları altında, elektronik davulun sesine kalçalarını fütursuzca sallayarak ritmi takip ediyor. Yves Mourousi, Grace Jones'un göbeğine konuşuyor. Brezilyalı dansçılar akışkan Capoeira hareketleriyle müşterilerin arasında slalom yapıyor. Dördüncü Cumhuriyet'ten oldukça itibarlı eski bir bakan, henüz tanınmaya başlayan genç bir aktrisin memelerine dokunmaya çalışıyor. Bir de canlı ıstakozları kafalarında taşıyan ya da tasmayla gezdiren erkekli kızlı kafileler var daima; nedendir bilinmez, ıstakoz 1980 Paris'inin *moda* hayvanıydı.

Girişte iki kötü giyimli, bıyıklı adam içeri girmek için kapıdaki fedainin eline beş yüz frank tutuşturuyor. Şemsiyelerini vestiyere bırakıyorlar.

Saïd, Hamed'e uyuşturucu soruyor. Hamed ona sakinleşmesi için bir işaret yapıyor ve *Otomatik Portakal*'ın Molokc Bar'ındaki sehpaya benzeyen, dört ayak üstünde durmuş çıplak bir kadın figüründen oluşan sehpanın üzerinde cigaralık sarıyor. Hamed'in yanında, köşeli bir koltukta Alice Sapritch sigara ağızlığından bir nefes çekiyor; dudaklarında imparatoriçelere özgü bir gülümseme, boynunun etrafında bir boa yılanı var (bunun gerçek bir boa yılanı olduğunu sanıyor Hamed ama aptalca bir şey olduğunu da düşünmeden edemiyor). Kadın onlara doğru eğilip haykırıyor: "Ee canlarım, güzel bir gece mi?" Hamed cigaralığını yakıp gülümsüyor ama Saïd cevap veriyor: "Ne için?"

Çavuş barda Bono'ya bir içki ısmarlatmayı başarıyor, Slimane bu ikisinin hangi dilde anlaştıklarını merak ediyor, aslında çok da konuşuyor gibi görünmüyorlar. İki bıyıklı bir köşeye yerleşip bir şişe Polonya votkası sipariş ediyor; farklı cinsiyetlerden

güzel gençleri ve arkalarındaki birkaç ikinci sınıf yıldızı masalarına çekme niyetiyle, içinde bizon otu olanından alıyorlar. Barın yanında Victor Pecci –esmer, gömleğinin önü açık, kulağı pırlantalı– Vitas Gerulaitis'le –sarışın, gömleğinin önü açık, kulağı halka küpeli– sohbet ediyor. Slimane, Taxi Girl'ün vokaliyle konuşan anoreksik bir genç kıza uzaktan selam veriyor. Hemen yanında Téléphone grubunun basçısı kare bir Dor sütunu taklidi beton kolona yaslanmış, bir arkadaşı yanağını yalayarak ona Orlando'da nasıl tekila içildiğini anlatmaya çalışırken kayıtsızca duruyor. Çavuş ve Bono ortalıkta görünmüyor. Yves Mourousi, Slimane'a takılıyor. Foucault tuvaletten çıkıyor ve ABBA'nın kadın vokallerinden biriyle hararetli bir sohbete girişiyor. Saïd, Hamed'e çıkışıyor: "Esrar, koko, kubar, kristal, toz, şeker, pıt istiyorum, ne olursa, git bana bir şeyler bul, lanet olsun!" Hamed ona cigaralığı veriyor, "Hay senden gelecek hayra" dercesine öfkeyle kapıp ağzına götürüyor, açgözlülük ve tiksintiyle asılıyor. Yanlarındaki köşede iki bıyıklı yeni arkadaşlarıyla yakınlaşıyor ve kadeh tokuştururken, *"Na zdravé!"*[9] diye haykırıyorlar. Jane Birkin erkek kardeşi gibi görünen genç bir adama bir şeyler anlatmaya çalışıyor ama adam söylediği lafı beş kere tekrar ettirdikten sonra çaresizce omuz silkiyor. Saïd, Hamed'a bağırıyor: "Elimizde ne kaldı? Kafeinli aspirin mi? Bu muydu plan?" Hamed, Saïd'in uyuşturucusuna kavuşana kadar çekilmez olacağını anlıyor, şoka girmiş ya da zom olmuş insanlara yaptıkları gibi onu omuzlarından tutup dosdoğru gözlerinin içine bakarak, "Dinle," diyor ve arka cebinden ikiye katlanmış bir A5 kâğıt çıkarıyor. Rex'in karşısına açılan Adamantium adlı kulüpün davetiyesi bu ve tanıdığı bir torbacının da el ilanında bahsedilen atmosferi yaratmak için bu gece orada olması gerekiyor; pelli belirsiz Lou Reed'i andıran kocaman bir kafa çiziminin altında 70'ler özel gecesi yazıyor. Alice Sapritch'ten kalem isteyip el ilanının arkasına özenli büyük harflerle torbacının adını yazıyor ve ciddiyetle Saïd'e uzatıyor, Saïd kâğıdı nazikçe ceketinin

9 (Çek.) "Şerefe!" (e.n.)

cebine koyup topukluyor. İki kötü giyimli bıyıklı adam oturdukları köşede yeni arkadaşlarıyla oldukça iyi vakit geçiriyormuş gibi görünüyor, yeni bir pastiş-votka-Suze kokteyli icat ediyorlar ve Inès de La Fressange masalarına geliyor ama Saïd'in çıkışa doğru ilerlediğini görünce aniden gülmeyi bırakıyor, "*Brat! Brat!*" diye bağırarak kendilerini öpmeye çalışan Trust grubunun bateristinin ısrarlarını kibarca reddediyor ve ayağa kalkıyorlar.

Grands Boulevards'da Saïd, uzaktan onu takip eden, şemsiyelerini kuşanmış iki adamı görmeksizin azimle yürüyor. Gramlık kokainini ödemek için Adamantium'un helasında düşürmesi gereken müşterileri hesaplıyor. Belki de amfetamin almak zorunda kalacak, iyi olduğundan değil ama daha ucuz. Hem etkisi de daha uzun. Ereksiyonu azaltsa da aynı zamanda sevişme isteği veriyor. Neyse ne. Müşteriyi kaldırmak beş dakika, tuvalette boş kabin bulmak beş dakika, işi halletmek beş dakika, yani hepsi on beş dakikada hallolur; üç müşteri yeterli olacaktır, mangırlı ve azgın iki herif bulsa o da olur. Adamantium'un şık kalantorları çekmek istediğini düşünüyor, ucuzcu keş lezbiyenlere göre bir yer değil gibi. Her şey yolunda giderse bir saate malını almış olacak. Fakat arkasındaki iki adam iyice yaklaşıyor, Poissonnière Bulvarı'na doğru dönmeye hazırlanırken ilk adam şemsiyesini aşağı indirip taşlanmış kotunun üstünden bacağına saplıyor. Saïd irkilip çığlık atarken ikinci adam elini ceketine sokup iç cebindeki el ilanını yürütüyor. Arkasına döndüğünde iki adam çoktan yaya geçidini geçmiş. Saïd bacağının zonkladığını hissediyor. Bir elin sinsice göğsüne dokunduğunu da hissetti, bu da ona iki adamın yankesici olduğunu düşündürüyor ve hemen kimliği hâlâ yerinde mi diye kontrol ediyor (hiç parası yok) fakat el ilanını çaldıklarını anladığında başı dönüyor, "Davetiyem! Davetiyem!" diye bağırarak arkalarından koşuyor ama başı iyice dönüyor, gücü tükeniyor, gözleri kararıyor, ayaklarında derman kalmıyor, yolun ortasında duruyor, elleriyle gözlerini kapatıyor ve korna çalan arabaların ortasına yığılıyor.

Ertesi gün *Le Parisien libéré* gazetesinde iki kişinin ölüm haberi yer alacak: Sokak ortasında aşırı doz kurbanı olan yirmi yaşlarında genç bir Cezayirli ve Adamantium'un tuvaletlerinde işkence edilerek öldürülmüş bir torbacı. Yeni açılan bu gece kulübü valilik tarafından kapatılıyor.

30

"Bu tipler bir şeyler arıyor. Esas soru, Hamed, neden bulamadıkları."

Bayard sigarasını ısırıyor, Simon ataşlarla oynuyor.

Barthes ezildi, Saïd zehirlendi, torbacısı katledildi, evi altüst edildi. Hamed artık polise gitme zamanının geldiğini düşündü çünkü Roland Barthes hakkında bildiği her şeyi anlatmamıştı: Son görüşmelerinde Barthes ona bir kâğıt vermişti. Daktilo şakırtıları büroda yankılanıyor. Quai des Orfèvres'de polis ve idari personel harıl harıl çalışıyor.

Hayır, evini talan edenler kâğıdı bulamamıştı. Hayır, üzerinde de değildi.

O zaman kâğıdı ele geçirmediklerinden nasıl emin olabiliyor? Çünkü onu odasında saklamıyordu. Hem de gayet emindi: Kâğıdı yakmıştı çünkü.

Peki.

Kâğıdı okumuş muydu? Evet. Ne yazdığını söyleyebilir miydi? Bir bakıma. Ne yazıyordu? Sessizlik.

Barthes ondan belgeyi ezberlemesini, sonra da yok etmesini istemişti. Belli ki Barthes, Güney aksanının hatırlamayı kolaylaştıran bir ezberleme tekniği işlevi gördüğünü düşünüyordu. Hamed kendisinden isteneni yapmıştı; göbeği ve gıdısıyla Barthes yaşlı ve çirkin olsa da Hamed aslında ondan -kederli bir çocuk gibi annesinden bahseden bu yaşlı adamdan- hoşlanmıştı. Ayrıca bu büyük profesörün ona oral seks içermeyen bir görev vermesinden gururlanmıştı ve tabii Barthes ona üç bin frank ödeyeceğini söylemişti.

Bayard soruyor: "Yazanları bize aktarabilir misiniz?" Sessizlik. Simon ataşlardan kolye imal etme işini bırakıyor. Dışarıda daktiloların şarkısı devam ediyor.

Bayard jigoloya sigara ikram ediyor, o da sert tütün içmemesine rağmen sigarayı jigolo refleksiyle hemen alıyor.

Hamed sigarayı yakıp sessizliğini koruyor.

Bayard onun en az üç kişinin ölümüne neden olan önemli bir bilgiye sahip olduğunun bilindiğini ve bu bilgi açığa çıkmazsa onun da hayatının tehlikede olacağını vurguluyor. Hamed tam aksini iddia ediyor, beyni bu bilginin saklandığı tek yer olduğu sürece onu öldüremezler. Sırrı onun yaşam sigortası. Bayard ona Adamantium'un tuvaletinde işkence yapılan torbacının fotoğraflarını gösteriyor. Hamed fotoğraflara uzun uzun bakıyor. Ardından oturduğu yerde geriye doğru yaslanıp aktarmaya başlıyor: "*Ne mutlu Odysseus gibi yolculuk edene/Yahut altın postu ele geçirene...*" Bayard bunun du Bellay'nin bir şiiri olduğunu açıklayan Simon'a sorgulayıcı gözlerle bakıyor: "*Ah ne zaman göreceğim küçük köyümü/Yükselen dumanı ve mevsimleri...*" Hamed bunu okulda öğrendiğini ve hâlâ hatırladığını söylüyor, hafızasıyla gurur duyuyor. Bayard, Hamed'i yirmi dört saat gözaltında tutabileceğini bildiriyor. Hamed elinden geleni ardına koymamasını söylüyor. Bayard taktik belirlemeye çalışarak önceki sigarasının sonuyla bir Gitane daha yakıyor. Hamed evine dönemez. Kalacak güvenli bir yeri var mı? Evet, Hamed arkadaşı Slimane'da, Barbès'te kalabilir. Bir süre ortalıklarda görünmemesi, sık sık gittiği yerlere gitmemesi, yabancılara kapıyı açmaması, dışarı çıktığında dikkatli olması, sokakta sürekli arkasına bakması, kısacası saklanması gerekecek. Bayard, Simon'dan Hamed'e arabayla eşlik etmesini istiyor. İçgüdüleri ona jigolonun yaşlı bir aynasızdansa aynasız olmayan bir gence daha kolay güveneceğini söylüyor (hem roman ve filmlerdeki aynasızların aksine onun uğraştığı başka işler de var; Giscard buna öncelik verse ve Bayard ona oy vermiş olsa bile vaktinin yüzde yüzünü bu işe ayıramaz).

Onlara sağlanacak araçla ilgili gerekli emirleri veriyor. Yola çıkmadan önce Hamed'e Sophia isminin ona bir şey hatırlatıp hatırlatmadığını soruyor ama Hamed Sophia diye birini tanımadığını söylüyor. Bir parmağı eksik üniformalı bir memur onları garaja götürüyor ve sivil bir R16'nın anahtarlarını teslim ediyor. Simon bir form imzalıyor, Hamed ön koltuğa yerleşiyor ve Châtelet yönünde ilerleyerek Quai des Orfèvres'i geride bırakıyorlar. Hemen arkalarından çift sıra park etmiş, sabırla bekleyen, görevli polis memurlarının hiç fark etmediği siyah DS de yola çıkıyor. Dört yola vardıklarında Hamed (Güneyli aksanıyla) Simon'a, "Aa, bir Fuego!" diyor. Mavi bir araba.

Simon, Ile de la Cité'den geçiyor, adliyenin önünden Châtelet'ye ulaşıyor. Hamed'e Paris'e neden geldiğini soruyor. Hamed, Marsilya'nın ibneler için rahat bir ortam olmadığını, Paris'in her derde deva olmasa da daha iyi bir yer olduğunu anlatıyor (Simon "her derde deva" ifadesini kullanışını not ediyor); burada ibnelere daha çok değer veriliyor, taşrada ibne olmak Arap olmaktan daha fena. Hem Paris'te mangırı bol bir sürü ibne var ve eğleniyoruz. Simon, Rivoli Caddesi'nde sarı ışıkta geçiyor, arkadaki DS onları gözden kaybetmemek için kırmızı ışıkta geçiyor. Buna karşılık mavi Fuego duruyor. Simon, Hamed'e fakültede Barthes üzerine ders verdiğini anlatıyor ve ihtiyatla soruyor: "Şu belge, neyden bahsediyordu?" Hamed ondan bir sigara isteyip yanıtlıyor: "Doğrusu, bilmiyorum."

Simon, Hamed'in onları katakulliye getirip getirmediğini merak ediyor ama Hamed metni anlamaya çalışmaksızın ezberlediğini söylüyor. Aldığı talimatlar, Barthes'ın başına bir şey gelirse Hamed'in gidip orada yazılanları herhangi birine değil belirli bir kişiye aktarması yönündeydi. Simon neden öyle yapmadığını soruyor. Hamed neden yapmadığını sandığını soruyor. Simon, yazılanları birine aktarmış olsaydı onun asla polise gelmeyeceğini düşündüğünü söylüyor. Hamed de yapmadığını tiraf ediyor çünkü bu yazılanları aktarması gereken kişi çok uzakta, Fransa'da yaşamıyor ve zaten Hamed'in çok da parası

yok. Barthes'ın ona verdiği üç bin frankı başka şeylere harcamayı tercih etmiş.

Simon DS'nin sürekli arkalarından geldiğini dikiz aynasından fark ediyor. Strasbourg-Saint-Denis'de kırmızı ışıkta geçiyor, arkadaki DS de aynını yapıyor. Yavaşlıyor, DS de yavaşlıyor. Emin olmak için arabayı yolun ortasında durduruyor. DS de hemen arkasında duruyor. Kalp atışının hızlandığını hissediyor. Hamed'e ileride eline para geçerse ne yapmak istediğini soruyor. Hamed, Simon'un neden durduğunu hemen anlamıyor ama sormuyor da; bir tekne almak ve turistleri gezdirmek istediğini çünkü denizi çok sevdiğini, çünkü küçükken babasıyla birlikte koylarda balık tutmaya gittiklerini söylüyor (tabii bu, babası onu kapının önüne koymadan önceymiş). Simon lastikleri gıcırdatarak aniden hareket ediyor ve koca siyah Citroën'in hidrolik süspansiyonlarının asfalttan kalktığını dikiz aynasından görüyor. Hamed arkasına dönüyor ve DS'yi fark ediyor; bu arabayı evinin önünde ve Bastille'deki gecede de gördüğünü anımsıyor ve onu haftalardır takip ettiğini anlıyor. Onu şimdiye dek on kez öldürebilirlerdi ama bu on birincisinde öldürmeyecekleri anlamına gelmiyor; camın üstündeki tutamaca tutunuyor ve "Sağa dön," deyip başka bir şey söylemiyor.

Simon düşünmeksizin dönüyor ve kendini Magenta Bulvarı'nın paralelinde küçük bir sokakta buluyor; şimdi onu en çok korkutan şey, arkasındaki arabanın artık varlığını gizlemeye bile çalışmaması oluyor. Araç yaklaşırken, bir anda aklına gelen bir fikirle Simon frenlere asılıyor ve DS, R16'ya arkadan çarpıyor.

Bir süre boyunca iki otomobil de arka arkaya, bilinçlerini yitirmişler gibi hareketsiz kalıyor, içindeki yolcular da kazanın şokuyla donakalmış görünüyor. Ardından DS'den bir kol ve parlak bir metal nesnenin dışarı çıktığını görüyor Simon ve bunun bir silah olduğunu düşünüyor; motoru çalıştırıyor, vitesi yanlışlıkla ikiye takıyor, R16 korkunç bir gürültüyle ileri atılıyor. Kol görünmez oluyor ve DS de hareket ediyor.

Simon hiçbir ışıkta beklemeden ilerleyerek sürekli kornaya basıyor, öyle ki onuncu bölgeye eli kulağında bir hava bombardımanını ya da doğal felaketi haber vermek için çalınan bir acil durum sireni gibi duyuluyor; DS arkadan, düşman uçağını hedefine kilitlemiş bir savaş uçağı gibi yaklaşıyor. Simon bir 505'e çarpıyor, bir kamyoneti sıyırıp kaldırıma çıkıyor, birkaç yayayı ezmekten kıl payı kurtuluyor ve République Meydanı'na giriyor. Hemen arkasında DS engellerin arasından yılan gibi kıvrıla kıvrıla geliyor. Simon trafikte slalom yapıyor, yayalardan kaçınıyor ve Hamed'e bağırıyor: "Metin! Metni söyle!" Ama Hamed odaklanamıyor, eli camın üstündeki tutamaçta kaskatı kesilmiş, ağzından tek söz çıkmıyor.

Simon düşünmeye çalışarak meydanda tur atıyor. Bu bölgenin karakolunun nerede olduğunu bilmiyor ama Le Marais'de, Bastille yakınlarındaki itfaiye istasyonunda 14 Temmuz kutlaması yapıldığını anımsıyor; Fille-du-Calvaire Bulvarı'na dalıp Hamed'e bağırıyor: "Neden bahsediyordu? Başlığı neydi?" Beti benzi atan Hamed tane tane konuşuyor: "Dilin yedinci işlevi." Tam ezberini aktaracakken DS, R16'nın yanına geliyor, yolcu tarafındaki pencere açılıyor ve Simon kendisine tabanca doğrultan bıyıklıyı fark ediyor; silah ateş almadan hemen önce Simon bütün gücüyle frenlere asılıyor, kurşun çıkarken DS onların önüne geçiyor. Fakat R16'nın ardındaki 404 ona çarpıyor ve sarsıntının etkisiyle R16 bir kez daha DS'nin hizasına geliyor; Simon da direksiyonu bütün gücüyle sola kırıyor ve DS'yi trafiğin diğer tarafına gönderiyor. Mucize eseri DS karşıdan gelen mavi Fuego'ya çarpmaktan kurtuluyor ve Cirque d'Hiver'in yanından bir yan yola kaçıyor, Filles-du-Calvaire'e uzanan Beaumarchais Bulvarı'nın paralelindeki Amelot Sokağı'nda gözden kayboluyor.

Simon ve Hamed onları kovalayanları atlattıklarını düşünüyor ama Simon hiç durmadan Bastille'e doğru gidiyor, Le Marais'nin ara sokaklarında kaybolmaya niyeti yok. O sırada Hamed mekanik bir şekilde metni aktarıyor: "Sözlü iletişimin çeşitli vazgeçilemez öğeleri arasından sıyrılan... ve bir anlamda

hepsini kapsayan bir işlev mevcut. Bu işlevi şöyle adlandırıyoruz..." Tam o sırada DS caddeyi dikine kesen bir sokaktan çıkıp R16'ya yandan çarpıyor; R16 parçalanan çeliğin ve camların uğultusuyla bir ağaca vuruyor.

Simon ve Hamed hâlâ sersemken tabanca ve şemsiyesini kuşanan bıyıklı bir adam dumanlar çıkaran DS'den fırlıyor, R16'ya doğru atılıyor ve sallanan yolcu kapısını zorluyor. Tabancasını doğrudan Hamed'in yüzüne çevirip tetiğe basıyor ama hiçbir şey olmuyor, tabanca tutukluk yapıyor, yeniden deniyor, klik klik, çalışmıyor. Bu kez de kapalı şemsiyesini mızrak gibi havaya kaldırıyor ve Hamed'in kaburgalarına saplamaya çalışıyor ama Hamed koluyla kendini koruyor, omzuna batan şemsiyenin ucunu çeviriyor; çektiği acıyla tiz bir çığlık atıyor, korkusu öfkeye dönüşüyor, bıyıklının elinden şemsiyeyi çekip alıyor, aynı anda emniyet kemerini çözüyor, saldırganın üstüne atılıyor ve şemsiyeyi göğsüne saplıyor.

Bütün bunlar olup biterken diğer bıyıklı, şoför tarafındaki kapıya yaklaşıyor. Simon'un bilinci yerinde, R16'dan çıkmaya çalışıyor ama kapısı sıkışmış, içeride kalıyor. İkinci bıyıklı silahını üzerine doğrulttuğunda Simon dehşetten kıpırdayamıyor ve kafasını delip geçecek kurşunun çıkacağı siyah deliği izliyor; "Bir şimşek... sonra gece!"[10] diye düşünmeye fırsatı oluyor. O sırada bir uğultu havayı yarıyor, mavi bir Fuego bıyıklıya çarpıyor; bıyıklı havalanıp yolun ortasına düşüyor. Fuego'dan iki Japon iniyor.

Simon yolcu tarafına doğru sürünerek araçtan çıkıyor, birinci bıyıklının üzerine yığılan Hamed'in yanına dört adımda varıyor, onu çeviriyor ve hareket ettiğini görünce içi rahatlıyor. Japonlardan biri gelip genç jigolonun kanayan kafasını tutuyor, nabzına bakıyor ve "Zehir," diyor. Simon bunu başta "tekir" diye anlıyor ve Barthes'ın Japon yemeği üzerine çözümlemelerini düşünüyor fakat beti benzi atmış Hamed'in sararmış gözlerini ve

10 Charles Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, çev. Erdoğan Alkan, Varlık Yayınları, 8. Baskı, 2009, s. 168.

kasılıp titreyen bedenini görünce aklı başına geliyor ve ambulans çağırmaları için çevredekilere bağırıyor. Hamed ona bir şey söylemek istiyor, güçlükle doğruluyor, Simon üzerine eğilip işlevi soruyor ama Hamed metni aktarabilecek durumda değil, zaten her şey zihninden uçup gitmiş durumda: Marsilya'daki yoksul çocukluğunu, Paris'teki yaşamını, arkadaşlarını, müşterilerini, saunaları, Saïd'i, Barthes'ı, Slimane'ı, sinemaları, La Coupole'deki kruvasanları, sürtündüğü yağlı vücutların ipeksi yansımalarını yeniden görüyor ama tam ölmeden önce, siren sesleri uzaktan duyulurken fısıldamaya fırsatı oluyor: "Ekho."

31

Jacques Bayard geldiğinde polis çevreyi kuşatmış durumda ama Japonlar ve Fuego'nun çarptığı ikinci bıyıklı ortada yok. Hamed'in bedeni de ona saldıran, göğsüne şemsiye saplanmış adamınki gibi hâlâ yolun ortasında uzanıyor. Simon Herzog sigara içiyor, sırtında bir battaniye var. Hayır, hiçbir şey bilmiyor. Hayır, o Japonları tanımıyor. Hiçbir şey söylemediler, hayatını kurtarıp gittiler. Fuego'yla gittiler. Evet, ikinci bıyıklı büyük ihtimalle yaralı. Böylesi bir çarpmadan sonra ayağa kalktığına göre hayli kuvvetli biri olmalı. Şaşkına dönen Jacques Bayard iki arabanın enkazını düşünmeye dalıyor. Neden DS? Bu arabanın üretimi 1975'te sona erdi. Öte yandan Fuego fabrikadan henüz çıktı ve daha satışa sunulmadı. Tebeşirle Hamed'in cesedinin etrafı çiziliyor. Bayard bir Gitane yakıyor. Jigolonun hesabı yanlış çıktı: Sakladığı bilgi onu korumadı. Bayard onu öldürenlerin onu konuşturmak değil susturmak istedikleri sonucuna varıyor. Ama neden? Simon ona Hamed'in son sözlerini aktarıyor. Bayard ona, dilin bu yedinci işleviyle ilgili ne bildiğini soruyor. Hâlâ şokta olmasına rağmen Simon akademisyen içgüdüsüyle anlatıyor: "Dilin işlevleri dilbilimsel kategorilerdir, vaktiyle büyük bir dilbilimci tarafından kuramsallaştırılmıştır, bu Rus dilbilimcinin adı da..."

Roman Jakobson.

Simon başladığı açıklamayı sürdürmüyor. Barthes'ın masasında duran, Roman Jakobson'un *Genel Dilbilim Denemeleri* kitabını anımsıyor: Dilin işlevleri sayfası açıktı ve kitap ayracı olarak kullanılan notlarla dolu bir kâğıt vardı.

Şimdiden dört kişinin ölümüne sebep olan belgenin, Servandoni Sokağı'ndaki evde arama yaptıklarında belki de gözlerinin önünde olduğunu Bayard'a açıklıyor ve bu sırada arkalarında duran polise dikkat etmiyor; polis yeterince şey işittikten sonra telefon görüşmesi yapmak için uzaklaşıyor. Simon bu polisin sol elinde bir parmağın eksik olduğunu da göremiyor.

Bayard da yeterince şey işittiğini düşünüyor, her ne kadar Jakobson hikâyesini hâlâ tam olarak anlamasa da. Simon'u 504'üne bindiriyor, hızla Quartier Latin'e doğru yola koyuluyor, üniformalı polislerle dolu küçük bir kamyonet onlara eşlik ediyor, bir parmağı eksik memur da kamyonette. Saint-Sulpice Meydanı'na varıyorlar. Tüm sirenler çalıyor ve muhtemelen bu hatalı bir davranış.

Çift kanatlı ağır kapıda dijital kapı kilidi var, onlara kapıyı açacak bina görevlisinin penceresini tıklatmaları gerekiyor. Görevli şaşırarak kapıyı açıyor.

Hayır, kimse çatı odasını görmek istemedi. Geçen ay Vinci teknisyeninin dijital kilit sistemini kurmasından bu yana sıra dışı bir olay olmadı. Evet, o teknisyen, hani Rus aksanı olan, belki de Yugoslav, ya da Yunan aksanıydı. Aslında tuhaf, bugün geldi. Dahili telefon sistemi kurmak için teklif vermek istediğini söyledi. Hayır, altıncı kattaki odanın anahtarını istemedi, neden istesin ki? Anahtar diğerleriyle birlikte panoda, bakın. Evet, yukarı çıktı, daha beş dakika olmadı.

Bayard anahtarı alıp merdivenleri dörder dörder tırmanıyor, yarım düzine polis de onu takip ediyor. Simon aşağıda bina görevlisiyle kalıyor. Altıncı kattaki çatı odasının kapısı kapalı. Bayard anahtarı deliğe sokuyor ama bir şey deliği tıkıyor: *İçeride* başka bir anahtar var. Barthes'ın üzerinden çıkmayan anahtar, diye düşünüyor Bayard, bir yandan "Polis!" diye bağırıp kapıya

vururken. İçeriden bir gürültü duyuluyor. Bayard kapıyı kırıyor. Yazı masasına el değmemiş gibi görünüyor ama ne kitap ne de notlarla dolu sayfa orada artık, üstelik odada da kimse yok. Pencereler kapalı.

Fakat yerdeki, beşinci kattaki daireye açılan kapak açık.

Bayard adamlarına bağırarak aşağı inmelerini söylüyor ama adamlar arkalarını döndüklerinde, peşinde oldukları kişinin çoktan merdivene vardığını görüyorlar; tavandan içeri giren davetsiz misafir yüzünden panikle dairesinden çıkan Barthes'ın kardeşi Michel'le çarpışıyorlar. Bu arada Vinci teknisyeni iki kat daha inip zemine geliyor. Simon aşağıda besbelli ki hiçbir şey anlamıyor, bütün gücüyle kaçan adam onu ittiriyor, çift kanatlı kapıyı ardından kapatıp kendi kurduğu düzeneği çalıştırıyor ve kilidi bozuyor.

Bayard görevlinin bürosuna atılıp telefonu kapıyor. Takviye birliklerini aramak istiyor ama telefon çevirmeli; o numarayı çevirene kadar adamın Porte d'Orléans'a ya da Orléans'a varacağını düşünüyor.

Ama adam o yöne doğru gitmiyor. Arabayla kaçmak istiyor fakat nöbet tutan iki polis sokağın sonunda park halindeki aracının yanına gitmesine engel oluyor, o da Lüksemburg Bahçeleri'ne doğru koşmaya başlıyor, bu arada arkasındaki polisler ilk uyarı atışlarını yapıyor. Bayard çift kanatlı kapının arasından "Ateş etmeyin!" diye bağırıyor. Onu canlı istiyor elbette. Adamları duvara gömülü bir düğmeye basarak nihayet mekanizmayı devredışı bırakmayı başardığında firari artık ortada görünmüyor ama Bayard çoktan güvenlik alarmı verdi; bölgenin çevrildiğini, çok uzağa gidemeyeceğini biliyor.

Adam koşa koşa Lüksemburg Bahçeleri'nde ilerliyor. Arkasında polis düdükleri duyuluyor ama koşuculara ve park bekçilerinin düdüklerine alışkın olan park ziyaretçileri, adam ile onu yere indirmek isteyen bir polis yüz yüze gelene dek olanları umursamıyor; firari rugby oyuncusu gibi polise çarpıyor, onu deviriyor ve üstünden atlayıp koşusuna devam ediyor. Nereye

gidiyor? Biliyor mu? Yönünü değiştiriyor. Kesin olan bir şey var ki o da bütün çıkışlar kapatılmadan parktan ayrılması gerektiği.

Bayard şimdi küçük kamyonetin içinde, telsizle emirler veriyor. Polis güçleri Quartier Latin'in dört bir yanına konuşlanıyor; adam hapı yuttu, etrafı sarıldı.

Ama adam becerikli çıkıyor, dar ve tek yönlü bir sokak olan Monsieur-le-Prince'ten iniyor, böylece kimse onu arabayla takip edemiyor. Sadece kendisinin bildiği bir nedenle sağ kıyıya geçmek zorunda. Bonaparte Sokağı'ndan çıkarak Pont-Neuf'e ulaşıyor ama yolu sona eriyor çünkü polis araçları köprünün çıkışını tıkamış; arkasını döndüğünde Bayard'ın küçük kamyonetinin de dönüş yolunu kapattığını görüyor. Fare gibi kapana kısılıyor, suya atlasa da çok uzağa gidemeyecek. Ama belki oynayacak son bir kozu daha olabileceğini düşünüyor.

Köprünün korkuluklarına çıkıyor ve ceketinden çıkardığı bir kâğıdı elinde tutuyor. Bayard tek başına ona yaklaşıyor. Bir adım daha atarsa kâğıdı Seine'e fırlatacağını söylüyor adam. Bayard görünmez bir duvara toslamış gibi hareketsiz kalıyor.

— Sakin ol.

— Gerrri çekilin!

— Ne istiyorsun?

— Deposu dolu bi arrraba. Yoksa atarrrım belgeyi.

— Hiç durma, at öyleyse.

Adam kolunu hareket ettiriyor. Bayard istemsizce titriyor. "Dur!" Bu kâğıt parçasının en az dört kişinin ölümünü çözmesini sağlayabileceğini biliyor. "Önce konuşalım, olur mu? Adın ne?" Simon da Bayard'ın yanına geliyor. Köprünün her iki ucunda da adamı gözleyen polisler var. Soluğu kesilmiş, göğsünden hırıltıyla nefes almaya çalışan adam diğer elini cebine götürüyor. Tam o anda bir patlama sesi duyuluyor. Adam kendi etrafında dönüyor. Bayard haykırıyor: "Ateş etmeyin!" Adam kaya gibi düşüyor ama kâğıt nehre doğru süzülüyor; hızla taş korkuluklara atılan Bayard ve Simon öne uzanmış, hipnotize olmuş gibi, salına salına alçalan kâğıdın çizdiği zarif kavisleri izliyor. Kâğıt

nihayet nazikçe suya iniyor ve yüzeyde kalıyor. Bayard, Simon ve esas hedefin bu belge olduğunu kendiliğinden kavrayan polisler taş kesilmiş halde nefeslerini tutmuş, akıntıyla sürüklenen kâğıda bakakalıyorlar.

Ardından Bayard kendini bu düşünceli uyuşukluktan kurtarıp hâlâ umut olduğuna karar vererek ceketini, gömleğini ve pantolonunu çıkarıyor, korkuluğa tırmanıyor, birkaç saniye tereddüt ediyor. Atlıyor. Büyük bir şapırtıyla gözden kayboluyor.

Yüzeye çıktığında kâğıtla arasında aşağı yukarı yirmi metre var; Simon ve polisler tezahürat yapan taraftarlar gibi doğru yönde ilerlemesi için hep birlikte köprünün üstünden ona bağırıyor. Bayard bütün gücüyle yüzmeye başlıyor ama kâğıt akıntıya kapılıp ilerliyor. Buna rağmen aradaki fark giderek kapanıyor. Bayard yaklaşıyor, aralarında birkaç metre kaldığında ikisi birden köprünün altına girip gözden kayboluyor; Simon ve polisler köprünün diğer yanına koşup yeniden ortaya çıkmalarını bekliyorlar. Tekrar göründüklerinde çığlıklar yükseliyor, kâğıdı yakalamasına bir metre kalıyor ama o anda bir gezi teknesi geçiyor ve tam Bayard kâğıda uzanacakken kâğıdı suya daldıran küçük dalgalar yaratıyor. Kâğıt batıyor, Bayard da arkasından suya dalıyor, giydiği iç çamaşırından başka hiçbir şey görünmüyor bir süre. Yeniden yüzeye çıktığında sırılsıklam olmuş kâğıdı elinde tutuyor, alkış sesleri ve tezahüratlar eşliğinde azimle kıyıya varıyor.

Fakat kendini nehrin kıyısına attığında elini açıyor ve kâğıdın şekilsiz bir hamurdan başka bir şey olmadığını, yazının silindiğini çünkü Barthes'ın dolmakalem kullandığını görüyor. *CSI* dizisinde olmadığımıza göre metni tekrar ortaya çıkarabilecek bir araç, sihirli bir tarayıcı, morötesi ışık yok; belge sonsuza dek kayboldu.

Ateş eden aynasız neden ateş ettiğini izah etmeye geliyor: Adamın cebinden bir silah çıkaracağını görmüş ve düşünecek zamanı olmamış, ateş etmiş. Barthes polisin sol elinde bir parmağın eksik olduğunu fark ediyor. Parmağına ne olduğunu

soruyor. Polis köyde, ailesinin evinde odun keserken kaza olduğunu söylüyor.

Dalgıç polisler cesede yaklaşınca adamın ceketinin cebinde silah değil, Barthes'a ait *Genel Dilbilim Denemeleri* nüshasını buluyorlar. Hâlâ kurulanan Bayard, Simon'a soruyor: "Sıçayım, kim bu Jakobson?" Böylece Simon, yarım kalan açıklamasını nihayete erdirebilecek.

32

Roman Jakobson Rus bir dilbilimci, on dokuzuncu yüzyılın sonunda dünyaya geldi, "yapısalcılık" adı verilen akımın başlangıcında rol aldı. Saussure'den (1857-1913) ve Peirce'tan (1839-1914) sonra Hjelmslev'le (1899-1965) birlikte dilbilimin kurucuları arasındaki muhtemelen en önemli kuramcıdır.

Antik retorikten aldıkları iki biçimsel araçtan, yani metafor (bir sözcüğü kendisiyle bir tür benzerlik ilişkisi taşıyan başka bir sözcüğün yerine kullanmak, mesela Concorde yerine "metal kuş", boksör Jake La Motta yerine "öfkeli boğa") ve metonimiden (bir sözcüğü ona yakınlık ilişkisiyle bağlı başka sözcüğün yerine kullanmak, mesela bir tenisçiyi tarif etmek için "raket", kadehten içki içmeyi anlatmak için "bir kadeh içmek" – yani kabı içindekinin yerine kullanmak) yola çıkarak dilin iki eksene, paradigmatik ve sentagmatik eksenlere göre işlevini açıklamayı başardı.

Özetle, paradigmatik eksen dikeydir ve sözcük seçimiyle ilgilidir: Bir kelimeyi her söyleyişinizde aklınızda gözden geçirdiğiniz kelimelerden oluşan bir listeden seçersiniz. Mesela "keçi", "ekonomi", "ölüm", "pantolon", "ben-sen-o" gibi.

Sonra bir cümle oluşturmak için onu başka kelimelerin yanına eklersiniz: "Mösyö Seguin'in", "hasta", "kendi hatasıyla", "kırışık", "imzası bulunan". Bu zincir yatay eksendedir; önce bir cümle, sonra birden fazla cümle kurmanızı ve nihayetinde bir konuşma yapmanızı sağlayan kelime dizimidir. Yani sentagmatik eksendir.

Bir isimle birlikte bir sıfat, zarf, fiil, bağlaç, edat kullanıp kullanmayacağınıza karar vermeniz gerekir. Hangi sıfatı, hangi zarfı ya da hangi fiili kullanacağınızı da seçmelisiniz: Her sentagmatik aşamada paradigmatik işlemi yenilersiniz.

Paradigmatik eksen size dilbilgisel işlev açısından birbirine eşdeğer kelimeler listesinden bir isim ya da zamir, bir sıfat ya da sıfat cümleciği, bir zarf ya da fiil vs. seçtirir.

Sentagmatik eksen size kelimelerin sırasını seçtirir: Özne-fiil-tümleç ya da fiil-özne ya da tümleç-özne-fiil vs.

Sözcük dağarcığı ve sözdizim.

Bir cümle kurarken her seferinde farkında olmaksızın iki işlem yaparsınız. Kısacası paradigmatik eksen bilgisayarınızın belleğine, sentagmatik eksen de işlemcisine bağlıdır. (Gerçi Bayard'ın bilgisayarlar hakkında pek bir şey bildiğini sanmıyorum.)

Fakat elimizdeki vakada bizi ilgilendiren şey bu değil.

(Bayard homurdanıyor.)

Jakobson aynı zamanda iletişim sürecini şu unsurlardan oluşan bir şemayla özetlemiştir: verici, alıcı, bildiri, bağlam, kanal ve kod. Bu şemadan hareketle dilin işlevlerini ortaya koymuştur.

Jacques Bayard daha fazla şey bilmek istemiyor ama soruşturma icabı en azından genel hatlarıyla konuyu anlaması gerekiyor. Bu işlevler:

— "Gönderge" işlevi dilin ilk ve en bariz işlevidir. Dili bir şeyler hakkında konuşmak için kullanırız. Kullandığımız kelimeler, hakkında bilgi vermek istediğimiz belli bir bağlamı, belli bir gerçekliği ifade eder.

— "Duygu" işlevi ya da "anlatımsal" işlev, vericinin varlığını ve konumunu, bildirisine bağlı olarak ortaya çıkarmayı hedefler: Ünlemler, kipleştirmeler, yargı belirtileri, ironiye başvurma... Vericinin bir bilgiyi dile getirme biçimi, dışarıdaki bir özneye verici hakkında bilgi verir. Bu "ben" işlevidir.

— "Çağrı" işlevi "sen" işlevidir. Alıcıya yöneliktir. Özellikle emir kipi ya da seslenme durumuyla uygulanır, yani hitap edilen kişi ya da kişilerin çağrılmasıdır. Mesela, "Askerler, sizden memnunum!" (Bir cümlenin tek bir işleve indirgenemeyeceğini, çoğunlukla pek çok işleve sahip olduğunu dikkate alın. Austerlitz'ten sonra ordularına seslenen Napoléon, duygu işleviyle –"memnunum"– çağrı işlevini –"askerler/sizden"– birleştiriyor.)

— "İlişki" işlevi en eğlencelisidir, iletişimi kendi başına amaç olarak gören işlevdir. Telefonda "Alo" dediğinizde "Seni dinliyorum" yani "Şu an iletişim halindeyim"den başka bir şey söylemezsiniz. Bir barda arkadaşlarınızla saatlerce konuşurken, havalardan ya da geçen günkü futbol maçından bahsederken bilginin kendisiyle ilgilenmezsiniz aslında, konuşmaktan başka bir amaç olmaksızın sırf konuşmak için konuşursunuz. Başka bir deyişle bu işlev konuşmalarımızın çoğunun kaynağıdır.

— "Üstdil" işlevi, verici ve alıcının birbirini anladığını yani aynı kodu kullandıklarını teyit etmeyi hedefler: "Anlıyor musun?", "Ne kastettiğimi biliyor musun?", "Biliyor musun?", "Dur açıklayayım..." ya da alıcının yönünden "Ne demek istiyorsun?", "Bu söylediğin ne anlama geliyor?" vs. Bir kelimenin tanımıyla ya da bir durumun izahıyla ilgili her şey, dilin öğrenilme süreciyle ilişkili her şey, dile yapılan tüm atıflar, her tür üstdil "üstdil" işlevini yansıtır. Bir sözlüğün tek işlevi üstdil işlevidir.

— Son işlev "yazınsal" işlevdir. Dili estetik boyutuyla ele alır. Kelimelerin sesleriyle, aliterasyonla, asonansla, yinelemelerle, yansıma ve ritim etkileriyle oynayan, bunları ortaya çıkaran işlev. Şüphesiz şiirlerde bulunur ama şarkılarda, gazete manşetlerinde, hitabetlerde, reklam ya da politik sloganlarda da vardır. Örneğin: "CRS=SS!"[11]

Bayard bir sigara yakıp, "Altı etti," diyor.

— Anlayamadım?

---

11 Fransa'da Mayıs 1968 olaylarında çevik kuvvet işlevi gören CRS kuvvetlerinin Nazi SS birliklerine benzeten ünlü slogan. (e.n.)

— Altı işlev oldu.

— Ah, evet, öyle.

— Yedinci işlev yok mu?

— Hımm, şey... galiba var.

Simon bön bön sırıtıyor.

Bayard yüksek sesle Simon'a neden para ödendiğini merak ettiğini söylüyor. Simon ona bu işe kendisinin başvurmadığını, kendi isteğiyle değil bir polis devletinin başındaki faşist bir başkanın emirleriyle orada bulunduğunu hatırlatıyor.

Yine de düşününce, daha doğrusu Jakobson'u yeniden okuyunca Simon Herzog olası bir yedinci işlevin izini buluyor; bu işlevden "büyü ya da efsun işlevi" olarak bahsediliyor, işleyişi de "çağrı bildirisinin gönderildiği, orada bulunmayan ya da canlı olmayan üçüncü bir şahsın dönüştürülmesi" diye tarif ediliyor. Jakobson örnek olarak büyülü bir Litvanya deyişi veriyor: "Bu arpacık kurusun, tüü, tüü, tüü." Ya ya ya, diyor kendi kendine Simon.

Rusya'nın kuzeyinden şu yakarışa da değiniyor: "Su, nehirlerin kraliçesi, başlangıç! Kederi mavi denizlerin ötesine, denizin altına götür ki Tanrı'nın kulunun kaygısız yüreğini hiçbir zaman ağırlaştırmasın..." Katmerli olsun diye Kitab-ı Mukaddes'ten de bir alıntı: "Dur, ey güneş, Givon üzerinde ve ay, sen de Ayalon Vadisi'nde... Güneş durdu, ay da yerinde kaldı.."[12]

Anlaşıldı, ama bunların hepsi hikâye gibi görünüyor, başlı başına bir işlevden bahsedemeyiz, en fazla esasen katarsise yol açan bir etki için çağrı işlevinin hafiften çılgın bir kullanımından bahsedebiliriz, en iyi ihtimalle şiirsel ve kesinlikle etkisiz: Tanımı gereği büyülü sözler yalnızca masallarda işe yarar. Simon bunun dilin yedinci işlevi olmadığına kanaat getiriyor ve zaten Jakobson da buna ciddi çözümlemelerine dönmeden önce sırf âdet yerini bulsun diye, teferruat kaygısıyla değiniyor. "Büyü ya da efsun işlevi" mi? Entipüften bir ilginçlik. Laf arasında söylenmiş bir saçmalık. Ne olursa olsun birini öldürmeye değecek bir şey değil.

---

12 *Yeşu* 10:12. Kitab-ı Mukaddes Şirketi çevirisinden alınmıştır. (e.n.)

33

"Cicero'nun ruhu adına sizlere bildiriyorum dostlarım, bu gece örtük kıyaslar yağmuruna tanık olacağız! Görüyorum ki bazılarımız Aristoteles'lerini tekrarlamış, biliyorum ki Quintilianus'larına hâkim olanlar da aramızda, peki bunlar sözdizimsel slalom yarışında sözcüklerin tuzaklarıyla başa çıkmaya yetecek mi? Gak gak! Kuzgun'un ruhudur sizinle konuşan. Kurucu babalara selam olsun! Bu gecenin galibi Sirakuza'ya seyahat ödülü kazanacak. Mağluplara gelince... parmaklarını kapıya kıstıracaklar! Dillerini kıstırmalarından iyidir... Unutmayın ki bugünün hatipleri yarının tribunusları olacak. Övgüler olsun Logos'a! Çok Yaşa Logos Club!"

34

Simon ve Bayard yarısı laboratuvar yarısı cephanelik olan bir odadalar. Önlerinde önlüklü bir adam Simon'un beynini patlatmaya çalışan bıyıklının tabancasını inceliyor. ("Bu Q," diye düşünüyor Simon.) Balistik uzmanı ateşli silahı incelerken yüksek sesle açıklamalar yapıyor: "9 milimetre, 8 kurşunlu; elle kuruluyor; çelikten, bronz kaplama, kabzası ceviz işlemeli; şarjörsüz 730 gram geliyor." Walther PPK'ye benziyor ama emniyet kilidi ters tarafta; bu bir Makarov PM, Sovyet yapımı bir tabanca. Ama yine de...

Ateşli silahlar, diye açıklıyor uzman, elektro gitarlar gibidir. Mesela Keith Richards'ın kullandığı Telecaster'ı ya da Jimi Hendrix'in Stratocaster'ını üreten Fender bir Amerikan şirketi ama özel satış yetkisiyle üretilen Meksika ve Japon modelleri de mevcut, bunlar orijinal Amerikan örneklerinin röprodüksiyonları; daha ucuz ve daha az cilalı, buna karşın işçiliği genellikle iyi modeller.

Bu Makarov da Rus değil, Bulgar üretimi. Muhtemelen tutukluk yapmasının sebebi de bu: Rus üretimi olanlar oldukça güvenilir, Bulgar kopyaları o kadar güvenilir sayılmaz.

Bıyıklının göğsünden çıkarılan şemsiyeyi göstererek "Şimdi bu sizi güldürecek müfettiş," diyor uzman. "Şu deliği görüyor musunuz? Sivri ucun içi oyulmuş. Saptan doldurulan bir şırınga gibi işliyor. Şu tetiğe basmak yeterli, basınçlı bir hava silindiri yardımıyla sıvıyı salıveren bir subap açılıyor. Düzenek müthiş bir sadelikle yapılmış. İki yıl önce Londra'da Bulgar muhalif Georgi Markov'un ortadan kaldırılmasında kullanılan düzenekle aynı. Hatırlıyor musunuz?" Müfettiş Bayard bu cinayetin Bulgar gizli servisine atfedildiğini de anımsıyor. O zamanlar risin kullanıyorlardı. Ama şimdi çok daha güçlü bir zehre, botulinum toksinine başvuruluyor: Nöromusküler iletiyi durduruyor, kasları felç ediyor ve birkaç dakika içinde nefes kesilmesi ya da kalbin durmasıyla ölüme yol açıyor.

Bayard düşüncelere dalmış, şemsiyenin düzeneğiyle oynuyor.

Acaba Simon Herzog akademi camiasından Bulgar birilerini tanıyor olabilir mi?

Simon düşünüyor.

Evet, birini tanıyor.

35

İki Michel, Poniatowski ve d'Ornano, görev için başkanın odasında. Giscard endişeyle Champs-Élysées Bahçeleri'ne bakan birinci katın penceresinin önünde dikiliyor. D'Ornano sigara içiyor, Giscard ondan bir sigara istiyor. Salonun köşesindeki genişçe koltuklardan birinde oturan Poniatowski kadehine doldurduğu viskiyi önündeki sehpanın üzerine koyuyor. Konuşmaya da ilk o başlıyor: "Andropov'la bağlantısı olan kaynaklarım var." Giscard hiçbir şey söylemiyor çünkü bu seviyeye gelen her iktidar sahibi gibi çalışma arkadaşlarının onu önemli soruları sorma zahmetinden muaf tutmalarını bekliyor. Dolayısıyla sorulmayan soruyu Poniatowski yanıtlıyor: "Onlara göre KGB'nin işi değilmiş."

Giscard: "Bu kanıyı neden dolayı güvenilir buluyorsun?"

Ponia: "Birkaç nedenden. En inandırıcı olanı böyle bir belgenin kısa vadede işlerine yarayacak bir şey olmaması. Siyasi düzlemde."

Giscard: "Bu ülkelerde propaganda ciddi bir etken. Belge onlar için hayli yararlı olabilir."

Ponia: "Sanmam. Kruşçev'in yerini aldığından beri Brejnev'in ifade özgürlüğünü çok da teşvik ettiği söylenemez. SSCB'de müzakereye ve tartışmaya yer yok, olsa bile parti içinde kalıyor, halka taşınmıyor. Yani önemli olan ikna gücü değil, siyasi güçlerin birbirine baskınlığı."

Ornano: "Brejnev'in ya da partinin başka bir üyesinin bu belgeyi içeride kullanmak istediğini düşünebiliriz yine de. Merkez komitede herkes birbirinin kuyusunu kazıyor. Önemli bir koz olabilir."

Ponia: "Brejnev'in üstünlüğünü bu şekilde kanıtlamak istediğini düşünmüyorum. Buna ihtiyacı yok. Muhalefet mevcut değil. Sistem kapatılmış. Merkez komiteden de hiçbir üye yetkililerin haberi olmaksızın kendi çıkarı için böylesi bir operasyon düzenleyemez."

Ornano: "Andropov hariç."

Ponia (sinirli): "Andropov gölgelerde yaşayan bir adam. KGB'nin lideri sıfatıyla başka makamlarda elinde tutamayacağı bir güce sahip. Politik bir maceraya atılacağını düşünemiyorum."

Ornano (alaycı): "Doğru, gölgelerde yaşayan tipler hiç öyle şeyler yapmaz. Talleyrand ve Fouché'de de siyasi hırstan eser yoktu, malum."

Ponia: "Her halükârda hırsları boşa çıktı."

Ornano: "Tartışılır. Viyana Kongresi'nde..."

Giscard: "Her neyse. Başka?"

Ponia: "Operasyonun, Bulgar gizli servisi tarafından büyük biraderin onayı olmaksızın yürütülme olasılığı oldukça düşük görünüyor. Gelgelelim Bulgar ajanlarının hizmetlerini özel teşviklere sattığı göz önünde bulundurulabilir ki bize düşen de bu teşviklerin niteliğini belirlemek."

Ornano: "Bulgar gizli servisi adamlarını iyi yönetemiyor mu?"

Ponia: "Yolsuzluk yaygınlaştı ve toplumun hiçbir kesimi bundan azade değil, hele ki istihbarat servisleri."

Ornano: "Ajanlar işten arta kalan zamanlarında ek iş mi alıyor? Doğrusu..."

Ponia: "Ajanlar pek çok işveren için çalışıyor, hiç duyulmamış şey değil ki?" (Kadehini boşaltıyor.)

Giscard (sigarasını küllük olarak kullanılan fildişinden yapılmış küçük bir suaygırına söndürerek): "Öyle. Başka bir şey var mı?"

Ponia (koltuğunda geriye kaykılıyor, elleri ensesinde): "Pekâlâ, söylentiye göre Carter'ın biraderi Libya'nın emrinde çalışan bir ajanmış."

Giscard (şaşkın): "Hangisi? Billy mi?"

Ponia: "Andropov bu bilgiyi CIA'den almış gibiydi. Görünüşe göre bu onu epey güldürmüş."

Ornano (tartışmayı toparlayarak): "Ne yapıyoruz öyleyse? Emin değilsek üstünü mü örtelim?"

Ponia: "Başkanın belgeye ihtiyacı yok, sadece karşı tarafın bu belgeyi ele geçirmediğini bilmesi gerek."

Bildiğim kadarıyla Giscard'ın meşhur konuşma bozukluğunun utandığı ve keyiflendiği anlarda iyice güçlenip hışırtılandığı kimsenin gündeme getirmediği bir konu. Şöyle diyor: "Tabii, elbette... Ama şşunu bir bulabilşek... En azından yerini teşpit edip ele geçirşek çok daha rahat edeceğim. Franşa için. Bu belgenin kötü ellere geçtiğini düşünsenize... Olacağından değil... Ama yine de..."

Ponia: "O halde Bayard'ın görevine iyice açıklık getirmeliyiz: Belgeyi hiç kimseye okutmadan geri getirmek. Emniyette işe alınan genç dilbilimcinin belgeyi çözümleyebileceğini, dolayısıyla kullanabileceğini de unutmamalıyız. Yahut son kopyasına kadar imha edildiğinden emin olunmalı. (Ayağa kalkıp kendi kendine söylenerek bara doğru gidiyor.) Goşist. Kesin goşist..."

Ornano: "Ama belgenin kullanılıp kullanılmadığını nasıl bileceğiz?"

Ponia: "Bana gelen bilgilere göre şayet biri kullanmış olsa anlamamız hiç de uzun sürmezdi."

Ornano: "Ya ihtiyatlı davranıyorlarsa? Dikkat çekmek istemiyorlarsa?"

Giscard (Delacroix tablosunun altındaki büfeye sırtını dayayıp kutudaki Légion d'honneur madalyalarını kurcalayarak): "Bana makul gelmiyor. Her ne şekilde olursa olsun bir güç varsa genellikle uygulanır."

Ornano (meraklı): "Atom bombası için de aynı şey geçerli mi?"

Giscard (öğretici bir tavırla): "Özellikle atom bombası için geçerli."

Dünyanın yok olma olasılığından bahsedilmesi başkanı bir anlığına hafif bir gündüz düşüne daldırıyor. Auvergne'den geçen A71 otoyolunu, Chamalières'deki valilik binasını, yönettiği Fransa'yı düşlüyor. İki iş arkadaşı saygıyla başkanın söze başlamasını bekliyor. "Şimdilik tüm eylemlerimiz tek bir amaca yoğunlaşmalı: Solun iktidara gelmesine engel olmak."

Ponia (bir votka şişesini koklayarak): "Ben yaşadığım müddetçe Fransa'da komünist bir bakan olmayacak."

Ornano (bir sigara yakarak): Kesinlikle, cumhurbaşkanlığı seçimlerinden sonrasını görmek istiyorsan yavaşlasan iyi edersin."

Ponia (kadehini kaldırarak): "*Na zdrowie!*"[13]

36

"Yoldaş Kristoff, yirminci yüzyılın en büyük siyasetçisi kim, biliyorsundur elbet, değil mi?"

Emil Kristoff görüşme için Lubyanka'ya çağrılmadı ama çağrılmak da istemezdi.

13 (Leh.) "Şerefe!" (e.n.)

"Elbette biliyorum, Yuri Vladimiroviç. Georgi Dimitrov."

KGB başkanı Yuri Andropov'la görüşmesinin, Moskova'daki çoğu bar gibi bodrum katında yer alan eski bir barda, sözde gayriresmi bir havada gerçekleştirilmesinin nedeni ona güven vermek istemeleri değil, görüşmenin kamusal alanda gerçekleşmesi de hiçbir şeyi değiştirmiyor. Kamusal alanda tutuklanabilirsiniz. Hatta ölebilirsiniz de. Bunu bilecek konumda.

"Bir Bulgar," diyor Andropov gülerek. "Buna kim inanırdı ki?"

Garson masaya iki küçük bardakta votka, iki büyük bardakta portakal suyu, yanlarında da küçük bir tabağa yerleştirilmiş iki büyük salatalık turşusu koyuyor; Kristoff garsonun muhbir olup olmadığını merak ediyor. Etraflarında insanlar sigara ve içkilerini içerek yüksek sesle konuşuyor, ki konuşmanızın dinlenememesini istiyorsanız uymanız gereken en temel kural budur: Gelişigüzel seslerle dolu gürültülü bir ortamda buluşmak, etrafa yerleştirilmiş olabilecek mikrofonların sesleri ayırt edememesini sağlar. Evdeyseniz bu gibi durumlarda banyo musluğunu açmanız gerekir. Fakat en basit çözüm dışarıda bir şeyler içmeye gitmektir. Kristoff bardaki müşterilerin yüzüne bakıyor ve en az iki ajan saptıyor ama daha fazla sayıda olduklarını tahmin ediyor.

Andropov, Dimitri konusuna devam etmekte ısrarcı: "Resmen çılgınlık, 1933'teki Reichstag yangını mahkemesinden beri her şey ortada. Tanık olarak çağırılan Göring ile sanık koltuğunda oturan Dimitrov arasındaki anlaşmazlık, eli kulağında olan faşist saldırıyı, komünistlerin destansı direnişini ve nihai zaferimizi haber veriyordu. Bu mahkeme komünizmin hem ahlaken hem de siyaseten, her bakımdan üstünlüğünün göstergesi. Dimitrov haşmetli ve alaycı; yumruklarını savuran tehditkâr Göring karşısında hayatını tehlikeye atarken bile tarihsel diyalektiğe kusursuz derecede hâkim... Amma gösteri! Göring Reichstag'ın başkanı, ayrıca Prusya'nın başbakanı ve içişleri bakanı. Ama Dimitrov rolleri tersine çeviriyor, Göring'i sorularına

cevap vermeye mecbur bırakıyor. Onu ezip geçiyor. Göring öfkeden kuduruyor, olduğu yerde tepiniyor, sanırsın yemekten sonra tatlıdan yoksun bırakılmış küçük bir oğlan. Tam karşısında, sanık kürsüsünde haşmetli Dimitrov, herkesin gözü önünde tüm Nazi çılgınlığını ortaya döküyor. Mahkeme başkanı bile bunu fark ediyor. Çok matrak, çünkü Dimitrov'dan şişko Göring'in davranışını hoş görmesini rica ediyormuş gibi bir hali var. Sanki dünmüş gibi hatırlıyorum, ona şöyle diyor: 'Madem komünist propaganda yapıyorsunuz, tanığın bu kadar rahatsız olmasına şaşmamalısınız.' Rahatsızmış! Dimitrov başbakanın yanıtından çok memnun olduğunu söylüyor. Hahha! Ne adam! Ne yetenek!"

Kristoff her şeyden imalar, üstü kapalı anlamlar çıkarıyor ama konudan sapmamaya çalışıyor çünkü paranoya derecesindeki endişesi yüzünden KGB'nin başındaki adamın sözlerini doğru değerlendiremediğinin farkında. Bununla birlikte, Moskova'ya çağrılması başlı başına su götürmez bir işaret. Andropov'un bir şeyler bilip bilmediğini merak etmiyor. Ne bildiğini merak ediyor. İçinden çıkması çok daha güç bir soru.

"O zamanlar tüm dünyada şöyle derlerdi: 'Almanya'da tek bir adam kaldı, o da Bulgar.' Onu tanıyordum Emil, sen de biliyorsun. Doğuştan bir hatip. Bir usta."

Büyük Dimitrov'u göklere çıkaran Andropov'u dinlerken yoldaş Kristoff kendi durumunu değerlendiriyor. Yalan söylemeye hazırlanan biri için muhatabının istihbarat düzeyini bilmemesinden daha rahatsız edici bir şey yoktur. Öyle ya da böyle, her durumda kumar oynaması gerektiğini biliyor.

Ve o an geliyor: Andropov, Dimitrov sayfasını kapatıp Lubyanka'daki masasına gelen son raporların ayrıntısında adı geçen Bulgar mevkidaşına soruyor. Paris'teki operasyon tam olarak neydi?

İşte başladık. Kristoff kalbinin hızla attığını hissediyor ama çok sık nefes almamaya dikkat ediyor. Andropov bir turşu kütürdetiyor. Hemen karar vermeli. Operasyonu kabullen ya da hiçbir şeyden haberdar değilmiş gibi yap; ama hiç haberi yokmuş gibi

yaparsa beceriksiz görünür, bu da istihbarat camiasında asla iyi karşılanmaz. Kristoff başarılı bir yalanın nasıl işlediğini gayet iyi biliyor: Yalanın gerçeğin okyanusunda boğulması gerekiyor. %90 dürüst olmak hem gizlenmek istenen %10'luk kısmı daha güvenilir kılar hem de kendini ele verme riskini azaltır. Hem zaman kazanılır hem de kafa karışıklığından kaçınılmış olur. Yalan söylendiğinde yalnızca ama yalnızca tek bir konuda söylenmeli, geri kalan konularda tamamen dürüst olunmalı. Emil Kristoff, Andropov'a doğru eğilip konuşuyor: "Yoldaş Yuri, Roman Jakobson'u tanıyor musun? Senin hemşerindir. Baudelaire hakkında çok güzel şeyler yazmış."

37

"Julenka'm,

Moskova'dan dün döndüm ve öyle sanıyorum ki görüşmem iyi geçti. Yine de hiç oyalanmadan geri döndüm. Yaşlı adamla içki içtik. Hoş birisi ve gecenin sonunda sarhoş olmuş gibi görünüyordu ama öyle olduğunu sanmıyorum. Ben de bazen insanların güvenini kazanmak ya da gardını düşürmek için sarhoşmuş gibi davranıyorum. Ama tahmin edebileceğin üzere ben gardımı elden bırakmadım. Ona öğrenmek istediği her şeyi anlattım ama tabii ki senden bahsetmedim. Elyazmasının gücüne inanmadığımı, bu yüzden de Paris'teki görev hakkında onu hiç bilgilendirmediğimi, önce emin olmak istediğimi söyledim. Ama benim teşkilattan bazı kişilerin bu güce inandığını, dolayısıyla işi şansa bırakmamak için birkaç ajan yolladığımı, onların da aşırı hevesli davrandığını söyledim. Belli ki şu anda Fransız teşkilatı soruşturma yapıyor ama Giscard bundan haberdar değilmiş gibi davranıyor. Belki bilgi edinmek için kocanın bağlantılarını kullanabilirsin. Ne olursa olsun çok dikkatli davranman gerekiyor, artık yaşlı adamın gözü üzerimde olduğu için sana başka adam gönderemeyeceğim.

Kamyonetin şoförü buraya vardı, sana belgeyi teslim eden sahte doktor da. Fransızlar onları asla bulamaz, Karadeniz

kıyısında tatile çıktılar ve izi sana kadar sürülebilecek başka kimse yok, tabii ölen iki ajan ve soruşturmayı gözetlemek için kalan ajan dışında. Kalan ajanın yaralandığını biliyorum ama güçlüdür, ona güvenebilirsin. Polis bir şey bulursa ne yapması gerektiğini bilir.

Sana bir tavsiye vereyim. O belgeyi yedeklemelisin. Kaybolmasına müsaade edemeyeceğimiz ama içeriğinin de ne pahasına olursa olsun açığa çıkmaması gereken kıymetli belgeleri korumaya ve saklamaya alışkınız. Yalnızca tek bir nüshasını çıkarıp onu ne olduğunu umursamayacak güvenilir birine emanet etmelisin. Orijinali de sende kalmalı.

Bir de Japonlara dikkat et.

İşte sana tavsiyelerim Juleşkacığım. Bunları iyi değerlendir. Umarım iyisindir ve önceden yapılmış planların her zaman boşa çıktığını tecrübelerimden bilsem de dilerim her şey planlandığı gibi gider.

Seni kollayan yaşlı babacığın,

Tatko

Hamiş: Bana Fransızca yanıt ver; öylesi hem daha güvenli hem de pratik yapmış oluyorum."

38

École Normale Supérieure'de, Panthéon'un arkasında memur lojmanları var. Büyükçe bir evdeyiz ve gözlerinin altında torbalar olan yorgun görünümlü, beyaz saçlı adam konuşuyor:

— Yalnızım.

— Hélène nerede?

— Bilmiyorum. Yine tartıştık. Saçma sapan bir sebepten korkunç bir kriz yarattı. Ya da ben yarattım.

— Sana ihtiyacımız var. Bu belgeyi saklayabilir misin? Açmamalısın, okumamalısın; kimseye, Hélène'e bile bahsetmemelisin.

— Tamam.

39

Kristeva ve Sollers'in 1980'de ne düşündüğünü tahayyül etmek zor. Sollers o fazlasıyla teatral züppeliği, *so French* zamparalığı, marazi övüngenliği, ergen bir hicivciyi andıran tarzı ve burjuvaziyi şok etmeye yönelik tavırlarıyla Fransa'ya yeni adım atan genç Bulgar kadını baştan çıkarmış olabilir. Neticede 60'lı yılların Doğu Avrupa'sını biliyoruz. On beş yıl sonrasındaysa Sollers'in kadının üzerindeki etkisinin zayıfladığını düşünebiliriz, ama kim bilir? Açıkça görünen şey birlikteliklerinin sağlam olduğu, en başından beri işlediği ve hâlâ işlemeye devam ettiği: Herkesin rolünün belli olduğu bütünleşik bir ekip. Çalım satma, sosyete hayatı ve saçma sapan soytarılıklar adamda. Kadındaysa o zehirli, soğuk, yapısalcı Slav cazibesi, akademinin sırları, Mandarinlerin yönetilmesi, çiftin yükselişinin teknik, kurumsal ve pek tabii bürokratik yönleri. (Efsaneye göre, adam çek yazmayı bile bilmezmiş.) İkisi birlikte amansız bir siyasi savaş makinesi oluşturacak, kariyerlerini gelecek yüzyılın ilahlığına taşıyacaklar: Kristeva Légion d'honneur madalyasını Nicolas Sarkozy'nin elinden kabul ederken törende hazır bulunan Sollers, cumhurbaşkanının "Barthes" yerine "Barthès" demesiyle alay etmeyi ihmal etmeyecek. *Good cup, bad cup.* Saygınlığın hem yoğurdunu hem de kaymağını istiyorlar arsızca. (Daha sonra da François Hollande Kristeva'yı şövalye mertebesine yükseltecek. Başkanlar gelip geçer, madalya sahipleri kalır.)

Şeytani ikili, siyasi bir çift. Şimdilik bunu aklımızda tutalım.

Kristeva kapıyı açıp Althusser'in karısıyla birlikte geldiğini görünce yüzünü buruşturmaktan kendini alamıyor ya da almak istemiyor. Althusser'in karısı Hélène bu gece aralarına katıldığı insanların kendisi hakkında neler hissettiğini çok iyi biliyor ve şeytani bir gülümsemeyle karşılık veriyor, iki kadının birbirine duyduğu içgüdüsel nefret anında bir çeşit suç ortaklığı hissi yaratıyor. Althusser de elindeki buketle suçlu bir çocuk gibi görünüyor. Kristeva çiçekleri aceleyle suya koyuyor. Aperitiflerin etkisiyle çakırkeyif olduğu anlaşılan Sollers iki misafiri yapmacıklı

sevinç ifadeleriyle karşılıyor: "Nasılsınız bakalım sevgili dostlarım... Biz de gelmenizi bekliyorduk... masaya geçelim diye... Sevgili Louis, her zamanki gibi... martini mi?.. kırmızı şarap mı?.. Vuhuu!.. Hélène, ya siz ne istersiniz?.. Biliyorum... bloody mary!.. hehe!.. Julia... canım... kerevizi getirir misin?.. Louis!.. Nasıl gidiyor parti işleri?.."

Hélène yaşlı ve asabi bir kedi gibi diğer konukları inceliyor; televizyonda gördüğü Bernard-Henri Lévy'den ve siyah deri tayyörlü, uzun boylu genç bir kadınla gelen Lacan'dan başka kimseyi tanımıyor. Masaya otururlarken Sollers herkesi tanıştırıyor ama Hélène kimsenin ismini aklında tutma zahmetine girmiyor: Spor kıyafetler içinde New Yorklu bir çift, konsoloslukta yahut Pekin sirkinde ip cambazı olarak çalışan Çinli bir kadın, Parisli bir yayıncı, Kanadalı bir feminist ve Bulgar bir dilbilimci. "Proletaryanın avangardı" diye kendi kendine gülüyor Hélène.

Davetliler daha yeni oturmuşken Sollers, yapmacık bir tavırla Polonya üzerine bir tartışmaya girişiyor: "İşte zamanın eskitemeyeceği bir konu!.. Solidarność hareketi, Jaruzelski, evet evet... Mickiewicz ve Slovacki'den Walesa ve Wojtyla'ya... Yüz yıl sonra da bin yıl sonra da konuşulabilecek bir mesele, ama hep Rusya'nın boyunduruğu altında ezilecek... kullanışlı... sohbetlerimizi ölümsüz kılıyor... Rusya olmadığı zaman da elbette Almanya olacak, değil mi ama? Ahh hadi ama... yoldaşlar... Gdańsk için ölmek... Danzig için ölmek... Ne hoş bir zırvalık!.. Nasıldı o laf?.. Hah, evet: Al birini vur ötekine..."

Kışkırtma Althusser'e yönelik ama yaşlı filozofun gözleri öyle fersiz ki yudumladığı martininin içinde boğulabilirmiş gibi görünüyor; Hélène minik vahşi hayvanların cesaretiyle onun yerine yanıt veriyor: "Polonya halkına gösterdiğiniz ihtimamı anlıyorum, sanırım ailenizden hiç kimseyi Auschwitz'e göndermediler." Sollers Yahudilerle ilgili kışkırtıcı açıklamalara devam etmek için bir saniyeliğine (sadece bir saniye) tereddüt ettiğinde Hélène üstünlüğü ele geçirmeye karar veriyor: "Peki ya şu yeni

papayı sevdiniz mi? (Burnunu tabağa sokuyor.) Seveceğinizi sanmam." (İşçi sınıfının kullandığı bir tonlamayı taklit ediyor.)

Sollers kanat çırpar gibi kollarını iki yana açıyor ve coşkuyla konuşuyor: "Bu papa tam benlik! (Bir kuşkonmaz kıtırdatıyor.) Uçaktan indiğinde toprağı öpmesi yücelik değil mi?.. Hangi ülkeye giderse gitsin, size oral yapmaya hazırlanan muhteşem bir fahişe gibi dizlerinin üzerinde yere eğilip toprağı öpüyor... (Yarısı kemirilmiş kuşkonmazını havada sallıyor.) Bu papa öpüşken biri, ne yaparsınız... Onu nasıl sevmeyebilirim ki?.."

New Yorklu çift kıkırdıyor. Lacan elini havaya kaldırarak küçük kuş çığlığı çıkarıyor ama konuşmaktan vazgeçiyor. Hélène her iyi komünist gibi başladığı işi sürdürme kararlılığıyla soruyor: "Peki acaba onun zamparaları sevdiğini de düşünüyor musunuz? En son duyduğuma göre cinsellik konusunda çok açık fikirli değildi. (Kristeva'ya bakıyor.) Politik açıdan yani."

Sollers gürültüyle gülüyor, bu da her zamanki stratejisine başvurarak aniden konuyu değiştirip o anda aklına gelen rasgele bir şeyden bahsetmeye başlayacağının işareti: "Çünkü danışmanları kötü... Üstelik eminim ki etrafı homoseksüellerle çevrilidir... Homoseksüeller yeni Cizvitler... ama bu tür meselelerde ille de iyi danışmanlık edecekleri söylenemez... Gerçi... onları kırıp geçiren yeni bir hastalık var gibi görünüyor... Tanrı demiş ki: Üreyin ve çoğalın... Kaput... Ne tiksinç şey!.. Sterilize seks... Artık birbirine temas edemeyen azgın bedenler... Peh... Hayatımda hiç İngiliz kaputu kullanmadım... Oysa İngiliz hayranlığımı bilirsiniz... Aletimi sucuk gibi sarmak mı... Asla!"

O anda Althusser kendine geliyor:

— SSCB Polonya'ya saldırdıysa bunu son derece stratejik iki nedenle yaptı. Rus sınırına yaklaşan Hitler'i ne pahasına olursa olsun engellemesi gerekiyordu. Stalin Polonya'yı tampon olarak kullandı: Polonya topraklarına konuşlanarak yaklaşan istilacılara karşı kendini güvenceye alıyordu...

— ... ve bu strateji, herkesin bildiği gibi mükemmel bir şekilde iş gördü, diyor Kristeva.

— Münih'in ardından Alman-Sovyet Saldırmazlık Paktı mecburiyet haline geldi, hatta kaçınılmazdı, diye devam ediyor Althusser.

Lacan baykuş sesi çıkarıyor, Sollers kendine içki koyuyor. Hélène ve Kristeva birbirine dik dik bakıyor. Ne Çinli kadının ne Bulgar dilbilimcinin ne Kanadalı feministin ne de New Yorklu çiftin Fransızca konuşup konuşmadıkları biliniyor, ta ki Kristeva New Yorklulara son zamanlarda tenis oynayıp oynamadıklarını Fransızca sorana dek (öğreniyoruz ki teniste çiftler partnerleriymiş; Kristeva son karşılaşmaları üzerinde epey duruyor, aslında çok da iyi bir oyuncu olmadığını belirtmeye çalışarak o oyundaki göz kamaştırıcı mücadeleciliğine kendisinin de şaşırdığını anlatıyor.) Ama Sollers çiftin konuşmasına fırsat vermiyor, konuyu değiştirmekten daima memnun, kendisi yanıtlıyor:

—Ah, o Borg!.. Soğuk diyarlardan gelen Mesih... Wimbledon'ın çimlerinde dizlerinin üstüne çökünce... iki yana açılmış kolları... sarı saçları... bandanası... sakalıyla... Merkez Kortta İsa Mesih'i görüyoruz... Borg Wimbledon'ı kazanıyorsa bunu insanoğlunun kefaretini ödemek için yapıyor... Kefareti ödenecek çok şey olduğundan her sene kazanıyor... Günahlarımızın temizlenmesi için kaç galibiyet gerekir?.. Beş... On... Yirmi... Elli... Yüz... Bin...

— *McEnroe'yu tuttuğunuzu sanıyordum*, diyor New York aksanlı Fransızcasıyla genç New Yorklu.

— Ah, McEnroe... *the man you love to hate*... tam bir dansçı... şeytanın lütfu... kortun etrafında gerçekten uçması gerekirdi... McEnroe, Lucifer'dir... tüm meleklerin en güzeli... Lucifer sonunda hep düşer...

Aziz Yuhanna ile McEnroe'yu karşılaştırdığı Kutsal Kitap tefsirine girişirken Kristeva ana yemeği servis etme bahanesiyle Çinli kadınla mutfağa sıvışıyor. Lacan'ın genç metresi masanın altında ayakkabılarını çıkarıyor, Kanadalı feminist ve Bulgar dilbilimci birbirlerine sorgulayıcı bakışlar atıyor, Althusser martinisinin zeytiniyle oynuyor. BHL yumruğunu masaya indirip konuşuyor: "Afganistan'a müdahil olmalıyız!"

Hélène herkesi süzüyor.

Şöyle diyor: "Peki ya İran'a?" Bulgar dilbilimci gizemli gizemli ekliyor: "Kararsızlık fantastiğin anasıdır." Kanadalı feminist gülüyor. Kristeva kuzu buduyla ve Çinli kadınla birlikte geri dönüyor. Althusser konuşuyor: "Partinin Afganistan işgalini desteklemesi hataydı. Bir ülkeyi basın duyurusuyla istila edemezsin. Sovyetler kurnazdır, geri çekileceklerdir." Sollers müstehzi, soruyor: "Partide kaç ayrı fraksiyon var?" Yayıncı, saatine bakıp "Fransa geri kalıyor," diyor. Sollers, Hélène'e bakıp gülümsüyor, "Yetmiş yaşında ciddi olunmuyor," diyor. Lacan'ın metresi çıplak ayağıyla BHL'nin apış arasını okşuyor, BHL gıkını çıkarmadan sertleşiyor.

Barthes'tan söz açılıyor. Yayıncı cenazeyle ilgili anlaşılmaz bir methiye düzüyor. Sollers açıklamada bulunuyor: "Pek çok homoseksüel zaman zaman bana aynı tuhaf izlenimi vermiştir, sanki içlerini kemiren bir şey varmış gibi..." Kristeva on bir davetlinin hepsine açıklıyor: "Onunla çok yakın olduğumuzu biliyorsunuzdur. Roland, Philippe'e bayılırdı ve... (mütevazı ve biraz da gizemli bir tavır takınıyor) beni de çok severdi." BHL de sürdürüyor: "Marksist-Leninizme ASLA katlanamazdı." Yayıncı: "Yine de Brecht'e bayılırdı." Hélène kin dolu bir sesle: "Peki ya Çin? Çin'i nasıl buluyordu?" Althusser kaşlarını çatıyor, Çinli kadın kafasını kaldırıyor. Sollers rahatça yanıtlıyor: "Sıkıcı buluyordu ama dünyanın geri kalanından daha çok değil." Barthes'ı iyi tanıyan Bulgar dilbilimci: "Japonya hariç." Yüksek lisansını Barthes'ın danışmanlığında yapan Kanadalı feminist şöyle hatırlıyor: "Çok iyi kalpliydi ve çok yalnızdı." Yayıncı anlayışlı bir havayla: "Hem evet hem hayır. Etrafını nasıl dolduracağını biliyordu... istediğinde. Her şeye rağmen elinde imkânlar vardı." Lacan'ın metresi BHL'nin hayalarına ayağının ucuyla masaj yapmak için sandalyesinde iyice alçalıyor.

BHL fütursuz: "Bir üstadın olması çok iyi. Yine de onunla bağını koparmayı da bilmeli. Mesela ben École Normale'deyken..." Kristeva kuru bir kahkahayla sözünü kesiyor: "Neden Fransızlar

akademik hayatlarına bu kadar bağlılar? Bundan bahsetmeden iki saat geçiremiyorlar. Eski savaşçılara benzetiyorum onları." Yayıncı onaylıyor: "Doğru, Fransa'da hepimizin okul nostaljisi var." Sollers muzipçe: "Öte yandan bazıları hayatları boyunca orada kalıyor." Fakat Althusser tepki vermiyor. Hélène içten içe, burjuvaların kendi deneyimlerini genelleştirme saplantısına sövüp sayıyor. Kendisi okulu sevmezdi, zaten okulda çok uzun süre de kalmadı.

Kapı çalıyor. Kristeva açmak için ayağa kalkıyor. Girişte kötü giyimli, bıyıklı bir adamla bir süre konuştuğu görülebiliyor. Konuşma bir dakikadan kısa sürüyor. Ardından hiçbir şey olmamış gibi gelip tekrar masaya oturuyor, sadece şöyle diyor (aksanı bir anlığına ortaya çıkıyor): "Kusurrra bakmayın, sıkıcı işlerrr. Ofisimle ilgili." Yayıncı konuşmayı sürdürüyor: "Fransa'da akademik başarılarımız sosyal başarılarımızı aşırı derecede etkiliyor." Bulgar dilbilimci gözünü Kristeva'ya dikiyor: "Ama neyse ki tek etken bu değil. Değil mi Julia?" Kristeva ona Bulgarca bir şeyler söylüyor. İkisi birlikte kısa cümleler ve alçak seslerle anadillerinde konuşmaya başlıyor. Aralarında bir düşmanlık varsa da ortamdaki diğer davetliler bunu tespit edecek durumda değil. Sollers araya giriyor: "Hadi ama çocuklar, kendi aranızda konuşmak yok, ha ha ha..." Ardından Kanadalı feministe yöneliyor: "Pekâlâ sevgili dostum, romanın nasıl gidiyor? Biliyorsun, Aragon'la aynı fikirdeyim... Kadın erkeğin geleceğidir... edebiyatın da... mademki kadın ölümdür... edebiyat da her zaman ölümün tarafında olur..." Kanadalıyı aletini avuçlarken hayal ederken Kristeva'ya gidip tatlıyı getirmek ister misin diye soruyor. Kristeva kalkıp Çinlinin yardımıyla masayı toplamaya başlıyor; iki kadın yeniden mutfağa doğru gözden yittiğinde yayıncı bir puro çıkarıp ucunu ekmek bıçağıyla kesiyor. Lacan'ın metresi sandalyesinde eğilip bükülmeye devam ediyor. El ele tutuşan New Yorklu çift kibarca gülümsüyor. Sollers Kanadalılar ve tenis raketleriyle dörtlü seks hayal ediyor. Taş gibi sert ereksiyonuyla BHL gelecek sefer Soljenitsin'i de çağırmayı öneriyor.

Hélène, Althusser'i azarlıyor: "Pis herif! Üstüne dökmüşsün!" Bir peçeteyi maden suyuyla ıslatıp gömleğini siliyor. Lacan kısık sesle bir çeşit Yahudi ninnisi mırıldanıyor. Diğerleri fark etmemiş gibi yapıyor. Mutfakta Kristeva Çinli kadını belinden yakalıyor. BHL, Sollers'le konuşuyor: "Düşününce Philippe, sen Sartre'dan çok daha iyisin. O Stalinist, Maoist, papacı... Her zaman yanılıyor gibi, ama sen öyle misin? Fikrini o kadar hızlı değiştiriyorsun ki yanılmaya vaktin olmuyor." Sollers sigara tutacağına bir sigara yerleştiriyor, Lacan geveliyor: "Sartre, yok öyle biri." BHL devam ediyor: "Bir sonraki kitabımda ben..." Sollers lafını bölüyor: "Sartre tüm antikomünistlerin köpek olduğunu söylemişti... Bense tüm anti-Katoliklerin köpek olduğunu söylüyorum. Her neyse, çok basit, Katolikliğe geçmeye imrenmeyen makbul bir Yahudi yoktur... Değil mi ama?.. Canım, tatlıyı getiriyor musun?" Kristeva mutfakta güçlükle soluyarak, hemen getireceğini söylüyor.

Yayıncı, Sollers'e belki Hélène Cixous yayımlayacağını söylüyor. Sollers yanıtlıyor: "Zavallı Derrida... Onun dermanı Cixous değil... Ha ha ha..." BHL yine açıklamalara girişiyor: "Derrida'yla çok muhabbetim var. École Normale'de hocamdı. Sizinle birlikte tabii, sevgili Louis. Fakat o bir filozof değil. Ben yaşayan üç Fransız filozof sayabilirim: Sartre, Levinas ve Althusser." Althusser bu küçük dalkavukluk karşısında tepki vermiyor. Hélène öfkesini gizliyor. Amerikalı soruyor: "Peki ya Pierre Bourdieu, o iyi bir filozof değil mi?" BHL onun École Normale'den olduğunu ama kesinlikle filozof olmadığını söylüyor. Yayıncı, Amerikalıya onun bir sosyolog olduğunu ve daha çok görünmez eşitsizlikler; kültürel, sosyal ve sembolik sermaye üzerine çalıştığını izah ediyor. Sollers esner gibi yapıyor: "Bilhassa da müthiş can sıkıcıdır... *Habitus*ları... Evet, hepimiz eşit değiliz, amma büyük haber! Size bir itirafta bulunacağım... şişşt... yaklaşın yanıma... Hep böyleydi bu ve bundan sonra da değişmeyecek... İnanılmaz, değil mi?"

Sollers coştukça coşuyor: "Yükseklere! Yükseklere! Soyutlama, haydi hemen!!.. Sartre ve Beauvoir nasıl ki Elsa ve Aragon değilse, biz de değiliz, yanlış!.. Zina cezai bir mevzu... Öyle... Evet... Yaptığında... İlham, her zaman unutulan ilham... Burada. Şimdi. Gerçekten burada... Gerçekten şimdi... Moda genellikle..." Bakışları Kanadalı ile Hélène arasında gidip geliyor. "Peki ya Maoizm meselesi? Çağımızın eğlencesiydi... Çin... Romantizm... Kışkırtıcı şeyler yazmalıydım, doğru... Ben büyük bir ıslıkçıyım... Ülkenin en iyisi..."

Lacan başka yerlerde. Metresinin ayağı hâlâ BHL'nin kasıklarını okşuyor. Yayıncı bütün bu şamatanın sona ermesini bekliyor. Kanadalı ile Bulgar arasında sözsüz bir dayanışma bağı oluşuyor. Hélène büyük Fransız yazarın monoloğuna sessiz bir öfkeyle katlanıyor. Althusser içinde tehlikeli bir şeylerin yükseldiğini hissediyor.

Kristeva ile Çinli kadın kayısılı tart ve vişneli turtayla nihayet geri dönüyor, yeni tazelenmiş rujları ateş gibi parlıyor. Kanadalı, Fransızların gelecek seçimlere nasıl baktığını soruyor. Sollers kahkahalarla gülüyor: "Mitterrand'ın kaderi belli: Hezimet... Topyekûn mağlubiyetle karşılaşacak..." Küçük, iğneleyici hatırlatmalarını her zaman hazırda bekleten Hélène soruyor: "Siz Giscard'la yemek yemiştiniz, nasıl biri?"

— Kim, Giscard mı?.. Peeh, sahtekâr bir soysuz... Soyadındaki "de" ekinin karısından geldiğini biliyorsunuz, değil mi... Sevgili Roland'ımız haklıydı... onun için çok başarılı bir burjuva örneği demişti... Ah, yeni bir 68 Mayısı'ndan kurtulamazdık... şayet 68 yılında olsaydık...

— Sokaktaki... yapılar, diye mırıldanıyor Lacan gücü tükenerek.

— Bizim ülkemizde parlak, canlı ve tutkulu bir soylu olarak görülüyor, diyor Amerikalı. Fakat şimdiye dek uluslararası alanda büyük bir etki yaratmadı.

— Vietnam'ı bombalamadı, evet, diyor Althusser ağzını silip dişlerini gıcırdatarak.

— Zaire'ye müdahil oldu ama, diyor BHL, ayrıca Avrupa'yı seviyor.

— Bu da bizi Polonya konusuna geri döndürüyor, diyor Krtisteva.

— Ah hayır, bugün bu kadar Polonya yeter! diyor Sollers sigara ağızlığından bir nefes alarak.

— Evet, mesela Doğu Timor'dan bahsedebiliriz, diyor Hélène, değişiklik olur. Fransız hükümetinin Endonezya'da yapılan katliamları kınadığını hiç duymadım.

— Düşünün ki, diyor Althusser yeniden kendine gelerek, 130 milyon insan, devasa bir pazar ve ABD'nin pek de fazla müttefiğe sahip olmadığı bir bölgedeki değerli bir müttefiği, değil mi?

— Nefisti, diyor Amerikalı kadın vişneli turtasını bitirirken.

— Birer konyak daha alır mısınız beyler? diye soruyor Sollers.

BHL'nin hayalarına ayağını sürtmeye devam eden genç kadın bir anda, Saint-Germain'de herkesin dilinde olan şu Charlus'ün kim olduğunu soruyor. Sollers gülümsüyor: "Dünyanın en ilginç Yahudisi, canım... Üstelik o da homo..."

Kanadalı kadın da konyak istediğini söylüyor. Bulgar adam ona bir sigara ikram ediyor, kadın sigarasını mumla yakıyor. Evin kedisi Çinli kadının bacaklarına sürtünüyor. Biri Simone Veil'den bahsediyor, Hélène ondan nefret ediyor, bu yüzden Sollers hemen onu savunuyor. Amerikalı çift, Carter'ın yeniden seçileceğini düşünüyor. Althusser, Çinli kadına asılmaya çalışıyor. Lacan meşhur purolarından birini yakıyor. Biraz futboldan ve herkesin gelecek vadeden bir oyuncu olarak gördüğü genç Platini'den konuşuyorlar.

Akşam bitmek üzere. Lacan'ın metresi BHL'yle eve gidecek. Bulgar dilbilimci Kanadalı feministe eşlik edecek. Çinli kadın yalnız başına heyetinin yanına dönecek. Sollers gerçekleşmeyen orjinin hayaliyle uykuya dalacak. Durup dururken Lacan müthiş bir yılgınlıkla şu gözlemini dile getiriyor: "Bir kadın, kadın olmayı bıraktığında boyunduruğu altındaki erkeği nasıl

ezebiliyor, çok ilginç... Ezmek, evet, elbette adamın kendi iyiliği için." Diğer davetliler arasında gergin bir sessizlik oluyor. Sollers fikrini beyan ediyor: "Kral, en canlı hadım edilme deneyimini üzerinde taşıyan kişidir."

40

Şu kesik parmaklar meselesinin açığa kavuşması gerekiyor, bu yüzden Bayard Pont-Neuf'te Bulgar'ı öldüren polisin peşine birini takmaya karar veriyor. Ama hiç tanımadığı ve mahiyetini hiç bilmediği bir düşmanın polis teşkilatına sızmış olabileceği hissine kapıldığı için polis müdürlüğündeki üstlerine başvurmak yerine işi Simon'a veriyor. Simon her zamanki gibi karşı çıkıyor ama bu defa itirazının makul bir sebebi olduğunu düşünüyor: Söz konusu polisle Pont-Neuf'te karşılaştı, Bayard suya atladığında Simon da orada, polis memurlarının yanındaydı ve Bayard sudan çıktıktan sonra ortalık yerde konuşurken birlikte görüldüler.

Önemi yok, kılık değiştirebilir.

Nasıl olacak?

Saçlarını kesecek ve orta yaşlı bir öğrenci gibi görünmesine neden olan paçavralarından kurtulacak.

Bu kadarı da fazla, şimdiye dek hep uzlaşmacı davranan Simon bu konuda kararlı: Söz konusu bile olamaz.

Kamu istihdamı konusunda bilgi sahibi olan Bayard çetrefil tayin meselesini dile getiriyor. Genç Simon (çok da genç değil aslında, sahi kaç yaşında ki?) tezini bitirdiğinde ne olacak? Kolaylıkla Bobigny'deki bir ortaokula atanabilir. Ya da belki Vincennes'da kadro bulmasına yardımcı olurlar?

Simon milli eğitimde işlerin böyle yürümediğini ve Giscard'ın torpil için bizzat araya girmesinin (özellikle de Giscard'ın!) Vincennes'da (Deleuze'ün, Balibar'ın fakültesi!) bir mevki kazanmasını sağlamayacağını düşünüyor ama çok da emin değil. Öte yandan cezalandırmaya yönelik bir tayinin kesinlikle mümkün olduğundan emin. O yüzden berbere gidiyor, saçlarını

kestiriyor, sonucu düşünmeye dalmışken gerçekten huzursuz edici derecede kısa kesiliyor saçları; sanki kendine yabancılaşıyor, yüzünü tanıyor ama yıllar içinde farkına varmaksızın inşa ettiği kimliğini tanıyamıyor ve içişleri bakanlığının kendisine yeni bir takım elbise ve kravat alması için ödediği parayı kabul ediyor. Fiyatı pek de uygun olmadığı halde takım elbise fazlasıyla sıradan, ister istemez omuzlar biraz bol, kollar biraz kısa geliyor. Simon'un yalnızca kravat bağlamayı değil, eksikleri fazlalıklarla örtmeyi de öğrenmesi gerekiyor. Gelgelelim dönüşümünü tamamladığında beklemediği bir şaşkınlık yaşıyor; tiksintiyle karışık bir yabancılık hissinin ötesinde, aynada gördüğü kendi olmayan kendine, başka bir yaşamda, bir bankada ya da sigorta şirketinde, resmi dairede ya da diplomatik bir görevde çalışmaya karar vermiş kendine bir çeşit merak ve ilgi duyuyor. Simon düşünmeden kravatının düğümünü düzeltip ceketinin altından gömleğinin kollarını çekiştiriyor. Göreve çıkmaya hazır; varoluşun oyuncu tekliflerine duyarlı tarafı bu küçük maceranın tadını çıkarmaya karar veriyor.

Quai des Orfèvres'de parmaksız polisin mesaisini bitirmesini bekliyor. Parasını Fransa'nın ödediği bir Lucky Strike içiyor çünkü devletin emrinde çalışmanın güzel yanlarından biri de masraflarınızın ödenmesi. Bu yüzden tütüncüden aldığı fişi saklıyor (üç frank).

Nihayet polis görünüyor, sivil giyimli yayan takip başlıyor. Simon, Saint-Michel Köprüsü'nü geçen ve bulvarın köşesine kadar yürüyüp Saint-Germain'in köşesinden otobüse binen adamı takip ediyor. Simon bir taksi durduruyor ve şu tuhaf cümleyi söylüyor: "Önümüzdeki otobüsü takip edin." Karışık duygular içinde, kendini türü belli olmayan bir filmdeymiş gibi hissediyor. Yine de taksici soru sormaksızın talimata uyuyor; Simon uğradıkları her durakta sivil polisin otobüsten inmediğinden emin olmak zorunda. Orta yaşlarındaki adam sıradan görünümlü, orta boylu, kalabalıkta saptanması kolay değil, bu yüzden Simon gözünü dört açıyor. Otobüs Monge Sokağı'nda ilerliyor, adam

Censier durağında iniyor. Simon taksiyi durduruyor. Adam bir bara giriyor. Simon da onun peşinden girmeden önce bir dakika bekliyor. Adam içeride, arkadaki bir masada oturuyor. Simon kapıya yakın oturuyor ve bunun bir hata olduğunu hemen fark ediyor çünkü adam onun olduğu yöne bakıp duruyor. Onu tanıdığından değil, birini beklediği için bakıyor sadece. Simon dikkat çekmemek için pencereden dışarıyı izliyor. Metroya girip çıkan, sigara içerek bekleyen, buluşan, ne yapacakları konusunda kararsızlık yaşayan, birlikte olmaktan mutlu, gelecek için sabırsızlanan öğrencilerin dansına dalıyor.

Fakat o anda metrodan çıktığını gördüğü kişi bir öğrenci değil, DS'yle yaptıkları kovalamaca esnasında Simon'u öldürme girişimi akamete uğrayan Bulgar. Aynı kırışık giysileri giymiş ve bıyıklarını kesmenin yararına olacağını düşünmemiş. Etrafa şöyle bir göz gezdiriyor, ardından Simon'un yönüne doğru ilerliyor. Topallıyor. Simon kafasını menüye gömüyor. Bulgar kafenin kapısını açıyor. Simon içgüdüsel olarak irkiliyor ama Bulgar onu görmeden önünden geçip kafenin arkasına, polis memuruna doğru yöneliyor ve adamın yanına oturuyor.

İki adam alçak sesle konuşmaya başlıyor. Tam o anda garson gelip Simon'la ilgilenmeye başlıyor. Acemi dedektif hiç düşünmeksizin martini siparişi veriyor. Bulgar bir sigara yakıyor, Simon'un tanıyamadığı yabancı marka bir sigara. Simon da bir Lucky Strike yakıyor, sinirlerini yatıştırmak için bir fırt çekiyor ve Bulgar'ın onu görmediğine, tebdili kıyafeti sayesinde kimsenin onu tanımadığına kendini ikna ediyor. Peki ya bütün kafe kısa paçalarını, omuzlarından dökülen ceketini ve o şüpheli amatör dedektif havasını fark ettiyse? Büründüğü gülünç kılıkla bu görüntünün altında yatan gerçekliğin tezatlığını idrak etmek çok da zor değil, diye düşünüyor. Simon tüylerini ürperten, belki de tanıdığı ama bu sefer çok daha yoğun duyduğu bir hisle doluyor; maskesi düşmek üzere olan bir sahtekârmış gibi hissediyor. İki adam bira ısmarlıyor. Her şey göz önüne alındığında Simon'u fark etmemiş gibi görünüyorlar, tıpkı diğer müşteriler gibi, ki bu

Simon için büyük sürpriz. Simon kendine çekidüzen veriyor. İki adama yoğunlaşıp seslerini ve konuşmalarını diğer müşterilerin sesinden yalıtarak dinlemeye çalışıyor, tıpkı kayıt masasında farklı enstrümanlar arasından tek birinin sesini yalıtan ses mühendisi gibi. "Kâğıt" ... "metin" ... "bağlantı" ... "öğrenci" ... "teşkilat" ... "arrraba" kelimelerini seçtiğini sanıyor. Ama belki de zihninin kendisine oynadığı bir tahmin oyunudur bu, belki sadece duymak istediği şeyleri duyuyordur, belki kendi diyaloğunun öğelerini kuruyordur. "*Sophia*" adını duyduğunu sanıyor. "*Logos Club*" dendiğini düşünüyor.

O anda birinin varlığını hissediyor, önünden süzülüp geçen bir siluet bu; kafenin kapısı açıldığında oluşan cereyanı fark etmiyor ama çekilen sandalyenin çıkardığı gürültüyü işitiyor, başını çeviriyor ve genç bir kadının masasına oturduğunu görüyor.

Güleç, sarışın, elmacık kemikleri çıkık, çatık kaşlı bir kadın. "Salpêtrière'de polisle birlikteydiniz, değil mi?" diye soruyor. Simon'un midesi yeniden bulanıyor. Kafenin arkasına kaçamak bir bakış atıyor, kendi konuşmalarına dalan iki adamın onları duyması mümkün değil. Kadın "Zavallı Mösyö Barthes" diyerek sözlerine devam ediyor, Simon irkiliyor. Kadını tanıyor, çırpı bacaklı hemşire bu; Sollers, BHL ve Kristeva'nın olay çıkarmaya geldiği gün Barthes'ı solunum cihazı çıkarılmış halde bulan kişi. Daha da önemlisi kadının onu tanıması Simon'un tebdili kıyafetiyle ilgili iyimserliğini zayıflatıyor. "Ne kadar da kederrrli." Aksanı baskın değil ama Simon hemen fark ediyor. "Bulgar mısınız?" Genç kadın şaşırmış görünüyor. Kocaman, kahverengi gözleri var. Taş çatlasa yirmi iki yaşında. "Hayırrr, neden ki? Rrrusum." Simon kafenin arka tarafında gülüşmeler duyduğunu sanıyor. Yeniden o tarafa doğru bakma riskini göze alıyor. İki adam kadeh tokuşturuyor. "Adım Anastasia."

Simon'un kafası karışıyor ama 1980 yılında, Sovyetlerin baskısını azaltmaya başladığı ama tabii daha sınırlarını açmadığı bir dönemde Rus bir hemşirenin bir Fransız hastanesinde

ne aradığını soruyor kendine. Fransız hastanelerinin Doğuluları işe aldığını bilmiyordu.

Anastasia ona hikâyesini anlatıyor. Paris'e sekiz yaşındayken gelmiş. Babası Aeroflot'un Champs-Elysées şubesinin yöneticisiymiş, ailesini de yanında getirmesine izin verilmiş, Moskova onu merkeze geri çağırınca babası politik sebeplerle sığınma talebinde bulunmuş, Anastasia da annesi ve küçük erkek kardeşiyle birlikte burada, babasının yanında kalmış. Anastasia hemşire olmuş, kardeşi hâlâ lisedeymiş.

Anastasia kendine bir çay söylüyor. Simon onun ne istediğini hâlâ bilmiyor. Fransa'ya geliş tarihine dayanarak yaşını hesaplamaya çalışıyor. Anastasia ona çocuksu bir gülümsemeyle bakıyor: "Sizi pencereden gördüm. Sizinle konuşmam gerektiğini düşündüm." Kafenin arkasından sandalye gürültüsü geliyor. Bulgar işemeye ya da telefon etmeye gitmek için kalkıyor. Simon kafasını eğiyor ve elini şakaklarına götürüp yüzünü saklıyor. Anastasia poşet çayını suya batırıp çıkarıyor, Simon genç kadının bileğini oynatışının zarafetini fark ediyor. Tezgâhta bir müşterinin önce yüksek sesle Polonya'daki durumdan, sonra Platini'nin Hollanda maçındaki performansından ve Borg'un Roland-Garros'taki alt edilemezliğinden bahsettiği duyuluyor. Simon konsantrasyonunu iyice yitirdiğini hissediyor, genç kadının ortaya çıkışı onu allak bullak etti, dakikalar geçtikçe gerginliği artıyor. Şimdi de kimbilir neden, aklından Kızıl Ordu Korosu ve zil sesleriyle birlikte Sovyet milli marşı geçiyor. Bulgar tuvaletten çıkıp yerine oturuyor.

"*Soiouz nerouchymyi respoublik svobodnykh...*"[14]

Öğrenciler içeri girip gürültülü bir masadaki arkadaşlarına katılıyorlar. Anastasia, Simon'a polis olup olmadığını soruyor. İlk başta Simon itiraz ediyor, tabii ki de hayır, o bir aynasız değil! Fakat sonra, nedenini hiç bilmese de Müfettiş Bayard'a danışmanlık yaptığını belirtiyor.

---

14 (Rus.) "Birleştik sonsuza dek emek ve kardeşlikle." (Sovyetler Birliği Marşı'nın [1944] ilk dizesi.) (e.n.)

"Splotila naveki Velikaya Rous'..."[15]

Arkadaki masada polis "Bu gece," diyor. Simon, Bulgar adamın içinde "İsa" geçen kısa bir cümleyle yanıt verdiğini işitiyor. Kadının çocuksu gülümsemesine dalıp gidiyor, fırtına bulutlarının arasından güneşin ve özgürlüğün ışıldadığını düşlüyor.

Anastasia ondan Barthes'ı anlatmasını istiyor. Simon, annesini ve Proust'u çok sevdiğini söylüyor. Anastasia elbette Proust'u biliyor. *Ve büyük Lenin yolumuzu aydınlattı.* Anastasia, Barthes'ın ailesinin kaygılandığını çünkü üzerinden evinin anahtarının çıkmadığını, onların da kilidi değiştirmek istediklerini, bunun da masraflı olduğunu söylüyor. *Bizi Stalin yetiştirdi, halka sadakati öğretti.* Simon bu kısmı Anastasia'ya tekrarlıyor, o da Simon'a, Kruşçev'in raporundan sonra Stalin göndermesini kaldırmak için marşın bu kısmının değiştirildiğini söylüyor. (Yine de bunun için 1977'nin beklenmesi gerekecekti.) Fark etmez, diye düşünüyor Simon, *ordumuzu savaşlarda büyüttük...* Bulgar kalkıp ceketini giyiyor, gitmeye hazırlanıyor. Simon onu takip etmekte tereddüt ediyor. Yine de görevine ihtiyatla devam etmeyi seçiyor. *Savaşlarımızla halkın geleceğini belirleyeceğiz.* Bulgar adam onu infaz etmek isterken göz göze gelmişlerdi. Polisle göz göze gelmedi. O yüzden daha az tehlikeli, daha güvenilir; ayrıca daha şimdiden bu aynasızın birtakım işlere bulaştığını biliyor. Bulgar adam dışarı çıkarken Anastasia'ya dik dik bakıyor, Anastasia da ona güzel gülümsemesiyle yanıt veriyor. Simon ölümün kıyısında olduğunu hissediyor, tüm vücudu kaskatı kesiliyor, kafasını indiriyor. Ardından polis çıkıyor. Anastasia ona da gülümsüyor. Başkalarının ona bakmasına alışkın bir kadın olmalı, diye düşünüyor Simon. Polisin Monge Sokağı'na doğru ilerlediğini görüyor ve onu kaybetmemek için acele etmesi gerektiğini biliyor, o yüzden çay ve martiniyi ödemek için yirmi franklık bir banknot çıkarıyor, paranın üstünü beklemeden (ama fişi alarak) hemşireyi koluna takıp dışarı sürüklüyor.

---

15 (Rus.) "Büyük Rusya sonsuza dek birleşti." (Sovyetler Birliği Marşı'nın [1944] ikinci dizesi.) (e.n.)

Anastasia şaşırmış görünüyor ama uyum sağlıyor. "*Partiya Lenina, sila narodnaya...*"[16] Simon çıkınca ona gülümsüyor, hava almaya ihtiyacı var, biraz da acelesi, Anastasia da ona eşlik etmek istemez mi? Nakaratı kafasında tamamlıyor: "... *Nas k torjestvo kommounizma vedyot*!"[17] Simon'un babası komünist ama genç kadına bundan bahsetmenin bir anlamı yok, kadının onun tuhaf davranışlarıyla eğlenmesi bile Simon için bir şans.

Polisin on metre gerisinden yürüyorlar. Karanlık çöküyor. Hava biraz soğuk. Simon hâlâ hemşirenin kolunu tutuyor. Anastasia davranışını tuhaf ya da kaba buluyor olabilir ama hiçbir şey belli etmiyor. Barthes'ın çok popüler biri olduğunu, kendisinin bunu biraz aşırı bulduğunu ve insanların sürekli odasına girmeye çalıştığını söylüyor Simon'a. Polis, Mutualité yönüne sapıyor. Anastasia o gün Barthes'ı yerde bulduklarında olay çıkarmaya gelen o üç kişinin kendisine resmen hakaret ettiğini söylüyor. Polis Notre-Dame'ın avlusunun yanındaki küçük sokağa yöneliyor. Simon halkların dostluğunu düşünüyor. Anastasia'ya Barthes'ın davranışlarımızı düzenleyen sembolik kodları tespit etmekte çok maharetli olduğunu söylüyor. Anastasia kaşlarını çatarak onaylıyor. Polis kaldırımın biraz aşağısında kalan ağır, ahşap bir kapının önünde duraklıyor. Simon ve Anastasia kapıya varana kadar polis içeri girip gözden kaybolmuş oluyor. Simon duruyor. Anastasia'nın kolunu hâlâ bırakmıyor. Gerilimin arttığını fark etse de genç kadın hiçbir şey söylemiyor. İki genç demir bahçe kapısına, taş merdivenlere, ahşap kapıya bakıyor. Anastasia kaşlarını çatıyor.

Simon'un fark etmediği bir çift gençlerin etrafından dolanıyor, bahçe kapısını aşıp merdivenleri iniyor ve kapıyı çalıyor. Kapı aralanıyor, yaşı anlaşılmayan soluk benizli bir adam

16 (Rus.) "Lenin'in partisi, halkın gücü." (Sovyetler Birliği Marşı'ndan [1977] bir dize.) (e.n.)

17 (Rus.) "Bizim hedefimiz Komünizmin zaferi." (Sovyetler Birliği Marşı'ndan [1977] bir dize.) (e.n.)

ağzında bir sigara, boynunda yünden bir atkıyla yüzlerine dik dik bakıp onları içeri alıyor.

Simon düşünüyor: "Roman kahramanı olsaydım ne yapardım?" Kapıyı çalardı muhakkak ve kolunda Anastasia'yla birlikte içeri girerdi.

İçeride yasadışı kumar oynatılıyor olurdu, gidip polisin masasına otururdu, Anastasia yanında bloody marysini yudumlarken o da pokerde polise meydan okurdu. Becerikli bir edayla, parmağına ne olduğunu sormak için adamla konuşurdu. Adam da ondan aşağı kalmayan bir beceriklilikle gözdağı vererek yanıtlardı: "Av kazası." Sonra Simon elindeki ful asla oyunu kazanırdı.

Ama hayat bir roman değil, diye düşünüyor ve hiçbir şey olmamış gibi yürümeye devam ediyorlar. Yine de sokağın sonuna geldiklerinde başını çevirip yeniden bakınca üç kişinin daha kapıyı çalıp içeri girdiğini görüyor. Buna karşılık karşısındaki kaldırımda park halinde duran sağı solu göçmüş Fuego'yu görmüyor. Anastasia yeniden Barthes'tan bahsetmeye başlıyor: Bilinci yerindeyken birçok kez ceketini istemişti, bir şey arıyormuş gibiydi. Ne aradığına dair Simon'un bir fikri var mıydı? Görevinin bu gecelik sona erdiğini anlayan Simon'un uykudan yeni uyanmış gibi bir hali var. Karşısında genç hemşireyi görünce şaşırıp kalıyor. Eğer müsaitse, belki birlikte bir şeyler içebileceklerini mırıldanıyor. Anastasia gülümsüyor (Simon bu gülümsemenin ne kadar içten olduğunu yorumlayamıyor): Az önce zaten bir şeyler içmemişler miydi? Simon acınası bir halde, başka bir sefere yeniden bir şeyler içmeyi öneriyor. Anastasia gözlerini gözlerine dikiyor, sanki doğal gülümsemesinin bahsini artırmış gibi yeniden gülümsüyor ve sadece "Belki," diyor. Simon bunu bir geri çevirme olarak algılıyor, muhtemelen haklı da çünkü genç kadın telefon numarasını bırakmaksızın "Başka birrr seferrre," diye tekrar ederek yanından ayrılıyor.

Sokakta Simon'un tam arkasındaki Fuego'nun farları yanıyor.

41

"Yaklaşın iyi konuşmacılar, usta rhetorlar, nefesi güçlü hatipler! Deliliğin ve aklın ininde, düşüncenin tiyatrosunda, düşlerin akademisinde, mantığın okulunda yerlerinizi alın! Gelin ve duyun kelimelerin feryadını, fiil ve zarfların iç içe geçişine hayran kalın, söylem terbiyecilerinin zehir saçan laf cambazlıklarının tadına varın! Bugün bu yeni oturumda Logos Club sizlere bir değil, iki değil, tam üç tane, evet, üç tane parmak müsabakası sunuyor dostlarım! İştahınızı kabartmak için ilk karşılaşma jeopolitika kategorisinden çetrefil bir soruyla iki hatibi karşı karşıya getiriyor: Afganistan, Sovyetler'in Vietnam'ı mı olacak?

Övgüler olsun Logos'a dostlarım! Yaşasın diyalektik! Parti başlasın! Söz sizinle olsun!"

42

Tzvetan Todorov sıska, gözlüklü, kıvırcık saçları koca bir tutam şeklinde başında toplanmış bir adam. Aynı zamanda yirmi yıldır Fransa'da yaşayan bir dilbilim araştırmacısı, Barthes'ın öğrencisi, yazın türleri (özellikle de fantastik edebiyat) üzerine çalışan, retorik ve göstergebilim uzmanı.

Bayard, Simon'un tavsiyesi üzerine onu sorgulamaya geliyor çünkü Todorov Bulgaristan'da doğmuş.

Totaliter bir ülkede büyümesi onda çok güçlü bir hümanist bilinç geliştirmiş gibi görünüyor ve bu bilinç dilbilim kuramlarında bile kendini gösteriyor. Mesela retoriğin yalnızca demokraside gelişip serpilebileceğini düşünüyor çünkü retorik tanımı gereği, monarşinin ya da diktatörlüğün sunmadığı bir tartışma ortamı gerektiriyor. Bunun kanıtı olarak da Roma İmparatorluğu'nda, sonrasında da feodal Avrupa'da söylem biliminde ikna etme amacının bir kenara bırakıldığını, alıcının söyleneni nasıl alımladığına değil söylenen sözün kendisine odaklanıldığını aktarıyor. Söylemin artık etkili olması değil, doğrudan doğruya güzel olması beklenmektedir. Salt estetik kaygılar,

politik kaygıların yerini alır. Başka bir deyişle, retorik şiirselleşir. (Buna da *ikinci retorik* denir.)

Todorov yabancı aksanı hayli belirgin olsa da muazzam bir Fransızcayla konuşarak Bayard'a, bildiği kadarıyla Bulgar gizli servisinin (KDS) faal ve tehlikeli olduğunu anlatıyor. KGB'den destek alıyorlar, bu nedenle karmaşık operasyonlar yapabilecek durumdalar. Muhtemelen papayı öldürmeye çalışmayacaklardır ama evet, sakıncalı gördükleri kişileri ortadan kaldırabileceklerine hiç şüphe yok. Gerçi Barthes'ın kazasında parmaklarının olmasına pek anlam veremiyor. Fransız bir edebiyat eleştirmeniyle nasıl bir ilişkileri olabilir ki? Barthes politik biri değildi, Bulgaristan'la da herhangi bir ilişkisi yoktu. Tabii, Çin'e gitmişti ama oradan da Maoist olarak döndüğünü söylemek Mao karşıtı olarak döndüğünü söylemek kadar anlamsız olurdu. Barthes ne Gide ne de Aragon'du. Çin dönüşünde duyduğu öfke, diye anımsıyor hâlâ Todorov, esasen Air France'ın yemeklerinin mahiyetiyle ilgiliydi; bu konuda bir makale yazmayı bile düşünmüştü.

Bayard, Todorov'un soruşturmadaki asli soruna işaret ettiğini biliyor: gerekçe. Fakat ek bilgi edinemediği için elindeki nesnel kanıtlarla (bir tabanca ve şemsiye) idare etmek zorunda olduğunu da biliyor ve teoride Barthes'ın ölümünü jeopolitik anlaşmazlıklarla ilişkilendirememesine rağmen Bulgar eleştirmeni memleketinin gizli servisi hakkında sorgulamaya devam ediyor.

Başlarında kim var? Albay Emil Kristoff diye biri. Nasıl bilinir? Pek liberal sayılmaz ama göstergebilimden anladığı da söylenemez. İyice çıkmaza girdiğini hisseden Bayard'ın keyfi kaçıyor. Sonuçta bu iki katil Marsilyalı, Yugoslav ya da Faslı da olabilirdi ama bundan ne çıkaracaktı ki? Bayard bilmeden bir yapısalcı gibi düşünüyor: Bulgar bağlantısının geçerli bir ipucu olup olmadığını merak ediyor. Henüz araştırmadığı diğer ipuçlarını zihninden geçiriyor. Usul gereği soruyor:

— Sophia ismi size bir şeyler çağrıştırıyor mu?

— Evet, doğduğum şehrin adı.

Sofya.

Yani Bulgar bağlantısı geçerli bir ipucuymuş.

O anda genç ve güzel bir Rus kadın sabahlığıyla arzı endam ediyor ve konuğu hafifçe selamlayarak odanın öbür ucuna geçiyor. Kadının İngiliz aksanı Bayard'ın dikkatini çekiyor. Demek bu entel dört gözün hayatı o kadar da sıkıcı değilmiş, diye geçiriyor içinden. İngilizce konuşan kadınla Bulgar eleştirmeni birbirine bağlayan o sessiz, erotik suç ortaklığını kendiliğinden fark ediyor ve aslında umursamadığı halde profesyonel bir refleksle bunun ilişkileri hakkında ne anlattığını değerlendiriyor: ya yeni başlamış bir ilişki ya zina ya da ikisi birden.

Bunları yazarken Todorov'a Hamed'in söylediği son kelimenin, yani "ekho"nun kendisine bir şey ifade edip etmediğini soruyor. Bulgar yanıtlıyor: "Evet, yakınlarda görüştünüz mü?"

Bayard anlamıyor.

"Umberto diyorum, o nasıl?"

43

Louis Althusser kıymetli kâğıdı elinde tutuyor. Kişiliğini şekillendiren parti disiplini, yumuşak başlı mizacı, savaş tutsağı olarak geçen itaatkâr yılları ona bu gizemli belgeyi okumamasını söylüyor. Öte yandan pek de komünist olmayan bireyciliği, gizem merakı, geçmişten gelen hile yapma eğilimi onu kâğıdı açmaya itiyor. Eğer içeriğini bilmediği ama tahmin ettiği bu kâğıdı açarsa, yaptığı şey, École Normale Supérieure'ün hazırlık sınıfında hile yaparak felsefe tezinden 20 üzerinden 17 almasıyla başlayan sahtekârlıklar zincirine eklenecek (kişisel mitolojisinde büyük yer tutan, hiç aklından çıkaramadığı kurucu bir olay bu). Ama korkuyor. Ona neler yapabileceklerini biliyor. Akıllıca hareket edip (korkakça, diyor içinden) kâğıdı okumamaya karar veriyor.

Peki ama onu nereye saklayacak? Masasının üstünde dağ gibi yükselen yığına bakıyor ve Poe'yu düşünüyor: Belgeyi, eskiden içinde el ilanı olan açık bir zarfa koyuyor (o zamanlar posta kutularımıza ne tür ilanlar bırakılırdı hatırlamıyorum,

belki mahalledeki bir pizzacının belki de bir bankanın tanıtımı). Önemli olan zarfı masasının üstüne, göz önüne, etrafa saçılmış sayfalar dolusu müsveddenin arasına koyması (ki müsveddelerde bazıları taslak halinde bırakılmış bazılarıysa ilerleme aşamasında olan yazıların hemen hepsi Marx ve Marksizmi konu alıyor, ağırlıklı olarak da –son zamanlardaki "teoricilik karşıtı özeleştiri"sinin pratik sonuçlarını ortaya koymak için– "halk hareketleri" ile bu hareketlerin benimsediği veya desteklediği ideolojiler arasındaki öngörülmez ilişkiye odaklanıyor). Mektup burada güvende olacak. Masada okunmuş gibi görünen birkaç da kitap var –Machiavelli, Spinoza, Raymond Aron, André Glucksmann– ki aynı şey rafları süsleyen binlerce kitabın çoğu için geçerli değil (sahtekâr olduğuna dair, büyük bir özenle, kat kat inşa ettiği nevrozunun bir parçası olarak bunu sık sık düşünüyor): Platon (tamam, bu gerçekten okunmuş), Kant (hiç okunmamış), Hegel (göz gezdirilmiş), Heidegger (hızlıca taranmış), Marx (*Kapital*'in birinci cildi okunmuş, ikincisine dokunulmamış) ... vs.

Kapıda anahtar sesi duyuyor, Hélène eve giriyor.

44

"Mesele nedir?"

Fedai, dünyanın her yerindeki fedailer gibi görünüyor ama kalın yünlü bir atkı takıyor, yaşı belli olmayan, beyaz, gri tenli biri, ağzında bir sigara izmariti var; siz önünde durmuyormuşsunuz gibi arkanıza uzanan bakışı ifadesiz değil ama kötücül, âdeta ruhunuzu okumaya çalışıyor. Bayard kimliğini göstereme-yeceğini biliyor çünkü bu kapının ardında neler döndüğünü anlamak için kim olduğunu belli etmemesi gerekiyor, bu yüzden içler acısı bir yalan uydurmaya hazırlanıyor ama Simon ani bir hamleyle onun önüne geçip "*Elle sait*," diyor.

Ahşap gıcırdıyor, kapı açılıyor, fedai kenara çekiliyor ve belli belirsiz bir hareketle onları içeri davet ediyor. Taş, ter ve sigara dumanı kokulu tonozlu bir mahzene giriyorlar. Salon konser

varmış gibi dopdolu ama insanlar Boris Vian'ı görmek için gelmemiş, duvarlar vaktiyle üstlerinden seken caz ezgilerini hatırlamıyor. Bunun yerine, gösterinin başlamasını beklerken sürdürülen konuşmaların uğultusunda sirk kaçkını bir ses bağırıyor:

"Logos Club'a hoş geldiniz dostlarım! Gelin, Söz'ün güzelliğini gösterelim, düşünelim, övelim ve eleştirelim! Ey, gönülleri coşturup evrene hükmeden söz! Gelin, hitabeti en üst seviyeye taşımak ve size en büyük hazzı yaşatmak uğruna mücadele edenlerin gösterisine tanık olun!"

Bayard bakışlarıyla Simon'u sorguluyor. Simon kulağına eğilip Barthes'ın mırıldandığı son sözlerin bir cümlenin ilk kelimeleri olmadığını, bir kısaltmanın baş harfleri olduğunu fısıldıyor. Barthes "*Elle sait*" (O [kadın] biliyor) değil, "Logos Club"ın "el se" diye okunan baş harflerini söylemişti. Bayard somurtuyor ama etkileniyor. Simon alçakgönüllülükle omuz silkiyor. Ses salonu kızıştırmaya devam ediyor:

"Güzeldir yaptığım ilişkilendirmeler! Güzeldir bağlaç eksiltilerim! Ama ödenecek bir bedel de var. Bu akşam dilin bedelini bir kez daha öğreneceksiniz. Bizim şiarımız bu, dünyanın kanunu da bu olmalı: Kimse fütursuzca konuşmamalı! Logos Club'da hoş sözlerden fazlası beklenir, değil mi canlarım?"

Bayard, sol elindeki iki parmağı kesik, beyaz saçlı, yaşlı bir adama yaklaşıyor. Ne fazla profesyonel ne de turist gibi çıkmasını istediği bir ses tonuyla soruyor: "Burada neler oluyor?" Yaşlı adam düşmanlık taşımayan bakışlarla onu süzüyor: "İlk kez mi geliyorsunuz? O halde size izlemenizi tavsiye ederim. Kayıt olmak için acele etmeyin. Öğrenmek için daha çok zamanınız var. Dinleyin, öğrenin, kendinizi geliştirin."

— Kayıt olmak mı?

— Her zaman dostluk müsabakalarına girebilirsiniz tabii, bunlar bedelsizdir ama daha önce hiç müsabaka görmediyseniz izleyici olarak kalmanız en hayırlısı. İlk müsabakanızda bırakacağınız izlenim itibarınızın zeminini oluşturur ve itibar çok önemli bir unsurdur: *Ethos*'unuzdur."

Kesik parmaklarının arasında tuttuğu sigarasından bir nefes çekerken, taş tonozların karanlık bir köşesine gizlenmiş o görünmez, kışkırtıcı ses yine avazı çıktığı kadar bağırıyor: "*Büyük Protagoras'a övgüler olsun! Cicero'ya övgüler olsun! Övgüler olsun Meaux Kartalı'na!*" Bayard, Simon'a bu insanların kim olduğunu soruyor. Simon ona Meaux Kartalı'nın Jacques Bénigne Bossuet olduğunu söylüyor. Bayard'ın içinde yine onu tokatlama arzusu yükseliyor.

"*Demosthenes gibi çakıl taşları yiyin! Yaşasın Perikles! Yaşasın Churchill! Yaşasın de Gaulle! Yaşasın İsa! Yaşasın Danton ve Robespierre! Jaurès'i niçin öldürdüler?*" Bayard bu isimleri tanıyor, yani ilk ikisi dışındakileri.

Simon yaşlı adama oyunun kurallarını soruyor. Yaşlı adam onlara izah ediyor: Tüm karşılaşmalar düello şeklinde gerçekleşir, bir konu seçilir, konu her zaman evet ya da hayırla yanıtlanabilecek kapalı bir soru ya da "lehinde mi aleyhinde mi" tarzı bir soru olur, böylece iki rakip karşıt görüşleri savunabiliyor.

"*Tertullianus, Augustinus, Maximilianus bizimle!*" diye bağırıyor ses.

Gecenin ilk kısmında dostluk müsabakaları yapılacak. Asıl müsabakalar gecenin sonunda gerçekleşecek. Genelde hep bir, bazen de iki müsabaka yapılıyor. Nadiren üç müsabaka da gerçekleşebiliyor. Teoride resmi müsabakaların sayısı sınırlı değil ama yaşlı adamın belirtmeye gerek görmediği sebeplerden, çok uzun bir gönüllüler kuyruğu olmuyor.

"Disputatio in utramque partem! *Tartışma başlasın! İşte iki iyi konuşmacı şu heyecanlı soruyla birbirine meydan okuyacak: Giscard faşist mi?*"

Salonda çığlık ve ıslıklar duyuluyor. "*Antitez tanrıları sizinle olsun!*"

Bir adam ve bir kadın sahnede yerlerini alıyor, ikisi de birer kürsünün ardında, yüzleri seyirciye dönük duruyor ve kâğıtlarına not almaya koyuluyor. Yaşlı adam, Bayard ile Herzog'a açıklıyor: "Hazırlanmak için beş dakikaları var, ardından görüşlerini ve

iddialarının anahatlarını açıklayacakları bir açılış konuşması yapacaklar, sonra da tartışmaya girişecekler. Karşılaşmanın süresi değişkenlik gösterebiliyor, tıpkı boksta olduğu gibi jüri maçı her an durdurabilir. İlk konuşan kişi avantajlı oluyor çünkü savunacağı pozisyonu seçebiliyor. Diğeri ise ona ayak uydurup aksi yöndeki pozisyonu savunmak zorunda. Dostluk müsabakalarında karşılaşan rakipler aynı seviyeden oluyor, kimin başlayacağını belirlemek için kura çekiliyor. Ama farklı seviyelerden rakiplerin bir araya geldiği resmi müsabakalarda önce seviyesi düşük olan kişi konuşuyor. Seçilen konudan bunun birinci seviye bir müsabaka olduğu anlaşılıyor. Rakiplerin ikisi de *konuşmacı.* Logos Club'ın hiyerarşisinde en düşük seviyedir bu. Kısacası er seviyesindeler. Onun üstünde *rhetorlar*, sonra *hatipler*, onların üstünde *diyalektikçiler*, *peripatetikler*, *tribunuslar* ve hepsinin üstünde *sofistler* vardır. Ama üçüncü seviyenin aşıldığı nadir görülür. Sofistlerin sayısı çok az, on kişi oldukları ve hepsinin de müstear isimler kullandığı söyleniyor. Beşinci seviyeden itibaren gizlilik artar. Aslında sofistlerin olmadığını, bu yedinci seviyenin kulüptekilere ulaşılamayacak bir hedef koymak için yaratıldığını, böylece insanların erişilemez bir mükemmellik hayalinin peşinden koşturulduğunu söyleyenler de var. Bense sofistlerin var olduğundan eminim. Bence de Gaulle de onlardan biriydi. Hatta kendisi Büyük Protagoras bile olabilir. Logos Club'ın başkanının bu isimle adlandırıldığı söylenir. Ben bir rhetorum, bir yıl hatiplik yaptım ama tutunamadım." Eksik parmaklı elini havaya kaldırıyor. "Bu da bana pahalıya patladı."

Yarışma başlıyor. Sessiz olmak gerekiyor, bu yüzden Simon yaşlı adama "gerçek müsabaka"yla ne kastettiğini soramıyor. İnsanları inceliyor: Çoğunluğu erkek, her yaştan ve türden insan mevcut. Kulüp seçkinciyse de belli ki seçme işini maddi kritere göre yapmıyor.

İlk yarışmacının delişmen sesi çınlıyor, Fransa'da başbakanın kukla olduğunu; 49-3 maddesiyle güçsüz parlamentonun hadım edildiğini; basın dahil olmak üzere tüm yetkileri kendinde

toplayan Giscard'la karşılaştırıldığında, de Gaulle'ün bile sevimli bir hükümdar olduğunu; Brejnev, Kim İl Sung, Honecker ve Çavuşevsku'nun en azından kendi partilerine hesap verdiğini; ABD başkanının Fransa'nın liderinden çok daha az yetkiye sahip olduğunu ve Fransa'nın aksine Meksika'da başkanın ikinci kez aday olamadığını anlatıyor.

Karşısında oldukça genç bir konuşmacı var. Bir diktatörlükte yaşamadığımızı teyit etmek için gazeteleri okumanın yeterli olduğunu söylüyor (bu hafta çıkan *Le Monde*'un başlığında hükümetten "pek çok alanda başarısızlığa uğrayan" diye bahsediliyor ve bundan çok daha ağır eleştiriler de var...); Marchais, Chirac, Mitterrand ve diğer muhaliflerin sert eleştirilerini de kanıt olarak öne sürüyor. Bir diktatörlüğe göre ifade özgürlüğü gayet iyi durumda. De Gaulle'den bahsedilecekse onun hakkında söylenenleri de unutmayalım: Faşist de Gaulle. Beşinci Cumhuriyet faşisttir. Anayasa faşisttir. Mitterrand'ın *Le Coup d'État permanent* [Bitmeyen Darbe] kitabı falan. Açılış konuşmasına şöyle devam ediyor: "Giscard'a faşist demek tarihe hakaret etmektir, Mussolini ve Hitler'in kurbanlarının üzerine tükürmektir. Bir de İspanyollara sorun bakalım ne düşünüyorlarmış. Jorge Semprún'a sorun bakalım Giscard, Franco muymuş! Geçmişe ihanet eden retoriğe yazıklar olsun!" Alkışlar kopuyor. Kısa bir görüşmenin ardından jüri, ikinci yarışmacının kazandığını açıklıyor. Genç kadın rakibinin elini memnuniyetle sıkıyor ve seyircilere dönüp küçük bir reverans yapıyor.

Yarışmalar birbirini izliyor, adayların bazıları mutlu bazıları mutsuz ayrılıyor, seyirciler alkışlıyor ya da yuhalıyor, ıslıklar çalınıyor, bağırılıyor ve ardından gecenin zirvesine, "parmak müsabakası"na geçiliyor.

Konu: *Söze karşı yazı.*

Yaşlı adam ellerini ovuşturuyor: "Ah, üst-konu! Dili kullanarak dili tartışmak, bundan iyisi olamaz. Bayılıyorum bu konuya. Bakın, seviyeleri tabloda gösteriliyor: Genç bir rhetor, bir hatibe onun yerini almak için meydan okuyor. Yani ilk o başlayacak.

Hangi bakış açısını seçeceğini merak ediyorum. Tezlerden biri genellikle daha zordur ama jüri ve seyircileri etkilemek istiyorsan zor olanı seçebilirsin. Güvenli pozisyonlarla sivrilmek daha zor olabilir, beylik laflar telaffuz edilir ve söylev çok da etkileyici olmaz..."

Yaşlı adam susuyor, yarışma başlıyor, herkes heyecanlı bir sessizlik içinde dinliyor, hatip olmaya istekli rhetor kendinden emin bir şekilde söz alıyor:

"Kitabi dinler toplumlarımızı şekillendirdi, biz de bu metinlere kutsiyet atfettik: Taş Tabletler, On Emir, Tevrat, Kitabı Mukaddes, Kuran vs. Söylenenlerin geçerli sayılması için bir yerlere kazınmaları gerekiyordu. Bense bunun fetişizm olduğunu söylüyorum. Diyorum ki batıl inançtır. Diyorum ki dogmatizmdir.

Sözün üstünlüğünü savunan ben değilim, bizi biz yapan kişi. Ey düşünürler, rhetorlar; hepimizin atası, diyalektiğin babası, tek bir kitap bile yazmadan Batı düşüncesinin temellerini attı.

Anımsayın! Mısır'da, Teb kentindeyiz ve kral soruyor: Yazmak ne işe yarar? Tanrı yanıtlıyor: Cahilliğin nihai çaresi. Ve kral diyor ki: Tam aksine! Bu sanat onu öğrenenlerin ruhunda unutkanlığı besleyecek çünkü belleklerini kullanmaktan vazgeçecekler. Hatırlama bellek değildir ve kitap bir hatırlatıcıdan ibarettir. İnsana irfan kazandırmaz, anlayış kazandırmaz, ustalık kazandırmaz.

Öğrenciler her şeyi kitaplardan öğrenebilseydi öğretmenlere ihtiyaçları kalır mıydı? Kitaplarda yazanların açıklanmasına ihtiyaç duyarlar mıydı? Neden kütüphanelerin yanısıra okullarımız da var? Yazı tek başına yeterli olmadığından. Düşünceler değiş tokuş edildiği sürece canlıdır, dondurulurlarsa ölürler. Sokrates yazıyı resme benzetir: Resmedilmiş şeyler canlıymış gibi önümüzde durur ama onlara soru yönelttiğimizde oldukları gibi kalır, sessizliklerini korurlar. Yazılar için de aynısı geçerlidir. Konuştukları sanılabilir ama ne söylediklerini anlamak için onları sorguladığımızda hep aynı şeyi harfi harfine tekrar edip dururlar.

Dil ileti üretmeye yarar, ileti de alıcısı olduğu sürece anlamlıdır. Şu an sizinle konuşuyorum, konuşmamı gerçekleştirmemin sebebi sizsiniz. Sadece deliler boşluğa konuşur. Tabii deliler kendi kendilerine de konuşur. Ama bir metin kiminle konuşur? Herkesle! O halde hiç kimseyle. Bir kez yazıya dökülmeyegörsün, konuşma fark gözetmeksizin onu anlayanlara da onunla ilgilenmeyenlere de ulaşır; kimi muhatap alması gerektiğini bilemez. Belirli bir alıcısı olmayan metin müphem ve gayrişahsi sözlerin, belirsizliğin teminatıdır. Bir ileti nasıl herkese uygun olabilir? Mektup bile konuşmanın her türünden daha aşağıdır: Belli bir bağlamda yazılır, başka bir bağlamda alımlanır. Üstelik hem yazarın hem de alıcının durumu zaman içinde değişir. Mektup miadını doldurur, artık var olmayan birine yazılmıştır, dahası yazarı da artık mevcut değildir, zarf kapanır kapanmaz zamanın dipsiz kuyusunda kayıplara karışmıştır.

İşte böyle: Yazı ölümdür. Metinlerin yeri ders kitaplarıdır. Hakikat ancak konuşmaların başkalaşımında yaşayabilir ve ebedi bir gelişim halinde olan düşüncenin gerçek zamanlı akışını yakalayabilecek duyarlılığa sadece sözlü anlatım sahiptir. Sözlü anlatım hayattır: Size bunu kanıtlıyorum, siz bunu kanıtlıyorsunuz, bugün burada konuşmak ve dinlemek, fikir alışverişinde bulunmak, tartışmak, itiraz etmek, yaşayan düşünceler yaratmak hep birlikte, diyalektiğin gücüyle can bulan, söz dediğimiz ses titreşimleriyle hayat bulan kelime ve düşünce birliğine varmak için bir araya geldik. Yazıysa bütün bunların yalnızca solgun bir simgesinden ibarettir: Müziğe kıyasla nota neyse, söze kıyasla yazı da odur, fazlası değil. Mademki onun himayesinde konuşuyorum, Sokrates'ten son bir alıntı yaparak sözlerimi sonlandırıyorum: *Bilge olmak yerine bilge görünmek.* İşte yazının yaptığı da budur. İlginiz için teşekkür ederim."

Alkış yükseliyor. Yaşlı adamın coşkun bir hali var: "Ah ah! Çocuk, klasikleri biliyor. Gittiği yol çok sağlam. Sokrates, bir tek kitap bile yazmamış adam, bu bağlam için biçilmiş kaftan! Retoriğin Elvis'i gibi biraz, değil mi? Taktiksel olarak güvenli oynadı

çünkü sözlü anlatımı savunmak kulübün faaliyetini de düpedüz meşru kılmak demek: *Mizanabim*![18] Şimdi diğerinin ona cevap vermesi lazım. Dayanacağı sağlam bir şey bulmalı o da. Ben olsam Derrida gibi yapardım: Her şeyi bağlamından koparır, konuşmanın herhangi bir metin ya da mektuptan daha kişisel olamadığını, çünkü konuşan ya da dinleyen kimsenin gerçekte ne kendinin ne de karşısındakinin kim oluğunu bildiğini açıklardım. Hiçbir zaman bağlam olmamıştır, bağlam bir ahmak tuzağıdır, yoktur; işte izlenecek yol! Ben böyle çürütürdüm herhalde. Önce rakibin inşa ettiği yapıyı bir güzel yıkmak lazım, sonra da kesin konuşmalı. Yazının üstünlüğü konusu biraz akademik, görüyorsunuz ki oldukça teknik ama boş değil. Ben mi? Ben Sorbonne'da akşam dersleri aldım. Postacıydım. Ah! Şişşt, susun! Haydi oğlum, bulunduğun seviyeye boşuna gelmediğini göster bize!"

Rakibinden daha yaşlı, saçları kırlaşmış, beden dili daha konrollü ve ağırbaşlı hatip sözü alınca tüm salon susuyor. Seyircilere, rakibine, jüriye bakıyor ve işaretparmağını havaya kaldırıp sadece şunu söylüyor:

"Platon."

Sonra susuyor, fazla uzayan sessizliklere her zaman eşlik eden o huzursuzluğu yaratacak kadar uzun bir sessizlik oluyor. Seyircilerin konuşma yapacağı değerli vakti boşa harcadığını düşünüp buna şaşırdığını hissedince yeniden söze giriyor:

"Saygıdeğer rakibim alıntısını Sokrates'e atfetti ama siz hatasını anladınız, değil mi?"

Sessizlik.

"Aslında Platon demek istedi. Platon'un yazdıkları olmasaydı ne Sokrates'i ne Sokrates'in düşüncelerini ne de onun sözlü anlatıya ilişkin, saygıdeğer rakibimin neredeyse bütünen alıntıladığı, *Phaidon*'da yer verilen görkemli savunmasını bilebilirdik."

Sessizlik.

---

18 Bir anlatının içine anlatının bütününü temsil eden daha küçük imge ve anlatılar yerleştirilmesi; ayna tekniği. (e.n.)

"İlginiz için teşekkür ederim." Oturuyor.

Tüm salon rakibine doğru dönüyor. İsterse sözü yeniden alabilir ve tartışmaya girebilir ama beti benzi atmış halde susuyor. Kaybettiğini anlamak için jürideki üç kişinin kararını açıklamasını beklemesine lüzum yok.

Genç adam cesaretle usul usul ilerliyor ve elini jürinin masasına koyuyor. Tüm salon nefesini tutuyor. Sigara içenler sigaralarından gergin gergin nefes çekiyor. Herkes kendi soluğunun yankısını duyabildiğini düşünüyor.

Jürinin ortasında oturan adam baltayı kaldırıyor ve göz açıp kapayıncaya kadar adamın serçe parmağını kesiyor.

Genç adam çığlık atmıyor ama iki büklüm oluyor. Katedral sessizliği içinde yarası derhal temizlenip sarılıyor. Kesik parmak alınıyor ama Simon sonrasında atıldı mı yoksa üzerinde tarih ve isim yazan bir etiketle kavanozda sergilenmek üzere saklandı mı göremiyor.

Ses tekrar duyuluyor: "*Yarışmacılara hürmetler*!" İzleyiciler birlikte söylüyor: "Yarışmacılara hürmetler."

Mezar sessizliğine bürünmüş ortamda, yaşlı adam fısıldayarak açıklıyor: "Yenildiğinizde genellikle şansınızı yeniden denemeden önce bir süre beklersiniz. İyi bir sistem, saplantılı yarışmacıları engelliyor."

45

Bu hikâyenin kör noktası aynı zamanda onun çıkış noktası: Barthes'ın Mitterrand'la öğle yemeği. Yaşanmayacak o büyük olay. Ama yaşandı yine de... Jacques Bayard ve Simon Herzog o gün orada neler olduğunu, neler konuşulduğunu asla öğrenemediler, hiç bilemeyecekler. Davetli listesine bile zar zor ulaşabildiler. Ama ben yapabilirim belki... Ne de olsa bu bir yöntem meselesi ve ben nasıl yol alınacağını biliyorum: Tanıklar sorgulanacak, bilgilerin tutarlılığı kontrol edilecek, dayanağı olmayan ifadeler bertaraf edilecek, tartışmalı hatıralar tarihsel verilerle mukayese edilecek. Ardından gerekirse... Ne kastettiğimi

biliyorsunuz. O günle ilgili daha yapılacaklar var. 25 Şubat 1980 henüz bize her şeyi anlatmadı. Romanın meziyeti de budur: Hiçbir zaman çok geç değildir.

46

"Evet, Paris'in ihtiyacı bir opera binası."

Barthes başka bir yerde olmayı diliyor, bu sosyetik buluşmalardan hoşlanmıyor, yapacak daha iyi işleri var. Yemek teklifini kabul ettiğine pişman oluyor, goşist arkadaşları yine ona sövüp sayacak ama en azından Deleuze memnun olacak. Elbette Foucault onu alaycı iğnelemeleriyle bunaltacak ve onları herkesin diline dolayacak.

"Arap edebiyatı artık kendi sınırlarını sorgulamakta tereddüt etmiyor; klasik çerçeveden çıkmak, tematik romandan kurtulmak istiyor..."

Giscard'la yemek yediği için ödemesi gereken bedel bu herhalde, değil mi? "Çok başarılı bir büyük burjuva", evet, muhakkak öyle ama nihayetinde bu burjuvaların durumları hayli iyi... Haydi o zaman, madem şarap ikram edildi, içmemek olmaz. Hem güzelmiş de beyaz şarap, ne üzümü? Chardonnay sanırım.

"Moravia'nın son yazısını okudunuz mu? Leonardo Sciascia'yı çok severim. İtalyanca biliyor musunuz?"

Onları diğerlerinden farklı kılan ne ki? Görünüşe göre hiçbir şey.

"Bergman sever misiniz?"

Duruşlarına, konuşmalarına, giyinişlerine bak... Bourdieu'nün de söyleyeceği gibi düpedüz sağın *habitus*'u.

"Belki Picasso'nun dışında, hiçbir sanatçı Michelangelo'nun eleştirel zenginliğiyle boy ölçüşemez. Ama eserlerinin demokratik boyutlarına değinen kimse yok!"

Peki ya ben? Bende de sağcı *habitus*'u mu var? Bundan kaçınmak için kötü giyinmek yetmiyor. Barthes eski ceketi yerinde mi diye bakmak için sandalyesinin arkasını yokluyor. Sakin ol.

Ceketini senden çalacak değiller. Ha ha! Tam bir burjuva gibi düşünüyorsun.

"Modernite mi? Peh! Giscard feodal bir Fransa hayali kuruyor. Göreceğiz bakalım Fransızlar kendilerine efendi mi yoksa rehber mi arıyor."

Sohbet etmekten ziyade savunma yapıyor. Tam bir avukat. Mutfaktan güzel kokular geliyor.

"Yemekler neredeyse hazır! Peki ya siz sayın beyefendi, bu sıralar ne üzerine çalışıyorsunuz?"

Kelimeler üzerine. Gülümseme. Bilmiş bir bakış. Ayrıntılara girmeye gerek yok. Biraz Proust her zaman iyidir.

"Bana inanmayacaksınız ama Guermantes ailesini tanıyan bir teyzem var." Genç aktris hayli dikkafalı. Çok Fransız.

Yoruldum. Aslında retoriğe hiç bulaşmamak istiyordum. Ama artık çok geç. Barthes kederle içini çekiyor. Canının sıkılmasından nefret ediyor, ne var ki önüne pek çok fırsat sunuluyor, o da nedenini bilmeden kabul ediyor. Fakat bugün biraz farklı. Yapacak daha iyi bir işi yok denemez.

"Michel Tournier arkadaşımdır, sanıldığı kadar çılgın değildir esasında, ha ha ha!"

Ah, işte balık. Beyaz şarap da bundan demek.

"Gelin oturun 'Jacques'! Bütün günü mutfakta geçirmeyeceksiniz, değil mi?"

Mutfak-*ta*: Bulunma hali çekim ekinin ihaneti... Yüz hatları keçiyi andıran kıvırcık saçlı genç adam elindeki tencereden servis yapmayı bitirip bize katılıyor. Barthes'ın yanında yerini almadan önce sandalyesinin arkasına doğru eğiliyor.

"Bu bir *cautriade*, yani balık türlüsü; barbun, mezgit, dilbalığı ve uskumru, deniz kabukluları ve sebzelerle birlikte pişirilip biraz sirke sosuyla tatlandırılıyor. Bir tutam tarhun otuyla biraz da köri ekledim. Afiyet olsun!"

Ah evet, güzel. Şık ama aynı zamanda halk tipi. Barthes'ın yemek üzerine epeyce yazmışlığı var: kızarmış et, jambon, süt ve şarap... Fakat bu elbette başka bir şey. Basit tutulmuş ama

çaba, özen ve sevgiyle hazırlandığının hissedilmesi istenmiş. Her zamanki güç gösterisi de eksik değil. Japonya üzerine yazdığı kitapta bu meseleyi zaten kuramlaştırmıştı: *Batı besini, yığılmış, yüceltilmiş, gerkemliliğe varacak ölçüde şişirilmiş, bir saygınlık işlemine bağlanmıştır, hep iriye, büyüğe, bola, verimliye doğru gider; doğu besini ters devinimi izler, sonsuz-küçüğe doğru açılır: hıyarın geleceği yığılmasında ya da kalınlaşmasında değil, bölünmesinde, ince ince dağılmasındadır.*[19]

"Bretonyalı balıkçıların yemeği bu, esasen gemilerde, deniz suyunda pişirilirmiş. Sirkeli sos da tuzlu suyun etkisini azaltmak için kullanılırmış."

Tokyo anıları... *Çubuk, bölmek için, bizim çatal bıçaklarımız gibi kesmek ve tutmak yerine ayırır, aralar, ufak ufak parçalar alır; yiyeceğe sert davranmaz hiçbir zaman...*

Barthes kadehinin yeniden doldurulmasına itiraz etmiyor. Masanın etrafındaki davetliler yemeklerini ürkek bir sessizlik içinde yerken Barthes o sağlam ağızlı küçük adamın bir ağız dolusu mezgiti iyi bir burjuva eğitiminin göstergesi olan hafif bir emme sesiyle mideye indirişini izliyor.

"İktidarın mülkiyet olduğunu söyledim. Elbette bu tamamıyla yanlış sayılmaz."

Mitterrand kaşığını bırakıyor. Dinleyiciler küçük adamın konuşmasına odaklandıklarını göstermek için yemek yemeyi bırakıyor.

Eğer Japon mutfağı her zaman yemeği yiyecek olanın önünde yapılıyorsa (bu mutfağın temel belirtisidir bu), belki de saygı duyulanın ölümünü gösteriyle kutsamaya önem verildiği içindir...[20]

Sanki tiyatrodalarmış gibi, gürültü etmekten korkarmış gibi görünüyorlar.

---

19 Roland Barthes, *Göstergeler İmparatorluğu*, çev. Tahsin Yücel, YKY, 2008 (2. Baskı), s. 23.

20 A.g.e., s. 27.

"Ama tamamıyla doğru da değil. Siz benden çok daha iyi bilirsiniz, değil mi?"

Hiçbir Japon yemeğinin bir merkezi (bizde yemekleri düzenlemek, çevrelemek ya da örtmek biçiminde beliren töremin gerektirdiği besinsel merkez) yoktur: her şey bir başka süsün süsüdür burada: önce sofrada, tepsinin üstünde, besin hiçbiri bir yeme düzenince ayrıcalıklı kılınmış görünmeyen bir parçalar toplamından başka bir şey olmadığı için...[21]

"Gerçek iktidar dildir."

Mitterrand gülümsüyor. Barthes'ın sesi, kendisinden beklemeyeceği yaltakçı bir tonda çıkıyor; Mitterrand'ın doğrudan kendisiyle konuştuğunu anlıyor. Hoşça kal Tokyo. İşte korktuğu (ama kaçınılmaz olduğunu da bildiği) şey başına geliyor: Bir yanıt vermesi, ondan bekleneni yerine getirmesi, göstergebilimciyi ya da en azından dil konusunda az çok uzmanlaşmış entelektüeli oynaması gerekiyor. Sözlerini kısa ve öz tutarsa derinliklerinin artacağını umarak konuşuyor: "Bihassa da demokratik bir yönetimde."

Hâlâ gülümseyen Mitterrand'ın ağzından "Gerçekten mi?" sorusu çıkıyor. Bunun bir açıklama talebi mi, nazik bir onay mı yoksa ölçülü bir itiraz mı olduğunu kestirmek zor. Toplantının sorumlusu olduğu anlaşılan keçi yüzlü genç adam belki de sohbetin ölü doğmasından korktuğundan, araya girmeye karar veriyor: "Goebbels'in dediği gibi, 'Kültür kelimesini duydum mu silahıma davranırım'..." Barthes, bu sözün söylendiği bağlam içinde ne anlama geldiğini açıklayacak vakti bulamıyor, Mitterrand soğuk bir sesle düzeltiyor: "Hayır, o Baldur von Schirach'ın sözü." Masanın etrafındaki davetliler sıkıntılı bir suskunluğa bürünüyor. "Mösyö Lang'ın kusuruna bakmayın, savaşla birlikte doğmasına rağmen onu hatırlayamayacak kadar genç. Değil mi, 'Jacques'?" Mitterrand gözlerini Japonlar gibi kısıyor. "Jack" adını Fransızca telaffuz ediyor. Acaba neden o anda Barthes bu keskin bakışlı küçük adamla kendisi arasında bir oyun

21 A.g.e., s. 28-29.

döndüğü izlenimine kapılıyor? Sanki bu yemek yalnızca kendisi için düzenlenmiş, sanki diğer tüm davetliler ona oyun etmek için orada yem ya da daha kötüsü, suç ortağı olarak bulunuyor. Halbuki Mitterrand için düzenlenen kültür yemeklerinin ilki değil bu, ayda bir kez tekrarlanıyor. Mitterrand sırf kendisini oraya getirmek için bunca insanı bir araya toplamış olamaz diye düşünüyor Barthes.

Dışarıda, Blancs-Manteaux Sokağı'ndan sanki bir fayton geçiyor.

Barthes hemen kendini çözümlüyor: Koşullar ve ceketinin cebinde katlı duran belge göz önüne alındığında paranoyaya kapılmaya meyilli olması makul görünüyor. Kısmen, bir parça pişmanlık ifadesiyle de olsa gülümsemeye devam eden kahverengi bukleli genç adamı utançtan kurtarmak için yeniden konuşmayı tercih ediyor: "Retoriğin yıldızının parladığı devirler her zaman cumhuriyetlere tekabül eder; yani Atinalılara, Romalılara, Fransızlara... Sokrates'e, Cicero'ya, Robespierre'e... Farklı konuşma sanatları farklı çağlarla bağdaşır şüphesiz ama hepsi de demokrasi kasnağında işlenmiş birer nakış gibi ortaya çıkar." Mitterrand ilgilenen bir edayla karşı çıkıyor: "Mademki dostumuz 'Jacques' konuyu savaşa getirmenin iyi olacağını düşündü, size Hitler'in de büyük bir hatip olduğunu hatırlatırım." Ve dinleyicilere sonradan aleyhine dönebilecek hiçbir ironi belirtisi göstermeksizin ekliyor: "De Gaulle de öyle. Kendi çapında."

Oyunu sürdürmeyi kabullenmek anlamına gelse de Barthes soruyor: "Peki ya Giscard?"

Mitterrand sanki başından beri bu soruyu bekliyormuş gibi, sanki önceki hazırlıkların tek amacı konuşmayı tam da bu noktaya getirmekmiş gibi sandalyesine yaslanıyor: "Giscard iyi bir teknisyen. Gücü kendini, yapabileceklerini ve güçsüz yanlarını bilmesinden ileri geliyor. Tıknefes olduğunu biliyor fakat konuşmasını nefesinin ritmine göre ayarlıyor. Bir özne, bir fiil, bir nesne. Virgül değil nokta çünkü virgül onu bilinmeze sürükler." Davetlilerin hoşnutça gülümsemesine fırsat vermek

için duraklıyor, ardından devam ediyor: "Cümleleri arasında bağlantı olması da gerekmez. Her cümle kendine yeter, bir yumurta kadar pürüzsüz ve dolgun. Bir yumurta, iki yumurta, üç yumurta; seri halinde, metronom gibi düzenli bir yumurtlama." Masanın etrafından gelen temkinli kıkırdamalardan cesaret alıp iyice coşuyor: "Tıkır tıkır işleyen bir mekanizma! Metronomunun Beethoven'dan daha dâhi olduğunu söyleyen bir müzik düşkünüyle tanışmıştım... Haliyle gösteri hayranlık uyandırıyor. Dahası eğitsel de. Herkes bir yumurtanın yumurta olduğunu anlar, değil mi?"

Jack Lang kültürel arabuluculuk görevini yerine getirme kaygısıyla araya giriyor: "Bu tam da Mösyö Barthes'ın çalışmalarında kınadığı şey: Totolojinin yarattığı tahribat."

Barthes onaylıyor: "Evet, yani... düzmece ispatların en mükemmeli, yararsız denklem, A=A, 'Racine Racine'dir', düşüncenin sıfır derecesi."

Teorik bakış açılarının uyuşmasından hoşnut olan Mitterrand konuşmasının seyrini de elden bırakmıyor: "İşte, tam olarak bu. 'Polonya Polonya'dır, Fransa Fransa'dır.'" Yalancıktan sızlanıyor: "Haydi o zaman, aksini ispat edin! Söylemek istediğim, Giscard'ın aşikâr olanı ifade etme sanatında nadir görülen bir ustalık sergilediğidir."

Barthes uzlaşmacı bir tavırla katılıyor: "Aşikâr olan ispatlanmaz. Kendisi ispattır."

Mitterrand zafer kazanmışçasına tekrarlıyor: "Hayır, aşikâr olan ispatlanmaz." O anda masanın diğer ucundan bir ses duyuluyor: "Sizin ispatınızdan ilerlersek zaferin elinizden kaçamayacağı *aşikâr* görünüyor. Fransızlar o kadar da aptal değil. Bu sahtekârın oyununa ikinci kez kanmazlar."

Konuşan kişi, dudak büküşü biraz Giscard'ı andıran kel bir genç adam; diğer davetlilerin aksine küçük adamdan etkilenmiş görünmüyor. Mitterrand öfkeyle ona dönüyor: "Ah, ne düşündüğünüzü iyi biliyorum Laurent! Siz tıpkı çağdaşlarımızın pek

çoğu gibi onun gelmiş geçmiş en müthiş ispatçı olduğunu düşünüyorsunuz."

Laurent Fabius horgören bir somurtmayla itiraz ediyor: "Ben öyle bir şey demedim..."

Mitterrand hırçınlaşıyor: "Dediniz! Dediniz! Ne kadar da iyi bir televizyon izleyicisisiniz! Zira Giscard'ı televizyonda çok iyi bulan sizin gibi bir sürü televizyon izleyicisi var."

Kel kafalı genç adam kımıldamıyor, Mitterrand coştukça coşuyor: "Hiçbir şeyin kendi suçu olmadığını açıklamada takdire şayan bir yeteneği olduğunu kabul ediyorum. Eylül ayında fiyatlar mı arttı? İnan olsun, et yüzünden. (Barthes, Mitterrand'ın 'inan olsun' demesine dikkat kesiliyor.) Ekimde kavun yüzünden. Kasımda gaz, elektrik, tren ve kiralar yüzünden. Fiyatlar nasıl artmasın? Dâhice." Suratına kötücül bir sırıtma yayılıyor, sesi boğuklaşıyor: "Ekonominin gizemlerinin sırrına bu kadar zahmetsizce erebilmemiz, yüksek finsanmanın inceliklerine bu bilge rehberle vâkıf olma şansına erişmemiz müthiş bir şey." Artık bağırıyor: "Evet tabii tabii, et fiyatları yüzündendir! Adı batasıca kavunlar! Kalleş ev sahipleri! Yaşasın Giscard!"

Konuklar donup kalıyor ama Fabius bir sigara yakıp yanıtlıyor: "Abartıyorsunuz."

Mitterrand'ın sırıtışı yeniden sevecenleşiyor, sesinin tınısı normalleşiyor, genç adama yanıt mı veriyor yoksa diğer misafirlerine güven mi aşılamak istiyor, kimse anlamasa da yeniden söze giriyor: "Şaka yapıyorum tabii ki. Tamamı şaka olmasa da. Eğri oturup doğru konuşalım: Yönetimin hiçbir şeyden sorumlu olmadığına halkı inandırmada bu denli başarılı olmak epey zekâ gerektirir."

Jack Lang usulca sıvışıyor.

Barthes manik-obsesifliğin çarpıcı bir örneğiyle karşı karşıya olduklarını düşünüyor: Bu adam iktidar istiyor ve bunca zaman yüzüne gülmeyen talihe duyduğu tüm kini doğrudan rakibinde yoğunlaştırıyor. Bir sonraki hezimeti için şimdiden öfkeden çılgına dönüyormuş gibi, aynı zamanda vazgeçmek

dışında her şeyi yapmaya hazır olduğunu da hissettiriyor. Belki zafer kazanacağına inanmıyor ama bu uğurda mücadele etmek doğasında var. Ya da hayat onu bu hale getirmiş. Hezimet en büyük derstir kuşkusuz. Hafif bir melankoliye kapılan Barthes duman bulutunun ardına sığınıp sakinleşmek için bir sigara yakıyor. Ama hezimet insanı hastalıklı bir kısır döngüye de sokabilir. Barthes bu küçük adamın gerçekte ne istediğini merak ediyor. Kararlılığı kuşku götürmez ama bir sistemin içinde sıkışıp kalmamış mı? 1965, 1974, 1978... Hiçbirinden kişisel olarak sorumlu tutulmadığı itibarlı mağlubiyetler; dolayısıyla her seferinde varlığını koruma hakkını kendinde görüyor, varlığının gerekçesi elbette siyaset fakat aynı zamanda hezimet de olabilir.

Kel genç yeniden söz alıyor: "Giscard parlak bir hatip, bunu siz de çok iyi biliyorsunuz. Üstelik televizyon için de biçilmiş kaftan. Modern olmak da böyle bir şey."

Mitterrand sahte bir uzlaşmacılık edasıyla konuşuyor: "Elbette sevgili Laurent, ben de epeydir böyle düşünüyorum. Daha Meclis kürsüsünde konuştuğu zamanlarda sunum kabiliyetlerine hayran kalmış, Pierre Cot'tan beri onun kadar marifetli bir hatip duymadığımı fark etmiştim. Evet, Pierre Cot... Halk Cephesi ittifakı döneminde bakanlık yapan bir radikaldi. Konudan sapıyorum. Mösyö Fabius 1972'deki Ortak Hükümet Programı'nı güçbela hatırlayacak kadar genç, 1938'deki ittifakı nasıl hatırlasın... (Masanın etrafından gelen ürkek gülüşmeler.) Giscard'a geri dönelim isterseniz, belagat neferine! Söyleminin açıklığı, ağır çekim maç görüntüleri misali sessizliklerle kesilen, izleyicilerine düşünmek için zaman veriyormuş gibi hissettiren konuşma akışı, hatta kafasının duruşu dahi... hepsi Giscard'ın küçük ekranlarımızı fethetmesi için hazırlanmıştır. Doğal yeteneklerinin yanısıra epey destek aldığına da kuşku yok. Amatörlüğün sonu geldi! Ama mükâfatını da aldı. Onunla televizyon da soluk aldı. Yapay akciğerin zaferi."

Kel genç hâlâ ikna olmuş gibi değil: "Nihayetinde müthiş bir etki yaratıyor. İnsanlar onu dinliyor, hatta bazısı ona oy bile veriyor."

Mitterrand düşünceli, kendi kendine konuşur gibi yanıtlıyor: "Yine de şüpheliyim. Modern bir üsluptan bahsediyordunuz. Bense Giscard'ı eski moda buluyorum. Bu günlerde samimi edebi retorikle alay ediliyor (Barthes, 1974 başkanlık tartışmasının yankısını duyuyor, bahtsız aday için hâlâ kapanmamış bir yara). Genellikle de haksız yere değil. (Ah, bu taviz nasıl da içini acıtmış olmalı; Mitterrand bu noktaya varabilmek için kendini kontrol etme üzerinde ne kadar çalıştı kimbilir...) Dilin yapmacıklığı tıpkı göz zevkini bozan makyaj gibi kulağı rahatsız ediyor."

Fabius bekliyor, Barthes bekliyor, herkes bekliyor. Mitterrand insanların kendisini beklemesine alışkın, devam etmeden önce zaman kazanıyor: "Fakat salt retorik değil, ondan da öte. Teknokratların retoriği çoktan bitmiş. Dün bir kıymeti vardı. Bugünse gülünç. Daha geçenlerde 'Ödemeler dengesinden mustaribim' diyen kimdi?"

Jack Lang yeniden gelip oturuyor, soruyor: "Rocard değil miydi?"

Mitterrand yine kızgınlığını belli ediyor: "Hayır, Giscard'dı." Vurucu cümlesini bozan kıvırcık saçlı genç adama düşmanca bakıyor, ardından hiçbir şey olmamış gibi devam ediyor: "İnsanın doktor olup muayene edesi geliyor. Başı mı ağrıyor? Kalbinde mi problem var? Böbrek sorunu mu yaşıyor? Karnı mı ağrıyor? Hepimiz bunları biliriz. Fakat ödemeler dengesinden mustarip olmak ne demek? Altıncı kaburga kemiğiyle yedincisi arasında mı? Bilinmeyen bir salgı bezi mi? Kuyruksokumu kemiklerinden biri mi? Giscard henüz o sınıra gelmedi."

Davetliler ne tepki vermeleri gerektiğini artık kestiremiyor. Gülseler mi gülmeseler mi bilemedikleri için öylece bekliyorlar.

Mitterrand pencereden bakarak konuşmaya devam ediyor: "Sağduyulu ve hemen hemen teknisyen sayılabilecek biri; siyaseti anlama ve hissetmedeki becerisi kimseye benzemiyor."

Barthes bu iltifatın son derece muğlak olduğunu anlıyor: Mitterrand gibi birine göre şüphesiz hayli hatırı sayılır bir övgü bu; fakat "siyaset" kelimesi aynı zamanda –siyasete özgü bir tür şizofreniyle ve müthiş çokanlamlılığı sayesinde– Mitterrand'ın ağzında küçümseyici, hatta hakaretvari bir nitelik de kazanıyor.

Mitterrand dur durak bilmiyor: "Ama onun nesli de ekonomizmle birlikte tarihten silinip gidiyor. Onun gözyaşlarını silen Margot da artık sıkılmaya başlıyor."

Barthes, Mitterrand'ın sarhoş olup olmadığını merak ediyor.

Gittikçe keyiflenen Fabius patronuna dönüyor: "Bundan o kadar da emin olmayın. Kendisi hâlâ hareket halinde ve hedefi tutturmayı biliyor. Şu nüktesini anımsayın: 'Kalpler sizin tekelinizde değil.'"

Davetliler nefeslerini tutuyor.

Mitterrand beklenmedik bir şekilde neredeyse serinkanlı sayılabilecek bir yanıt veriyor: "Ben de öyle olduğunu iddia etmiyorum zaten! Benim düşüncelerim tüzel kişiye yönelik, tanımadığım gerçek kişiyi yargılamaktan sakınırım." Vermesi gereken tavizi verip centilmenlik ruhunu ortaya koyduktan sonra sadede geliyor: "Fakat yanılmıyorsam biz teknikten bahsediyorduk. Teknığine öyle bağlı ki artık beklenmedik hiçbir şey yapamıyor. Yaşamın; onun, sizin, benim, tutkuları olan herkesin yaşamının en zor ânı, kendinizi tekrar etmeye başladığınızın sinyallerini hissettiğiniz andır."

Bu sözleri duyunca Barthes burnunu kadehine gömüyor. İçinden sinirli bir kahkaha atmak geliyor ama "Herkes kendine güler" sözünü zihninden geçirerek kendine hâkim oluyor.

Düşünümsellik, daima.

Bologna

47

16.16

"Hay sıçayım, amma sıcak." Simon Herzog ve Jacques Bayard kızıl kent Bologna'nın zikzaklı sokaklarını arşınlıyor, her yaz olduğu gibi 1980 yazında da İtalya'nın kuzeyini cayır cayır yakan güneşten bir anlığına dahi olsa kaçabilmek umuduyla kenti saran kemerlerin altında sığınacak yer arıyorlar. Bir duvarın üzerinde sprey boyayla şöyle yazdığını okuyorlar: "*Vogliamo tutto! Prendiamoci la città!*"[22] Bundan üç yıl önce tam burada jandarmalar bir öğrenciyi öldürmüş, bu olayın tetiklediği halk ayaklanmasını bastırmak için içişleri bakanı olay yerine tanklar yollamıştı: 1977'nin Çekoslovakya'sı ama İtalya'da. Fakat şimdi ortalık sütliman, zırhlı araçlar yerlerine dönmüş, tüm şehir siestada gibi.

— Burası mı? Neredeyiz?

— Haritayı ver de bakayım.

— Harita zaten sende!

— Hayır, sana vermiştim!

Kıtanın en eski üniversite şehrinde, öğrenci mahallesinin merkezi Via Guerrazzi'de Simon Herzog ve Jacques Bayard şimdi DAMS'ın (*Discipline Arte Musica e Spettacolo*) merkezine evsahipliği yapan eski bir Bologna sarayına giriyor. İlan panosundaki anlaşılmaz yazılardan çözmeyi başardıkları kadarıyla Profesör Eco'nun yılda iki dönem, her hafta ders verdiği yer burası. Fakat profesör yok, bir görevli kusursuz Fransızcasıyla onlara derslerin bittiğini anlatıyor ("Biliyordum," diyor Simon,

22 (İt.) "Her şeyi istiyoruz! Şehri ele geçirelim!" (e.n.)

Bayard'a, "yazın üniversiteye gelmek tam bir şapşallık!") ama profesör büyük ihtimalle kafededir: "Her zamanki gibi ya Drogheria Calzolari'ye ya da Osteria del Sole'ye gitmiştir. *Ma,*[23] Drogheria erken kapatır. Yani *il professore*'nin nerede olacağı ne kadar susadığına göre değişir."

İki adam ihtişamlı Piazza Maggiore'deki on dördüncü yüzyıl bazilikasının yarım bırakılmış ön cephesini (yarısı beyaz mermerden, diğer yarısı aşıboyalı tuğladan) ve karşısındaki Neptün Çeşmesi'nde Neptün'ün iki yanındaki şeytani görünümlü yunuslara binmiş, kendi memelerine dokunan şişman, müstehcen su perilerini geçiyor. Osteria de Sole'yi küçük bir geçitte buluyorlar, çoktan öğrencilerle dolmuş bile. Dışarıda, duvarda şöyle yazıyor: "*Lavovare meno – lavovare tutti!*" Biraz Latince bilen Simon yazıyı çözüyor: "Daha az çalış – herkes için çalış." Bayard düşünüyor: "Gamsızlar her yeri kuşatmış, çalışan kimse yok."

Girişteki devasa posterde simyacı sembollerindeki gibi çizilmiş bir güneş resmi var. Burası ucuza şarap içilebilen ve dışarıdan yemek getirilebilen bir yer. Simon iki kadeh Sangiovese söylüyor; bu sırada Bayard, Umberto Eco orada mı diye soruşturuyor. Herkes onu tanıyormuş gibi görünüyor ama dedikleri gibi: "*Non ora, non qui.*"[24] İki Fransız yine de Eco'nun ortaya çıkma ihtimalini düşünerek bunaltıcı sıcaktan korunabildikleri bu mekânda bir süre daha beklemeye karar veriyor.

L şeklindeki kafenin arka tarafında bir grup öğrenci gürültüyle genç bir kadının doğum gününü kutluyor; kadın, arkadaşlarının hediye ettiği ekmek kızartma makinesini minnetle etrafındakilere gösteriyor. Yaşlılar da var ama Simon onların girişteki tezgâh tarafında toplandığını fark ediyor ve bunun sipariş vermek için daha az yol kat etmek demek olduğunu anlıyor çünkü kafede servis yapılmıyor. Siyahlar içinde, ciddi görünümlü, kır saçları muntazam topuz yapılmış yaşlı bir kadın barın arkasından işletmeyi yönetiyor. Simon bu kadının işletmecinin annesi

23 (İt.) Ama. (e.n.)

24 (İt.) "Burada değil, şu an değil." (e.n.)

olduğunu tahmin ediyor, işletmeciyi arıyor ve çok geçmeden buluyor: bir masada kâğıt oynayan, uzun boylu, fasulye sırığı gibi bir oğlan. Söylenmesinden ve biraz abartılı hoşnutsuzluğundan burada çalıştığını, fiilen çalışmak yerine kâğıt oynamasından (kartların cinsi tam anlaşılmıyor, Simon bir çeşit tarot destesi olabileceğini düşünüyor) patron olabileceğini tahmin ediyor. Annesi zaman zaman ona sesleniyor: "Luciano! Luciano!" Homurdanarak yanıt veriyor.

L biçimli kafenin köşesinden bahçe olarak kullanılan küçük bir iç avluya geçiliyor; Simon ve Bayard bahçede kibar kibar birbirlerini mıncıklayan çiftler ve fularlarıyla suikastçı gibi görünen üç genç görüyor. Simon ayrıca birkaç yabancının da varlığını tespit ediyor; hareketleri, giysileri, beden dilleri ya da bakışlarındaki bir şeyler İtalyan olmadıklarını ele veriyor. Geçen aylarda yaşanan olaylardan dolayı biraz paranoyaklaşan Simon her yerde Bulgar gördüğünü sanıyor.

Bununla birlikte ortamın paranoyayı desteklediği söylenemez. İnsanlar domuz pastırması ve pesto sosuyla doldurulmuş küçük poğaçaların paketini açıyor ya da enginar kemiriyor. Elbette herkes sigara içiyor. Simon genç suikastçıların küçük bahçede masanın altından birbirlerine paket uzattıklarını görmüyor. Bayard bir kadeh daha şarap alıyor. Çok geçmeden kafenin en dibindeki öğrencilerden biri yanlarına gelip onlara bir bardak Prosecco ve bir dilim elmalı pasta ikram ediyor. Öğrencinin adı Enzo, ziyadesiyle konuşkan ve o da Fransızca biliyor. Enzo onları arkadaşlarının yanına katılmaya davet ediyor; şen şakrak masadan yükselen "*fascisti*", "*communisti*", "*coalizione*", "*combinazione*" ve "*corruzione*"[25] sözlerine bakılırsa, güle oynaya politik mevzular tartışıyorlar. Simon sürekli söylediklerini duyduğu "*piitçi*"nin ne anlama geldiğini soruyor. Yanık tenli, kısa boylu, esmer bir kadın kendi sohbetine ara verip Fransızca konuşarak onlara Partito Comunista yani Komünist Parti'nin İtalyancada böyle telaffuz edildiğini açıklıyor. Ona tüm partilerin

25 (İt.) Faşist, komünist, koalisyon, birleşim, yolsuzluk. (e.n.)

yozlaştığını, hatta komünistlerin bile patronların isteklerine uymaya ve Hıristiyan Demokratlarla işbirliği yapmaya teşne *notabili*[26] tayfası olduğunu anlatıyor. Neyse ki Kızıl Tugaylar, Aldo Moro'yu kaçırarak *compromesso storico*'yu[27] bozdu. Tamam, onu öldürdüler ama bu papanın ve müzakere etmek istemeyen o *porco*[28] Andreotti'nin suçuydu.

Kadının Fransızlarla konuştuğunu duyan Luciano, abartılı el kol hareketleriyle bağrınıyor: "*Ma, che dici! Le Brigate Rosse sono degli assassini!*[29] Adamı öldürüp bir köpekmiş gibi *macchina*'nın[30] bagajına attılar!"

Genç kadın arkasına dönüp ona cevap veriyor: "*Il cane sei tu!*[31] Savaştalar! Onu siyasi hükümlü yoldaşlarıyla değiş tokuş etmek istiyorlardı, tam elli beş gün hükümetin konuşmayı kabul etmesini beklediler, neredeyse iki koca ay! Teklifleri geri çevrildi, tek bir hükümlü bile veremeyiz dedi Andreotti! Moro yalvardı: Dostlarım, kurtarın beni, ben masumum, *negoziare*yi[32] kabul etmeli, uzlaşmalısınız! Ama tüm dostları şöyle dedi: Kendisinde değil, uyuşturucu verilmiş, zorlanmış, başka biri olmuş! Tanıdığımız Aldo böyle biri değil, dediler, *'sti figli di putana*!"[33]

Kadehindeki içkiyi bir yudumda yuvarlamadan önce tükürür gibi yapıyor, ardından gülümseyerek Simon'a dönüyor; Luciano da anlaşılmaz bir şeyler homurdanarak *tarocchino*'suna[34] kaldığı yerden devam ediyor.

Kadının adı Bianca, simsiyah gözleri ve bembeyaz dişleri var, Napolili, siyaset bilimi okuyor, gazeteci olmak istiyor ama burjuva basınında değil. Simon şapşal şapşal gülümseyerek başını

---

26 (İt.) İleri gelenler. (e.n.)
27 (İt.) Tarihsel uzlaşma. (e.n.)
28 (İt.) Domuz. (e.n.)
29 (İt.) Ne diyorsun sen! Kızıl Tugaylar katildir. (e.n.)
30 (İt.) Araba. (e.n.)
31 (İt.) Köpek sensin! (e.n.)
32 (İt.) Müzakere. (e.n.)
33 (İt.) Orospu çocukları. (e.n.)
34 (İt.) Bologna'da özel tarot kartlarıyla oynanan popüler bir kart oyunu. (e.n.)

sallıyor. Vincennes'da tezini yazdığını söylediğinde takdir topluyor. Bianca ellerini çırpıyor: Üç yıl önce burada, Bologna'da büyük Fransız entelektüelleriyle önemli bir konferans yapıldı; Guattari, Sartre ve şu beyaz gömlekli genç, Lévy... Bianca, *Lotta Continua* için Sartre ve Simone de Beauvoir'la söyleşi yapmıştı. Parmağını havaya kaldırarak Sartre'ın söylediklerini ezberden aktarıyor: "Komünist Parti'nin yönetimindeki bir şehrin sokaklarında genç bir militanın öldürülmesini kabul edemem." Ayrıca yoldaşı saydığı genç için "Ben bu genç militanın tarafındayım" da demişti. *Magnifico*'ydu![35] Guattari'nin rock yıldızı gibi karşılandığını da anımsıyor; sokaklarda aldığı tepkileri görseniz onu John Lennon sanırdınız, çılgıncaydı. Guattari bir gün protesto yürüyüşüne katıldığında Bernard-Henri Lévy'le karşılaştığı için kortejden çıkmak zorunda kalmış çünkü öğrenciler çok öfkeliymiş ve *camicia bianca*'lı[36] düşünürü tokatlayacaklarmış. Bianca bir kahkaha atıyor ve kadehine biraz daha Prosecco dolduruyor.

Bayard'la gevezelik eden Enzo sohbete katılıyor: "*Brigate Rosse,* Kızıl Tugaylar mı? *Ma*, sol terör örgütü, hâlâ teröristler, *no*?"

Bianca yeniden coşuyor: "*Ma che terroristi?*[37] Şiddeti eylem aracı olarak kullanan militanlar onlar, *ecco!*[38]"

Enzo acı acı gülüyor: "*Si*, Moro da kapitalizmin uşağı, *lacchè*'siydi,[39] *io so.*[40] Agnelli ve Amerikalıların elinde takım elbise ve kravatlı bir *strumento*'dan başka bir şey değildi. *Ma*, kravatın ardında bir *uomo*[41] vardı. Ah, karısına, torununa o mektupları yazmasaydı... *uomo* yerine yalnızca bir *strumento*[42] görecektik kuşkusuz. Arkadaşları da bu yüzden paniğe kapıldı:

35 (İt.) Muhteşem. (e.n.)
36 (İt.) Beyaz gömlek. (e.n.)
37 (İt.) Ama ne teröristi? (e.n.)
38 (İt.) Al işte! (e.n.)
39 (İt.) Uşak. (e.n.)
40 (İt.) Biliyorum. (e.n.)
41 (İt.) Adam. (e.n.),
42 (İt.) Araç (e.n.)

Etki altında yazdığını söyleyebilirler ama herkes biliyor ki *no*, bu cümleler bir *carceriere*[43] tarafından ona zorla yazdırılmadı, ölecek olan o *pover'uomo*'nun[44] yüreğinin derinlerinden çıktı. Sen de onu terk eden arkadaşlarıyla hemfikirsin: Tugaycı arkadaşlarının, torununu seven bir *vecchietto*'yu[45] öldürdüğünü unutmak için bu mektupları unutmak istiyorsun. *Va bene!*"[46]

Bianca'nın gözleri parlıyor. Böyle güçlü bir çıkışın ardından ancak duygulara oynayabilir, mümkünse bir parça da şiirsellik ekler ama çok değil çünkü siyasi şiirselliğin genellikle dini öğreti gibi tınladığını biliyor. Şöyle diyor: "Torunu yaşananları atlatacak, en iyi okullarda okuyacak, hiç aç kalmayacak; UNESCO'da, NATO'da, BM'de, Roma'da, Cenevre'de, New York'ta staj yapabilmesi için tavsiye mektupları yazılacak! Sen hiç Napoli'ye gittin mi? Napolili çocukların yaşadığı, devlet tarafından, Andreotti ve arkadaşın Moro'nun yönetimi tarafından yıkılmaya terk edilmiş evleri gördün mü? Hıristiyan demokratların çürümüş politikaları kaç kadını ve çocuğu yüzüstü bıraktı?"

Enzo, Bianca'nın kadehini yeniden doldururken bıyık altından gülüyor: "Kötülüğe karşı kötülükle savaş, *giusto?*"[47]

O sırada genç suikastçılardan biri ayağa kalkıyor, peçetesini yere atıyor, fularıyla yüzünün alt kısmını örtmüş, kart oynayanların masasına doğru ilerliyor ve kafenin patronuna silahını doğrultup onu bacağından vuruyor.

Luciano inleyerek yere yığılıyor.

Bayard silahlı değil; olaydan sonra yaşanan izdiham yüzünden yanına ulaşamadığı genç suikastçı elinde hâlâ dumanı tüten silahıyla, iki arkadaşının eşliğinde yürüyerek dışarı çıkıyor.

Fularlı çete göz açıp kapayıncaya dek ortadan kayboluyor.

Barın arkasındaki yaşlı kadın çığlık atan oğluna doğru atılsa da içeride büyük bir panik havası estiği söylenemez, yine de

43 (İt.) Gardiyan. (e.n.)

44 (İt.) Zavallı adam. (e.n.)

45 (İt.) İhtiyar. (e.n.)

46 (İt.) Öyle olsun, pekâlâ. (e.n.)

47 (İt.) Öyle değil mi? (e.n.)

genci yaşlısı herkes avazı çıktığı kadar bağırıyor. Luciano annesini itiyor. Enzo düşmanca bir alayla Bianca'ya bağırıyor: "*Brava, brava! Continua a difenderli i tuoi amici brigatisti? Bisognava punier Luciano, vero? Questo sporco capitalista proprietario di bar. È un vero covo di fascisti, giusto?*"[48] Bianca, yerde yatan Luciano'ya yardıma gidiyor ve Enzo'ya İtalyanca yanıt veriyor: Bu büyük ihtimalle Kızıl Tugayların işi değil, P38 kullanarak *gambizzazione*[49] yapan yüzlerce irili ufaklı aşırı sağ ve sol örgüt var. Luciano annesine sesleniyor: "*Basta, mamma!*"[50] Zavallı kadın ıstırapla uzun bir feryat koparıyor. Bianca, Kızıl Tugaylar Luciano'ya neden saldırsın anlamıyor. O, kanamayı bulaşık beziyle durdurmaya çalışırken, Enzo bu saldırıyı aşırı sağa mı yoksa aşırı sola mı atfedeceğinden emin olamamasının başlı başına küçük bir soruna işaret ettiğini belirtiyor. Birileri polisi aramak gerektiğini söylüyor ama Luciano kararlı bir hırıltıyla reddediyor: *niente polizia.*[51] Bayard yaranın üstüne eğiliyor; kurşun deliği uylukta, hemen dizin üstünde ve kanamaya bakılırsa femoral artere değmemiş. Bianca, Enzo'ya Fransızca yanıt veriyor, böylece Simon aynı zamanda kendisine de hitap edildiğini anlıyor: "Sen de çok iyi biliyorsun ki gerilim stratejisi böyle işliyor. Piazza Fontana olayından beri böyle." Simon neden bahsettiğini soruyor. Enzo ona 69'da, Milano'da, Piazza Fontana'daki bir bankaya yerleştirilen bombanın on beş kişiyi öldürdüğünü anlatıyor. Bianca soruşturma sırasında polisin anarşist bir sendikacıyı pencereden attığını ekliyor. "Anarşistler yaptı dediler ama sonra anlaşıldı ki aşırı sağcılar yapmış, devletle işbirliği içinde aşırı solu suçlamak ve faşist siyasetlerini haklı çıkarmak için bombayı onlar patlatmışlar. Bu *strategia della tensione*'dir.[52] On yıl-

48 (İt.) Bravo, bravo. Hâlâ Kızıl Tugay dostlarını savunuyor musun? Luciano'nun cezalandırılması şarttı değil mi? Pis bir bar sahibi kapitalist. Tam bir faşist ini değil mi? (e.n.)

49 (İt.) Diz kapağından kurşunlamak. (e.n.)

50 (İt.) Anne, yeter. (e.n.)

51 (İt.) Polis yok. (e.n.)

52 (İt.) Gerilim stratejisi. (e.n.)

dır sürüyor. Papa bile suç ortağı." Enzo onaylıyor: "İşte bu doğru. Bir Polonyalı!" Bayard soruyor: "Peki bunun gibi, eee, diz kurşunlama olayları çok sık yaşanıyor mu?" Bianca kanamayı durdurmak için yaralı bacağı kemeriyle sıkarken düşünüyor: "Hayır, çok sayılmaz. Haftada bir bile olmuyordur herhalde."

Luciano ölümün eşiğindeymiş gibi görünmediğinden müşteriler çil yavrusu gibi dağılıp gecenin karanlığına karışıyor; Simon ve Bayard, Drogheria Calzolari'nin yolunu tutuyor, evlerine dönmeye hiç niyeti olmayan Enzo ve Bianca da onlara rehberlik ediyor.

19.42

İki Fransız Bologna bir düşteymişçesine Bologna sokaklarını arşınlıyor; kent bir gölgeler tiyatrosu, kaçamak siluetler gizemli bir koreografiyi sergilercesine tuhaf bir bale yapıyor, öğrenciler sütunların ardında aniden belirip kayboluyor, uyuşturucu bağımlıları ve fahişeler eyvanların altında bekleşiyor, jandarmalar arka planda sessizce koşuşuyor. Simon kafasını kaldırıyor. İki güzelim Ortaçağ kulesi vaktiyle Bizans'ın Ravenna yoluna açılan kapının yanında dikiliyor, ikinci kule Pisa gibi eğik ama ilkinden daha alçak; kesik kule de denen *Torre Mezza* adlı bu kule şu ankinden çok daha yüksek ve korkutucu olan eski haliyle Dante'nin cehenneminin son çukurunda yer alıyor: "Bir bulut geçerken, eğik olduğu yönden *Garisenda*'ya bakan biri, nasıl ters yöne eğilmiş görürse kuleyi..." Kulenin kızıl tuğladan duvarlarını Kızıl Tugaylar'ın yıldızı süslüyor. Uzaklardan polis sirenleri ve partizanların şarkıları duyuluyor. Bir dilenci Bayard'a yaklaşıp sigara istiyor ve ona devrim yapılması gerektiğini söylüyor ama Bayard anlamıyor ve girdiği her sokakta dizi dizi sıralanmış kemerler gözüne hiç bitmeyecekmiş gibi görünse de inatla yoluna devam ediyor. Taş duvarlara ve kirişlere asılmış seçim afişlerini gören Simon, Daidalos ve İkaros İtalyan komünizminin ülkesinde, diye düşünüyor. İtalya'nın her yerinde olduğu

gibi, bu hayaletler kalabalığının arasında şehrin gerçek sakinleri olan kediler de yer alıyor elbette.

Drogheria Calzolari'nin camekânı ışıklı gecede parıldıyor. Profesörler ve öğrenciler içeride *antipasti* atıştırarak şarap içiyor. Sahibi kapatacaklarını söylüyor ama içerinin canlılığı bu bilgiyi yalanlıyor. Enzo ve Bianca bir şişe Manaresi sipariş ediyor.

Sakallının biri matrak bir fıkra anlatıyor, herkes gülüyor, yalnızca eldivenli bir adamla evrak çantası taşıyan bir adam gülmüyor. Enzo, söylenenleri iki Fransıza tercüme ediyor: "Bir *uomo*, gece evine gidiyor, körkütük sarhoş, fakat yolda uzun elbiseli, baş örtülü bir rahibeyle karşılaşıyor. Kadının üstüne atlayıp onu pataklamaya başlıyor. İyi bir dayak çektikten sonra kadını ayağa kaldırıp şöyle diyor: '*Ma*, Batman, daha güçlü olduğunu sanırdım!'" Enzo gülüyor, Simon da. Bayard kararsız kalıyor.

Sakallı adam, gözlüklü bir genç kadınla ve yaşlı olduğu halde öğrenci gibi göründüğü için Bayard'ın anında profesör olduğunu anladığı bir adamla sohbet ediyor. Sakallı, kadehini bitirince tezgâhta duran şişeden kendine yeniden içki dolduruyor ama genç kadının ve profesörün boş kadehlerine dokunmuyor. Bayard şarabın etiketini okuyor: *Villa Antinori*. Garsona bunun iyi bir şarap olup olmadığını soruyor. Garson mükemmel bir Fransızcayla Toskana'da üretilen bir beyaz şarap, hayır, çok da iyi sayılmaz, diye yanıtlıyor. Adı Stefano ve siyaset bilimi öğrenimi görüyor. "Burada herkes öğrencidir ve politiktir!" diyor Bayard'a ve kadeh kaldırarak ekliyor: "*Alla sinistra!*"[53] Bayard onunla kadeh tokuşturup tekrar ediyor: "*Alla sinistra!*" Barın sahibi tedirgin: "*Piano col vino,*[54] *Stefano!*" Stefano gülüp Bayard'a "Ona aldırma, babamdır," diyor.

Eldivenli adam Toni Negri'nin serbest bırakılmasını istiyor ve CIA'in finanse ettiği, aşırı sağın yuvası Gladio'yu suçluyor:

53 (İt.) Sola! (e.n.)

54 (İt.) Şarabı yavaş iç! (e.n.)

"Negri complice delle Brigate Rosse, è altrettanto assurdo che Trotski complice di Stalin!"[55]

Bianca rahatsız oluyor: *"Gli stalinisti stanno a Bologna!"*[56]

Enzo genç bir kadının yanına yaklaşıp ne okuduğunu tahmin etmeye çalışıyor ve ilk denemede biliyor. (Siyaset bilimi.)

Bianca, Simon'a Komünist Parti'nin İtalya'da çok güçlü olduğunu anlatıyor, 500 bin üyesi var ve Fransız Komünist Partisi'nin aksine 44'te elindeki silahları teslim etmedi; o yüzden de ülkede şaşılacak kadar çok sayıda Alman yapımı P38 şu anda dolaşımda. Kızıl Bologna aslında İtalyan Komünist Partisi'nin vitrini gibi biraz, komünist belediye başkanı şu anki hükümetin temsilcisi Amendola için çalışıyor. "Sağ kanat," diyor Bianca küçümseyerek. "Bu tarihsel uzlaşma zırvalığı ondan çıkma." Bayard, Simon'un can kulağıyla dinlediğini görünce kırmızı şarap dolu kadehini ona doğru kaldırıyor: "Ee goşist, sevdin mi bakalım Bologna'yı? Vincennes'daki çöplüğünden daha iyi değil mi?" Bianca gözleri parıldayarak tekrarlıyor: "Vincennes... Deleuze!" Bayard garson Stefano'ya Umberto Eco'yu tanıyıp tanımadığını soruyor.

Tam o sırada sandaletli bir hippi içeri giriyor ve dosdoğru sakallının yanına gidip omzuna vuruyor. Sakallı arkasını dönüyor, hippi pantolonunun önünü gösterişle açıyor ve sakallının üstüne işeyiveriyor. Sakallı dehşet içinde geri çekiliyor, etraftakiler çığlığı basıyor, ortamda bir kargaşa hasıl oluyor, patronun oğlu hippiyi dışarı çıkarıyor. İnsanlar sakallının etrafına toplanırken o feryat ediyor: *"Ma io non parlo mai di politica!"*[57] Hippi dışarı çıkmadan önce ona bağırıyor: *"Appunto!"*[58]

Stefano yeniden tezgâhın arkasına geçip Bayard'a sakallıyı gösteriyor: "İşte Umberto o."

---

55 (İt.) Negri'yi Kızıl Tugaylar'ın suç ortağı saymak Troçki'yi Stalin'in suç ortağı saymak kadar saçma! (e.n.)

56 (İt.) Stalinciler Bologna'da! (e.n.)

57 (İt.) Ama ben hiç siyasetten konuşmam ki! (e.n.)

58 (İt.) Aynen öyle. (e.n.)

Evrak çantalı adam çantasını tezgâhın altında unutup gidiyor ama neyse ki diğer müşteriler arkasından yetişip çantasını veriyorlar. Mahcup olan adam tuhaf bir şekilde özür diliyor, teşekkür ediyor ve gecenin karanlığına karışıyor.

Bayard pantolonunu sembolik olarak silen (çünkü sidik çoktan kumaşa işledi) sakallıya yanaşıp kimliğini çıkarıyor: "Mösyö Eco siz misiniz? Fransız polisi." Eco telaşlanıyor: "Polis mi? *Ma*, hippiyi tutuklamanız lazımdı o halde!" Ardından Drogheria'yı dolduran solcu öğrenci kitlesini düşünerek bu yolu tutmamaya karar veriyor. Bayard ona neden orada olduğunu izah ediyor: Barthes, başına kötü bir şey gelirse, genç bir adamın onunla irtibat kurmasını istemişti ama genç adam son nefesinde Eco'nun adını sayıklayarak öldü. Eco gerçekten şaşırmışa benziyor. "Roland, onu iyi tanırım ama yakın dost değildik. Korkunç bir olay, *ma*, kazaydı değil mi?"

Bayard yine sabrının zorlanacağını anlıyor, bu yüzden kadehindeki içkiyi bitirip bir sigara yakıyor, heyecanlı el kol hareketleriyle *materialismo storico*'dan[59] bahseden eldivenli adama bakıyor, Enzo karşısındaki genç öğrencinin saçlarıyla oynayarak ona kur yapıyor, Simon ve Bianca "arzulanan özerklik"e kadeh kaldırıyor, Bayard konuşmaya başlıyor: "Düşünün. Barthes'ın arkadaşından özellikle sizinle temas kurmasını istemesinin bir sebebi olmalı."

Sonra da Eco'nun soruya yanıt vermeyişini dinliyor: "Roland'ın müthiş göstergebilim dersini hiç unutmam; evrendeki herhangi bir olayı parmakla gösterir ve onun ne anlama geldiğini açıklar. Bir göstergebilimcinin yolda yürürken sıradan insanların olay olarak gördüğü şeylerde anlam bulduğunu söyler dururdu. Giyinme, kadeh tutma ve yürüme biçimimizle bir şeyler anlattığımızı bilirdi... Mesela, siz, anlıyorum ki Cezayir Savaşı'na katılmışsınız ve..."

— Tamam, tamam! Nasıl işlediğini biliyorum, diye homurdanıyor Bayard.

---

59 (İt.) Tarihsel materyalizm. (e.n.)

— Öyle mi? *Bene.*[60] Aynı zamanda edebiyatta sevdiği şey de tek bir anlamla yetinmek zorunda olmamaktı, *ma,* anlamla oynayabilirsiniz. *Capisce?*[61] Dâhice! Bu yüzden Japonya'yı bu kadar çok sevdi; nihayetinde hiçbir kodunu bilmediği bir dünya. Hile yapma imkânı yok ama ideolojik ve siyasi meseleler de yok, yalnızca estetik ve belki antropolojik meseleler var. Hatta antropolojik meseleler dahi olmayabilir. Göndergelerden azade, salt, apaçık yorumlama hazzı. Bana şöyle demişti: 'Her şeyden önce Umberto, göndergeyi öldürmeliyiz!' Ha ha ha ha! *Ma attenzione,*[62] bu gösterilenin var olmadığı anlamına gelmez elbette, *eh*! Gösterilen her şeydir. (Beyaz şarabından koca bir yudum alıyor.) Her şey. Fakat bu da sonsuz sayıda yorumlama olduğu anlamına gelmez. Ancak Kabalistler böyle düşünür! İki akım vardır: Tevrat'ın yeni şeyler üretmek için mümkün olan tüm yollarla sonsuza dek yorumlanabileceğini düşünen Kabalistler ve Aziz Augustinus. Aziz Augustinus, Kitabı Mukaddes metninin bir *foresta infinita di sensi*[63] olduğunu biliyordu; Aziz Hieronymus'un Latince ifadesiyle '*infinita sensuum silva*' – fakat hermenötik açıdan metin ne kadar zorlanırsa zorlansın, bağlamın imkân tanımadığı yorumlamaların elenebilmesi için metnin her zaman yanlışlanabilirlik ilkesine de tabi tutulabilmesi gerekir. Anlıyor musunuz? Bir yorumlamanın geçerli ya da en iyi yorumlama olup olmadığını söylemek imkânsızdır ama metnin bir yorumlamayı kendi bağlamına uygun olmadığı için kabul etmediğini söylemek mümkündür. Yani aklımıza gelen her yorumlamayı yapamayız. *Insomma,*[64] Barthes Augustinusçuydu, Kabalist değil."

Eco monoton konuşmasıyla Bayard'ın ses sahasını işgal etmeye devam ediyor, uğultulu konuşmaların, çınlayan kadehlerin gürültüsü ve raflara dizilmiş şarap şişeleri arasında öğrencilerin

60 (İt.) Peki. (e.n.)
61 (İt.) Anladın mı? (e.n.)
62 (İt.) Ama dikkat! (e.n.)
63 (İt.) Sonsuz bir anlam ormanı. (e.n.)
64 (İt.) Özetle. (e.n.)

genç, esnek ve sağlam bedenleri geleceğe duydukları inancı dışarı akıtırken, Bayard eldivenli adamın bilinmeyen bir konuda dinleyicilerine söylev verişini izliyor. İnsan otuz derece sıcakta neden eldiven takar ki diye düşünüyor.

Eco'nun fıkra anlattığı profesör aksansız bir Fransızcayla araya giriyor: "Sen de biliyorsun ki Umberto, sorun, Barthes'ın Saussurecü anlamda göstergeleri değil simgeleri, hatta daha çok belirtileri incelemesiydi. Belirtileri yorumlamak göstergebilime özgü değildir, HER bilimin görevidir: fiziğin, kimyanın, antropolojinin, coğrafyanın, ekonominin, filolojinin... Barthes bir göstergebilimci değildi Umberto, göstergebilimin ne olduğunu anlamıyordu çünkü göstergenin özgüllüğünü anlamıyordu; bir alıcı tarafından fark edilen tesadüfi bir izden ibaret sayılabilecek belirtiden farklı olarak, gösterge vericinin kendi isteğiyle iletilmelidir. Kabul, hayli kültürlü ve ilham verici biriydi ama tıpkı Picard ve savaştığı diğer kişiler gibi hepi topu eski moda bir eleştirmendi."

— *Ma no*, yanılıyorsun Georges. Belirtilerin yorumlanması HER bilimin alanı değildir, her bilimin göstergebilimsel uğrağıdır, aynı zamanda göstergebilimin özüdür. Roland'ın *Çağdaş Söylenler*'i dahiyane göstergebilimsel çözümlemelerdi çünkü gündelik hayat süreğen bir ileti bombardımanı altındadır; bu mesajlar her zaman doğrudan bir kasıt ortaya koymaz, ama ideolojik ereklilikleri sebebiyle gerçek olan şeylerin açıkça görünür "doğallığını" taşıyormuş izlenimi yaratırlar.

— Ah, gerçekten mi? Nihayetinde ancak genel bir epistemoloji sayılabilecek bir şeyi neden göstergebilim olarak adlandırmakta ısrar ediyorsun, anlamıyorum.

— *Ma*, aynen öyle. Göstergebilim bilimin ne yaptığını ortaya koyan araçlar sunar, bilimin yaptığı da her şeyden önce dünyayı anlamlı olayların oluşturduğu bir bütün olarak görmeyi öğrenmektir.

— O halde lafı dolandırmadan göstergebilimin tüm bilimlerin anası olduğunu da söyleyebilirsin!

Umberto kollarını iki yana açıyor, avuçları açık ve sakallarından bir gülümseme yayılıyor: "*Ecco!*"

Tıpası açılan şişelerden pop, pop, pop sesleri yayılıyor. Simon nazikçe Bianca'nın sigarasını yakıyor. Enzo genç öğrenciyi öpmeye çalışıyor, öğrenci gülerek yüzünü kaçırıyor. Stefano herkesin kadehini dolduruyor.

Bayard, eldivenli adamın kadehini bitirmeden sokağa çıktığını görüyor. Dükkânın düzenlenişinden müşterilere ayrılmış bir tuvalet olmadığı sonucuna varıyor çünkü iki ucu kapalı bir tezgâh arkaya geçişi engelliyor. Demek ki eldivenli adam hippi gibi yapmak istemeyip işemek için dışarı çıktı. Bayard'ın birkaç saniye içinde karar vermesi gerekiyor. Tezgâhtan bir kahve kaşığı kapıp adamın peşinden dışarıya çıkıyor.

Eldivenli adam çok da uzağa gitmemiş, bu semt karanlık dar sokaklardan yana epey zengin. Adam duvara dönmüş işerken Bayard onu saçlarından yakalayıp kendisine çeviriyor ve yere yapıştırıp yüzüne doğru haykırıyor: "İşemek için de mi eldiven takıyorsun? Ellerini kirletmek mi istemiyorsun?" Adamın ortalama bir cüssesi var ama karşılık vermeye ya da bağırmaya güç bulamayacak kadar afallıyor, korkulu gözlerle Bayard'a bakmakla yetiniyor. Bayard diziyle adamın göğsüne bastırarak onu hareketsiz hale getirip ellerini tutuyor. Sol elindeki deri eldivende yumuşak bir şey hissediyor, eldiveni çıkarıyor ve biri serçe biri de yüzük parmağı olmak üzere iki parmağın eksik olduğunu görüyor.

— Sen de mi odun kesmeyi seviyorsun, ha?

Kafasını ıslak kaldırım taşlarına bastırıyor.

— Toplantı nerede?

Eldivenli adam anlamsız gurultular çıkarıyor, Bayard uyguladığı baskıyı azaltıyor ve adamın şöyle dediğini duyuyor: "*Non lo so! Non lo so!*"[65]

Belki de kenti kuşatan şiddet havasından zehirlenen Bayard, çok da sabır gösterecekmiş gibi görünmüyor. Ceketinin cebinden

65 (İt.) Bilmiyorum! Bilmiyorum! (e.n.)

küçük kahve kaşığını çıkarıp adamın gözünün dibine bastırıyor; adam dehşete düşmüş bir kuş gibi yaygarayı basıyor. Bayard Simon'un bağırarak kendisine doğru koştuğunu duyuyor: "Jacques! Jacques! Ne yapıyorsun?" Simon, Bayard'ı omuzlarından yakalıyor ama Bayard onu durduracak kadar güçlü. "Jacques! Hay sıçayım! Hasta mısın nesin?"

Aynasız, kaşığı adamın göz çukuruna bastırıyor.

Sorusunu tekrar etmiyor.

Şaşırtma etkisinden faydalanarak mümkün olduğunca hızlı bir şekilde mümkün olduğunca yoğun bir sıkıntı ve umutsuzluk hissi yaratmak istiyor. Amacı sonuç almak, tıpkı Cezayir'deki gibi. Eldivenli adam daha bir dakika önce hoş ve sakin bir gece geçireceğini düşünüyordu ama şimdi bir anda ortaya çıkan bir Fransız gözünü çıkarmaya çalışıyor, o da bu sırada adamın üstünü başını çiş içinde bırakıyor.

Bayard dehşete kapılan adamın gözünü ve canını kurtarmak için her şeyi yapmaya hazır olduğunu hissedince nihayet sorusunu belirginleştirmeye razı oluyor.

"Logos Club, seni bok kafalı! Nerede?" Parmakları kesik adam mırıldanıyor: "*Archiginnasio! Archiginnasio!*" Bayard anlamıyor. "Ne arşisi?" Arkasında, Simon'dan çıkmayan bir ses işitiyor: "Palazzo dell'Archiginnasio, eski üniversitenin yeri, Piazza Maggiore'nin arkası. *Il Terribilia*[66] lakabıyla da bilinen Antonio Morandi inşa etmiş, *perché*..."[67]

Bayard arkasını dönmeden Eco'nın sesini tanıyor. Eco soruyor: "*Ma, perché,* bu *pover'uomo*'ya[68] işkence ediyorsunuz?"

Bayard açıklıyor: "Bu akşam Logos Club'ın bir toplantısı var, burada, Bologna'da." Eldivenli adamın ağzından boğuk bir ıslık çıkıyor.

Simon soruyor: "Peki nereden biliyorsun bunu?"

"Teşkilatımıza bilgi ulaştı."

---

66 (İt.) Korkunç. (e.n.)

67 (İt.) Çünkü. (e.n.)

68 (İt.) Ne diye zavallı adama. (e.n.)

"*Teşkilatımız* mı? Genel istihbarat'ı mı kastediyorsun?"

Simon, Drogheria'da kalan Bianca'yı düşünüyor ve Fransız gizli servisinde çalışmadığını herkese bildirmek istiyor ama gittikçe büyüyen kimlik bunalımını bir de söze dökme sıkıntısına girmemek için susuyor. Bologna'ya yalnızca Eco'yu sorgulamak için gelmediklerini de anlıyor. Ayrıca Eco'nun Logos Club'ın ne olduğunu sormadığını da fark ediyor, bu yüzden ona sormaya karar veriyor: "Logos Club hakkında ne biliyorsunuz Mösyö Eco?"

Eco sakalını sıvazlıyor, boğazını temizliyor, sigara yakıyor.

"Atina kenti üç taşıyıcı ayak üzerine inşa edilmişti: gymnasium, tiyatro ve retorik okulu. Gösteriyle kafayı bozmuş toplumumuzda üç meslekten insana ünlü payesi kazandıran bu üç ayağın kalıntıları hâlâ mevcut: sporcular, oyuncular (ya da şarkıcılar; antik tiyatro bu ikisi arasında ayrım yapmıyordu) ve politikacılar. Bu üç kategoriden üçüncüsü bugüne dek hep baskın olmuştur (Ronald Reagan'la birlikte kategorilerin üst üste binebildiği görüldüyse bile) çünkü üçüncü kategori en güçlü silahta ustalık kazanmayı gerektirir; bu silah dildir.

"Antikçağdan günümüze dek politikanın temeli dil ustalığı oldu, fiziksel güç ve askeri üstünlük yasalarına tabiymiş gibi görünen feodal dönemde bile. Machiavelli *Prens*'te yönetimin güçle değil korkuyla sağlandığını açıklar ve bu ikisi aynı şey değildir: Korku güce dair kurulan söylemin ürünüdür. *Allora,*[69] sözün hâkimi kimse korku ve sevgiyi teşvik etme kabiliyeti sayesinde dünyanın hâkimi de odur, *eh*!

"Bu teorik proto-Makyavelist varsayımdan hareketle, ayrıca Hıristiyanlığın artan etkisine karşı koymak amacıyla da, heretiklerden oluşan bir tarikat MS 3. yüzyılda *Logi Consilium*'u[70] kurdu.

"Ardından *Logi Consilium* tüm İtalya'ya, sonrasında Fransa'ya yayıldı ve on sekizinci yüzyılda, Devrim sırasında, Fransa'da Logos Club adını aldı.

---

69 (İt.) Dolayısıyla. (e.n.)

70 (Lat.) Söz Divanı. (e.n.)

"Çok katmanlı gizli bir topluluk olarak gelişen bu teşkilat piramitimsi bir yapıya sahip: *Protagoras Magnus* diye birinin başkanlığında, zümreye liderlik etmekle görevlendirilen ve sofistler olarak adlandırılan on şef retorik kabiliyetlerini geliştiriyor, bu kabiliyetler de öncelikli olarak politik amaçlarına hizmet ediyor. Bazı papaların zamanında örgüte başkanlık ettiğinden şüphe ediliyor: VI. Clement ve II. Pius. Shakespeare'in, Las Casas'ın, Roberto Bellarmino'nun (Galileo'nun yargılanmasından sorumlu engizisyoncu, *sapete?*[71]) La Boétie'nin, Castiglione'nin, Bossuet'nin, Retz Kardinali'nin, İsveç Kraliçesi Kristina'nın, Casanova'nın, Diderot'nun, Beaumarchais'nin, de Sade'ın, Danton'un, Talleyrand'ın, Baudelaire'in, Zola'nın, Rasputin'in, Jaurès'in, Mussolini'nin, Gandhi'nin, Churchill'in ve Malaparte'nin de Logos Club'ın üyeleri olduğu söyleniyor."

Simon bu listede yalnızca politikacıların olmadığını fark ediyor.

Eco açıklıyor: "Aslında Logos Club'da iki büyük akım vardır: Başlı başına hitabet karşılaşmasının kendisini zevkli bulan *immanentiste*'ler yani içkinciler ile retoriği amaçlarına ulaşmak için araç olarak gören *fonctionnaliste*'ler yani işlevselciler. İşlevciler de kendi içinde iki alt akıma ayrılıyor: Makyavelistler ve Cicerocular. Resmi olarak Makyavelistler inandırmaya, Cicerocular daha ziyade ikna etmeye çalışır, yani Cicerocuların daha ahlaki gerekçeleri vardır ama aslında aralarındaki ayrım muğlaktır çünkü her ikisinde de amaç iktidarı ya ele geçirmek ya da elde tutmaktır, dolayısıyla..."

Bayard soruyor: "Peki ya siz hangisisiniz?"

Eco: "Ben mi? Ben İtalyanım, *allora*..."

Simon: "Tıpkı Machiavelli gibi. Aynı zamanda da Cicero gibi."

Eco gülüyor: "*Si, vero.*[72] Her neyse, ben daha ziyade içkinciyim sanırım."

---

71 (İt.) Bildiniz mi? (e.n.)

72 (İt.) Evet, doğru. (e.n.)

Bayard eldivenli adama parolayı soruyor. Biraz olsun korkusundan sıyrılan adam itiraz ediyor: "*Ma*, gizli!"

Gürültüyü duyup ne olduğuna bakmaya gelen Enzo, Bianca, Stefano ve dükkândaki müşterilerin yarısı Bayard'ın arkasında. Hepsi de Umberto Eco'nun kısa dersini dinledi.

Simon soruyor: "Önemli bir toplantı mı?" Eldivenli adam bu akşam seviyenin epey yükseleceğini çünkü bir sofistin, hatta belki Büyük Protagoras'ın toplantıya katılacağına dair bir söylenti olduğunu söylüyor. Bayard, Eco'dan onlara eşlik etmesini istiyor ama Eco reddediyor: "Bu toplantıları bilirim. Gençken ben de Logos Club'daydım! Sahneye bile çıktım ve gördüğünüz gibi parmağımı da kaybetmedim!" Elini gururla gösteriyor. Eldivenli adam acıyla yüzünü buruşturmaktan kendini alamıyor. "Fakat araştırmalarımdan vakit kalmamaya başlayınca, ben de toplantılara katılmayı bıraktım. Ulaştığım seviyeyi de uzun zaman önce kaybettim. Bugünün müsabakalarının nasıl olduğunu görmek isterdim, *ma* yarın Milano'ya dönüyorum, trenim on birde kalkıyor ve *Quattrocento*[73] dönemi bas-rölyeflerinin *ekphrasis*'i üzerine yapacağım konuşmanın hazırlığını bitirmem gerekiyor."

Bayard onu zorlayabilecek durumda değil ama tehditkârlığını mümkün olduğunca hafif tutmaya çalıştığı bir tonla şöyle diyor: "Yine de size sormamız gereken sorular var, Mösyö Eco. Dilin yedinci işlevi hakkında."

Eco, Bayard'a bakıyor. Simon'a, Bianca'ya, eldivenli adama, Enzo'ya ve yeni arkadaşına, Stefano'ya ve sonradan dışarı çıkan babasına, Fransız meslektaşına ve dar sokağa yığılmış müşterilerin oluşturduğu küçük kalabalığa bakıyor.

"*Va bene*.[74] Yarın saat onda, garda bulun beni. İkinci sınıf bekleme salonunda."

---

73 (İt.) On beşinci yüzyıl. (e.n.)

74 (İt.) Tamam. (e.n.)

Ardından domates ve ton balığı konservesi almak için dükkâna dönüyor ve nihayet küçük plastik torbası ve profesör çantasıyla gecenin karanlığına karışıyor.

Simon: "Çevirmene ihtiyacımız olacak."

Bayard: "Parmak perisi yapar o işi."

Simon: "Çok da iyi görünmüyor. Korkarım pek başarılı olamayabilir."

Bayard: "Peki o zaman, kız arkadaşını getir."

Enzo: "Ben de gelmek istiyorum!"

Drogheria'nın müşterileri: "Biz de gelmek istiyoruz!"

Hâlâ yerde yatan eldivenli adam sakatlanmış elini sallıyor: "*Ma*, bu özel bir gece! Herkesi içeri sokamam."

Bayard ona bir tokat atıyor. "Olur mu ama, senin gibi bir komüniste hiç yakışıyor mu! Haydi, yola çıkıyoruz!"

Sıcak Bologna gecesinde küçük bir topluluk eski üniversiteye doğru yürümeye koyuluyor. Uzaktan bakıldığında kafile bir Fellini filmini anımsatıyor gibi ama *La Dolce Vita*'yı mı yoksa *La Strada*'yı mı, söylemek güç.

00.07

Archiginnasio'nun girişinin önünde toplaşan küçük bir kalabalık var, fedai de dünyadaki bütün fedailer gibi görünüyor ama gözlüğü Gucci, saati Prada, takımı Versace, kravatıysa Armani marka.

Etrafı Simon ve Bayard tarafından sarılan eldivenli adam fedaiyle konuşuyor. Şöyle diyor: "*Siamo qui per il Logos Club. Il codice è* fifty cents."[75]

Fedai şüpheyle kaç kişi olduklarını soruyor: "*Quanto siete?*"[76]

Eldivenli adam arkasını dönüp sayıyor: "*Ehm... Dodici.*"[77]

Fedai sırıtmasını bastırmaya çalışarak bunu kabul etmesinin imkânsız olduğunu söylüyor.

---

75 (İt.) Logos Kulüp'e geldik. Parola *fifty cents.* (e.n.)

76 (İt.) Kaç kişi? (e.n.)

77 (İt.) Eee... On iki. (e.n.)

Enzo öne çıkıp şöyle diyor: *"Ascolta amico, alcuni di noi sono venuti da lontano per la riunione di stasera. Alcuni di noi sono venuti dalla Francia, capisci?"*[78]

Fedai put gibi duruyor. Kulübün bir Fransız şubesi olabileceği argümanıyla hiç ilgilenmemiş gibi görünüyor.

"Rischi di provocare un incidente diplomatico. Tra di noi ci sono persone di rango elevato."[79]

Fedai topluluğa bir göz atıyor ve bir avuç sefilden başka bir şey görmediğini söylüyor. *"Basta!"*[80] diyor.

Enzo ısrar ediyor: *"Sei cattolico?"*[81] Fedai gözlüklerini çıkarıyor. *"Dovresti sapere che l'abito non fa il monaco. Che diresti tu di qualcuno che per ignoranza chiudesse la sua porta al Messia? Como lo giudicheresti?"*[82]

Fedai somurtuyor, Enzo onun kararsızlığını görüyor, adam uzun süre düşünüp taşınıyor, Büyük Protagoras'ın tebdili kıyafet geleceği söylentisini hatırlıyor, nihayet on iki kişiyi gösteriyor: *"Va bene. Voi dodici, venite."*[83]

Topluluk saraya girip hanedanlık armalarıyla süslenmiş taş merdivenleri tırmanıyor. Eldivenli adam onları Teatro Anatomico'ya götürüyor. Simon ona neden *fifty cents* dediğini soruyor. Eldivenli adam ona Latincede Logos Club'ın baş harflerinin 50 ve 100 anlamına geldiğini, böylece şifreyi akılda tutmanın da kolay olduğunu anlatıyor.

Bütünüyle ahşaptan yapılma muazzam bir salona giriyorlar; salon dairesel bir amfitiyatro biçiminde tasarlanmış, ünlü anatomicilerin ve doktorların ahşap heykelleriyle süslenmiş,

78 (İt.) Bakın dostum, bu akşamki toplantı için çok uzaklardan gelenler var aramızda. Fransa'dan gelenler var, anlıyor musunuz? (e.n.)

79 (İt.) Diplomatik bir sıkıntı çıkarma riskini göze alıyorsunuz. Aramızda yüksek rütbeli kişiler var. (e.n.)

80 (İt.) Yeter! (e.n.)

81 (İt.) Siz Katolik misiniz? (e.n.)

82 (İt.) Görünüşe aldanmamak gerektiğini bilirsiniz. Cahilin biri Mesih'e kapısını kapatsa onun hakkında ne düşünürdünüz? (e.n.)

83 (İt.) Tamam, on iki kişi. Geçin. (e.n.)

ortasında da eskiden kadavraların kesilip incelendiği beyaz mermerli bir teşrih masası var. Salonun arkasında yine ahşaptan yapılmış iki ekorşe heykel kabarık elbiseli bir kadın heykelini taşıyan kaideyi destekliyor; Bayard kadın heykelinin tıbbın alegorisi olduğunu tahmin ediyor ama gözleri bağlı olsaydı pekâlâ adaletin temsili de olabilirdi.

Sıralar çoktan dolmuş bile, jüri toplantıya başkanlık etmek üzere ekorşe heykellerin altına yerleşmiş, izleyiciler içeri girmeye devam ederken bir uğultu duyuluyor. Bianca heyecanla Simon'un kolunu çekiştiriyor: "Baksana! Bu Antonioni! *L'Avventura*'yı izledin mi? *Magnifico* bir film! Monica Vitti'yle gelmiş! *Che bella*! [84]Şuraya baksana, jürideki adam, tam ortadaki! "Bifo"; Bologna'da çok dinlenen bağımsız radyo Radio Alice'in başında. Üç yıl önce içsavaşı onun programları tetikledi; bize Deleuze'ü, Guattari'yi, Foucault'yu tanıttı. Şuraya bak! Paolo Fabbri ve Omar Calabrese, Eco'nun meslektaşları; onlar da göstergebilimci ve çok ünlüler. Şuradaki de Verdiglione! O da bir göstergebilimci ama aynı zamanda psikanalist. Bak, bu da Romano Prodi, eski sanayi bakanı, tam bir *ditchi*[85] tabii, burada ne işi var ki? Tarihsel uzlaşmaya inanıyor, *quel buffone*?"[86]

Bayard, "Şuraya bak," diyor Simon'a. Luciano'yu gösteriyor, yaşlı annesiyle birlikte basamaklarda oturuyor, çenesini koltuk değneklerinden birine yaslamış sigara içiyor. Salonun diğer köşesinde de onu vuran fularlı üç genç duruyor. Hepsi de hiçbir şey olmamış gibi davranıyor. Fularlı çete pek tedirgin görünmüyor. Amma tuhaf ülke, diye düşünüyor Bayard.

Vakit gece yarısını geçiyor. Oturum açılıyor, salonda bir ses yankılanıyor, 77 Bologna'sının fitilini ateşleyen, Radio Alice'ten Bifo söz alıyor, Machiavelli'nin *Prens*'in sonunda yer verdiği bir Petrarca *canzone*'sini aktarıyor: "*Vertú contra furore / prenderà*

84 (İt.) Ne güzel! (e.n.)

85 (İt.) Hıristiyan Demokrat Parti'nin kısaltması DC'nin telaffuzu. (e.n.)

86 (İt.) Ne aptal. (e.n.)

l'arme, et fia 'l combatter corto : / ché l'antico valore / ne gli italici cor' non è ancor morto."

Erdem öfkeye karşı
Silaha sarılacak ve çarpışma kısa olacak,
Çünkü eski değerler
Ölmedi daha İtalyanların yüreklerinde.[87]

Bianca'nın gözleri hüzünle parlıyor. Eldivenli adam, yumruklarını kalçalarına dayamış, göğsünü şişiriyor. Enzo kolunu Drogheria'da tanıştığı genç kadının beline sarıyor. Stefano şevkle ıslık çalıyor. Yuvarlak amfitiyatroda yurtsever bir marşın ezgileri dolanıyor. Bayard kimi aradığını bilmeden karanlık köşelerde birileri var mı diye bakınıyor. Simon, Drogheria'daki evrak çantalı adamın izleyicilerin arasında olduğunu fark etmiyor çünkü Bianca'nın bakır gibi parlayan cildine ve dekoltesinde titreşen göğsüne dalmış durumda.

Bifo ilk konuyu okuyor; Bianca, Gramsci'den alıntılanan bu ifadeyi onlara tercüme ediyor:

"Kriz tam da eskinin ölmekte olduğu ve yeninin doğamadığı durumdur."

Simon bu cümleyi düşünüyor. Bayard umursamadan salonu dikkatle tarıyor. Koltuk değnekli Luciano'yu ve annesini gözetliyor. Antonioni ve Monica Vitti'yi gözetliyor. Bir köşede gizlenen Sollers ile BHL'yi görmüyor. Simon sorguluyor: "Tam da" ne? Zihni çıkarım yapıyor: Krizdeyiz. Ablukadayız. Giscard'lar dünyayı yönetiyor. Enzo öğrencisini dudağından öpüyor. Ne yapmalı?

İki aday bir arenanın ortasındaymış gibi teşrih masasının iki ucunda, izleyicilerden alçakta, ayakta duruyor. Ayakta durmaları herkese hitap edebilmek için kendi etraflarında dönmelerini kolaylaştırıyor.

Anatomi dersi amfisinin dört yanını sarmış ahşaplar arasında mermer masa doğaüstü bir beyazlıkla parlıyor.

---

87 *Niccolò Machiavelli, Prens*, çev. Rekin Teksoy, Oğlak Yayınları, 1999, s. 194.

Genellikle profesöre ayrılan kürsünün (kiliselerdeki gibi gerçek bir vaaz kürsüsü) ardındaki ekorşe heykeller, Bifo'nun arkasında, hayali bir kapının muhafızlarıymış gibi nöbet tutuyor.

İlk yarışmacı (Puglia şivesiyle konuşan, gömleğinin önü açık, kocaman gümüş tokalı bir kemer takmış genç adam) gösteriye başlıyor.

Egemen sınıf *consentement*'i kaybettiyse bu onun artık *dirigeante* değil yalnızca *dominante* olduğu ve sadece *coercition* gücünün hamili olduğu anlamına gelir.[88] Bu da tam olarak, kalabalık kitlelerin geleneksel ideolojilerle bağını koparması, daha önce inandıklarına bugün artık inanmamaları demektir...

Bifo gözleriyle salonu tarıyor. Bakışları Bianca'nın üzerinde bir anlığına duraksıyor.

Gramsci'nin *çok çeşitli hastalıklı belirtiler* olarak nitelendirdiği olayların filizlenmesini teşvik eden de işte bu ara dönemdir.

Bayard, Bianca'yı seyreden Bifo'yu izliyor. Sollers karanlıkta BHL'ye Bayard'ı gösteriyor. BHL kimliğini gizlemek için siyah gömlek giymiş.

Genç yarışmacı hafifçe dönerek yüksek sesle salona hitap ediyor. Gramsci'nin ima ettiği hastalığın ne olduğunu çok iyi biliyoruz, öyle değil mi? Bugün de aynı şeyin tehdidi altındayız. Bir anlığına duraklıyor. Sonra bağırıyor: "*Fascismo!*"[89]

Sözcüğü telaffuz etmeden önce duraklayıp izleyicilerin onu zihinlerinde canlandırmasını sağlayarak adeta düşüncesini izleyicilere telepati yoluyla aktarıyor, ima etmenin gücünden faydalanarak bir tür kolektif zihinsel birlik yaratıyor. Faşizm düşüncesi tüm salona sessiz bir dalga gibi yayılıyor. Genç yarışmacı temel hedeflerinden en az birine ulaştı: Söylevin konusunu belirledi. Üstüne üstlük meseleyi mümkün olduğunca yoğun bir şekilde dramatize etti: Faşizm tehlikesi, hâlâ doğurgan olan rahim vs.

---

88 (Fr.) *consentement*: rıza, *dirigeante*: yönetici, *dominante*: egemen, *coercition*: baskı. (e.n.)

89 (İt.) Faşizm. (e.n.)

Evrak çantalı adam çantasını dizlerinin üstünde sıkıca tutuyor.

Sollers'in fildişi sigara ağızlığındaki sigarası karanlıkta parıldıyor.

Bununla birlikte bugünle Gramsci'nin dönemi arasında bir fark var. Bugün artık faşizm tehdidi altında yaşamıyoruz. Faşizm çoktan devletin merkezine yerleşti bile. Larvalar misali kaynıyor. Faşizm artık devletin krize girmesi ve hâkim sınıfın kitlelerin kontrolünü yitirmesinin korkunç sonucu değil. Yaptırım olmaktan da çıktı, ilerici güçlerin ilerleyişini engellemede yönetici sınıfın sinsi yardımcısı, uzantısı haline geldi. Artık açıktan desteklenen bir faşizm değil kendini gizleyen utangaç, müphem bir faşizm var; askerin değil, kurnaz politikacıların faşizmi; gençlerin partisi değil, yaşlıların faşizmi; hiçbir şey değişmesin diye her şeyin değişmesini isteyen ve İtalya'yı ölümcül bir kozaya hapseden ırkçı patronların ve onların hizmetinde çalışan ne idüğü belirsiz yaşlı haydutların faşizmi. Bugünün faşizmi yemek masasında can sıkıcı şakalar yapan kuzenimiz gibi ama biz buna rağmen onu aile yemeklerine davet etmeye devam ediyoruz. Faşizm artık Mussolini değil, P2 Mason locası.

İzleyicilerin sıralarından yuhalamalar yükseliyor. Puglialı gencin yapması gereken tek şey toparlayıp sözlerini noktalamak: Larva halinde kendini dayatamasa da devlet yapısında hiçbir değişime mahal vermemek için devlet aygıtının tüm kademelerine gereğince yerleşmiş (Puglialı genç tarihsel uzlaşmacılık üzerine fikrini söylemekten ihtiyatla kaçınıyor); faşizm artık sonu gelmeyen bir krizin tepesine çökmüş tehdidi temsil etmiyor, bizatihi krizin devam etmesinin koşulu haline gelmiş durumda. İtalya'yı yıllardır batağına çeken kriz, faşizm devletin kökünden kazınıncaya dek çözülmeyecek. Bunun için de diyor yumruğunu havaya kaldırarak: "*La lotta continua!*"[90]

Alkışlar.

---

90 (İt.) Mücadele devam ediyor! (e.n.)

Rakibi *Negrici* düşünceyi ikna edici bir şekilde savunarak, kriz artık sistemin işlevsizliği ya da tükenmişliğinden ileri gelen geçici ya da dönemsel bir sorun değildir, mutasyona uğramış, çokbiçimli bir kapitalizmin zorunlu motorudur çünkü kapitalizmin yeni pazarlar bulup işgücünü baskı altında tutarak ilerleyişine devam etmekten başka çaresi yoktur, diyecek, kanıt olarak da Thatcher'ın seçilmesini ve Reagan'ın yaklaşan şeçim zaferini gösterecek, buna rağmen ikiye bir oyla yenilecek. Seyircilerin fikri iki yarışmacının da nitelikli performanslar sergilediği ve diyalektikçi derecelerini (yedi seviyenin dördüncüsü) hak ettiklerini ortaya koydukları yönünde olacak. Ne var ki faşizm aleyhine konuşmanın genç Puglialıya avantaj kazandırdığı da yadsınamayacak.

İkinci yarışmada da durum farklı değil, konu: "*Cattolicesimo e marxismo.*"[91] (Büyük bir İtalyan klasiği.)

İlk yarışmacı Assisili Aziz Francesco'dan, dilenci tarikatlarından, Pasolini'nin *Matta'ya Göre İncil* filminden, işçi-rahiplerden, Güney Amerika'daki özgürleşme teolojisinden, İsa'nın tüccarları tapınaktan kovmasından bahsediyor ve Mesih'i ilk gerçek Marksist-Leninist olarak niteleyerek konuşmasını tamamlıyor.

Salon coşuyor. Bianca var gücüyle alkışlıyor. Fularlı çete bir cigaralık yakıyor. Stefano ne olur ne olmaz diye yanında getirdiği şişeyi açıyor.

İkinci yarışmacı kitlelerin afyonunu, Franco'yu ve İspanyol İç Savaşı'nı, Papa XII. Pius ile Hitler'i, Vatikan ile Mafya arasındaki gizli anlaşmayı, engizisyonu, Karşı-Devrim'i, emperyalist savaşın mükemmel bir örneği olan Haçlı Seferleri'ni; Jan Hus, Bruno ve Galileo'nun davalarını istediği kadar anlatabilir. Ama durum ümitsiz. Salon coşkulu, herkes ayağa kalkıyor ve konuyla hiç alakası olmadığı halde "Çav Bella" şarkısını söylemeye başlıyor. İlk yarışmacı seyircinin bastırmasıyla yarışmayı sıfıra karşı üç oyla kazanıyor, jürideki Bifo'nun ikna olup olmadığını merak ediyorum. Bianca şarkıyı ciğerleri yırtılırcasına söylüyor.

91 (İt.) Katoliklik ve Marksizm. (e.n.)

Simon şarkı söyleyen Bianca'yı izliyor, ışık saçan yüzünün yumuşak ve hareketli çizgilerinden büyüleniyor. (Bianca'nın Claudia Cardinale'ye benzediğini düşünüyor.) Enzo ile öğrenci şarkıyı söylüyor. Luciano ile annesi şarkıyı söylüyor. Antonioni ile Monica Vitti şarkıyı söylüyor. Sollers şarkıyı söylüyor. Bayard ile BHL sözleri anlamaya çalışıyor.

Bir sonraki yarışmada genç bir kadınla ihtiyar bir adam karşı karşıya, soru da futbol ve sınıf mücadelesiyle ilgili. Bianca tüm ülkenin "*Totonero*" skandalıyla çalkalandığını Simon'a açıklıyor: Juventus, Lazio, Perugia ve hatta Bologna takımından oyuncuların da dahil olduğu bir şike hikâyesi.

Burada da beklenenin aksine yarışmayı kazanan genç kadın oluyor: Futbolcuların da diğer emekçiler gibi proleter olduğunu, kulüp patronlarının onların emeğini çaldığını savunuyor.

Bianca şike skandalının ardından milli takımın genç forveti Paolo Rossi'nin üç yıl men cezası aldığını, sonuç olarak da İspanya'daki Dünya Kupası'nda oynayamayacağını Simon'a anlatıyor. Şansına küssün, diyor Bianca, Napoli'ye gitmeyi kabul etmemişti. Simon nedenini soruyor. Bianca iç çekiyor. Napoli epey yoksul, büyük kulüplerle rekabet edemez. Hiçbir büyük oyuncu Napoli'ye gitmez.

Ne tuhaf ülke, diye düşünüyor Simon.

Gece ilerliyor, parmak müsabakasının vakti geliyor. Salondaki heykellerin –Galenos, Hippokrates, İtalyan anatomistleri, ekorşeler ve oturan kadın– sessizliği, canlı kalabalığın coşkusuyla tezat oluşturuyor. Sigaralar yakılıyor, içkiler içiliyor, sohbet ediliyor, piknik yapılıyor.

Bifo yarışmacıları çağırıyor. Bir diyalektikçi bir peripatetiste meydan okuyor.

Bir adam teşrih masasının ucunda yerini alıyor. Antonioni bu. Simon, başına zarif desenleri olan şile bezinden bir fular dolamış Monica Vitti'yi gözlemliyor, kadın büyük yönetmene sevgi dolu gözlerle bakıyor.

Yönetmenin tam karşısında Luciano'nun annesi sert ve ciddi görünmesine neden olan dimdik duruşu ve muntazam topuzuyla basamakları iniyor.

Simon ve Bayard birbirlerine bakıyorlar. Enzo ve Bianca'ya bakınca onların da şaşırdıklarını görüyorlar.

Bifo konuyu ilan ediyor: "*Gli intellettuali e il potere.*" Aydınlar ve iktidar.

Başlama hakkı seviyesi daha düşük olan yarışmacıda, o da diyalektikçi.

Konunun tartışılabilmesi için ilk yarışmacı onu sorunsallaştıracak. Bu konunun nasıl sorunsallaşacağı az çok belli: Aydınlar iktidarın hasmı mı yoksa müttefiki mi? İkisinden birini seçmek yeterli. Aydınları savunacak mı yoksa suçlayacak mı? Antonioni hem kendisinin hem de salonu dolduran izleyicilerin ait olduğu sınıfı eleştirmeye karar veriyor. İktidarın yardakçıları aydınlar. *Così sia.*[92]

Aydınlar: hegemonyanın üretilmesine katkıda bulunan üstyapıların memurları. O halde yine Gramsci'den: Bütün insanlar aydındır, doğru, ama herkes aydının toplumsal işlevini yerine getirmez, yani kitlelerin kendiliğinden rızası için çalışmaz. "Organik" aydın da "geleneksel" aydın da her zaman "ekonomik-korporatif" bir mantığa bağlıdır. Organik aydın da geleneksel aydın da her zaman bir iktidarın hizmetindedir; dün, bugün, yarın ve daima.

Gramsci'ye göre nedir aydının kurtuluşu? Partiyle bir olmak. Antonioni alaycı bir kahkaha patlatıyor. Ama Komünist Parti öyle çürümüş durumda ki! Bugün kime kurtuluş vadedebilir? *Compromesso storico, sto cazzo!*[93] Uzlaşmalar tavize sebep olur.

Düzeni altüst edecek aydın mı? *Ma fammi il piacere!*[94] Başka birinin filminden bir alıntı yapıyor: "Romalı tarihçi Suetonius'un

92 (İt.) Öyle olsun. (e.n.)

93 (İt.) Tarihsel uzlaşmaymış, yok canım! (e.n.)

94 (İt.) Hadi oradan! (e.n.)

Caesar'lara yaptıklarını düşünün! Bir şeyleri ifşa etme hırsıyla yola çıkıyorsun, sonunda suç ortağına dönüşüyorsun."

Teatral bir selamlama.

Uzayan alkışlar.

Yaşlı kadın sözü alıyor.

"*Io so.*"[95]

O da bir alıntıyla giriş yapıyor ama tercihi Pasolini. Alıntı Pasolini'nin 1974'te *Corriere della sera*'da yayımlanan efsanevi "J'accuse" yazısından:

"1969'da, Milano'da yapılan katliamın sorumlularının isimlerini biliyorum. 1974'teki Brescia ve Bologna katliamlarının sorumlularının isimlerini biliyorum. CIA'yle, Yunan albaylarla ve mafyayla birlikte antikomünist bir haçlı seferi başlatan ve ardından antifaşistlermiş gibi davranan önemli kişilerin isimlerini biliyorum. İki ayin arasında talimat verip yaşlı generalleri, genç neofaşistleri ve adi suçluları kendi himayelerine alanların isimlerini biliyorum. Komik ve sıkıcı tiplerin arkasındaki ağırbaşlı ve önemli kişilerin isimlerini biliyorum. Kiralık katil ve tetikçi olmayı kabul eden trajik genç insanların arkasındaki ağırbaşlı ve önemli kişilerin isimlerini biliyorum. Bütün bu isimleri biliyorum, bütün bu olayları biliyorum; kurumlara yapılan saldırılardan ve katliamlardan onlar sorumlular."

Yaşlı kadın homurdanıyor, titrek sesi Archiginnasio'yu çınlatıyor:

"Biliyorum. Fakat kanıtım yok. Tek bir ipucum bile yok. Biliyorum çünkü ben tüm olan bitenleri var gücüyle takip etmeye, konu hakkında yazılmış her şeyi okumaya, bilinmeyen ve sessizce omuz silkilen her şeyi düşünmeye çalışan bir aydınım, bir yazarım; farklı olaylar arasında ilişki kuran, istikrarlı bir siyasi durumun darmadağın, bölük pörçük parçalarını bir araya getiren, keyfiliğin, deliliğin ve esrarın hüküm sürdüğü yere mantığı geri getiren kişiyim."

---

95 (İt.) Biliyorum. (e.n.)

Bunu yazmasının üstünden bir sene geçmemişti ki Pasolini ölü bulundu, Ostia sahilinde dövülerek öldürülmüştü.

Gramsci hapiste öldü. Negri tutuklandı. Dünya değişiyor çünkü aydınlar ile iktidardakiler savaşıyor. İktidar neredeyse her seferinde kazanıyor, aydınlar da iktidarın karşısına dikilmelerinin bedelini canlarıyla ya da özgürlükleriyle ödüyor ve düşüyorlar ama her zaman değil: Bir aydın iktidarı yendiğinde, ölümünden sonra bile olsa, dünya değişir. İnsan sessizlerin sesi olduğunda aydın namını hak eder.

Fiziksel bütünlüğü tehlikeye giren Antonioni, kadının lafını tamamlamasına izin vermiyor. "Sözcülüğe son verilmeli" diyen Foucault'dan alıntı yapıyor: Sözcüler başkaları için değil başkaları yerine konuşur.

Yaşlı kadın hemen karşılık veriyor ve Foucault'ya *senza coglioni*[96] muamelesi yapıyor: Üç yıl önce tüm ülke aile katliamı olayıyla sarsıldığında, Foucault, tam da Pierre Rivière'in ailesini katletmesi üzerine yazdığı kitabı yeni yayımlanmışken burada, İtalya'da tartışmalara müdahil olmayı reddetmedi mi? Tam da uzmanlık alanıyla ilişkili bir meseleye müdahil olmayan bir aydın ne işe yarar?

Sollers ve BHL gölgelerin içinde sırıtıyor, gerçi BHL bu arada Sollers'in uzmanlık alanının ne olabileceğini de merak ediyor.

Antonioni karşılık olarak bu tutumun kibirliliğini herkesten çok Foucault'nun açığa çıkardığını, bu aydın türünün (yine Foucault'dan alıntı yaparak) "önemsiz çekişmelere bir nebze ciddiyet kazandırdığını" söylüyor. Foucault kendini aydın değil, araştırmacı olarak tanımlıyor. Polemik yaratan kışkırtmalara değil uzun soluklu araştırma süreçlerine dahil oluyor. Şöyle söylüyor: "Aydınlar ideolojik mücadelelere girerek kendilerine gerçekte sahip olduklarından daha fazla önem atfetmeyi ummazlar mı?"

Yaşlı kadının soluğu kesiliyor, tane tane konuşuyor: Nitelikli olduğu ve meslek edindiği höristik çalışmaları hakkıyla yürüten

96 (İt.) Omurgasız. (e.n.)

her aydın iktidara hizmet etse de onun aleyhine çalışır, çünkü Lenin'in de dediği gibi (teatral bir şekilde kendi etrafında dönüp izleyicilerine bakıyor) "Hakikat her zaman devrimcidir": "*La verità è sempre rivoluzionaria!*"

Machiavelli'yi ele alalım. *Prens*'i Lorenzo de' Medici için yazdı, saray dalkavukluğunun son raddesi. Buna karşın siyasi alaycılığın zirvesi olarak değerlendirilen bu kitap tam bir Marksist manifestodur: "Çünkü halkın gayesi soylularınkinden daha dürüsttür, soylular ezmek isterken halk ezilmemek ister," der. Machiavelli aslında *Prens*'i Floransa Dükü için yazmadı, zira kitap yayımlanıp her yere dağıtıldı. Machiavelli *Prens*'i yayımlayarak, salt iktidarın kullanımına sunulup geri kalanlardan saklı tutulacak gerçekleri ifşa eder: düzeni altüst etmeye yönelik, devrimci bir eylem. Prensin sırlarını halka teslim eder. Gizemlerle sarmalanmış politik pragmatizm, düzmece ilahi ve ahlaki gerekçelerinden sıyrılır. İnsanın özgürleşmesine yönelik mühim bir hareket, tüm kutsallıktan arındırma hareketleri gibi. İfşa etme, izah etme, açığa çıkarma arzusuyla aydın, kutsalla mücadele eder. Böyle bakınca aydın her zaman özgürleştiren kişidir.

Antonioni klasiklere hâkim, hiç altta kalmıyor: Machiavelli proleteryayı o kadar az tanıyordu ki koşullarını, ihtiyaçlarını, özlemlerini tasavvur bile etmekten âcizdi. Şunu *da* yazdı: "İnsanların büyük bir bölümü mülk ve onurları ellerinden alınmadıkça hoşnut yaşarlar." Yaldızlı kafesinde, insanlığın ezici çoğunluğunun zaten mülk ve onurdan yoksun yaşadığını (hâlâ da öyle) dolayısıyla bunların ellerinden alınamayacağını tahayyül etmekten âcizdi...

Yaşlı kadın gerçek aydının güzelliğinin de bu olduğunu söylüyor: Devrimci olmak için devrimci olmak istemesine gerek yok. İnsanlara hizmet etmek için onları sevmesine ve hatta tanımasına gerek yok. O kendiliğinden, ister istemez komünist.

Antonioni küçümseyerek kadına, bunu Heidegger'e açıklaması gerekeceğini söylüyor.

Yaşlı kadın da ona Malaparte'yi yeniden okumasının iyi olacağını söylüyor.

Antonioni *cattivo maestro* yani "kötü efendi" kavramından bahsediyor.

Yaşlı kadın *maestro*'nun kötü sıfatıyla nitelenmesine ihtiyaç duyuluyorsa, onun esasen iyi bir şey olduğunu söylüyor.

Bu yarışta kazanan belli olmayacak gibi göründüğünden Bifo ıslık çalarak yarışmanın sonunu getiriyor.

İki rakip birbirine dik dik bakıyor; yüzleri kaskatı, çeneleri gergin, ter içindeler ama yaşlı kadının topuzu sımsıkı duruyor.

İzleyiciler kararsızlıkla ikiye bölünmüş durumda.

Bifo'nun yanındaki iki jüri üyesi oy veriyor: Biri Antonioni'ye, diğeri Luciano'nun annesine.

Seyirciler Bifo'nun kararını bekliyor. Bianca elini Simon'un eline bastırıyor. Sollers'in hafiften ağzı sulanıyor.

Bifo yaşlı kadına oy veriyor.

Monica Vitti'nin beti benzi atıyor.

Sollers gülüyor.

Antonioni korku emaresi göstermiyor.

Elini teşrih masasına koyuyor. Bifo'nun jüri üyesi arkadaşlarından biri, hayli zayıf, uzun boylu bir adam elinde mavi bıçaklı küçük bir baltayla ayağa kalkıyor.

Balta Antonioni'nin parmağına indiğinde ayrılan kemiğin sesinin yankısı, mermere çarpan baltanın sesine ve yönetmenin çığlığına karışıyor.

Monica Vitti şile bezi eşarbıyla Antonioni'nin elini sarmaya geldiğinde jüri üyesi küçük parmağı saygıyla alıp oyuncuya takdim ediyor.

Bifo yüksek sesle "*Onore agli arringatori!*"[97] diyor. Salondakiler hep bir ağızdan tekrarlıyor: Yarışmacıların şerefine!

Luciano'nun annesi oğlunun yanına dönüp oturuyor.

Tıpkı bir filmin sonunda, ışıklar henüz açılmamışken, görüntüler hâlâ gözlerimizin önünde dans ederken, gerçek dünyaya bir

97 (İt.) Hatiplerin şerefine! (e.n.)

düşten uyanırcasına ağır ağır geri döndüğümüz gibi, ilk izleyici grubunun uyuşuk bacaklarını esneterek ayağa kalkıp salondan çıkması da birkaç dakika alıyor.

Anatomi dersi amfisi ağır ağır boşalıyor, Bifo ve diğer jüri üyeleri not kâğıtlarını karton dosyalara yerleştirip törensel bir havayla yerlerinden ayrılıyor. Logos Club oturumu dağılıp gecenin karanlığına karşıyor.

Bayard eldivenli adama Bifo'nun Büyük Protagoras olup olmadığını soruyor. Eldivenli adam kafasını bir çocuk gibi sallayarak hayır diyor. Bifo tribunus (altıncı seviye); sofist (yedinci, yani en yüksek seviye) değil. Eldivenli adam da 60'larda sofist olduğu söylenen Bifo'nun Büyük Protagoras olduğunu sanmıştı.

Sollers ve BHL dikkat çekmeden sıvışıyor. Bayard onların çıktığını görmüyor çünkü kapıda biriken kalabalığın içinde evrak çantalı adamın arkasına gizleniyorlar. Bayard'ın karar vermesi lazım. Antonioni'yi takip etmeye karar veriyor. Arkasına dönüp herkesin içinde Simon'a yüksek sesle bildiriyor: "Yarın saat onda, istasyonda, geç kalma!"

03.22

Salon neredeyse boşalmış. Drogheria tayfası gitmiş. Simon ne olur ne olmaz diye en son çıkmak istiyor. Eldivenli adamın salondan çıkışını izliyor. Enzo ve genç öğrencinin birlikte çıkışını izliyor. Bianca'nın yerinden kıpırdamadığını memnuniyetle fark ediyor. Kendisini beklediğini bile düşünebilir. Salonda son kalanlar onlar. Ayağa kalkıp kapıya doğru ağır ağır yürüyorlar. Fakat tam çıkacakları an duruyorlar. Galenos, Hippokrates ve diğerleri onlara bakıyor. Ekorşe heykeller kesinlikle hareketsiz. Arzu, alkol, evden uzakta olmanın sarhoşluğu ve Fransızların yabancı ülkelere seyahat ettiklerinde çok sık karşılaştıkları sıcak karşılama gibi etkenler, utangaç Simon'a Paris'te olsaydı kendinde bulamayacağını bildiği bir cesaret (ne ki fazlasıyla utangaç bir cesaret!) veriyor.

Simon, Bianca'nın elini tutuyor.

Yoksa tam tersi mi?

Bianca Simon'un elini tutuyor ve birlikte merdivenlerden sahneye iniyorlar. Bianca kendi etrafında dönüyor; heykeller hayaletsi bir slayt gösterisi yapan *hareket-imgeler* misali gözlerinin önünde süzülüyor.

Simon tam o anda hayatın bir rol yapma oyunu olduğunu ve payımıza düşen rolü elimizden geldiğince iyi oynamanın bize kaldığını mı anlıyor yoksa Deleuze'ün ruhu ansızın onun o kaymak ciltli, kısa tırnaklı genç, esnek ve narin bedenine hayat mı üflüyor?

Ellerini Bianca'nın omuzlarına koyuyor ve dekolteli bluzunu sıyırıyor. Apansız gelen bir ilhamla, kendi kendine konuşur gibi kulağına fısıldıyor: "Bu kadında sarmalanmış manzarayı arzuluyorum, bilmediğim ama sezdiğim bir manzara bu ve onu açmadıkça mutlu olamam..."

Bianca zevkten ürperiyor. Simon daha önce hiç hissetmediği bir kudretle ona fısıldıyor: "Hadi öbekleşme oluşturalım."

Bianca ona dudaklarını uzatıyor.

Simon Bianca'yı hafifçe eğip teşrih masasına yatırıyor. Bianca eteğini çıkarıyor, bacaklarını açıyor ve "Makine gibi sik beni," diyor. Simon, memeleri bluzundan dışarı dökülen kadının öbekleşmesine karışmaya başlıyor. Simon'un dil-makinesi yuvasını bulmuş bir jeton gibi Bianca'nın içine süzülüyor, Bianca'nın ağzı da birden fazla işlev görüyor, körük gibi solurken çıkardığı ritmik ve güçlü nefesi tamamlayan "*Si! Si!*" sesleri Simon'un penisine pompalanan kanda yankılanıyor. Bianca inliyor, Simon sertleşiyor, Simon Bianca'yı yalıyor, Bianca memelerine dokunuyor, ekorşe heykeller sertleşiyor; Galenos cübbesinin, Hippokrates de togasının altından mastürbasyon yapmaya başlıyor. "*Si! Si!*" Bianca, Simon'un demirhaneden yeni çıkmış demir gibi sert ve sıcak penisini yakalayıp ağız-makinesiyle birleştiriyor. Simon kendi kendine öylesine mırıldanır gibi Artaud'dan alıntı yapıyor: "Vücut derinin altında çok ısınmış bir fabrikadır." Bianca

fabrikası *cinsel-oluş*'unu kendiliğinden kayganlaştırıyor. İniltileri birbirine karışıp boş anatomi amfisinde yankılanıyor.

Salon tamamıyla boş sayılmaz: Eldivenli adam iki gence bakmak için geri dönmüş. Simon onu fark ediyor, amfitiyatronun basamaklarının bir köşesine sinmiş. Bianca da Simon'a oral seks yaptığı sırada eldivenli adamı fark ediyor. Eldivenli adam Bianca'nın karanlık gözlerinin Simon'u emerken bile kendisine baktığını görüyor.

Bologna gecesi nihayet serinlemeye başlıyor. Antonioni vakur ama sersemlemiş halde; Bayard Antonioni'nin hareket etmeye karar vermesini beklerken bir sigara yakıyor. Soruşturmanın bu aşamasında Logos Club'ın zararsız bir kaçıklar yuvası mı yoksa Giscard, Bulgarlar ve Japonlarla ilişkili, Barthes'ın ve jigolonun ölümünde parmağı olan daha tehlikeli bir yapı mı olduğundan emin değil. Kilise çanı dört defa çalıyor. Antonioni önden Monica Vitti de onun arkasından yürümeye koyuluyor, Bayard ikiliyi takip ediyor. Sıra sıra dizilmiş şık mağazalarla dolu pasajlardan geçiyorlar.

Teşrih masasının üstünde yay gibi kıvrılmış Bianca, basamaklarda gizlenen eldivenli adamın da duyabileceği kadar yüksek sesle Simon'a fısıldıyor: "*Scopami come una macchina.*"[98] Simon onun üstüne uzanıyor, penisini vulvasının girişine yerleştiriyor ve vulvanın süreğen bir sıvı akışı ürettiğini zevkle tespit ediyor; nihayet içeri girdiğinde kendini serbest akış halinde saf bir sıvı gibi hissediyor, haz dolu Napolilinin kavisli bedeninde dur durak bilmeksizin akıp gidiyor.

Antonioni Via Farini'yi geçip yedi kiliseli Santo Stefano Bazilikası'nın (bitmek bilmez Ortaçağ döneminde inşa edilmişti) dışındaki bir sınır taşına oturuyor. Sağlam eliyle sakatlanmış elini tutuyor, kafasını eğse de ilerideki kemerlerin altından onu gözetleyen Bayard adamın ağladığını anlayabiliyor. Monica Vitti Antonioni'ye doğru yürüyüp arkasında duruyor. Antonioni'nin

98 (İt.) Makine gibi sik beni! (e.n.)

tam arkasında dikilen Monica'yı fark ettiğini gösteren hiçbir emare yok ama Antonioni kadının varlığının farkında, Bayard da onun farkında olduğunun farkında. Monica Vitti elini kaldırıyor ama eli tereddütle hareketsizleşip adamın kafasının hemen üstünde, hak edilmemiş, narin bir hale gibi asılı kalıyor. Bayard sütunun ardında bir sigara yakıyor. Antonioni burnunu çekiyor. Monica Vitti taştan bir düşü andırıyor.

Bianca sımsıkı yapıştığı Simon'un bedeninin ağırlığı altında gitgide hareketleniyor, Simon'un penisi içinde pistonlu bir motor gibi gidip gelirken sarsılarak bağırıyor: "*La mia macchina miracolante!*"[99] Eldivenli adam gizlendiği yerde, bir lokomotifin vahşi bir atla melezlendiği sanrısına kapılıyor. Anatomi amfisi onların kavuşmasıyla, *arzulama makineleri*nin gerçekten de çalışırken sürekli bozulduğuna, bozulmaksızın çalışamadığına tanıklık eden boğuk ve aralıklı hırıltılarla dolup taşıyor. "Üretim her zaman için ürüne yamalanmakta, makinenin parçaları ise yakıtı teşkil etmektedir."[100]

Bayard'ın bir sigara daha yakacak zamanı var, hatta sonra bir tane daha yakabilir. Monica Vitti resmen hıçkırıklara boğulan Antonioni'nin başına elini koyuyor. Belli belirsiz bir şefkatle saçlarını okşuyor. Antonioni ağladıkça ağlıyor, kendini durduramıyor. Monica Vitti güzel gri gözleriyle yönetmenin ensesine eğiliyor fakat Bayard yüzündeki ifadeyi göremeyecek kadar uzakta. Yine de gözlerini kısarak karanlıkta görüşünü netleştirmeye çalışıyor ama tam beklediği şefkati görebildiğini düşündüğünde Monica bakışlarını kaçırıp gözlerini bazilikanın heybetli taşlarına çeviriyor. Belki aklı çoktan başka bir yerdedir. Uzaktan bir kedi miyavlaması duyuluyor. Bayard yatma zamanının geldiğine karar veriyor.

---

99 (İt.) Benim mucizevi makinem! (e.n.)

100 Gilles Deleuze ve Felix Guattari, *Anti-Ödipus: Kapitalizm ve Şizofreni*, çev. Fahrettin Ege, Hakan Erdoğan, Mustafa Yiğitalp, BS Yayınları, 2014 (2. Baskı), s. 53.

Teşrih masasında Bianca artık Simon'un üstünde demirden bir at gibi dörtnala koşuyor; mermer tablaya yapışmış genç adamın tüm kasları İtalyan kadının darbelerini derinleştirmek için geriliyor. "Tek bir üretim tarzı mevcuttur, gerçeğin üretimi."[101] Simon'un üzerinde yükselip alçalan Bianca'nın hareketleri gitgide hızlanıp sertleşiyor, sonunda etki ânına ulaşan iki arzulama makinesi zincirlerinden boşanıp müthiş bir patlamayla organsız bir bedene dönüşüyor: "Arzulama-makineleri, arzu ekonomisinin temel ekonomik kategorisi olduğu için bir organsız bedeni bütünüyle kendileri üretirler, eyleyiciler ile kendi parçaları arasında ... bir ayrıma gitmezler."[102] Deleuze'ün bu sözleri zihninden geçerken genç adamın bedeni zangırdıyor, Bianca yıldırım gibi parlayıp üzerine yığılıyor, bitkin halde uzanırlarken terleri birbirine karışıyor.

Artçı kasılmalarla sarsılan bedenler gevşiyor.

"Fantezi asla bireysel değildir... grup fantezisidir."[103]

Eldivenli adam hâlâ orada. O da bitkin ama onunkisi tatlı bir yorgunluk değil. Olmayan parmakları sızlıyor.

"Şizofren, kapitalizmin sınırına sıkı sıkıya tutunur: onun gelişmiş eğilimi, onun artı-ürünü, onun proletaryası ve onu imha edecek melektir."[104]

Bianca cigaralık sararken Simon'a Deleuzecü *schizo*'yu anlatıyor. Dışarıda günün ilk kuş sesleri duyuluyor. Gün ağarıncaya dek sohbet ediyorlar. "Hayır, kitleler aldatılmadılar; belirli bir aşamada, belirli koşullar altında onlar faşizmi arzuladılar..."[105] Eldivenli adam nihayet koltukların arasındaki basamaklarda uyuyakalıyor.

---

101 A.g.e., s. 55.

102 A.g.e., s. 54-55.

103 A.g.e., s. 52.

104 A.g.e., s. 59.

105 A.g.e., s. 51.

08.42

İki genç nihayet ahşap dostlarını bırakıp Piazza Maggiore'nin çoktan ısınmış havasına çıkıyor. Şeytani yunusları ve müstehcen sirenleriyle Neptün Çeşmesi'nin etrafından dolanıyorlar. Simon yorgunluk, içki, zevk ve cigaradan sersemlemiş halde. Daha geleli yirmi dört saat bile olmamışken yolculuğundan hiç de hoşnutsuz değil. Bianca gara kadar ona eşlik ediyor. Birlikte şehir merkezinin büyük anacaddesi Via dell'Independenza'ya yürüyor, uyku mahmurluğunu atamamış dükkânları geçiyorlar. Köpekler çöpleri eşeliyor. İnsanlar ellerinde valizlerle çıkıyor: Tatilin ilk günündeler, herkes tren garına gidiyor.

Herkes tren garına gidiyor. Saat dokuz. 2 Ağustos 1980'deyiz. Temmuz tatilcileri dönüyor. Ağustos tatilcileri yola çıkmaya hazırlanıyor.

Bianca bir cigara sarıyor. Simon gömleğini değiştirmesi gerektiğini düşünüyor. Bir Armani mağazasının önünde durup alacağı gömleği masraf olarak yazdırıp yazdıramayacağını düşünüyor.

Uzun caddenin sonunda kocaman Porta Galliera binası duruyor; bir yarısı Bizans yapısı görünümünde, diğer yarısı Ortaçağ kemeri. Simon nedenini pek de bilmeksizin bu kemerin altından geçmek istiyor ve henüz gardaki buluşmaya vakit olduğundan Bianca'yı bir parkın dibindeki taş basamaklara doğru sürüklüyor; merdivenin duvarına gömülü tuhaf bir çeşmenin önünde duruyorlar ve atını zapt etmeye çalışan çıplak bir kadın, bir ahtapot ve tanıyamadıkları başka deniz canlılarını içeren heykeli hayranlıkla seyrederek cigarayı döndürüyorlar. Simon kafasının hafif iyi olduğunu hissediyor. Stendhal'ı düşünerek heykele gülümsüyor, bu da onu Barthes'a götürüyor: "Sevilen bir şeyden söz ederken her zaman başarısızlığa uğrarız..."[106]

Bologna garı şortlu tatilciler ve zırıldayan çocuklarla dolu. Simon kendini Bianca'nın rehberliğine bırakıyor, Bianca onu Eco

106 Roland Barthes, *Dilin Çalışma Sesi*, çev. Ayşe Ece, Necmettin Kâmil Sevil, Elif Gökteke, YKY, 2013, s. 324.

(çoktan gelmiş) ve Bayard'la buluşacakları bekleme salonuna götürüyor. Bayard birlikte giriş yaptıkları ama Simon'un geceyi geçirmediği otelden Simon'un küçük valizini de yanında getirmiş. Simon küçük kardeşinin arkasından koşan bir çocuğun toslamasıyla dengesini yitiriyor. Eco'nun Bayard'a şöyle dediğini işitiyor: "Kırmızı Başlıklı Kız'ın, Yalta Konferansı'nın gerçekleştiği ya da Reagan'ın Carter'ın yerine geçeceği bir evreni tahayyül edemeyecek durumda olduğunu söylemekle aynı kapıya çıkar bu."

Bayard'ın ona attığı bakışlara ve bu bakışların bir yardım çağrısı olduğunu çözmesine rağmen Simon büyük akademisyenin sözünü kesmeye cesaret edemiyor; etrafına bakınıyor ve kalabalığın içinde ailesiyle birlikte Enzo'yu gördüğünü sanıyor. Eco, Bayard'la konuşuyor: "Kısacası kurtların konuşmadığı olası bir dünya fikrini değerlendiren Kırmızı Başlıklı Kız için 'fiili' dünya onun kendi dünyasıdır, yani kurtların konuştuğu dünyadır." Simon cigaranın etkisine yorduğu, hafifçe yoğunlaşan bir kaygı hissediyor. Stefano'nun yanında genç bir kadınla platformlara doğru uzaklaştığını gördüğünü sanıyor. "*İlahi Komedya*'da anlatılan olayları Ortaçağ ansiklopedilerine göre 'inanılır' sayabilir ya da kendi gerçekliğimize göre efsanevi kabul edebiliriz." Simon, Eco'nun sözcüklerinin kafasının içinde vızıldadığını hissediyor. Luciano'yla annesini türlü çeşit yiyecekle doldurulmuş koca bir çanta taşırken gördüğünü sanıyor. Kendinden emin olmak için Bianca'nın yanında olup olmadığını kontrol ediyor. Bavyera tarzı Tirol şapkası takan, aşırı sarışın, boynunda kocaman bir fotoğraf makinesi taşıyan, deri şortlu ve uzun çoraplı bir Alman turistin Bianca'nın arkasından geçtiğini görür gibi oluyor. Garın çatısı altında yankılanan İtalyanca seslerin arasında Simon, Eco'nun Fransızca cümlelerini ayırt etmeye çalışıyor: "Öte yandan, tarihsel bir roman okurken Roncibalde adında bir Fransa kralıyla karşılaşırsak, bu bilginin tarih ansiklopedisinin referans dünyasıyla mukayese edilmesi ortada bir terslik olduğunu gösterir ve ortak ilgimiz olan bu romana ilişkin kanımızı

değiştirmemiz gerekeceğini haber verir: Kuşkusuz elimizdeki tarihsel bir roman değil fantastik bir romandır."

Simon en nihayetinde iki adamı selamlamaya karar verdiğinde, belki İtalyan göstergebilimciyi kandırabileceğini düşünüyor ama heykelin önünde dikilirken kendisinin de fark ettiği gibi, *kafasının hafif iyi* olduğunu Bayard'ın hemen anladığını görüyor.

Eco konuşmanın en başından beri oradaymış gibi Simon'a hitap ediyor: "Bir roman okurken romanda olanların gerçek hayatta olup bitenlerden çok daha 'sahici' olduğunu fark etmek ne anlama gelir?" Simon düşünüyor, bir romanda olsalar Bayard dudağını ısırır ya da omuz silkerdi.

Sonra Eco nihayetinde susuyor ve kısa bir süre boyunca kimse sessizliği bozmuyor.

Simon, Bayard'ın dudağını ısırdığını gördüğünü sanıyor.

Eldivenli adamın arkasından geçtiğini gördüğünü sanıyor.

"Dilin yedinci işlevi hakkında ne biliyorsunuz?" Hülyalara dalmış Simon soruyu soranın Bayard değil Eco olduğunu hemen anlayamıyor. Bayard ona dönüyor. Simon hâlâ Bianca'nın elini tuttuğunu fark ediyor. Eco hafif şehvetli bir edayla genç kıza bakıyor. (Her şey hafif görünüyor.) Simon toparlanmaya çalışıyor: "Barthes'la birlikte başka üç kişinin daha dilin yedinci işleviyle alakalı bir belge yüzünden öldürüldüğüne inanmak için sebeplerimiz var." Simon kendi sesini duyuyorsa da konuşan Bayard'mış gibi hissediyor.

Eco, uğruna insanların öldürüldüğü kayıp belgenin hikâyesini ilgiyle dinliyor. Bir adamın elinde bir gül buketiyle geçip gittiğini görüyor. Zihni bir saniyeliğine dağılıyor, bir anlığına gözlerinin önüne zehirlenmiş bir keşişin görüntüsü geliyor.

Simon, kalabalığın ortasında önceki geceki evrak çantalı adamı gördüğünü sanıyor. Adam bekleme salonunda oturuyor ve çantasını bankın altına ittiriyor. Çanta patlayacak kadar dolu görünüyor.

Saat 10.

Simon, Jakobson'un teorisine göre dilin yalnızca altı işlevi olduğunu hatırlatarak Eco'ya hakaret etmek istemiyor; Eco zaten bunu mükemmelen biliyor ama ona göre bu tam olarak doğru sayılmaz.

Simon, Jakobson'un "büyü ya da efsun işlevi"nden bahsettiği bir denemeden söz ediyor ama Jakobson'un onu sınıflandırmaya dahil edecek kadar ciddiye almadığını da Eco'ya anımsatıyor.

Eco "büyü" işlevinin tam anlamıyla var olduğunu iddia etmiyor ama Jakobson'un düşüncesini izleyen çalışmalarda bu fikrin etkisini taşıyan şeyler bulunabileceğini söylüyor.

Örneğin Britanyalı filozof Austin dilin "edimsel işlevi" ismini verdiği başka bir işlevini daha kuramsallaştırdı ki o da şu formülle özetlenebilir: "Söylemek yapmaktır."

Bu işlev bazı ifadelerin sırf telaffuz edilmesiyle telaffuz edilen şeyin yapılabilmesine (Eco "gerçekleştirilmesine" diyor) dayanıyor. Mesela nikah memuru "Sizi karı koca ilan ediyorum" dediğinde; derebeyi "Seni şövalye ilan ediyorum" dediğinde; hâkim, "Sizi mahkûm ediyorum" dediğinde; meclis başkanı, "Meclis oturumunu açıyorum" dediğinde ya da sadece birisi birine "Söz veriyorum" dediğinde tüm bu söylenenlerin gerçekleşmesini sağlayan şey her birinin telaffuz edilmesidir.

Büyü formülü yani Jakobson'un "büyü işlevi" de bir bakıma bu ilkeye dayanıyor.

Duvardaki saat 10.02'yi gösteriyor.

Bayard konuşmayı yönlendirmeyi Simon'a bırakıyor.

Simon, Austin'in teorilerini biliyor ama bunlarda insanları öldürmeye değecek hiçbir şey göremiyor.

Eco, Austin'in teorisinin saydığı bu birkaç hususla sınırlı olmadığını, çok daha karmaşık dilbilimsel durumları da kapsadığını söylüyor: Bir ifade bir şeyleri belirtme amacının yanısıra belirli bir eylemi harekete geçirme amacı da taşıdığında (bu eylem ifadenin telaffuzuyla gerçekleşmiş ya da gerçekleşmemiş olabilir) ortaya çıkan durumları örneğin. Mesela birinin size, "İçerisi

sıcak" demesi havayla ilgili basit bir gözlem de olabilir ama genellikle sizden pencereyi açmanızın beklendiğini anlarsınız. Aynı şekilde size, "Saatiniz var mı?" diye sorulduğunda, evet ya da hayır diye yanıtlamanız değil, saati söylemeniz beklenir.

Austin'e göre, konuşmak bir *düzsöz edimi*dir çünkü bir şeyleri *söylemeyi* içerir ama aynı zamanda bir *edimsöz* ya da *etkisöz edimi* de olabilir, ki bunlar salt söz değiş tokuşunu aşar çünkü bir şey *yaparlar*, yani bir eylem üretirler. Dilin kullanımı bir şeylerin belirtilmesini, ama aynı zamanda bir şeylerin edimselleştirilmesini, yani İngilizce söylenişiyle *perform* edilmesini de (Eco, İtalyan aksanıyla *perform* diyor) sağlar.

Bayard, Eco'nun nereye varmak istediğini anlayamıyor, Simon da çok iyi anlamış sayılmaz.

Evrak çantalı adam gitmiş ama Simon evrak çantasını koltuğun altında gördüğünü sanıyor. (Fakat çanta o kadar büyük müydü?) Simon, adamın çantayı yine unuttuğunu, bazı insanların gerçekten de çok dalgın olduğunu düşünüyor. Kalabalıkta gözleriyle adamı arıyor ama bulamıyor.

Duvar saati 10.05'i gösteriyor.

Eco açıklamalarını sürdürüyor: "Bir an için edimsel işlevin söz konusu durumlarla sınırlı olmadığını hayal edelim. Dilin bir işlevinin çok daha kapsamlı bir biçimde herkesi, her durumda her şeyi yapmaya ikna edebildiğini hayal edelim."

10.06

"Böylesi bir işlevin bilgisi ve mahareti kimdeyse, o kişi adeta dünyanın hâkimi olacaktır. Gücünün hiçbir sınırı olmaz. Tüm seçimleri kazanabilir, halkları ayaklandırabilir, devrimler başlatabilir, tüm kadınları baştan çıkarabilir, akla hayale gelebilecek her şeyin satışını yapabilir, imparatorluklar kurabilir, tüm dünyaya kazık atabilir, koşullar ne olursa olsun istediği her şeyi elde edebilir."

10.07

Bayard ve Simon anlamaya başlıyor.

Bianca, "Büyük Protagoras'ı tahtından edip Logos Club'ın başına geçebilir," diyor.

Eco, içtenlikle onaylıyor: "*Eh, penso di si.*"[107]

Simon soruyor: "Ama Jakobson dilin bu işlevinden bahsetmediğine göre..."

Eco: "Belki de bahsetmiştir, *in fin dei conti*,[108] kim bilir? Belki de bu işlevi ayrıntılı bir şekilde açıkladığı *Genel Dilbilim Denemeleri*'nin yayımlanmamış bir nüshası mevcuttur."

10.08

Bayard yüksek sesle düşünüyor: "Barthes da bir şekilde bu belgeyi ele geçirdi."

Simon: "Belgeyi çalmak için de biri onu öldürdü mü?"

Bayard: "Hayır, sırf o yüzden değil. Onu kullanmasını engellemek için de."

Eco: "Şayet yedinci işlev mevcutsa ve bu bir çeşit edimsel ya da etkisel işlevse, herkes tarafından bilinirse gücünü büyük ölçüde kaybeder. Manipülatif bir mekanizmanın bilinmesi illa bizi ona karşı korumak zorunda değil (reklamlardan, iletişimden biliyorsunuz bunu: çoğu kişi bunların hangi yöntemlerle işlediğini biliyor) ama yine de mekanizmanın gücünü azaltır..."

Bayard: "Belgeyi çalan da onu sırf kendisinin kullanabilmesini istiyor."

Bianca: "En azından hırsızın Antonioni olmadığı kesin."

Simon koltuğun altında duran siyah çantaya beş dakikadır bakıp durduğunu fark ediyor. Çantayı çok büyük buluyor, sanki hacmi üçe katlanmış gibi, tartsan kırk kilo gelirmiş gibi. Yahut hâlâ kafası kıyak.

Eco: "Şayet biri yedinci işlevi kendine mal etmek istiyorsa belgenin başka nüshasının olmadığından emin olmalı."

---

107 (İt.) Eh, sanırım öyle. (e.n.)

108 (İt.) En nihayetinde. (e.n.)

Bayard: "Bir nüshası Barthes'taydı..."

Simon: "Hamed de yürüyen bir nüshaydı, onu içinde saklıyordu." Çantanın yaldızlı tokasının bir göz olduğu hissine kapılıyor, mezarda Kabil'e bakan göz gibi durmadan kendisine bakıyor sanki.

Eco: "Fakat hırsızın kendine bir nüsha çıkarıp onu bir yerlere saklamış olması da muhtemel."

Bianca: "Böylesine önemli bir belgeyse onu kaybetme riskini göze alamaz..."

Simon: "Bir nüsha daha çıkarıp onu birine emanet etme riskini de göze almak zorunda..." Çantadan ince bir duman çıktığını görüyormuş gibi geliyor.

Eco: "Dostlarım, sizden ayrılmak zorundayım! Trenim beş dakikaya kalkıyor."

Bayard saate bakıyor. 10:12. "Treniniz saat 11'de sanıyordum."

"Evet, ama bir öncekine binmeye karar verdim. Böylece Milano'ya daha erken varacağım!"

Bayard soruyor: "Şu Austin'i nerede bulabiliriz?"

Eco: "O öldü. *Ma*; edimsel, edimsöz ve etkisöz meselelerine çalışmaya devam eden bir öğrencisi var... Amerikalı, dil uzmanı bir filozof, adı John Searle."

Bayard: "Nerede bulabiliriz bu John Searle'ü?"

Eco: "*Ma*... Amerika'da!"

10.14. Büyük göstergebilimci trene binmek için ayrılıyor.

Bayard trenlerin kalkış saatlerini gösteren panoya bakıyor.

10.17. Umberto Eco'nun treni Bologna garından ayrılıyor. Bayard bir sigara yakıyor.

10.18. Bayard, Simon'a 11'deki Milano trenine bineceklerini, oradan da Paris'e uçmaları gerektiğini söylüyor. Simon ile Bianca vedalaşıyor. Bayard biletleri almaya gidiyor.

10.19. Simon ile Bianca bekleme salonundaki kalabalığın ortasında birbirlerine aşkla sarılıyor. Öpüşmeleri uzun sürüyor, Simon da çoğu oğlanın yaptığı gibi, Bianca'yı öptüğü süre boyunca

gözlerini açık tutuyor. Bir kadın sesi Ancona-Basel treninin gara girdiğini anons ediyor.

10.21. Bianca'yla öpüşürken Simon'un gözüne sarışın bir genç kadın takılıyor. Genç kadın on metre kadar ileride. Arkasını dönüp Simon'a gülümsüyor. Simon irkiliyor.

Bu Anastasia.

Simon otun hiç kuşkusuz çok etkili olduğunu düşünüyor. Çok yorgun ama hayır, bu yüz, bu gülümseme, bu saçlar Anastasia'nın. Salpêtrière'deki hemşire burada, Bologna'da. Allak bulan olan Simon ona seslenemeden, genç kadın uzaklaşıp gardan çıkıyor. Bianca'ya, "Bekle beni!" diyerek emin olmak için hemşirenin arkasından koşuyor.

Neyse ki Bianca onun sözünü dinlemeyip arkasından gidiyor. Böylece hayatı kurtulacak.

10.23. Anastasia garın önündeki döner kavşağı çoktan geçmiş ama sanki Simon'u bekliyormuş gibi durup yeniden arkasını dönüyor.

10.24. Garın çıkışında Simon, Anastasia'yı arıyor ve tarihi şehri kuşatan caddenin kenarında olduğunu fark ediyor, hızla döner kavşağın ortasındaki çiçek tarhına dalıyor. Bianca da birkaç metre arkasından geliyor.

10.25. Bologna garı patlıyor.

10.25

Simon yere kapaklanıyor. Kafası çimenlere çarpıyor. Bir deprem gürültüsü art arda gelen dalgalar halinde üzerinden geçiyor. Otların arasında, yerde, nefes nefese, üstü başı toz toprak içinde, yoğun bir enkaz yağmuruna tutulmuş, patlamanın gürültüsüyle sağırlaşmış Simon afallamış halde arkasındaki binanın çöktüğünü duyumsuyor, sonu gelmez bir şekilde düştüğü bir rüyadaymış ya da sarhoş olmuş da dünya ayaklarının altında kayıyormuş, çiçek tarhı fırıl fırıl dönen bir uçan daireymiş gibi. Etrafındaki hareketlilik biraz yavaşlayınca fırsattan istifade kendine gelmeye çalışıyor. Gözleri Anastasia'yı arıyor ama bir reklam

panosu (Fanta reklamı) görüşünü engelliyor ve kafasını kımıldatamıyor. Bu sırada yavaş yavaş işitmeye başlıyor, İtalyanca haykırışları ve uzaktan gelen ilk siren seslerini duyuyor.

Birinin onu hareket ettirdiğini hissediyor. Onu sırtüstü çevirip inceleyen kişi Anastasia. Simon Bologna'nın göz kamaştırıcı mavi göğünün altında onun o güzel, Slav çehresini görüyor. Anastasia ona yaralandın mı diye soruyor ama Simon yanıt veremeyecek halde çünkü hiçbir şey bilmiyor, çünkü sözcükler boğazına saplanıp kalıyor. Anastasia onun başını ellerinin arasına alıyor (o anda aksanı da ortaya çıkıyor): "Bana bak. Hiçbirrr şeyin yok. İyi durrrumdasın." Simon ayağa kalkmayı başarıyor.

Garın sol tarafı yok olmuş. Bekleme salonundan geriye yalnızca taş ve kalas yığınları kalmış. İçi dışına çıkmış binadan uzun, düzensiz bir inilti yükseliyor, sökülen çatısının altından eğri büğrü iskeleti görünüyor.

Simon, çiçek tarhının önünde Bianca'yı fark ediyor. Ona doğru sürünüp başını kaldırıyor. Sersemlemiş halde ama yaşıyor. Öksürüyor. Alnında bir yarık var ve yüzüne kan akıyor. Mırıldanıyor: *"Cosa è successo?"*[109] O anda yaşamsal bir hareketle eli, hâlâ omzunda asılı duran, kan lekeli elbisesinin üzerinde çaprazlamasına uzanan çantasına gidiyor. Bir sigara çıkarıp Simon'dan yardım istiyor: *"Accendimela, per favore."*[110]

Bayard'a ne oldu? Simon dehşet içindeki yaralı kazazedelerin, Fiat arabalarından inen polislerin ve ilk gelen ambulanslardan paraşütçü gibi fırlayan sağlık görevlilerinin arasında onu arıyor. Fakat kalabalığın bu histerik kukla dansında hiç kimseyi tanıyamıyor.

Sonra bir anda görüyor Bayard'ı; Fransız aynasız her yanı toz toprak içinde, yüzünde haklı bir ideolojik öfke, sırtında baygın bir gençle molozların arasından çıkarken heybetli ve güçlü görünüyor. Onun savaş sahnelerini aratmayan bu kaosun ortasında

109 (İt.) Ne oldu? (e.n)

110 (İt.) Yakar mısın lütfen? (e.n.)

böyle bir anda belirmesi Simon'u derinden etkiliyor ve *Sefiller*'in Jean Valjean'ını düşündürüyor.

Bianca mırıldanıyor: "*Sono sicura che si tratta di Gladio...*"[111]

Simon yerde bir şey fark ediyor, ölmüş bir hayvana benziyor ama bir insan bacağı olduğunu anlıyor.

"*Arzulama-makineleri ile organsız beden arasında açık bir çatışma baş gösterir.*"[112]

Simon başını sallıyor. Sedyelerle gardan çıkarılan ilk bedenleri seyrediyor; ölü ya da diri, hepsinin de kolları aşağı sallanıyor ve yere sürünüyor.

"*Makinelerin her bağlantısı, bir makinenin her üretimi, bir makinenin çıkardığı her gürültü organsız beden için katlanılmaz bir hal alır.*"[113]

Anastasia'ya dönüyor ve pek çok soruya yanıt olabileceğini düşündüğü soruyu sormak aklına geliyor nihayet: "Kimin için çalışıyorsun?"

Anastasia birkaç saniye düşünüp Simon'un ondan duymaya hiç alışık olmadığı profesyonel bir ses tonuyla yanıtlıyor: "Bulgarlar için değil."

Hemşire olmasına rağmen yaralılarla ilgilenmek için sağlık görevlilerine yardım etmeden oradan sıvışıyor. Caddeye koşuyor, yolun karşınına geçiyor ve kemerlerin altında kayıplara karışıyor.

Bayard tam o anda Simon'un yanına geliyor; Simon her şeyin özenle tasarlanmış bir tiyatro oyunu gibi sahnelendiğini düşünüyor, içtiği cigaralara eklenen bomba da paranoyasını hafifletmiyor.

Bayard elindeki iki Milano biletini göstererek şöyle diyor: "Araba kiralayacağız. Bugün tren olacağını sanmam."

Simon, Bianca'nın sigarasını alıp kendi dudaklarına götürüyor. Etrafındaki her şey tam anlamıyla kaos halinde. Sigaradan

111 (İt.) Eminim Gladio'nun işidir. (e.n.)

112 Gilles Deleuze ve Felix Guattari, *Anti-Ödipus*, s. 23.

113 A.g.e.

nefes çekerken gözlerini kapatıyor. Bianca'nın varlığı ve asfaltta uzanışı ona teşrih masasını, ekorşe heykelleri, Antonioni'nin parmağını ve Deleuze'ü yeniden düşündürüyor. Havada bir yanık kokusu dolanıyor.

"Organlarının altında larvaların ve iğrenç kurtçukların, ve her şeyi berbat eden ya da onu organize ederek boğan bir Tanrı'nın eylemini duyumsar."[114]

114 A.g.e.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Ithaca

48

Althusser panik içinde; tüm belgelerini etraflıca arayıp taradığı halde kendisine emanet edilen değerli belgeyi bulamıyor, oysa onu bir el ilanının zarfına saklayıp masasının üzerine görünür bir yere bırakmıştı. Siniri çok bozuk çünkü belgenin içeriğini hiç öğrenmediyse de bu belgeyi kendisine emanet eden insanların ona çok büyük değer atfettiğini ve belgenin sorumluluğunun da kendisinde olduğunu biliyor; kâğıt çöpünü talan ediyor, çekmeceleri boşaltıyor, raflardaki kitapları bir bir indirip öfkeyle döşemeye çalıyor. Kendine duyduğu karanlık öfkeye şüphe tohumlarının da eklendiğini hissedince seslenmeye karar veriyor: "Hélène! Hélène!" Hélène telaşla yanında bitiveriyor. Tesadüfen görmüş olabilir mi acaba... bir zarf... açıktı... içinde önemsiz bir posta... bir el ilanı... bir banka ya da pizzacıya ait... anımsayamıyor... Hélène çok doğal bir tonla, "Ah, evet, hatırladım, bir reklam broşürüydü, attım gitti," diyor.

Althusser için zaman duruyor. Hélène'den söylediğini tekrar etmesini bile istemiyor, ne anlamı var ki, gayet iyi işitti. Ama içinde bir umut peyda oluyor: "Çöpe mi..." Dün akşam boşalttım, bu sabah da çöpçüler aldı. Kasları iyice gerilen filozofun vicdanından boğuk bir uğultu yükseliyor, karısına bakıyor, bunca yıl ona katlanan yaşlı Hélène'e; onu sevdiğini, ona hayran olduğunu, onun için üzüldüğünü, kendini suçladığını; kaprisleriyle, sadakatsizlikleriyle, toyluklarıyla uğraştırdığını, metres seçimlerinde kendisini desteklemesine duyduğu çocukça ihtiyacı ve manik-depresif ("hipomani" diyorlar) krizlerini biliyor fakat bu kadarı da fazla, artık tahammül edemeyeceği kadar fazla.

Althusser, bu olgunlaşmamış sahtekâr, bir hayvan gibi çığlık atarak karısının üstüne atılıyor, elleri kadının boğazını mengene gibi sıkıyor; Hélène şaşkınlıkla gözlerini kocaman açıyor ama kendini savunmaya kalkışmıyor, ellerini Althusser'in ellerinin üstüne koyuyor ama savaşmıyor. Belki de böyle bitmesi gerektiğini biliyor ya da öyle veya böyle bir şekilde son bulmasını istiyor ve yöntemi dert etmiyor; ya da belki Althusser çok hızlı davranıyor, kendini hayvani bir şiddete kaptırıyor. Belki de Hélène yaşamak istiyordu ve o anda sevdiği adamın, Althusser'in yazdığı birkaç cümleyi anımsadı: "Bir kavram sokağa atılan bir köpek gibi terk edilmez." Yine de Althusser karısını bir köpek gibi boğazlıyor fakat bu durumda köpek Althusser: zalim, bencil, sorumsuz ve manyak. Ellerini gevşettiğinde Hélène ölmüş bile; dilinin ucu, "Zavallı küçük dilinin ucu," diyecek Althusser, ağzından dışarı sarkıyor, pörtlemiş gözleri belki katiline belki tavana belki de varoluşunun boşluğuna sabitleniyor.

Althusser karısını öldürdü ama mahkemeye çıkarılmayacak çünkü o anda geçici bir delilik halinde olduğuna kanaat getirilecek. Evet, öfkeliydi. Peki karısına neden hiçbir şey söylemedi? Şayet Althusser "kendisinin kurbanı"ysa bunun sebebi, kendisinden sessiz kalmasını isteyen kişiye itaat etmesidir. Bir şeyler söylemen gerekiyordu, seni aptal, en azından karına. Yalanlar hatalı kullanımla heba edilemeyecek kadar değerli şeylerdir. En azından ona, "Bu zarfa dokunma, çok değerli, X ya da Y'nin (burada yalan söylenebilir) bana emanet ettiği çok önemli bir belgeyi içeriyor," demeliydi. Bunun yerine Hélène öldü. Deli olduğuna hüküm verilen Althusser'in davası görülmeyecek. Birkaç yıl tımarhaneye kapatılacak, sonra Ulm Sokağı'ndaki evini terk edip yirminci bölgeye taşınacak ve orada oldukça tuhaf bir otobiyografi olan *Gelecek Uzun Sürer*'i yazacak ve bu kitapta parantez içine yerleştirilmiş hezeyanlar içindeki şu cümle okunabilecek: "...hatta Mao bana bir görüşme de önermişti, ama 'Fransa'ya

özgü politik' nedenlerle, *yaşamımın en büyük aptallığını yaparak* görüşmeye gitmedim..."[115] (İtalik bana ait.)

49

"İtalya hakikaten de akıl almaz bir ülke!" Ornano cumhurbaşkanlığı ofisinde ellerini kafasının tepesine kaldırmış volta atıyor. "Bologna'da ne haltlar dönüyor? Bizimle bir ilgisi var mı? Adamlarımız mı hedef alınmış?"

Poniatowski barı eşeliyor. "Anlamak güç. Belki de tesadüftür. Aşırı sol ya da aşırı sağın işi olabilir. Devlet tarafından yapılmış da olabilir. İtalyanların sağı solu belli olmaz." Bir kutu domates suyu açıyor.

Masasının arkasında oturan Giscard yapraklarını çevirip durduğu *L'Express*'i kapatıyor ve ellerini sessizce birleştiriyor.

Ornano (ayağını yere vurup) konuşuyor: "Tesadüfmüş, kıçımın kenarı! İster bir devlet ister bir kurum, gizli servis ya da örgüt olsun, soruşturmamızı baltalamak için seksen beş kişiyi öldürecek bir bombayı patlatma olanağına *ve* kararlılığına sahip bir topluluk varsa, ciddi bir sorunumuz var demektir. Amerikalıların bir sorunu var, İngilizlerin bir sorunu var demektir. Rusların bir sorunu var demektir. Tabii bu işi kendileri yapmadıysa."

Giscard soruyor: "Onların yapacağı bir işe benziyor, değil mi Michel?"

Poniatowski kereviz tuzu çıkarıyor. "Alabildiğine fazla sayıda sivilin öldürüldüğü rastgele katliamların daha çok aşırı sağın tarzı olduğunu düşünüyorum. Ayrıca Bayard'ın raporuna göre genç adamın hayatını kurtaran şu Rus ajanı da oradaydı."

Ornano (irkilerek): "Hemşire mi? Bombayı yerleştiren kişi de o olabilir pekâlâ."

Poniatowski (bir votka şişesini açarak): "O halde neden kendini garda göstersin ki?"

---

115 Louis Althusser, *Gelecek Uzun Sürer*, çev. İsmet Birkan, Can Yayınları, 1996, s. 251.

Ornano (Poniatowski'yi parmağıyla göstererek sanki kendisi şahsen sorumluymuş gibi): "Kontrol ettik. Salpêtrière'de hiç çalışmamış."

Poniatowski (bloody marysini karıştırarak): "Hastaneye geldiğinde belgenin artık Barthes'ta olmadığı az çok biliniyor. Büyük ihtimalle olaylar şöyle gelişti: Mitterrand'la yemeğe gidiyor, çamaşırhane kamyoneti ona çarpıyor – kamyoneti ilk Bulgar sürüyor. Kendini doktor olarak tanıtan bir adam onu muayene ediyormuş gibi yaparak kimliğini ve anahtarlarını çalıyor. Tüm bilinenler belgenin de kimliğin yanında olduğunu gösteriyor."

Ornano: "Öyleyse hastanede olanlar neydi?"

Poniatowski: "Görgü tanıkları içeri izinsiz giren iki kişi görmüş, ikilinin eşkâli jigoloyu öldüren Bulgarların eşkâliyle örtüşüyor."

Ornano (olaya karışan Bulgarların sayısını hesaplamaya çalışarak): "Ama belge Barthes'ta olmadığına göre?"

Poniatowski: "Belli ki başladıkları işi bitirmeye gelmişler."

Nefes nefese kalan Ornano dört dönmeyi bırakıyor, dikkatini bir şey çekmiş gibi Delacroix'nın tablosunun bir köşesini incelemeye başlıyor.

Giscard (JFK'nin biyografisini eline alıp kapağıyla oynayarak): "Bologna'da hedefin bizim adamlarımız olduğunu varsayalım."

Poniatowski (Tabasco ekliyor): "Bu, doğru yolda olduklarını kanıtlar."

Ornano: "Yani?"

Poniatowski: "Ekarte etmek istedikleri bizim adamlarımızsa eğer, bir şeyi keşfetmelerini engellemek içindir."

Giscard: "Şu... kulübü mü?"

Poniatowski: "Ya da başka bir şeyi."

Ornano: "Peki onları ABD'ye göndermeli miyiz?"

Giscard (iç geçirerek): "Şu Amerikalı filozofun telefonu yok mu?"

Poniatowski: "Genç adam 'meselenin özünü anlama' şansı yakalayabileceklerini söylüyor."

Ornano: "Tabii, ne demezsin. Demek o küçük dallama Cumhuriyet'in parasıyla seyahat etmek istiyor, ha?"

Giscard (derin düşüncelere dalmış gibi şaşkın): "Elimizdeki kanıtlar göz önüne alındığında onları Sofya'ya göndermek daha yerinde olmaz mı?"

Poniatowski: "Bayard iyi bir polis ama James Bond değil. Belki Özel Tim ekibi gönderebiliriz."

Ornano: "Ne için? Bulgarları temizlemek için mi?"

Giscard: "Savunma bakanını bu işe karıştırmamayı tercih ederim."

Poniatowski (dişlerini gıcırdatarak): "Hem SSCB'yle diplomatik bir kriz yaşama riskine girmek istemeyiz."

Ornano (konuyu değiştirmeye çalışarak): "Kriz demişken, Tahran'da neler oluyor?"

Giscard (yeniden *L'Express*'in sayfalarını çevirerek): "Şah öldü, mollalar dans ediyor."

Poniatowski (kendine sek votka koyarak): "Carter hapı yuttu. Humeyni rehineleri asla serbest bırakmayacak."

Sessizlik.

L'Express'te Raymond Aron şöyle yazıyor: "Çağın âdetlerinin haklı veya haksız reddettiği kanunları hayata geçirmemek en iyisi." Giscard düşünüyor: "Aman ne bilgelik."

Poniatowski buzdolabına doğru yere eğiliyor.

Ornano: "Eee, peki şu karısını öldüren filozof?"

Poniatowski: "Kimin umurunda ki. O bir komünist, tımarhaneye tıkarız."

Sessizlik. Poniatowski buz kırıyor.

Giscard (saldırgan bir ses tonuyla): "Bu olayın kampanyayı etkilememesi gerek."

Poniatowski (Giscard'ın endişelendiği konuya döndüğünü anlayarak): "Bulgar sürücü ve sahte doktor bulunamıyor."

Giscard (işaretparmağını deri kaplı sümene vurarak): "Sürücü umurumda değil. Sahte doktor umurumda değil. Şu... Logos Club da umurumda değil. Belgeyi istiyorum. Onu masamda görmek istiyorum."

50

Baudrillard, 1977'de, Plateau Beaubourg'da Giscard tarafından törenle açılışı yapılan ve açıldığı andan itibaren "rafineri" ve "boruların Notre-Dame'ı" isimleriyle anılmaya başlanan metalden yapılma Centre Georges Pompidou binasının 30 binin üstünde ziyaretçinin ağırlığını kaldıramayıp "yamulma" riskiyle karşı karşıya olduğunu öğrendiğinde, *French Theory*'nin yaramaz çocuğu olarak sevinçten havalara uçtu ve *L'Effet Beaubourg – Implosion et dissuasion* [Beaubourg Etkisi: Patlama ve Caydırma] adlı küçük bir kitap yazdı:

"Yapının bir mıknatıs gibi çektiği kitle yapının kendisini yok edebilecek bir değişkene dönüşmektedir. Binayı tasarlayanlar bunu bilinçli olarak yapmış olabilirler mi (nerede o günler)? Eğer binayı ve kültürü aynı anda yok etme şansı tanıyacak şekilde programladılarsa, o zaman, Beaubourg bu yüzyılın en pervasız nesnesi ve en başarılı *happening*'idir."[116]

Slimane, Marais civarlarını ve kütüphane açılır açılmaz öğrencilerin kuyruğa dizildiği Beaubourg Sokağı'nı iyi biliyor. Biliyor çünkü gecenin aşırılıklarından bitkin düşmüş halde gece kulüplerinden çıkarken onlarla karşılaşıyor ve böylesine farklı hayatların birbirlerine hiç temas etmeden nasıl da yan yana akıp gidebildiğine hayret ediyor.

Fakat bugün kuyrukta duran o. Sigara içiyor, kulaklarında Walkman kulaklıkları var, burunlarını kitaplarına gömmüş iki öğrencinin arasında kalmış. Çaktırmadan kitapların adlarını okumaya çalışıyor. Önündeki öğrenci Michel de Certeau'nun

116 Jean Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, çev. Oğuz Adanır, Doğu Batı Yayınları, 2010 (5. Baskı), s. 102-103.

Gündelik Hayatın Keşfi'ni okuyor. Arkadakiyse Cioran'ın *Doğmuş Olmanın Sakıncası Üstüne*'sini.

Slimane, The Police'ten "Walking on the Moon"u dinliyor.

Kuyruk çok yavaş ilerliyor. Birisi içeri girmelerine daha bir saat olduğunu söylüyor.

"*Beaubourg'u yamultun!* Bu, yeni devrimci bir gündem maddesi olabilir. Onu yakmaya çalışmak ya da varlığını tartışmak anlamsız bir şey. Onu ziyaret edin yeter! Beaubourg'un başarısının nedeni artık bir sır değildir. İnsanlar merkezî binayı *yıkmak için* ziyaret etmektedirler. Çevresine bir felaket kokusu yayan, hassas bir mimariye sahip bu büyük binayı yamultabilmek için, akın akın ziyarete gitmektedirler."[117]

Slimane Baudrillard okumadı ama sıra ona geldiğinde, belki de bu tür bir post-sitüasyonist girişime katılıyor olabileceğini anlamaksızın turnikeden geçiyor.

İnsanların mikrofilm görüntüleme cihazlarıyla mikrofilm yapraklarını incelediği bir çeşit arşiv odasından geçip okuma odasına giden yürüyen merdivenlere biniyor; okuma odası devasa bir tekstil atölyesini andırıyor, tek fark çalışanların kumaş kesip dikiş makineleriyle gömlek dikmek yerine kitap okuyup küçük defterlere notlar alıyor olması.

Slimane ayrıca piyasa yapmaya gelmiş gençleri ve uyumaya gelmiş berduşları da tespit ediyor.

Slimane'ı asıl etkileyense sessizlik, ama tavanın yüksekliğinden de etkileniyor; yarı fabrika, yarı katedral sanki.

Büyükçe bir cam duvarın ardındaki devasa televizyon ekranından Sovyet televizyonunun görüntüleri yayılıyor. Bir süre sonra Amerikan kanalına geçiliyor. Her yaştan izleyici var, kırmızı koltuklara yayılmışlar. Biraz kötü kokuyor. Slimane burada oyalanmıyor, raflara doğru ilerliyor.

Baudrillard şöyle yazıyor: "İnsanlar her şeyi alıp götürmek, yağmalamak, yemek, yutmak ve güdümlemek istemektedirler.

---

117 A.g.e., s. 103-104.

Onlar görme, deşifre etme ve öğrenme olayıyla pek ilgilenmemektedirler. Kitlesel olan tek duygu güdümleme duygusudur. Organizatörler (sanatçılar ve aydınlar) bu denetlenmesi olanaksız isteksizlikten korkmaktadırlar çünkü onlar kültürün *seyirlik* bir olay olmaktan çok öğretici bir şey olduğuna inanmaktadırlar."[118]

İçeride, dışarıda, avluda, tavanda, her yerde rüzgâr tulumları var. Bu maceradan sağ çıkarsa, Slimane da diğer herkes gibi Beuabourg'u –bu kocaman, fütürist yolcu gemisini– rüzgâr tulumu imgesiyle özdeşleştirecek.

"Anlaşılmaz bir kültüre karşı verilebilecek, bir mabedin kapılarını kırarak tecavüz etmeye benzeyen bu özgün ve vahşi yanıtı, bu etkin, yok edici büyülenme olayını göz ardı etmektedirler."

Slimane gelişigüzel bir şekilde kitapların isimlerine bakıyor. Georges Mounin'dan *Avez-vous lu René Char?* [René Char Okudunuz mu?] Stendhal'den *Racine ve Shakespeare*. Gary'den *Şafakta Verilmiş Sözüm Vardı*. Georg Lukács'tan *Tarihsel Roman*. *Yanardağın Altında*. *Kayıp Cennet*. *Pantagruel* (bu sonuncusu ona bir şeyler çağrıştırıyor).

Jakobson rafının önünden içeriğine bakmaksızın geçip gidiyor.

Bıyıklı birisiyle çarpışıyor.

"Ah, pardon."

Belki de bu Bulgar'ı biraz somutlaştırmanın zamanıdır, yoksa sonu ortağına benzeyecek, nedenlerin netleştiği ama sonuçların muğlak kaldığı gizli bir savaşın içine düşmüş isimsiz bir asker olacak.

Ona Nikolaï diyelim. Ne de olsa gerçek ismi hiç ortaya çıkmayacak. Ortağıyla birlikte soruşturmacıları takip edip jigololara ulaştılar. İkisini öldürdüler. Bu jigoloyu da öldürmesi gerekip gerekmediğinden henüz emin değil. Bugün silahsız. Şemsiyesini yanına almadan gelmiş. Baudrillard'ın hayaleti kulağına fısıldıyor: "*Hiçbir görünür nedeni olmayan yavaş çekim*

118 A.g.e., s. 104.

bir panik." Soruyor: "Ne arrrıyorrrsunuz?" İki arkadaşının ölümünden sonra yabancılara güvenmeyen Slimane geri çekilip "Hiçbir şey," diye yanıtlıyor. Nikolaï ona gülümsüyor: "Herrr şey gibi, onu bulmak da zorrrdurrr."

51

Yine bir Paris hastanesindeyiz ama bu defa kimse odaya giremiyor çünkü burası, Sainte-Anne psikiyatri kliniği ve Althusser sakinleştiricilerin etkisinde. Régis Debray, Etienne Balibar ve Jacques Derrida kapının önünde nöbet tutup yaşlı akıl hocalarını en iyi nasıl koruyabileceklerini tartışıyor. Adalet Bakanı Peyrefitte de École Normale Supérieure'de Althusser'in eski öğrencisiydi ama ona pek de gönül borcu duyuyor gibi görünmüyor çünkü basına davanın ağır ceza mahkemesinde görüleceğini çoktan açıkladı bile. Öte yandan üç adam yıllardır Althusser'in psikiyatristi olan namuslu Doktor Diatkine'in itirazlarını sabırla dinlemek zorunda kalıyor. Doktor Diatkine'e göre (onun kullandığı ifadelerle aktarıyorum) Althusser'in karısını boğması söz konusu bile olamaz, yani bu fiziken, "teknik" olarak mümkün değil.

Foucault da geliyor. Fransa böyledir; 1948-1980 arasında ENS'te profesör olarak çalıştıysanız öğrencileriniz ve/veya iş arkadaşlarınız arasında Derrida, Foucault, Debray, Balibar, Lacan gibi isimler vardır. Bir de BHL.

Foucault gelişmeleri soruyor, ona Althusser'in durmadan "Hélène'i öldürdüm, şimdi ne olacak?" dediğini söylüyorlar.

Foucault Derrida'yı kenara çekip Althusser'in söylediği şeyi yapıp yapmadığını soruyor. Derrida kafasını sallıyor. Debray onları gizlice izliyor.

Foucault Althusser'in böyle bir şey yapmış olamayacağını, kendisine sorulduğunda da bunu kabul etmediğini belirtiyor. (Akademik rekabet yüzünden Derrida'dan ÖNCE kendisine sorulduğunu da laf arasında belirtmek zorunda hissediyor. Peki ne olmuştu? Bu soruya yanıt vermek için henüz çok erken. Yine de sorulduğunda suçlamayı kabul etmemişti çünkü insan dostuna

ihanet etmez, bu kişi yıpranmış ilişkileri ve tamamen bastırılamamış dargınlıkları akla getiren "eski bir dost" sıfatıyla anılıyor olsa da.)

Derrida buna takılmamaları gerektiğini söylüyor. Ortada çıkar çatışmaları var. Mesele siyasi.

Foucault gözlerini deviriyor.

BHL geliyor. Onu kibarca kovuyorlar. Elbette bacadan girecek.

Bu sırada Althusser uyuyor. Eski öğrencileri onun iyiliği için rüya görmemesini umuyor.

52

"Tenis toprak kort görüntüsü uydu yayını çimenlerde işte böyle karşılık vermek gerek dosdoğru sert ikinci top file kordonu öne falso vole forehand puan kazandıran vuruş borg connors vilas mac enroe..."

Sollers ve Kristeva, Lüksemburg Bahçeleri'nin kafeteryasında oturuyor, Kristeva gönülsüzce *crêpe au sucre*'ünden küçük lokmalar alıyor, Sollers bir monolog tutturmuş usanmadan konuşup dururken bir yandan da *café crème*'ini yudumluyor.

Şöyle diyor:

"İsa'nın durumunda özel olabilecek tek şey var, o da geri döneceğini kendisinin söylemesi."

Ve şöyle:

"Baudelaire'in dediği gibi: Yanılmaz olmak çok zamanımı aldı."

Kristeva bakışlarını fincanda yüzen kaymağa sabitliyor.

"Kıyametin İbranice karşılığı *gala*, keşfetmek anlamına geliyor."

Kristeva göğsüne doğru yükselen kusma isteğini bastırmak için kamburunu çıkarıyor.

"Kitabı Mukaddes'in Tanrısı, Ben her yerdeyim, diyorsa şunu bileceğimizin..."

Kristeva kendini ikna etmeye çalışıyor. Sessizce kendine hatırlatıyor: "Gösterge gösterilen şeyin kendisi değildir, yine de..."

Tanıdıkları bir yayıncı küçük bir çocuğu gezmeye çıkarmış, ağzında Gitane sigarasıyla, topallayarak onlara selam vermeye geliyor. Sollers'e "şu anda" ne üzerine çalıştığını soruyor ve tabii ki Sollers ikiletmeden anlatmaya başlıyor: "Portrelerle, karakterlerle dolu bir roman... Gerçek hayattan alınmış yüzlerce nottan... Cinsiyetlerin savaşı üzerine... Bu kadar bilgi dolu, katmanlı, acımasız ve kaygısız başka bir roman bilmiyorum..."

Fincandaki kaymak tabakasından gözlerini hâlâ alamayan Kristeva mide bulantısını bastırıyor. Bir psikanalist olarak kendine teşhis koyuyor: Kendini tükürmek istiyor.

"Felsefi bir roman ama aynı zamanda metafizik de, soğuk ve lirik bir realizmi var."

Travmatik şokla bağlantılı ilkel geri çekilme. Fakat Kristeva o; *kendi kendisinin* efendisi. Kendini *tutuyor*.

Sollers editörü laf yağmuruna tutuyor, editör ilgiyle dinlediğini göstermek için kaşlarını çatıyor, bu sırada yanındaki küçük çocuk onu kolundan çekiştiriyor: "Yirminci yüzyılın ikinci yarısının hayli semptomatik dönüm noktası, gizli ve somut etkileriyle anlatılacak. Meselenin kimyası periyodik tabloyla gösterilebilir: negatif dişi bedenler (ve neden), pozitif bedenler (ve nasıl)."

Kristeva usulca fincana uzanıyor. Parmağını fincanın kulbuna kaydırıyor. Bej sıvı, dudaklarıyla buluşuyor.

"Düşünürleri kendi özel kısıtlarıyla, kadınları histerileri ve hesaplarıyla, ama aynı zamanda serbestlikleriyle (kelimenin iki anlamını da kullanıyorum) göstereceğim."

Kristeva yutkunurken gözlerini kapatıyor. Kocasının Casanova'dan alıntı yaptığını işitiyor: "Haz diye bir şey varsa ve tadı ancak yaşarken çıkarılabiliyorsa öyleyse hayat bir mutluluktur."

Yayıncı yerinde zıplıyor: "Mükemmel! Çok güzel! Şahane!"

Çocuk gözlerini şaşkınlıkla açıyor.

Sollers daha yeni yeni ısınıyor, anlatıyı tarif etmeye girişiyor: "Sofular kederli görünüyor; sosyomanlar ve sosyopatlar yüzeysellikten dem vuruyor, görkemli endüstri sıkışıyor ya da gerçeği büsbütün çarpıtmaya çalışıyor, Şeytan hoşnutsuz çünkü haz yıkıcı, yaşam da bir felaket olmalı."

Kahve ılık lavdan bir nehir gibi Kristeva'nın içine akıyor. Kaymağı ağzında, boğazında *hissediyor*.

Yayıncı elindeki kitabı bitirince Sollers'le kitap anlaşması yapmak istiyor.

Sollers, Francis Ponge ile kendisi hakkında bir anekdotu beşinci kez anlatıyor. Yayıncı kibarca dinliyor. Ah şu büyük yazarlar! Sürekli saplantılarından bahseder, durmadan malzemelerini yoğururlar...

Kristeva fobinin yok olmadığını, dilin altına süzüldüğünü düşünüyor; fobinin nesnesi bir proto-yazıdır ve sözcük kullanımının her şekli yazıya döküldüğünde bir korku dilidir. "Yazar, korkudan ölmemek, göstergelerde yeniden dirilmek için metaforlaştırmayı başaran bir fobiktir,"[119] diye düşünüyor.

Yayıncı soruyor: "Althusser'den haber aldınız mı?" Sollers bir anda susuyor. "Barthes'tan sonra korkunç bir şey bu. Nasıl bir sene geçirdik böyle!" Sollers uzaklara bakarak yanıtlıyor: "Evet, dünya çılgın bir yer, ne yaparsınız? Ama hüzünlü ruhların kaderi bu." Kristeva'nın gözlerinin iki kara delik gibi açıldığını görmüyor. Yayıncı küçük ciyaklamalar çıkaran çocukla birlikte izin istiyor.

Sollers bir anlığına sessizce ayakta dikiliyor. Kristeva kahve yudumunun midesinde oluşturduğu durgun suyu gözünde canlandırıyor. Tehlike geçti ama kaymak hâlâ orada. Bulantı fincanın dibinde duruyor. Sollers, "Anlaşmazlıklar konusunda hünerliyim," diyor. Kristeva fincanı bir yudumda boşaltıyor.

---

119 Julia Kristeva, *Korkunun Güçleri: İğrençlik Üzerine Deneme*, çev. Nilgün Tutal, Ayrıntı Yayınları, 2004, s. 60.

Ailelerinin bir saatliğine birkaç franga kiraladığı tahtadan kayıklarla oynayan çocukların olduğu büyük gölete doğru yürüyorlar.

Kristeva, Louis'den haber var mı diye soruyor. Sollers bekçi köpeklerinin başında nöbet tuttuğunu ama Bernard'ın onu görebildiğini söylüyor. "Tamamen sersemlemiş halde. Görünüşe göre onu bulduklarında 'Hélène'i öldürdüm, şimdi ne olacak?' diye tekrarlayıp duruyormuş. Düşünebiliyor musun? Şimdi... ne... olacak? Olağanüstü, değil mi?" Sollers iştahla anekdotun tadını çıkarıyor. Kristeva daha pragmatik meselelere dönmesini sağlıyor. Sollers Kristeva'yı teskin etmeye çalışıyor: Evdeki karışıklığa bakılırsa belge yok edilmemişse bile sonsuza dek kaybolmuştur. En kötü ihtimalle bir karton kutudadır ve Çinliler onu iki yüz yıl sonra bulup ne olduğunu anlamadan afyon pipolarını tutuşturmak için kullanırlar.

— Baban yanılıyordu. Bir dahaki sefere nüshasını çıkarmak yok.

— Artık bir önemi yok ve gelecek sefer diye bir şey de olmayacak.

— Her zaman olur, sincabım.

Kristeva Barthes'ı düşünüyor. Sollers, "Onu herkesten daha iyi tanırdım," diyor.

Kristeva soğuk bir şekilde yanıtlıyor: "Ama onu öldüren benim."

Sollers ona Empedokles'ten alıntı yapıyor: "Kalbin kanı düşüncedir." Fakat konuyu kendine döndürmeden birkaç saniye olsun duramadığından hemen dişlerini gıcırdatıp mırıldanıyor: "Ölümü boşa gitmeyecek. Ben ben olacağım."

Ardından, hiçbir şey olmamış gibi monoloğuna geri dönüyor: "Şüphesiz ki iletinin artık bir önemi yok... ah, ah, bu küçük mesele hiç anlaşılır değil... tabiatı gereği halkın hafızası yoktur, balta girmemiş ormanlar gibidir, bakirdir... Bizse, biz akıntıya kürek çekiyoruz... Debord benim hakkımda yanılmışsa, beni

Cocteau'ya benzetecek kadar ileri gittiyse ne olmuş... Neyiz ki biz en başta ve nihayette..."

Kristeva iç geçiyor. Sollers'i satranç oyuncularının olduğu yere doğru sürüklüyor.

Sollers çocuk gibi, kısa süreli hafızası üç dakika çalışabiliyor, dolayısıyla New Yorklu bir beyzbol takımının şapkasını takmış biri genç öteki yaşlı iki oyuncunun oyununa dalıp gidiyor. Genç oyuncu rakibinin rol yapmasını engellemeyi amaçladığı kolaylıkla anlaşılan bir saldırıya girişince yazar karısının kulağına fısıldıyor: "Şu yaşlı adama bak, tilki gibi kurnaz, ha ha ha. Belanı arıyorsan doğru yere geldin, ha ha ha."

Civardaki kortlardan tenis toplarının pat-patları duyuluyor.

Bu defa kocasının kolundan tutup çekiştiren Kristeva oluyor çünkü vakit neredeyse geldi.

Bir salıncaklar ormanından geçip kukla tiyatrosuna varıyorlar. Etrafları çocuklarla çevrili halde ahşap banklara oturuyorlar.

Hemen arkalarında oturan adam bıyıklı ve kötü giyimli.

Buruşuk ceketini çekiştiriyor.

Şemsiyesini bacaklarının arasına sıkıştırıyor.

Bir sigara yakıyor.

Kristeva'ya doğru eğilip kulağına bir şeyler fısıldıyor.

Sollers arkasını dönüp neşeyle haykırıyor: "Merhaba Sergueï!" Kristeva tersleyerek onu düzeltiyor: "Onun adı Nikolaï." Sollers kaplumbağa kabuğu desenli mavi kutusundan bir sigara çıkarıp Bulgar'dan ateş istiyor. Yanında oturan çocuk ona merakla bakıyor. Sollers çocuğa dil çıkarıyor. Perde açılıyor, kukla Guignol ortaya çıkıyor. "Merhaba çocuklar!" "Merhaba Guignol!" Nikolaï, Kristeva'ya, Hamed'in arkadaşını takip ettiğini Bulgarca anlatıyor. Evini aramış (bu defa dağıtmadan) ve açık ki belgenin nüshası onda değilmiş. Fakat tuhaf bir şey varmış: Bir süredir günlerini kütüphanede geçiriyormuş.

Sollers Bulgarca bilmediğinden onları beklerken oyunu izliyor. Olay sakallı bir hırsız, r'leri tıpkı Sergueï gibi yuvarlayan bir

jandarma ve Guignol arasında geçiyor. Oyun basit bir çekişmenin vesile olduğu pek çok sopalı aksiyon sahnesinden oluşuyor. Özetle Guignol markizin çalınan kolyesini hırsızdan geri almalı. Sollers markizin hırsıza kolyeyi cinsel münasebet karşılığında kendi isteğiyle vermiş olabileceğinden şüpheleniyor hemen.

Kristeva, Slimane'ın ne tür kitaplara baktığını soruyor.

Guignol çocuklara hırsız kaçtı mı diye soruyor.

Nikolaï Slimane'ın özellikle dilbilim ve felsefe kitaplarını incelediğini ama anladığı kadarıyla ne aradığını pek de bilmediğini söylüyor.

Çocuklar yanıtlıyor: "Eveeet!"

Kristeva jigolonun bir şeyler aradığını söylüyor kendi kendine. Bunu Sollers'e aktarmak istediği sırada kocası bağırıyor: "Eveeet!"

Nikolaï detaylandırıyor: Özellikle İngilizce yazan yazarlara bakıyor. Chomsky, Austin, Searle. Ayrıca bir Rus var: Jakobson. İki Alman: Bühler ve Popper. Bir de Fransız: Benveniste.

Liste Kristeva'ya çok şey ifade ediyor.

Hırsız, çocuklardan Guignol'u kandırmalarını istiyor.

Çocuklar bağırıyor: "Haaayıır!" Sollers şakacıktan, "Tamaaaaam!" diyor ama sesi çocukların bağırışları arasında kayboluyor.

Nikolaï Slimane'ın bazı kitapların sayfalarını çevirmekle yetindiğini ama Austin'i dikkatle okuduğunu anlatıyor.

Kristeva bundan Searle'le temas kurmaya çalıştığını çıkarıyor.

Hırsız elinde sopayla usulca Guignol'un arkasından yaklaşıyor. Çocuklar Guignol'u uyarmak istiyor: "Dikkat et! Dikkat et!" Fakat Guignol her döndüğünde hırsız kaçıyor. Guignol çocuklara hırsızın yakında olup olmadığını soruyor. Çocuklar onu uyarmaya çalışıyor ama Guignol sağır gibi, anlamıyor görünüyor, çocukları çılgına çeviriyor. Bağırıyorlar, Sollers de onlara katılıyor: "Arkanda! Arkanda!"

Guignol bir sopa darbesi alıyor. Kukla tiyatrosunda gergin bir sessizlik hâkim. Bayıldığını sanıyorlar ama o aslında numara yapıyor. Oh, neyse ki.

Kristeva düşünüyor.

Guignol bir kurnazlık edip hırsızı yere düşürüyor. Sopayla bir güzel dövüyor. (Nikolaï gerçek hayatta hiç kimse böyle bir kafa travmasından sağ çıkamaz, diye düşünüyor.)

Jandarma hırsızı tutuklayıp Guignol'a teşekkür ediyor.

Çocuklar çılgınca alkışlıyor. Nihayetinde Guignol kolyeyi iade etti mi yoksa kendine mi sakladı anlaşılmıyor.

Kristeva elini kocasının omzuna koyup kulağına bağırıyor: "ABD'ye gitmeliyim."

Guignol selam veriyor: "Hoşça kalın çocuklar!"

Çocuklar ve Sollers bağırıyor: "Hoşça kal Guignol!"

Jandarma: "Hoşça kalın çocuklarrr!"

Sollers arkasına dönüyor: "Görüşürüz Sergueï."

Nikolaï: "Hoşça kalın Mösyö Krrristeva."

Kristeva Sollers'e, "Ithaca'ya gidiyorum," diyor.

53

Slimane da kendisine ait olmayan bir yatakta uyanıyor ama yatakta ondan başkası yok, henüz sıcaklığını yitirmemiş çarşafın üzerinde sanki tebeşirle çizilmiş gibi duran bir beden izi var. Yataktan ziyade eşyasız, penceresiz, karanlığa gömülü bir odanın zeminine serilmiş bir şiltede yatıyor. Kapının diğer tarafından klasik müzikle karışık erkek sesleri geliyor. Nerede olduğunu gayet iyi anımsıyor ve bu müziği tanıyor. (Mahler.) Giyinmeye gerek duymadan kapıyı açıp salona giriyor.

Upuzun, dar bir oda; Paris'i tepeden gören, uzun pencereli bir cumbası var (Boulogne ve Saint-Cloud yönüne bakıyor). Sekizinci kattayız. Kimonosuna sarınmış Michel Foucault bir sehpanın etrafında üzerinde slip don olan iki gençle oturuyor; gençlerden birinin portresi kanepenin yanındaki sütunun üzerinde

üç fotoğraf halinde asılı duruyor. Foucault onlara fil cinselliğinin gizemlerini anlatıyor.

Daha doğrusu Slimane'ın anladığı kadarıyla, fil cinselliğinin on yedinci yüzyılda Fransa'da nasıl algılanıp yorumlandığını anlatıyor.

İki genç adam sigara içiyor, Slimane bunların afyonla dolu olduğunu biliyor; kullandıkları uyuşturucunun düşüşünü yumuşatmaya yarayan bir teknik. İlginç bir şekilde Foucault hiç bu yola başvurmuyor, tüm uyuşturuculara dayanıklı: LSD etkisi altında geçen bütün bir gecenin ardından sabah dokuzda daktilosunun başına geçebiliyor. Gençler onun kadar iyi görünmüyor. Yine de boğuk sesleriyle Slimane'a selam veriyorlar. Foucault ona kahve içmek isteyip istemediğini soruyor, tam o sırada mutfaktan büyük bir gürültü duyuluyor ve kederli görünen üçüncü bir genç elinde bir parça plastikle yanlarına geliyor. Bu genç az önce kahve makinesini kıran Mathieu Lindon. Diğer ikisi öksürüklü kıkırtılarını bastıramıyor. Foucault çay içmeyi öneriyor nazikçe. Slimane oturup peksimetine yağ sürerken siyah kimonolu uzun kel adam fillerle ilgili açıklamalarına geri dönüyor.

On yedinci yüzyılda *Introduction à la vie dévote* [Sofuca Yaşantıya Giriş] kitabını yazan Cenevre piskoposu François de Sales'e göre fil bir iffetlilik örneğidir: Bu sadık ve ölçülü hayvanın tek bir eşi vardır, her üç yılda bir beş gün boyunca gözlerden uzak bir yerde onunla çiftleşir, sonrasında da birbirlerini arındırmak için uzun uzadıya yıkayıp temizlerler.[120] Donuyla oturan yakışıklı Hervé bu fil hikâyesinin ardında o korkunç Katolik ahlakçılığının yattığını fark edip sigarasının gerisinden söylüp sayıyor ve sembolik olarak tükürmeye çalışıyor fakat tükürüğü çıkmıyor, onun yerine öksürüyor. Foucault kimonosunun içinde kıpırdanıyor: "Aynen öyle! İşin ilginci Plinius'ta bile fillerin ahlakı hakkında aynı çözümlemelere rastlıyoruz. Bu ahlakın

20 Bkz. Michel Foucault, *Cinselliğin Tarihi*, çev. Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayınları, 2. Baskı, 2007, s. 131-132.

soykütüğünü çıkarırsak, köklerinin muhtemelen Hıristiyanlıktan önceki çağlara ya da en azından Hıristiyanlığın gelişiminin hayli başında olduğu bir döneme dayandığı görülür." Foucault coşku içinde. "Bakın mesela biz Hıristiyanlıktan *müstakil bir* şeymiş gibi bahsederiz ya... aslında Hıristiyanlıkla paganlık sınırları kesin çizgilerle belirlenmiş, birbirinden büsbütün ayrık yapılar değiller. Onları bir anda ortaya çıkıveren ve aynı şekilde apansızın kaybolan, birbirini etkilemeyen, birbirine nüfuz etmeyen, başkalaşmayan, sızdırmayan parçalar olarak düşünemeyiz."

Elinde kırık kahve demliğiyle ayakta dikilen Mathieu Lindon soruyor: "Peki ama, eee, tam olarak nereye varmak istiyorsun Michel?"

Foucault ona büyüleyici gülümsemelerinden biriyle bakıyor: "Aslında paganlık tek bir mevcudiyet olarak ele alınamaz, aynı şey Hıristiyanlık için daha bile fazla geçerli! Yöntemlerimizi gözden geçirmeliyiz, anladın mı?"

Slimane peksimetinden ısırıp konuşuyor: "Michel, söylesene, Cornell'deki şu konferansa gidiyor musun? Tam olarak nerede bu yer?"

Ne olursa olsun her zaman soruları yanıtlamaktan memnuniyet duyan Foucault, Slimane'ın konferanslarına ilgi duymasına şaşmayıp ona Cornell'in ABD'nin kuzeyinde, Odysseus'un adası İthake gibi Ithaca adında küçük bir şehirde bulunan büyük bir Amerikan üniversitesi olduğunu söylüyor. Daveti neden kabul ettiğini bilmiyor çünkü konferans dille ilgili, oradakilerin *linguistic turn* dediği mesele üzerine ve kendisi uzun zamandır bu konu üzerine çalışmıyor (1966'da yazdığı *Kelimeler ve Şeyler*'den beri) ama neticede evet demiş bulundu ve sözünden dönmek istemiyor, yani gidecek. (Aslında daveti kabul etmesinin nedenini gayet iyi biliyor: ABD'ye bayılıyor.)

Slimane peksimetini çiğnemeyi bitirip kaynar çaydan bir yudum alıyor, bir sigara yakıyor, boğazını temizliyor ve soruyor: "Ben de seninle gelebilir miyim?"

54

"Hayır tatlım, benimle gelemezsin. Konferans akademisyenlere mahsus ve sana Mösyö Kristeva denmesinden nefret ediyorsun."

Sollers'in gülümsemesi aldığı narsistik yarayı gizleyemiyor, yazık ki belki de hiç kapanmayacak bir yara bu.

Montaigne'in, Pascal'ın, Voltaire'in tez yazdığını düşünebilir misin?

Ah, bu Amerikalılar neden inatla onu görmezden gelmeyi sürdürüyorlar? O ki 2043'te tekrar tekrar okunacak, devler arasında bir dev.

Chateaubriand, Stendhal, Balzac ya da Hugo'yu bu durumda hayal edebilir misin? Düşünmek için izin almamız mı gerekecek bir gün?

Şüphesiz en gülüncü de Derrida'yı davet etmeleri. Fakat sevgili Yankee dostlarım, biliyor musunuz, *différance*'ı *a* ile yazdığı için (dünya ayrışıyor, dünya dağılıyor) saygı duyduğunuz idolünüz, başyapıtı *Le Dissémination*'u [Dağılma/Saçılma] (dünya *dağılıyor/saçılıyor*) Sollers'in *Nombres* [Rakamlar] romanına hürmeten yazdı ki New York'tan da Kaliforniya'dan da hiç kimse onu çevirme zahmetine girmedi! Ah, gerçekten de çok matrak!

Sollers karnına vura vura gülüyor. Ha ha ha! O olmasa Derrida da olmazdı! Ah, bir bilselerdi... Amerikalılar bir bilseydi bunu...

Kristeva ezbere bildiği bu sözleri sabırla dinliyor.

"Flaubert'in, Baudelaire'in, Lautréamont'un, Rimbaud'nun, Mallarmé'nin, Claudel'in, Proust'un, Breton'un, Artaud'nun *tez yazdığını* düşünebiliyor musun?" Sollers ansızın susuyor ve düşünüyormuş gibi yapıyor; fakat Kristeva onun ne söyleyeceğini önceden biliyor: "Tez yazan biri var, Céline, o da tıp tezi, yine

de edebi anlamda müthiş." (Altmetin: Sollers, Céline'in tıp tezini okudu. Bunu yapan kaç akademisyen vardır ki?)

Ardından karısına yanaşıyor, başını kolunun altına sokup sersemce bir sesle konuşuyor:

— Peki ama sen neden gitmek istiyorsun benim canım sincabım?

— Nedenini biliyorsun. Çünkü Searle orada.

— Ve diğerleri de orada, diye patlıyor Sollers.

Kristeva bir sigara yakıyor, yaslandığı kırlente işlenmiş deseni inceliyor: Cluny nakışındaki tek boynuzlu atın röprodüksiyonu, vaktiyle Sollers'le Singapur havaalanından almışlardı. Kristeva bağdaş kurmuş, saçlarını atkuyruğu yapmış, kanepenin yanındaki bitkiyi okşuyor; hafif aksanını abartarak alçak sesle konuşuyor: "Evet... Diğerrrlerrri."

Sinirlerini yatıştırmak için Sollers kişisel görüşlerini sıralıyor:

"Foucault: Çok sinirli, kıskanç, hararetli. Deleuze? Fazla müphem. Althusser? Fazla hasta (ha ha!). Derrida? Ardışık kuşatmalarında fazla kapalı (ha ha!). Lacan'dan iğreniyorum. Komünistlerin Vincennes'ın güvenliğini sağlamasında bir zarar görmüyorum. (Vincennes: kudurmuş fanatikleri gözetleme merkezi.)"

Kristeva, aslında Sollers'in Pléiade koleksiyonuna girememekten korktuğunu biliyor.

Anlaşılamamış deha şu an için Amerikalıları kötülemekle meşgul; ah o "*gay and lesbian studies*"leri, totaliter feminizmleri, "yapısöküm"e ve "objet petit a"ya hayranlıkları... fakat belli ki Molière'in ismini duyan olmamış!

Hele kadınları!

"Amerikan kadınları mı? Çoğu katlanılmaz: para, şikâyet, aile hikâyeleri, sözde psikolojik hastalıkları. İyi ki New York'ta Latin, Çinli ve epeyce Avrupalı kadın var." Ama Cornell öyle mi! Peh.

Kristeva İngilizce bir psikanaliz dergisinin sayfalarını çevirerek yasemin çayı içiyor.

Sollers salondaki büyük masanın etrafında dönüyor, burnundan soluyor, boğa gibi kamburlaşıyor: "Foucault aşağı, Foucault yukarı, tek bildikleri bu!"

Derken bitiş çizgisine yaklaşan bir koşucu gibi doğruluyor: "Aman, ne önemi var ki? Neler döneceğini biliyorum: Seyahat edecek, konuşmalar yapacaksınız, sömürgeleştirilmişlerin Anglo-Amerikancasını konuşacak, usandırıcı konuşmalara katkıda bulunacak, 'birlik olacak', düşüncelerinizi sulandıracak, insanmış gibi gözükeceksiniz."

Fincanını bırakan Kristeva onunla tatlılıkla konuşuyor: "İntikamını alacaksın, canım."

Heyecanlanan Sollers bileğini tutarak ikinci şahış ağzıyla kendisinden bahsetmeye başlıyor: "Konuşma sanatına istidadın var, bu aleni ve nahoş (kekelemeni tercih ederlerdi ama olsun)..."

Kristeva onun elini tutuyor.

Sollers Kristeva'ya gülümseyip "Bazen biraz yüreklendirmeye ihtiyaç duyar insan," diyor.

Kristeva da gülümseyip "Haydi gel, Joseph de Maistre okuyalım," diyor.

55

Quai des Orfèvres'de Bayard daktilosunda raporunu yazıyor, Simon o sırada Chomsky'nin üretici dilbilgisiyle ilgili bir kitabını okuyor ama çok da bir şey anlamadığını inkâr edemez.

Bayard satırın sonuna geldiğinde her seferinde kâğıdı kaydırmak için sağ elini daktilonun koluna götürüyor, bir yandan da sol eliyle kahve fincanını ağzına götürüp bir yudum alıyor, bir nefes sigara çekiyor ve sigarasını Pastis 51 logolu sarı bir kül tablasına koyuyor. Krak tak tak tak, tak tak tak, krak tak tak tak vs.

Fakat ansızın tak-tak sesleri kesiliyor. Bayard suni deri sandalyesinden kalkıp Simon'a dönüyor ve soruyor:

"Hakikaten, bu Kristeva isminin kökeni ne?"

56

Mitterrand geldiğinde Serge Moati, Savane marka kek dilimlerini ağzına tıkıştırmakla meşgul. Fabius terlikleriyle Panthéon'daki özel odasının kapısını açıp onu içeri alıyor. Lang, Badinter, Attali, Debray, hepsi de kahvelerini içerek usulca bekliyor. Mitterrand atkısını Fabius'a fırlatıp homurdanıyor: "Dostunuz Mauroy'yı bir temiz pataklayacağım!" Belli ki hiç havasında değil; genç komplocular toplantının zorlu geçeceğini anlıyor. Mitterrand sivri dişlerini gösteriyor: "Rocard! Rocard!" Herkes sus pus. "Metz'te başarısız oldular, şimdi de beni cumhurbaşkanı adayı göstererek aradan çıkarmak istiyorlar!" Genç kurmayları iç çekiyor. Moati ağır ağır Savane'ını çiğniyor. Kafası kuşu andıran genç komplocu kendini tehlikeye atarak söze karışıyor: "Başkanım..." Ama Mitterrand buz gibi, korkunç bakışlarla ona dönüp üstüne yürüyor ve parmağıyla göğsünü dürtüyor: "Kapa çeneni Attali..." Attali duvar dibine kadar geri çekilirken cumhurbaşkanı adayı konuşmasına devam ediyor: "Hepsi de başarısız olmamı istiyor ama taktiklerini kolaylıkla bozabilirim, aday olmamam yeter, ha ha! Bırakalım da ahmak Rocard şu aptal Giscard'ın karşısında boyunun ölçüsünü alsın. Rocard, Giscard... pisliklerin savaşı olacak! Şahane! Ne müthiş! İkinci solmuş! Boş laf, Debray. Fransız saçmalıkları! Robert, kalem alın, basın bülteni yazdıracağım! Çekiliyorum! Bırakıyorum. Ha ha! Ne seçim ama!" Gürlüyor: "Yenilmek! Ne demek yenilmek?"

Kimse konuşmaya cesaret edemiyor, arada sırada patronuna kafa tutan Fabius bile susuyor, bu kadar tehlikeli bir konuya dahil olmaya cesaret edemiyor. Hem zaten Mitterrand'ınki salt retorik bir soru.

Mitterrand kendi ilkelerini beyan etmeli. Küçük söylevini hazırlıyor; yavan, sıradan, içler acısı. Durağanlıktan ve değişmemenin tehlikelerinden bahsediyor. Tutkusuz, içeriksiz, esinsiz, salt tumturaklı, kof söylemler. Ezeli mağlubiyetin soğuk öfkesi ekrana yansıyor. Kayıt iç karartıcı bir sessizlik içinde sona eriyor. Fabius'un ayak parmakları terliğinin içinde huzursuzca

kıpırdıyor. Moati Savane'ını çimentoymuş gibi ağzında geveliyor. Debray ve Badinter boş boş birbirlerine bakıyor. Attali pencereden dışarıyı izlerken bir trafik polisi Moati'nin R5'ine ceza yazıyor. Jack Lang bile afallamış görünüyor.

Mitterrand dişlerini sıkıyor. Tüm yaşamı boyunca taktığı maskeyi yüzüne geçiriyor, içini kemiren öfkeyi gizlemek için sığındığı bu morgun duvarları etrafını çeviriyor. Ayağa kalkıyor, atkısını alıp kimseye hoşça kal demeden oradan ayrılıyor.

Sessizlik birkaç dakika daha sürüyor.

Beti benzi atan Moati konuşuyor: "O halde tek umudumuz Séguéla."

Hemen arkasında duran Lang mırıldanıyor: "Hayır, biri daha var."

57

"Adamın bunu ilk seferinde nasıl gözden kaçırdığını anlamıyorum. Şu Rus dilbilimci Jakobson'a ilişkin bir belge aradığını biliyordu. Masasında Jakobson'un bir kitabını görüyor ve ona hiç göz atmıyor mu?"

Evet, doğrusu *inanması güç*.

"Ne tesadüf ki ikinci kez de tam biz vardığımızda o da Barthes'ın dairesindeydi, oysa haftalarca önce istediği zaman daireye yeniden girebilirdi, anahtar elindeydi."

Boeing 747 kalkış pistinde ilerlerken Simon, Bayard'ı dinliyor. Giscard olacak şu koca faşist burjuva, nihayet yolculuk masraflarını ödemeyi kabul etti ama işi Concorde yolculuğuna izin vermeye vardırmadı.

Bulgarlara ilişkin soruşturmaları onları Kristeva'ya götürdü.

Kristeva da şu an ABD'de.

Öyleyse kahramanlarımız için hot-dog ve kablolu tv vakti.

Oturdukları sırada ağlayan bir çocuk var tabii ki.

Bir hostes Bayard'ın yanına gelip ondan sigarasını söndürmesini istiyor çünkü kalkış ve iniş sırasında sigara içmek yasak.

Simon yolculuk sırasında okumak için yanına Umberto Eco'nun *Lector in Fabula*'sını aldı. Bayard ona kitaptan ilgi çekici şeyler öğrenip öğrenmediğini soruyor, soruşturma için yararlı bir şeyler çıkıp çıkmayacağını kastediyor ama belki de aslında sırf bunu kastetmiyor. Simon gözlerini kaldığı sayfaya dikip okuyor: "Yaşıyorum (şunu söylemek istiyorum: Bunu yazan ben, tanıdığım tek dünyada hayatta kalma niyetindeyim) fakat olası anlatı dünyalarına ilişkin bir teori üretirken, bu dünyayı bir göstergebilim deneyimi dünyasına indirgemeye karar veriyorum (doğrudan fiziksel deneyime sahip olduğum dünyaya dayanarak), böylece onu anlatı dünyalarıyla kıyaslayabilirim."

Hostes güvenlik yönergelerini işaretlerle anlatırken Simon'a sıcak basıyor. (Çocuk ağlamayı kesiyor, bu trafik polisi koreografisi onu büyülüyor.)

Kristeva resmiyette New York, Ithaca'daki Cornell Üniversitesi'ne konferans için gitti. Bayard konferansın ne başlığını ne de konusunu anlamaya kalkışıyor. Tek bildiği, Eco'nun bahsettiği Amerikalı filozof John Searle'ün davetliler arasında olduğu. Mesele Bulgar kadını Eichmann gibi ülkeden çıkarmak değil. Giscard eğer Barthes'ın katilini yakalamak isteseydi, ki tüm deliller Kristeva'nın olaya dahil olduğunu gösteriyor, onun ülkeden ayrılmasını engellerdi. Mesele neler döndüğünü anlamak. Hep böyle değil midir zaten?

Kırmızı Başlıklı Kız için gerçek dünya kurtların konuştuğu dünyadır.

Bir de şu kör olasıca belgeyi ele geçirmek.

Bayard anlamaya çabalıyor: Yedinci işlev bir kullanım kılavuzu mu? Bir tür büyü mü? Bütün o küçük politik ve entelektüel camialarda histeri yaratan, ele geçirenin turnayı gözünden vuracağını sanmalarına neden olan bir kuruntu mu?

Yan tarafında, koridorun karşısındaki koltukta oturan çocuk, renkli parçalardan oluşan bir küp çıkarıp parçaları farklı yönlere döndürmeye başlıyor.

Mesele buna indirgenirse, diye düşünüyor Simon, kendisiyle Kırmızı Başlıklı Kız ya da Sherlock Holmes arasındaki asli fark nedir?

Bayard'ın yüksek sesle bir şeyler söylediğini işitiyor, belki de onunla konuşuyor: "Dilin yedinci işlevinin gerçekten de bu edimsel işlev olduğunu varsayalım. Ona hâkim olan kişinin, her durumda herkesi ikna edebilmesini sağlıyor, peki. Görünüşe göre belge tek sayfadan oluşuyor, önlü arkalı ve küçük yazılı diyelim. Böylesine güçlü bir şeyin kullanma kılavuzu nasıl olur da bu kadar az yer tutabilir? Kullanma kılavuzları hep uzun olur; bulaşık makinesinin, televizyonun hatta benim 504'ün kılavuzu bile sayfalarca yazı içeriyor."

Simon dişlerini gıcırdatıyor. Evet, buna akıl erdirmek güç. Hayır, hiçbir açıklaması yok. Zaten belgede ne yazdığına dair en ufak bir fikri olsaydı çoktan başkan seçilmiş olur, istediği her kadınla yatardı.

Bayard konuşurken gözlerini çocuğun oyuncağından ayırmıyor. Gözlemleyebildiği kadarıyla küp, dikey ve yatay yönde döndürülerek renk sıralamasına göre dizilmesi gereken daha küçük küplere bölünmüş. Çocuk çılgına dönmüş bir halde küpleri çeviriyor.

Lector in Fabula'da Eco, "fazlalıklar" dediği kurmaca karakterlerin durumundan bahsediyor, onlara böyle diyor çünkü gerçek dünyadaki insanlara ekleniyorlar. Ronald Reagan ya da Napoléon gerçek dünyaya ait ama Sherlock Holmes değil. Öyleyse "Sherlock Holmes evli değil" ya da "Hamlet deli" gibi savların ne anlamı olabilir? Bir fazlalılığı gerçek bir kişi gibi görebilir miyiz?

Eco İtalyan göstergebilimci Volli'den alıntı yapıyor: "Ben varım, Emma Bovary yok." Simon gittikçe daha huzursuz hissediyor.

Bayard tuvalete gitmek için ayağa kalkıyor, işemesi gerektiğinden değil; ama Simon'un kitabına daldığını görüyor, küçük

içki şişelerini de çoktan devirmiş, biraz yürüyüp bacaklarını açsa iyi olur.

Uçağın arka tarafında yürürken boynunun etrafında kulaklık olan genç bir adamla sohbet eden Foucault'ya rastlıyor.

Konferans programını görmüştü ve Foucault'nun davet edildiğini bildiğinden onu gördüğüne şaşırmaması gerekir, yine de bir anlığına hayret etmekten kendini alamıyor. Foucault yırtıcı gülümsemesiyle ona bakıyor.

"Slimane'ı tanımıyor musunuz müfettiş? Hamed'in yakın arkadaşıydı. Onun ölümüne neyin sebep olduğunu hâlâ aydınlatamadınız herhalde. Bir ibne eksikmiş fazlaymış, ne fark eder? Yoksa Arap olduğu için mi? İkisi çifte etken mi sayılıyor?"

Bayard yerine döndüğünde Simon'u uyur halde buluyor, otururak uyumaya çalışanların rahatsız pozisyonunda, kafası öne eğilmiş. Eco'nun kayınvalidesini konuşturduğu bir başka cümleyle uyuyakalmış: "Damadım kızımla evlenmeseydi ne olurdu?"

Simon rüya görüyor. Bayard düşünceli. Foucault, Antik Yunan'daki cinsel rüyalar üzerine verdiği dersten bahsetmek üzere Slimane'ı yukarıdaki bara götürüyor.

Neredeyse filozof kadar gülümseyen hostesten iki viski istiyorlar.

Artemidoros'a göre cinsel rüyalar kehanet gibidir. Rüyada yaşanan cinsellikle gerçekteki sosyal ilişkiler arasındaki bağlantıyı kurmak gerekir. Mesela bir köleyle yatmanın rüyasını görmek iyiye işarettir: Köle bizim malımız olduğu için servetimizin artacağına delalettir. Evli bir kadınla yatmak kötüye işarettir: Başkasının malına dokunmamalıyız. Anneyle yatmak, duruma göre değişir. Foucault'ya göre, Yunanların Oidipus'a atfettikleri önem çok abartılıyor. Her halükârda bakış açısı özgür, aktif erkeğe ait. İçine girmek (erkeğin, kadının, kölenin, aile üyesinin) iyidir. İçine girilmesi kötüdür. En kötüsü, doğaya en aykırı olanı lezbiyenlerin cinsel birleşmesidir (tanrılarla, hayvanlarla ve cesetlerle cinsel ilişkiden hemen sonra gelir).

"Hepsinin kendi kıstası var, hepsi normatif!" Foucault gülüyor, iki viski daha ısmarlıyor ve kendisine istediğini yapmasına izin veren (ama Walkman'ini çıkarmayı reddeden) Slimane'ı tuvaletlere sürüklüyor).

Simon'un rüyasında ne gördüğünü bilmemize imkân yok çünkü onun kafasının içinde değiliz, değil mi?

Foucault ve Slimane'ın uçağın üst katındaki bara doğru giden merdiveni çıktıklarını görüyor Bayard. Pek de mantıklı olmayan bir dürtüyle harekete geçerek onların boş koltuklarını incelemeye gidiyor. Foucault'nun önündeki koltuğun cebinde kitaplar, Slimane'ınkinde dergiler var. Bayard üstteki bagaj kapağını açıyor ve iki adama ait olduğunu düşündüğü çantaları alıyor. Filozofun evrak çantasını ve jigolonun sırt çantasını karıştırmak için Foucault'nun yerine oturuyor. Kâğıtlar, kitaplar, yedek tişört, kasetler. İlk bakışta belgeye dair hiç iz yok ama Bayard muhtemelen üzerinde koca harflerle "Dilin Yedinci İşlevi" yazmayacağını düşünüp iki çantayı da yanına alıyor, Simon'u uyandırmak üzere yerine geri dönüyor.

Simon rüyalarından sıyrılıyor, durumu kavrıyor, Foucault'nun da uçakta olmasına şaşırıyor, Bayard'ın ondan yapmasını istediği şeye öfkeleniyor, buna rağmen kendisine ait olmayan eşyaları karıştırıyor, tüm bunlar en az yirmi dakika sürüyor, Foucault'nun ya da Slimane'ın eşyaları arasında dilin yedinci işleviyle uzaktan yakından ilgili olabilecek hiçbir şey bulunmadığını Bayard'a garanti edebilecek duruma geldiğinde Foucault'nun merdivenden indiğini görüyorlar.

Yerine dönecek ve er geç eşyalarının orada olmadığını anlayacak.

İki adam konuşarak anlaşmaya gerek duymayıp deneyimli takım arkadaşları gibi hareket ediyor. Simon, Bayard'ın üstünden aşıp koridora çıkıyor ve Foucault'yu karşılamak için onun geldiği yöne doğru ilerliyor, bu sırada Bayard uçağın arka tarafından dolaşıp Foucault'nun koltuğuna ulaşmak için yan koridora süzülüyor.

Simon, Foucault'nun önünde duruyor, Foucault yolundan çekilmesini bekliyor ama Simon kıpırdamıyor, Foucault kafasını kaldırıp miyop gözlüklerinin ardından genç adamı tanıyor.

— Vaay! Alkibiades, sen misin?

— Mösyö Foucault, ne tesadüf! Sizinle karşılaşmak bir onur, çalışmalarınızın hayranıyım... Şu an ne üzerine çalışıyorsunuz? Yine cinsellik mi?

Foucault gözlerini kısıyor.

Bayard diğer koridorda ilerlemeye çalışıyor ama içecek arabasıyla geçişi tıkayan hostese takılıyor. Hostes yolculara sakin sakin çay ve kırmızı şarap dağıtarak *duty free* ürünleri satmaya çalışıyor, Bayard arkasında telaşla çırpınıyor.

Simon, Foucault'nun yanıtını dinlemiyor çünkü bir sonraki sorusuna odaklanıyor. Foucault'nun arkasındaki Slimane sabırsızlanıyor. "İlerliyor muyuz?" Simon konuşma fırsatı buluyor: "Ah, biriyle mi birliktesiniz? Memnun oldum, memnun oldum! Size de mi Alkibiades diyor, ha ha, eee.... ABD'ye daha önce gitmiş miydiniz?"

Çaresiz kalan Bayard hostesi ittirip geçebiliyor ama servis arabasını aşamıyor. Önünde geçmesi gereken üç koltuk daha var.

Simon soruyor: "Peyrefitte okudunuz mu? Amma da saçmalık. Biliyor musunuz, Vincennes'da sizi özledik."

Foucault kibar ama kararlı bir şekilde Simon'u omuzlarından kavrıyor, bir çeşit tango hareketi yaparak onunla birlikte kendi çevresinde dönüyor ve Simon kendini Foucault ile Slimane arasında buluyor; yani Foucault onu geride bırakıyor ve koltuğuyla arasında sadece birkaç metre kalıyor.

Bayard nihayet uçağın arkasındaki tuvaletlerin hizasına ulaşıp yan koridora geçiyor. Foucault'nun koltuğuna varıyor ama Foucault da karşıdan ona doğru geliyor, çantaları yerine koyduğunu görecek.

Durumu bilen ve gözlüğe ihtiyacı olmayan Simon Bayard'ın Foucault'nun önünde durduğunu görüp haykırıyor: "Herculine Barbin!"

Yolcular yerinden sıçrıyor. Foucault arkasını dönüyor. Bayard bagaj bölmesini açıp çantaları içeri tıkıştırdıktan sonra kapatıyor. Foucault Simon'a bakıyor. Simon aptal bir gülümsemeyle, "Hepimiz Herculine Barbin'iz, değil mi Mösyö Foucault?" diyor.

Bayard özür dileyerek Foucault'nun yanından geçiyor ve tuvaletten geliyormuş gibi davranıyor. Foucault yanından geçen Bayard'a bakıp omuz silkiyor ve nihayet herkes yerine oturuyor.

— Kim bu Herculine bilmem ne?

— On dokuzuncu yüzyıldan, büyük talihsizlikler yaşamış bir hermafrodit. Foucault onun anılarını yayına hazırladı. Olayı biraz kişiselleştirerek bu anıları biyoiktidarın normatif atamalarını eleştirmek için kullandı, cinsiyetimizi ve cinselliğimizi tanımlarken bizi yalnızca iki seçenek arasından seçim yapmaya, kendimizi ya kadın ya da erkek –ve her iki durumda da heteroseksüel– olarak tarif etmeye zorlamasını yerdi. Yunanlar bu konuda çok daha rahat davranıyordu, gerçi onların da kendi normları vardı, mesela...

— Peki peki, tamam!

— Foucault'nun yanındaki genç kim?

Yolculuğun geri kalanı sorunsuz geçiyor. Bayard bir sigara yakıyor. Hostes yanına gelip iniş sırasında sigara içmenin yasak olduğunu ona hatırlatınca müfettiş minyatür acil durum içkilerine başvuruyor.

Foucault'ya eşlik eden gencin adının Slimane olduğunu biliyoruz, soyadını bilmiyoruz ama Amerikan topraklarına ulaştıklarında Simon ve Bayard onun pasaport kontrolünde birkaç polisle tartıştığını fark ediyor çünkü vizesi geçerli değil, daha doğrusu mevcut değil; Bayard, Roissy'den çıkmasına nasıl izin verdiklerini merak ediyor. Foucault yardımcı olmak için araya girmeye çalışıyor ama durum değişmiyor, Amerikan polisinin yabancılarla şakalaşmak gibi bir alışkanlığı yok. Slimane Foucault'ya onu beklememesini ve endişelenmemesini söylüyor, halledecek. Simon ve Bayard onları gözden kaybediyor ve bir banliyö trenine atlıyorlar.

Gecenin Sonuna Yolculuk'taki Céline gibi oraya gemiyle gelmiyorlar, yer altından Madison Square Garden durağına çıkıyorlar ama kendilerini Manhattan'ın göbeğinde bulunca yaşadıkları şokun onunkinden geri kalır yanı yok: Şaşkına dönmüş iki adam kafalarını kaldırıp gökdelenlerin ufuk çizgisini ve 8. Cadde'de süzülen ışıkları hayranlıkla seyrediyor, her şey onlara aynı anda hem gerçekdışı hem de bir o kadar tanıdık geliyor. *Strange*'in eski bir okuru olan Simon, Spiderman'in sarı taksilerin ve kırmızı ışıkların üzerinde belirmesini bekliyor. (Fakat Spiderman bir "fazlalık", yani bu imkânsız.) Meşgul görünümlü bir yerli kendiliğinden yanlarında durup yardım teklif ediyor ve böylesi bir ihtimama alışık olmayan iki Parislinin şaşkınlığı tamamına eriyor. Bu New York gecesinde 8. Cadde boyunca yürüyor ve kocaman gotik harflerle bezeli tabelasıyla *The New York Times*'a ev sahipliği yaptığını bağıran dev binanın karşısındaki Port Authority otobüs terminaline varıyorlar. Ardından da Ithaca'ya giden bir otobüse biniyorlar. Hoşça kal gökdelen âlemi.

Yol beş saat sürdüğü ve herkes yorgun olduğu için Bayard çantasından renkli bir küp çıkarıp oynamaya başlıyor. Simon gözlerine inanamıyor: "Çocuğun Rubik küpünü mü çaldın?" Otobüs Lincoln Tüneli'nden çıkarken Bayard ilk sırayı tamamlıyor.

58

"Shift into overdrive in the linguistic turn"
Cornell University, Ithaca, fall 1980
(Conference organiser: Jonathan D. Culler)

List of talks:

Noam Chomsky
Degenerative grammar

Hélène Cixous
Les larmes de l'hibiscus

Jacques Derrida
A Sec Solo

Michel Foucault
Jeux de polysémie dans l'onirocritique d'Artémidore

Félix Guattari
Le régime signifiant despotique

Luce Irigaray
Phallogocentrisme et métaphysique de la substance

Roman Jakobson
Stayin' Alive, structurally speaking

Frederic Jameson
The Political Unconscious: Narrative as a socially symbolic act

Julia Kristeva
Le langage, cette inconnue

Sylvère Lotringer
Italy: Autonomia – Post-political politics

Jean-François Lyotard
PoMo de bouche: la parole post-moderne

Paul de Man
Cerisy sur le gâteau: la déconstruction en France

Jeffrey Mehlman
Blanchot, the laundry man

Avital Ronell
"Because a man speaks, he thinks he's able to speak about language." – Goethe & the metaspeakers

Richard Rorty
Wittgenstein vs Heidegger: Clash of the continents?

Edward Said
Exile on Main Street

John Searle
Fake or feint: performing the F words in fictional works

Gayatri Spivak
Should the subaltern sometimes shut up?

Morris J. Zapp
Fishing for supplement in a deconstructive world

59

— Deleuze's not coming, right?
— No, but Anti-Oedipus is playing tonight, I'm so excited!
— Have you listened to their new single?
— Yeah, it's awesome. So L.A.![121]

Kristeva çimlerin üstünde iki oğlanın ortasında oturuyor. Oğlanların saçlarını okşayarak, "*I love America. You are so ingenuous, boys,*"[122] diyor.

Oğlanlardan biri onun boynunu öpmeye çalışıyor. Kristeva gülerek oğlanı itiyor. Diğeri kulağına fısıldıyor: "*You mean 'ge-*

121 (İng.)– Deleuze gelmiyor, değil mi? – Hayır, ama bu akşam Anti-Oidipus çalıyor. Çok heyecanlıyım! – Yeni teklilerini dinledin mi? – Evet, müthiş. Tam L.A. tarzı! (e.n.)

122 (İng.) Amerika'ya bayılıyorum. Siz oğlanlar öyle sadedilsiniz ki. (e.n.)

nuine', right?"[123] Kristeva kıkırdıyor. Sincap bedenine elektrik akımı gibi bir ürperti yayılıyor. Tam karşılarında başka bir öğrenci sarmayı bitirdiği cigaralığı yakıyor. Otun hoş kokusu havaya yayılıyor. Kristeva birkaç nefes çekiyor, başı biraz dönüyor, ciddiyetle tumturaklı laflar ediyor: "Spinoza'nın dediği gibi, her olumsuzlama bir belirlemedir."[124] New Wave öncesi, üç posthippi genç gülüp çılgıncasına haykırıyor: "*Wow, say it again! What did Spinoza say?*"[125]

Kampüse öğrenciler gelip gidiyor; gotik, Viktoryen ve neoklasik binaların arasındaki geniş çimenlikten geçenlerin kimisi meşgul kimisi işsiz güçsüz görünüyor. Karşıda bu manzaraya hâkim bir çeşit çan kulesi var, kampüsle beraber göle ve etrafındaki vadiye nazır bir tepeye konuşlanmış o da. Hiçliğin ortasında olabiliriz ama en azından ortasındayız. Kristeva kulüp sandviç yiyor çünkü New York eyaletinin derinliklerinde, New York City ile Toronto'nun arasında, Iroquois Konfederasyonu'na bağlanan Cayuga kabilesinin eski topraklarında, saygın Cornell Üniversitesi'ne ev sahipliği yapan küçük Ithaca kasabasının bulunduğu, yönetim merkezi Syracuse olan Onondaga ilçesine henüz çok sevdiği baget gelmemiş. Kristeva kaşlarını çatıp, "Ya da tam tersi..." diyor.

Yurtların oradan gelen dördüncü genç adam da onlara katılıyor; bir elinde alüminyum folyo bir paket, diğerinde *Gramatoloji* kitabı var (Kristeva'ya Derrida'yı tanıyıp tanımadığını sormaya cesaret edemiyor). Elleriyle pişirdiği, fırından yeni çıkmış minik kekler getirmiş. Kristeva tekilayla biraz sarhoş olmuş (bekleneceği gibi, tekila şişesi kese kâğıdına gizlenmiş), bu doğaçlama *picnic*'e teşrif etmekten memnun.

Kollarının altında kitaplarla, hokey sopalarıyla, gitar kılıflarıyla gelip geçen öğrencileri izliyor.

---

123 (İng.) "Samimi" demek istedin herhalde, değil mi? (e.n.)

124 Spinoza'nın sözü aslında "Omnis determinatio est negatio" (Her belirleme bir olumsuzlamadır). Burada tersine çevrilmiş. (e.n.)

125 (İng.) "Vay canına, bir daha söyle! Ne demiş Spinoza?" (e.n.)

Yaşlı bir adam bir ağacın altında kendi kendine homurdanıyor; alnı açılmış, saçları eskiden kafasının tepesinde gür bir çalılık varmış gibi arkaya doğru taranmış. Önünde hareket eden elleri ağaç dallarına benziyor.

101 Dalmaçyalı'daki Cruella ile Vanessa Redgrave'in karışımını andıran kısa saçlı, genç bir kadın tek başına görünmez bir protesto yürüşü yapar gibi görünüyor. Kristeva'nın anlamadığı sloganlar atıyor. Çok öfkeli duruyor.

Bir grup genç Amerikan futbolu topuyla bir oyun oynuyor. Biri Shakespeare'den alıntı yaparken diğerleri şişeden kırmızı şarap içiyor. (Kese kâğıdı kullanmıyorlar, isyankârlar.) Spiral çizmeye çalışarak topu birbirlerine atıyorlar. Elinde şişe olan genç diğer eliyle topu yakalayamıyor (çünkü o eliyle de sigara tutuyor), diğerleri onunla alay ediyor. Hepsi de daha şimdiden hayli sarhoş görünüyor.

Kristeva'nın bakışları alnı açılmış çalı-adamın bakışlarıyla karşılaşıyor ve kısa da olsa önemli olduğu anlaşılacak bir süre boyunca ikisi de göz temasını sürdürüyor.

Öfkeli genç kadın Kristeva'nın önünde durup, "*I know who you are. Go home, bitch,*"[126] diyor. Kristeva'nın arkadaşları şaşırarak birbirlerine bakıp kahkahayı patlatıyorlar, ardından asabiyetle kadına karşılık veriyorlar: "*Are you stoned? Who the fuck do you think you are?*"[127] Kadın uzaklaşıyor, Kristeva kadını tek başına protestosunu yaparken izliyor. Onu daha önce hiç görmediğinden neredeyse emin.

Bir başka grup genç de futbolcuları sıkıştırıyor ve ortam bir anda değişiyor; Kristeva oturduğu yerden iki grubun birbirine açıktan düşmanlık sergilediğini görüyor.

Kilise çanı çalıyor.

Yeni gelen grup diğer gruba bağırıp çağırıyor. Kristeva'nın duyduğu kadarıyla onlara "Fransız yalakaları" diyorlar. Kristeva "Fransız"ın sıfat tamlaması işlevinde mi (yalakalar mı

126 (İng.) Kim olduğunu biliyorum. Evine dön, kaltak. (e.n.)

127 (İng.) Kafan mı kıyak senin? Kim olduğunu sanıyorsun? (e.n.)

Fransız?) yoksa isim tamlaması işlevinde mi (yalakalık yapılanlar mı Fransız?) kullanıldığını anlamaya çalışıyor, ancak söz konusu grubun Anglosakson gibi göründüğünü de hesaba katarak (çünkü Kristeva bu insanların Amerikan futbolunun belirli kurallarını iyi bildiklerini saptayabildiğini düşünüyor) en olası varsayımın ikincisi olduğuna karar veriyor. (Aynı belirsizliğin İngilizcede de oluştuğunu belirtelim: "*French suckers*"ın *Fransız'ı* niteleme işlevi de görebilir, tamlayan işlevi de.)

Her halükârda ilk grup aşağılamaların altında kalmıyor ("*you analytic pricks!*"[128]), neyse ki ortam iyice bayağılaşmadan altmışlarında bir adam araya girip (beklenmedik bir şekilde Fransızca konuşarak) bağırıyor: "Kendinize gelin, delibozuklar!" Kristeva'ya kur yapan gençlerden biri durumu kavradığını göstererek onu etkilemek istercesine kulağına fısıldıyor: "*This is Paul de Man. He's French, isn't he*?"[129] Kristeva yanıtlıyor: "Hayır, Belçikalı."

Çalı-adam ağacının altında mırıldanıyor: "*The sound shape of language...*"[130]

Tek başına protesto gösterisi yapan kadın ciğerleri yırtılırcasına bağırıyor, sanki iki takımdan birini destekliyor: "*We don't need Derrida, we have Jimi Hendrix!*"[131]

Cruella Redgrave'in beklenmedik sloganıyla dikkati dağılan Paul de Man, arkasından yaklaşanı kendisine şöyle seslenene dek fark etmiyor: "*Turn around, man. And face your enemy.*"[132] Tüvit takımlı bir adam ayakta dikiliyor: Ceketi bedenine büyük, uzun kolları dışarı taşıyor, yana taranmış saçlarının bir tutamı alnına sarkıyor. Bir Sydney Pollack filminde yardımcı oyuncuymuş gibi görünüyor ama küçük gözleri delici bakışlarıyla karşısındakini iliklerine kadar inceliyor.

Bu kişi, John Searle.

---

128 (İng.) Sizi analitik dallamalar! (e.n.)

129 (İng.) Paul de Man bu. Fransız, değil mi? (e.n.)

130 (İng.) Dilin ses biçimi...(e.n.)

131 (İng.) Derrida'ya ihtiyacımız yok, bizim Jimi Hendrix'imiz var! (e.n.)

132 (İng.) Arkanı dön, adamım. Dön de düşmanınla yüzleş. (e.n.)

Alnı açılmış çalı-adam neler olduğunu gözlemleyen Kristeva'yı gözlemliyor. Dikkatle manzaraya yoğunlaşan Kristeva sigarasını parmaklarının ucuna gelene kadar söndürmüyor. Çalı-adamın gözleri Searle'e kayıyor, bir Kristeva'ya bir Searle'e bakıyor.

Paul de Man aynı anda hem ironik hem de uzlaşmacı bir tavır takınmaya çalışıyor ama onun gibi bir adamın yaptığı rahatlık rolü çok da inandırıcı olmuyor. "*Peace, my friend! Put your sword down and help me separate those kids*"[133] diyor. Nedendir bilinmez, bu sözler Searle'ü sinirlendiriyor, herkes Paul de Man'a doğru ilerleyen Searl'ün ona vuracağını sanıyor. Kristeva genç adamın kolunu sıkıyor, o da bunu fırsat bilip kadının elini tutuyor. Paul de Man hareketsiz, hayretler içinde kalakalıyor, kendisine doğru gelen tehditkâr bedenin ve onunla yumruklaşma fikrinin şokunu yaşıyor ama tam kendini korumaya ya da –kimbilir?– savunmaya yeltendiğinde, üçüncü bir ses duyuluyor; hafif histerik bir kaygıyı zar zor gizleyen, yalandan neşeli bir perdeden çıkıyor: "*Dear Paul! Dear John! Welcome to Cornell! I'm so glad you could come!*"[134]

Sesin sahibi Jonathan Culler; konferansı düzenleyen genç araştırmacı. Aceleyle Searle'ün eline uzanıyor; Searle isteksizce adamın elini sıkarken kötücül bakışlarla Paul de Man'ı süzüyor. Belçikalıya Fransızca "Derridacı oğlanlarını toplayıp bas git, derhal!" diyor. Paul de Man küçük grubunu uzaklaştırıyor, olay kapanıyor, genç adam büyük bir tehlikeyi atlatmışlar ya da en azından birlikte çok yoğun bir an yaşamışlar gibi Kristeva'ya sarılıyor, belki Kristeva da benzer şeyler hissediyor – her halükârda kendini genç adama bırakıyor.

Bir motor uğultusu yavaş yavaş çöken akşam karanlığında kükrüyor. Bir Lotus Esprit frenlerini cayırdatarak duruyor. Kırklı

133 (İng.) Sakinleş, dostum! Silahını indir de şu çocukları ayırmama yardım et. (e.n.)

134 (İng.) Sevgili Paul! Sevgili John! Cornell'e hoş geldiniz! Gelebilmenize çok sevindim!(e.n.)

yaşlarında, ağzında purosu, kafasında balıkçı şapkası, ipek cep mendilli atik bir adam arabadan iniyor ve doğrudan Kristeva'ya yöneliyor. "*Hey, chica!*"[135] Elini öpüyor. Kristeva gençlere dönüp parmağıyla adamı gösteriyor: "Çocuklar, size Morris Zapp'i takdim edeyim. Yapısalcılık, post-yapısalcılık, Yeni Eleştiri ve daha pek çok şeyin uzmanı."

Morris Zapp gülümsüyor ve insanların hemen gösterişçilik yaptığından şüphelenmemesini sağlayacak ölçüde mesafeli bir tonla (yine de Fransızca) ekliyor: "Altı haneli kazancı olan ilk profesör!"

Gençler cigaralarını tüttürürken "*Wow!*" diyor.

Kristeva açık açık gülüp soruyor: "Volvolarla ilgili sunumunu hazırladın mı?"

Morris Zapp mahcup bir edayla yanıtlıyor: "*You know... I think the world is not ready.*"[136] Çimenlikte konuşup duran Searle ve Culler'a bakıyor. Searle'ün Culler'a, kendisiyle Chomsky dışındaki tüm katılımcıların çerçöp olduğunu anlattığını duymuyor, yine de yanlarına gidip onlara selam vermekten vazgeçiyor. Kristeva'ya, "*Anyway, I'll see you later. I have to check in at the Hilton,*"[137] diyor.

— Kampüste kalmıyor musun?

— Yok artık! Hayır, korkunç bir şey bu!

Kristeva gülüyor. Oysa Cornell'de dışarıdan gelen konukların ağırlandığı *Telluride House*'un şöhreti kusursuzdur. Kimilerine göre Morris Zapp akademik kariyeri güzel sanatlar mertebesine yükselten adamdır. Lotus'una binip motorunu böğürtüşünü, New York'tan gelen otobüse çarpmaktan kıl payı sıyrılıp son hızla tepeden aşağı inişini izleyen Kristeva Zapp'i böyle görenlerin haksız olmadığını düşünüyor.

---

135 (İng.-İsp.) Selam yavrum! (e.n.)

136 (İng.) Yani... Dünya'nın buna hazır olduğunu sanmıyorum. (e.n.)

137 (İng.) Neyse, sonra görüşürüz. Hilton'a girişimi yaptırmam gerek. (e.n.)

Ardından Simon Herzog ve Müfettiş Bayard'ın otobüsten indiğini fark ediyor, yüzü düşüyor.

Ağacının altında kendisini izleyen çalı-adama artık dikkat etmiyor, adam da Kuzey Afrikalı sıska bir genç adamın kendisini izlediğini fark etmiyor. Alnı açık yaşlı adam Kafka romanlarından fırlamış gibi kalın kumaştan ince çizgili bir takım giyiyor ve yün kravat takıyor. Ağacının altında bir şeyler mırıldanıyor, kimse duyamıyor ama söyledikleri duyulsaydı bile pek az insan onu anlardı çünkü Rusça konuşuyor. Genç Arap, Walkman'inin kulaklıklarını takıyor. Kristeva yıldızları seyre dalarak çimlere uzanıyor. Beş saatlik yolculuk boyunca Bayard Rubik küpünün ancak bir yüzünü düzeltebilmiş. Ayakta dikilen Simon kampüsün güzelliğine hayran kalıyor ve burayla karşılaştırıldığında Vincennes'ın devasa bir çöplüğe benzediğini düşünmekten kendini alamıyor.

60

"Başlangıçta, felsefe ve bilim vardı, on sekizinci yüzyıla dek el ele ilerlediler, temelde Kilise'nin gericiliğiyle savaşıyorlardı; ardından, on dokuzuncu yüzyıldan itibaren, Romantizm ve pek çok benzeri düşünceyle birlikte Aydınlanma ruhu yeniden ortaya çıkmaya başladı; Almanya ve Fransa'daki filozoflar (İngiltere'dekiler değil) şöyle demeye başladı: Bilim yaşamın gizemlerine nüfuz edemez. Bilim insan ruhunun gizemlerine nüfuz edemez. Yalnızca felsefe buna kadirdir. Birdenbire kıta felsefesi bilime düşmanlık beslemekle kalmadı, onun ilkelerine de karşı çıktı; açık ve net olmaya, entelektüel disipline, ispat kültürüne. Felsefe giderek daha ezoterik, daha *freestyle*, daha spiritüalist (Marksist felsefe hariç), daha dirimselci hale geldi (mesela Bergson'la birlikte).

Bütün bunlar Heidegger'le birlikte zirveye ulaştı: Yüzyıllardır felsefenin yanlış yolda ilerlediğine ve o ezeli meseleye geri dönmek gerektiğine karar veren, kelimenin tam anlamıyla gerici bir filozof. Bu ezeli mesele Varlık'tı, dolayısıyla *Varlık ve Zaman*'ı

yazarak varlığın peşine düştü. Tabii onu hiçbir zaman bulamadı, ha ha. Yine de karmaşık neolojizmlerle, anlaşılması güç muhakemelerle, belirsiz analojilerle ve tehlikeli metaforlarla dolu müphem filozoflar modasına düpedüz ilham veren oydu. Bugün de Derrida onun mirasçısı.

Bu sırada İngilizler ve Amerikalılar daha bilimsel bir felsefe fikrine sadık kaldı. Buna da analitik felsefe deniyor ve Searle bu alanda başı çekiyor."

(*İsmini vermeyen bir öğrenci; kampüste yapılan bir söyleşiden.*)

61

Dürüst olmak gerekirse ABD'de yemekler harika, özellikle de Cornell'in profesörlere ayrılan yemekhanesinde; burası self-servis olmasına rağmen yemek kalitesi açısından daha çok bir restoran gibi.

Öğle vakti, konuşmacıların çoğu Bayard ve Simon'un henüz çözemediği jeopolitik bir düzende yemekhanenin sağına soluna yayılmış. Masalar altı sekiz kişilik ama hiçbir masa tamamen dolu değil. Simon ve Bayard açık bir kamplaşma olduğunu hissediyor.

Bayard sıcak yemeklerden püreli iki parça antrikot, kızarmış muz ve domuz sosisi seçerken Simon'a, "Keşke salondaki cenahlarla ilgili bir özet geçilse," diyor. Onu duyan siyah aşçı Fransızca cevap veriyor: "Kapının yakınındaki masayı görüyor musunuz? Orası analitikçilerin köşesi. Düşman topraklarındalar ve sayıları fazla değil, o yüzden grup halinde takılıyorlar." Searle, Chomsky ve gerçek adı Camille Paglia olan Cruella Redgrave orada. Camille Paglia cinsellik tarihi uzmanı ve tüm benliğiyle nefret ettiği Foucault'nun açıktan rakibi. "Diğer tarafta, pencereye yakın masada Fransa'da *belle brochette*[138] dediğiniz iyi bir grup var: Lyotard, Guattari, Cixous ve ortada Foucault, *you know him, of*

138 (Fr.) İyi grup. (e.n.)

course,[139] yüksek sesle konuşan uzun, kel adam, *right*? Kristeva orada, Morris Zapp ve *Semiotext(e)* dergisinin *boss*'u Sylvère Lotringer'le. Köşede, tek başına oturan, yün kravatlı ve *weird*[140] saçlı yaşlı adamın kim olduğunu bilmiyorum. (Tuhaf görünümlü bir adam diye düşünüyor Bayard.) Hemen arkasındaki mor saçlı genç *lady*'yi de tanımıyorum." Porto Rikolu yamağı bir göz atıp donuk bir sesle, "Muhtemelen Heideggercilerdir," diye yorum yapıyor.

Bayard gerçek bir ilgiden ziyade profesyonel bir refleksle profesörler arasındaki husumetin ne derecede şiddetli olduğunu sormak istiyor. Siyah aşçı yanıt vermek yerine parmağıyla Chomsky'nin masasını gösteriyor, fare kafalı genç bir adam o sırada masanın önünden geçiyor. Searle ona sesleniyor:

— Hey Jeffrey, you need to translate that asshole's latest piece of crap for me.

— Hey John, I'm not your bitch. Do it yourself, okay?

— Fine, dickhead. My French is good enough for that shit.[141]

Siyah aşçıyla Porto Rikolu yamağı birbirlerine beşlik çakarak gülmekten kırılıyorlar. Bayard konuşmayı anlamıyor ama ana fikri kavrıyor. Arkasından sabırsız bir ses yükseliyor: "Lütfen ilerleyebilir misiniz?" Simon ve Bayard, Foucault'nun yanındaki genç Arap'ı tanıyor. Tepsisinde körili tavuk, mor patates, haşlanmış yumurta ve kereviz püresi var ama geçiş izni olmadığı için kasanın gerisinde kalıyor. Foucault bunu görüyor, müdahale etmek istiyor ama Slimane her şeyin yolunda olduğunu işaret ediyor, kısa bir müzakerenin ardından tepsisiyle birlikte geçiyor.

Bayard yalnız yemek yiyen yaşlı adamın masasına, Simon'un yanına oturuyor.

---

139 (İng.) Onu tanıyorsunuzdur elbette; *right*: değil mi? (e.n.)

140 (İng.) Tuhaf. (e.n.)

141 (İng.) Selam Jeffrey, bana şu dallamanın son yazdığı saçmalığı çevirmen gerek. / - Selam John, bana öyle patronluk taslayamazsın. Kendin yap, tamam mı?/ - Öyle olsun, yavşak. Benim Fransızcam da bu saçmalığa yeter. (e.n.)

Derrida'nın geldiğini görüyor, onu daha önce hiç görmemesine rağmen tanıyor; kafası omuzlarına gömük, kare çeneli, ince dudaklı, kemerli burunlu, fitilli kadife takımlı, gömleğinin üst düğmeleri açık, gümüş saçları kafasında alevler gibi dikilmiş bir adam. Kendine kuskus ve kırmızı şarap alıyor. Paul de Man ona eşlik ediyor. Searle'ün masasındakiler susuyor, Foucault da konuşmayı bırakıyor. Cixous ona işaret ediyor ama o görmüyor, gözleri hemencecik salonu tarayıp Searle'ü buluyor. Elinde yemek tepsisiyle bir an kararsız kaldıktan sonra arkadaşlarına katılıyor. Cixous onu öpüyor, Guattari sırtına vuruyor, Foucault her zamanki gibi somurtarak elini sıkıyor (bunun sebebi Derrida'nın eski bir makalesi; kabaca özetlemek gerekirse, Derrida "Cogito ve Deliliğin Tarihi" başlıklı makalesinde, Foucault'nun Descartes'ı hiç anlamadığını ileri sürmüştü). Mor saçlı genç kadın da selam vermeye geliyor: İsmi Avital Ronell, Goethe uzmanı ve yapısökümün büyük bir hayranı.

Bayard beden dillerini ve yüz ifadelerini inceliyor. Simon ona ortalarında duran konferans programını anlatırken sessizce sosisini yiyor: "Gördün mü? Jakobson üzerine bir sunum var. Gidelim mi?"

Bayard bir sigara yakıyor. Neredeyse evet demek istiyor.

62

"Analitik felsefeciler gerçek amelelerdir. Guillermo Vilas gibidirler. Feci sıkıcı. Saatlerce tüm terimleri tanımlarlar; her muhakemede öncüllere, ardından öncülün öncülüne ve yine öncüle dayanmayı asla ihmal etmezler. Lanet mantıkçılar. Aslında on satır tutacak şeyleri açıklamaları yirmi sayfa sürüyor. Tuhaf ki Kıtacıları dizginsiz fantezilere kapıldıkları için, sıkı argümanlar kurmadıkları için, terimleri tanımlamadıkları için, felsefe değil edebiyat yaptıkları için, matematiksel ruhları olmadığı için, şair oldukları için, yani mistik çılgınlığa yakın (hepsi de ateist bir de!) ciddiyetsiz tipler oldukları için suçladıkları halde onlarda eleştirdikleri şeyleri kendileri de sıklıkla yapıyor. Ama neyse,

kısaca Kıtacılar daha çok McEnroe'ya benziyor. En azından sıkıcı değiller.

(*İsmini vermeyen bir öğrenci; kampüste yapılan bir söyleşiden.*)

63

Simon'un İngilizce düzeyi genellikle makul kabul edilir, mamafih Fransa'da yabancı dilde yeterlik açısından makul kabul edilen düzeyin fazlasıyla yetersiz olduğu da her zaman ortaya çıkar.

Simon da Morris Zapp'in konuşmasında geçen üç kelimeden ancak birini anlıyor. Fakat yapısökümü konusuna pek de hâkim olmadığı ve bu konunun zor ya da en azından muğlak sayılabilecek kavramlar barındırdığı da dikkate alınmalı. Yine de Simon konuşmada aydınlatıcı öğeler bulmayı umuyordu.

Bayard konuşmaya gelmedi, Simon bundan memnun: Gelseydi tavrı çekilmez olurdu.

Konuşmanın büyük bölümünü anlamadığından başka şeylerde anlam aramaya yöneliyor: Morris Zapp'in ironik sözcük bükümlerinde, dinleyicilerin bilgiç gülüşlerinde (herkes şimdi-ve-burada bu amfitiyatroya hakkıyla ait olduğunu kanıtlamak istiyor – "Yine bir amfitiyatro" diye düşünüyor Simon, yineleyen *motif*ler tespit etmeye yönelik sağlıksız bir yapısalcı-paranoyak reflekse karşı koyamayarak), dinleyicilerin yönelttiği soruların asla içerikle ilgili olmaması ve soru soranın üstada *meydan okumayı* değilse de kendini diğer dinleyicilere kıyasla keskin bir eleştirel zihne sahip meşru bir muhatap olarak konumlandırmayı amaçlamasında (kısacası, Bourdieu'nün dediği gibi, *temayüz* çabasında). Her sorunun sorulma şeklinden Simon konuşanın konumunu tahmin edebiliyor: lisans öğrencisi, doktora öğrencisi, profesör, uzman, hasım... Hiç zorluk çekmeksizin sıkıcı tipleri, utangaçları, dalkavukları, kibirlileri ayırt ediyor; en çok da kendi sesinden sarhoş olup bitmek bilmeyen monologlar döktüren, kendi fikrini belirtme zaruretine kapıldığından soru

sormayı unutanları. Belli ki bu kukla tiyatrosunda varoluşsal bir şeyler dönüyor.

Nihayet ilgisini çeken bir bölüm oluyor: "*The root of critical error is a naïve confusion of literature with life.*"[142] Bu Simon'un merakını uyandırıyor, yanında oturan kırklı yaşlarındaki İngiliz'den mümkünse kendisine simültane tercüme yapmasını ya da en azından konuyu özetlemesini rica ediyor; İngiliz de tıpkı kampüsün yarısı ve konferansa gelenlerin dörtte üçü gibi iyi derecede Fransızca biliyor. Simon'a Morris Zapp'in teorisine göre edebiyat eleştirisinin kökeninde hayatla edebiyatı birbirine karıştıran asli bir yöntemsel hata olduğunu (Simon iyice dikkat kesiliyor), oysaki ikisinin aynı şey olmadığını, bunların aynı *işlevi* görmediğini anlatıyor. "Hayat saydam, edebiyat mattır," diyor İngiliz. (Orası tartışmalı, diye düşünüyor Simon.) "Hayat açık bir sistem, edebiyat kapalı bir sistemdir. Hayat şeylerden, edebiyat kelimelerden oluşur. Hayat göründüğü gibidir; örneğin uçaktan korkmak ölümle ilgili bir meseledir. Bir kıza asılmak cinsellikle ilgili bir meseledir. Fakat en gerzek eleştirmen bile *Hamlet*'in amcasını öldürmek isteyen bir adamla değil başka bir meseleyle ilgili olduğunu anlar."

Bu sözler, yaşadığı serüvenlerin *neyle ilgili olabileceği* hakkında en ufak bir fikri olmayan Simon'u biraz olsun teskin ediyor.

Dilin haricinde tabii. Hmm.

Morris Zapp konuşmasını gittikçe daha Derridacı tarzda sürdürüyor çünkü şimdi bir iletiyi anlamanın onu çözmek anlamına geldiğini, dilin bir kod olduğunu savunuyor. "Her kod çözme yeni bir kodlamadır." Kabaca söylersek, hiçbir şeyden asla emin olamayız, özellikle de iki konuşmacının birbirini anladığından, çünkü hiç kimse kullandığı kelimelerin muhatabına tam olarak aynı şeyi ifade ettiğinden emin olamaz (aynı dilde konuşsalar dahi).

---

142 (İng.) Eleştirel hatanın kökeni safdillikle edebiyatın hayatla karıştırılmasıdır. (e.n.)

Şimdi olduğu gibi, diye düşünüyor Simon.

Morris Zapp o heyecan verici metaforu kullanıyor, İngiliz çeviriyor: "Konuşma, temelde, oyun hamurundan bir topla oynanan tenis maçıdır, top fileyi geçtiğinde yeni bir biçim alır."

Simon ayaklarının altındaki zeminin yapısöküme uğradığını hissediyor. Sigara içmeye çıkıyor ve Slimane'la karşılaşıyor.

Genç Arap, Morris Zapp'le konuşmak için konferansın sona ermesini bekliyor. Simon ona Morris Zapp'e ne sormak istediğini soruyor. Slimane birine bir şey sorma alışkanlığı olmadığını söylüyor.

64

"Evet, tabii, paradoks şu ki 'Kıta' felsefesi denen şey bugün Avrupa'ya kıyasla ABD'de daha başarılı. Derrida, Deleuze, Foucault bu kampüste mutlak yıldızlar, halbuki Fransa'da edebiyat ve beşeri bilimler fakültesinde kimse onları okumuyor, felsefe öğrencileri de yok sayıyor. Burada biz onları İngiliz Dili bölümünde çalışıyoruz. İngiliz Dili bölümü için *French Theory*, bölümü sosyal bilimlerin lüzumsuz bir ayağı olmaktan çıkarıp her şeyi kapsayan bir disiplin haline getiren bir darbe aygıtıydı; çünkü *French Theory* "Dil her şeyin temelidir" varsayımı üzerine kurulduğundan dil öğrenimi felsefe, sosyoloji, psikolojiyi vs. de kapsar... Meşhur *linguistic turn* budur. Bir anda felsefeciler altüst oldu ve onlar da dil üzerine çalışmaya başladılar; Searle'ler, Chomsky'ler vakitlerinin çoğunu Fransızları eleştirmeye harcadı; onlardan düşüncelerine açıklık getirmelerini talep edip ('kavrayışta açık olan ifadede de açıktır') ifadelerini gizemden arındırmalarını istediler, 'güneşin altında yeni bir şey yok, Condillac tüm bunları çoktan söyledi, Anaksagoras bunları defalarca söylemişti zaten, her şeyi Nietzsche'den kopyaladılar' minvalinde itirazlar getirdiler. Maskaraların, soytarıların, şarlatanların gölgesinde kaldıklarını hissediyorlar, bu yüzden öfkelenmeleri çok normal. Fakat Foucault'nun Chomsky'den çok daha seksi olduğunu söylemeliyim."

(*İsmini vermeyen bir öğrenci; kampüste yapılan bir söyleşiden.*)

65

Geç oluyor, gün konferanslarla geçti, dinleyiciler kalabalık ve ilgiliydi. Kampüsteki coşku şimdilik duruluyor. Orada burada sarhoş öğrencilerin gülüşmeleri duyuluyor.

Slimane, Foucault'yla paylaştığı odada tek başına uzanmış Walkman dinlerken kapı çalıyor: "*Sir? There is a phone call for you.*"[143]

Slimane ihtiyatla koridora çıkıyor. Zaten ilk teklifleri almıştı, belki potansiyel bir müşteri teklifini yükseltmek için arıyordur. Duvardaki telefonun ahizesini kaldırıyor.

Hattın diğer ucunda panik halinde Foucault var, güçlükle konuşuyor: "Gelip beni al. Yine başlıyor. *İngilizcem gitti.*"

Foucault nasıl oldu da bu sefil yerde bir gey kulübü, üstelik sado mazo bir kulüp bulmayı başardı, Slimane bilmiyor. Bir taksiye biniyor ve şehrin aşağısında, kenar mahallelerden birindeki White Sink isimli mekâna gidiyor. Müşteriler deri pantolon giyip Village People grubunun kasketlerinden takmışlar. Slimane atmosferi ilk bakışta oldukça hoş buluyor. Kırbaçlı, uzun boylu bir koca oğlan ona bir içki teklif ediyor ama Slimane nazikçe reddedip arka odaları araştırmaya gidiyor. Foucault'yu LSD etkisinde buluyor (Slimane belirtileri anında tanıyor), onu merakla sorgulayan üç dört Amerikalının ortasında, yarı çıplak, vücudunda şerit şerit kırmızı lekelerle, tamamen serseme dönmüş, yere çömelmiş vaziyette yalnızca, "İngilizcem gitti! Kimse beni anlamıyor! Çıkar beni buradan!" diyebiliyor.

Taksici Foucault'yu almayı reddediyor; ya koltuklara kusacak diye korkuyor ya da oğlancılardan nefret ediyor. Slimane onu omuzlarından tutarak destekliyor ve kampüsün oteline yürüyerek dönüyorlar.

---

143 (İng.) Beyefendi? Size bir telefon var. (e.n.)

Ithaca 30 bin nüfuslu küçük bir şehir (kampüsteki öğrencilerle birlikte bu sayı iki katına çıkıyor) ama oldukça geniş bir alana yayılmış. Az çok birbirine benzeyen sayısız ahşap evin dizi dizi sıralandığı; her evin avlusunda bir kanepe ya da sallanan sandalyenin, sehpalarda boş bira şişeleri ve dolup taşmış kül tablalarının (1980'de ABD'de hâlâ sigara içiliyor) durduğu upuzun ıssız sokakları aşmak zorunda kalıyorlar. Yüz metrede bir ahşaptan bir kiliseyle karşılaşılıyor. İki adam pek çok akarsuyun yakınından geçiyor. Foucault her yerde sincap görüyor.

Bir polis arabası yanlarında yavaşlıyor. Slimane yüzüne çevrilen el fenerinin ardındaki şüpheli polis yüzlerini ayırt edebiliyor. Neşeli bir hava takınıp Fransızca bir şeyler söylüyor. Foucault bir gurultu çıkarıyor. Slimane, eğitimli bir gözün kendisine yaslanan adamın yalnızca sarhoş değil tamamen uçmuş olduğunu anlayacağını biliyor. Foucault'nun üstünde LSD olmamasını umuyor. Devriye polisleri tereddüt ediyor. Arama yapmadan çekip gidiyorlar.

Nihayet şehir merkezine varıyorlar. Slimane, Foucault'ya Mormonların işlettiği bir *diner*'dan tatlı çörek alıyor. Foucault bağırıyor: "*Fuck Reagan!*"

Tepeyi tırmanmak bir saatlerini alıyor, neyse ki Slimane'ın aklına mezarlıktan geçip yolu kısaltmak geliyor. Foucault yol boyunca, "Bir kolayla güzel bir kulüp sandviç..." diye tekrarlıyor.

Foucault Fransa'dan ayrılmadan önce *The Shining*'i izlediği için otelin koridorlarında panik atak geçiriyor, Slimane onu odaya sokuyor. Foucault iyi geceler öpücüğü isteyip Greko-Romen güreşçilerini düşleyerek uykuya dalıyor.

66

"Bunu İranlı olduğum için söylemiyorum ama Foucault saçmalıyor. Chomsky haklı."

(*İsmini vermeyen bir öğrenci, kampüste yapılan bir söyleşiden.*)

67

Simon, Cixous'nun kadın yazını üzerine konferansının çıkışında genç, lezbiyen ve Yahudi bir feministle arkadaşlık kurdu. Adı Judith, Macar Yahudisi bir aileden geliyor, felsefe doktorası yapıyor, performativiteyle ilgileniyor ve ataerkil iktidarın kültürel bir inşa olan tek eşli heteronormatif çift modelini doğallaştırmak için performativiteye sinsi bir biçimine başvurduğunu düşünüyor: Kısacası, ona göre, hetero beyaz erkeğin bir şeyin *olduğunu* ilan etmesi o şeyin *olması* için yeterli.

Performativite birilerine şövalye unvanı vermeye yaramaz yalnızca, kadim bir güç dengesinin sonucunu dönüştüren retorik dalavereleri de içerir.

Bunların en önemlisi de: "doğal." Doğa dendiğinde düşman belli olur. Gericilerin vurucu argümanı "doğaya aykırı"dır, eskiden Tanrı iradesine aykırı sayılan her şey için kullanılan argümanın hafif modernize edilmiş bir çeşidi. (1980'de Tanrı ABD'de bile biraz yorulmuştu ama gericilik hiç yumuşamadı.)

Judith: "Doğa ıstırap, hastalık, zulüm, barbarlık ve ölüm demektir. *Nature is murder.*"[144] Kürtaj karşıtlarının sloganlarını taklit ederek gülüyor.

Simon, ona katıldığını kendince ifade etmek için, "Baudelaire doğadan nefret ederdi," diyor.

Judith'in yüzü kare şeklinde, saçları öğrenci tıraşı kesilmiş ve Paris Siyasal Bilimler Üniversitesi'nde sınıfının gözdesiymiş gibi bir havası var ama radikal bir feminist ve tıpkı Monique Wittig gibi o da lezbiyenlerin kadın olmadığını düşünmekten uzak değil çünkü kadın, *tanımı gereği* erkeğin hükmü altında, onun *tamamlayanı* olarak tarif ediliyor. Âdem ile Havva miti bir bakıma ilk performatif edimdi: Kadının erkeğin ardından geldiğine, onun kaburgasından yaratıldığına, elmayı ısıranın o olduğuna, her şeyin onun hatası olduğuna, kahpenin acılar içinde doğum yapmayı hak ettiğine hüküm verildiğinden beri kadın tabii ki hapı yutmuştu. Bir de çocuklarıyla ilgilenmeyecek, öyle mi?

144 (İng) Doğa cinayettir. (e.n.)

Bayard geliyor. Cixous'nun konferansını kaçırdığını çünkü kampüsün havasını koklamak için hokey takımının antrenmanını izlemeyi tercih ettiğini söylüyor. Elinde yarısı boş bir bira şişesi ve cips paketi var. Judith merakla Bayard'a bakıyor ama Simon'un umduğunun aksine, ona karşı belirgin bir düşmanlık beslemiyor.

"Lezbiyenler kadın değildir, sizin ve fallogosantrikliğinizin altını oyarlar," diyor Judith gülerek. Simon da onunla birlikte gülüyor. Bayard soruyor: "Neden bahsediyorsunuz?"

68

"Çıkar şu kara gözlükleri, güneş yok. Gördüğün gibi iğrenç bir hava var."

Hakkındaki efsaneye rağmen Foucault dün geceki marifetlerinden sonra iyice sersemlemiş halde. Pikan cevizli devasa bir kurabiyeyi, şaşırtıcı ölçüde içilebilir görünen double espressoya batırıyor. Slimane mavi peynir soslu, domuz pastırmalı çizburgerini yiyerek ona eşlik ediyor.

Yemek yedikleri yer kampüsün girişindeki tepenin üstünde, zaman zaman depresif öğrencilerin intihar ettiği köprünün bulunduğu koyağın karşı tarafında. Buranın bar mı yoksa kafe mi olduğunu pek anlayamıyorlar. Hep meraklı olan Foucault ağrıyan başına rağmen bunu öğrenmek için bira söylemek istiyor ama Slimane siparişi iptal ediyor. *Visiting professor*'lar ve diğer kampüs yıldızlarının kaprislerine muhtemelen alışık olan garson kadın omuz silkip topukları üzerinde dönerken mekanik bir sesle, "*No problem, guys. Let me know if you need anything, OK? I'm Candy, by the way,*" diyor. Foucault mırıldanıyor: "*Hello, Candy. You're so sweet.*"[145] Garson bunu duymuyor, Fou-

145 (İng.) – Sorun değil, arkadaşlar. Bir şeye ihtiyacınız olursa seslenirsiniz, tamam mı? Ben Candy bu arada.
/ – Merhaba Candy. Çok tatlısın. (e.n.)

cault bunun muhtemelen *for the best*[146] olduğunu düşünüyor ve İngilizcesinin geri geldiğini fark ediyor.

Birinin omzuna dokunduğunu hissediyor. Kafasını kaldırıyor, gözlüklerinin ardından Kristeva'yı görüyor. Elinde termos büyüklüğünde, içinden dumanlar çıkan bir kâğıt bardak tutuyor. "Nasılsın Michel? Uzun zaman oldu." Foucault hemen kendini topluyor. Yüzüne gözüne çekidüzen verip gözlüklerini çıkarıyor ve Kristeva'ya tüm dişlerini sergilediği o meşhur gülümsemelerinden biriyle bakıyor. "Julia, muhteşemsin." Sanki son görüşmeleri üzerinden çok uzun zaman geçmemiş gibi soruyor: "Ne içiyorsun?"

Kristeva gülüyor: "İğrenç bir çay. Amerikalılar çay demlemeyi bilmiyor. Hele de Çin'e gittiysen, bilirsin..."

Foucault durumunu belli etmekten kaçınmak için hemen lafa dalıyor: "Konferansın nasıl geçti? Ben katılamadım."

"Ah, bildiğin gibi işte... devrimci bir şey yok." Bir an duraksıyor. Foucault onun karnının guruldadığını duyuyor. "Devrimleri daha özel günlere saklıyorum."

Foucault gülermiş gibi yapıyor, sonra izin istiyor: "Buradaki kahveler bende işeme isteği uyandırıyor, ha ha." Ayağa kalkıp olabildiğince sakin bir şekilde tüm deliklerinden sıvı boşaltacağı tuvaletlere doğru yöneliyor.

Kristeva onun yerine oturuyor. Slimane hiçbir şey söylemeden ona bakıyor. Kristeva Foucault'daki solgunluğu fark etti, onun fiziksel durumunu iyice düzeltmeden tuvaletten dönmeyeceğini bildiğinden önünde iki üç dakikasının olduğunu tahmin ediyor.

— Bana, burada alıcı bulabileceğiniz bir şeye sahip olduğunuz söylendi.

— Yanılıyor olmalısınız madam.

— Aksine, yanılan sizsiniz ve bu herkes için can sıkıcı bir yanılgı.

— Neden bahsettiğinizi anlamıyorum madam.

---

146 (*İng.*) Daha iyi. *(e.n.)*

— Her neyse, sağlam bir bedel ödeyerek kendim almaya hazırım ama istediğim şey, her şeyden çok, bir güvence.

— Nasıl bir güvence madam?

— Kimsenin ondan faydalanamayacağına dair güvence.

— Böyle bir güvenceyi nasıl elde etmeyi düşünüyorsunuz madam?

— Onu siz bana söyleyeceksiniz Slimane.

Slimane, adını bildiğini fark ediyor.

— Beni iyi dinle adi kaltak, Paris'te değiliz ve iki köpeğin yanında değil. Bir daha bana yaklaşmaya kalkarsan domuz gibi kanını döker, göle atarım seni.

Foucault tuvaletten dönüyor, yüzüne su çarptığı belli ama duruşu kusursuz; Kristeva gözlerindeki donukluk olmasa mükemmel görüneceğini düşünüyor. Konferans vermeye hazır olduğu sonucu çıkarılabilir ki zaten yapacağı da bu, sadece konuşma saatinin tam olarak kaçta olduğunu hatırlaması lazım.

Kristeva izin isteyerek Foucault'ya yerini veriyor. "Sizinle tanıştığıma memnun oldum Slimane." Elini uzatmıyor çünkü Slimane'ın ona karşılık vermeyeceğini biliyor. Önceden açılmış şişelerden içki de içmeyecek. Masadaki tuzluğu kullanmayacak. Kiminle olursa olsun fiziksel temastan kaçınacak. Son derece temkinli davranıyor, haklı da. Nikolaï yokken işi biraz daha zorlaşacak. Ama Kristeva üstesinden gelemeyeceği bir şey olduğunu düşünmüyor.

69

"Bir söylemin yapısökümünü yapmak, metnin içeriğine farazi temelini, ana kavramını ya da öncülünü bahşeden retorik işlemleri belirleyerek bunların metnin ileri sürdüğü felsefenin ya da başvurduğu karşıtlıklar hiyerarşisinin altını nasıl oyduğunu göstermektir."

(Jonathan Culler, *Shift into overdrive in the linguistic turn*[147] konferansının organizatörü.)

147 (İng.) Dile dönüşte vites yükseltmek. (e.n.)

"Deyim yerindeyse dil felsefesinin altın çağını yaşıyoruz."

Searle'ün konferansı; tüm Amerikan akademisi onun hocası Austin'in onurunu korumak için Derrida'ya topyekûn saldıracağını biliyor. Amerikalı mantıkçı bu Fransız yapısökümcünün hocasının itibarını zedelediğini düşünüyor.

Simon ile Bayard da salonda ama hiçbir şey anlamıyorlar ya da anladıkları kadarı onları bir yere vardırmıyor çünkü konuşma İngilizce. "*Speech acts*"ten bahsediliyor, onu anlıyorlar. Simon "*illocutionary*", "*perlocutionary*" kelimelerini duyuyor. Ama "*utterance*" ne demek ki?[148]

Derrida gelmemiş ama konuşmanın içeriğini ona aktaracak ulaklarını yollamış: sadık yardımcısı Paul de Man, çevirmeni Gayatri Spivak, arkadaşı Hélène Cixous... Doğrusu herkes orada, hareket etmeye mecali olmayan Foucault hariç. Belki Slimane'ın konuşmayı kendisine özetleyeceğine güveniyordur, belki de hiç umursamıyordur.

Bayard Kristeva'yı ve çalı saçlı yün kravatlı yaşlı adam da dahil kafeteryada gördüğü herkesi salonda da seçiyor.

Searle herhangi bir noktayı yeniden hatırlatmaya gerek olmadığını, saygıdeğer dinleyicilerine şu veya bu konuda açıklamalar yaparak hakaret etmeyeceğini, böylesine apaçık ortada olan şeylerin üzerinde durmanın yeri olmadığını vs. tekrarlayıp duruyor.

Buna rağmen Simon aslında Searle'ün ne demek istediğini anlıyor: Ancak gerçekten aptal biri "yinelenebilirlik" ile "süreklilik"i, yazılı dil ile konuşulan dili, ciddi bir söylem ile sahte bir söylemi birbirine karıştırır. Searle'ün mesajı kabaca şöyle: *Fuck Derrida.*

Jeffrey Mehlman Morris Zapp'in kulağına eğiliyor: "*I had failed to note the charmingly spiky Searle had the philosophical*

148 (İng.) *Speech acts*: söz edimleri, *illocutionary*: edimsöz, *perlocutionary*: etkisöz, *utterance*: sözce. (e.n.)

temperament of a cop."[149] Zapp gülüyor. Arkadaki öğrenciler onu susturuyor.

Konferansın sonunda bir öğrenci soru soruyor: Searle Derrida'yla arasındaki tartışmanın (hasmının adını geçirmemeye dikkat etmişse de herkes konuşmanın konusunun ve hedefinin Derrida olduğunu biliyor – salondan da onaylayan sesler yükseliyor) iki büyük felsefe geleneği (yani analitik felsefe ile kıta felsefesi) arasındaki çatışmanın sembolü olduğunu düşünüyor mu?

Searle öfkesine hâkim olarak yanıtlıyor: "*I think it would be a mistake to believe so. The confrontation never quite takes place.*"[150] Austin'e ve onun *speech acts* teorisine dair yarım yamalak bilgisi olan "*some so-called Continental philosophers*"ın[151] yorumlamaları "*as I just demonstrated*"[152] o kadar karman çorman ve hatalarla dolu ki bu konu üzerinde daha fazla durmanın lüzumu yok. Searle müsamahasız bir din adamı gibi ekliyor: "*Stop wasting your time on those lunacies, young man. This is not the way serious philosophy works. Thank you for your attention.*"[153]

Ardından salona yayılan uğultuyu göz ardı ederek ayağa kalkıp dışarı çıkıyor.

Kalabalık dağılırken Bayard, Slimane'ın Searle'ün arkasından gittiğini görüyor. "Herzog, baksana! Arap'ın etkisöz işleviyle ilgili soruları var gibi..." Simon, Bayard'ın gizli ırkçılığını ve aydın düşmanlığını hemen fark ediyor. Fakat bu gerici küçük burjuva alaycılığının arkasında anlamlı bir soru da var: Slimane, Searle'den ne istiyor olabilir?

---

149 (İng.) Albenili sivri diliyle Searl'ün felsefede polis mizaçlı biri olduğu dikkatimden kaçmış. (e.n.)

150 (İng.) Bence böyle düşünmek yanlış olur. O çatışma hiçbir zaman hakkıyla gerçekleşmiyor. (e.n.)

151 (İng.) Birtakım sözümona kıta filozoflarının. (e.n.)

152 (İng.) Az önce ortaya koyduğum gibi. (e.n.)

153 (İng.) Bu saçmalıklarla vaktinizi heba etmeyi bırakın delikanlı. Ciddi felsefe böyle işlemez. İlginize teşekkür ederim. (e.n.)

71

"'Işık olsun' diye buyurdu ve ışık oldu."

(*Lut Gölü Elyazmaları, MÖ yaklaşık 2. yy., Yahudi-Hıristiyan dünyasında keşfedilen en eski edimsel işlev örneği.*)

72

Simon *elevator*'ın düğmesine bastığında cennete çıkmak üzere olduğunu biliyor. Kapılar *Romance Studies*[154] katında açılıyor ve Simon kötü neon lambalarla aydınlatılmış, tavana kadar yükselen kitap raflarının labirentine dalıyor. Cornell'in kütüphanesinde güneş hiç batmıyor, mekân yirmi dört saat açık.

Simon'un isteyebileceği tüm kitaplar ve daha niceleri mevcut. Hazinelerle dolu mağaraya girmiş bir harami gibi, hazinelerin bir kısmını almak için form doldurması yeterli. Simon parmaklarının ucuyla kitapların sırtlarına dokunuyor, sanki kendisinin olacak bir buğday tarlasındaki başakları okşar gibi. İşte gerçek komünizm: Herkesin olan benimdir ve tam tersi.

Ama bu vakitte kütüphane büyük ihtimalle ıssızdır.

Simon, *Structuralism*[155] rafına doğru ilerliyor. Lévi-Strauss'un Japonya üzerine kitabı mı varmış?

Surrealism rafında duruyor ve bu harikalar bölmesinin önünde kendinden geçiyor: Roger Vitrac'tan *Connaissance de la mort* [Ölüm Farkındalığı]... Unica Zürn'den *Kara Bahar*... Desnos'a atfedilen *La Papesse du diable* [Şeytanın Başrahibesi]... Crevel'in İngilizce ve Fransızca basılmış nadir eserleri... Annie Le Brun ve Radovan Ivsic'in hiç yayımlanmamış metinleri...

Bir çıtırtı. Simon donup kalıyor. Ayak sesleri. Gecenin bir yarısında üniversitenin kütüphanesinde olmasının yasadışı olmasa da en azından Amerikalıların tabiriyle *uygunsuz* bulunacağını

154 (İng.) Roman Filolojisi/Romanoloji: Fransızca, İtalyanca, İspanyolca, Portekizce gibi Latince kökenli Avrupa dillerini içeren kürsü. (e.n.)

155 (İng.) Yapısalcılık. (e.n.)

hissettiğinden "sürrealist araştırmalar bölümü"ndeki *Cinsellik İncelemeleri*'nin arkasına saklanıyor.

Searle'ün Tzara'nın mektuplarının önünden geçtiğini görüyor.

Bitişik bir rafın orada birisiyle konuştuğunu işitiyor. Simon daha iyi görebilmek için *Révolution surréaliste*'in [Sürrealist Devrim] on iki sayısını içeren kutuyu dikkatle çıkarıyor ve aralıktan Slimane'ın ince yüzünü görüyor.

Searle kısık sesle bir şeyler mırıldanıyor ama Simon Slimane'ın ona söylediklerini açık seçik duyuyor: "Yirmi dört saatin var. Yoksa en yüksek teklifi verene satarım." Ardından Walkman'i takıp asansörlere doğru yöneliyor.

Fakat Searle onunla çıkmıyor. Birkaç kitabın sayfalarını dalgın dalgın çeviriyor. Kimbilir ne düşünüyor? Simon bu sahneyi daha önce de gördüğü hissine kapılıyor ama bu *déjà vu* hissini aklından kovuyor.

Révolution surréaliste'leri yerine koymak isterken *Grand Jeu* [Büyük Oyun] dergisinin bir sayısını yere düşürüyor. Searle kafasını kaldırıp av köpeği gibi kulaklarını dikiyor. Simon mümkün olduğunca göze çarpmadan sıvışmaya karar veriyor, rafların arasında sessiz zigzaglar çizerken dil filozofunun yerden *Grand Jeu* sayısını aldığını işitiyor. Onun dergiyi kokladığını düşünüyor. Yaklaşan ayak seslerini duyunca hızlanıyor. *Psychoanalysis* rafını geçip *Nouveau Roman* [Yeni Roman] rafına yöneliyor ama burası çıkmaz sokak. Geri dönüyor ve Searle'ün bir elinde mektup bıçağı, diğerinde *Grand Jeu* sayısıyla ona doğru ilerlediğini görünce irkiliyor. Hiç düşünmeksizin kendini savunmak için bir kitap kapıyor (*Lol V. Stein'in Kendinden Geçişi* kitabıyla pek bir yere varamayacağını düşünerek onu yere atıp bir başka kitap alıyor: *Flandra Yolu* daha iyi bir seçim). Searle *Sapık* filmindeki gibi kolunu havaya kaldırmıyor ama Simon hayati organlarını mektup bıçağının darbelerine karşı koruması gerektiğinden emin. O sırada asansör kapılarının açılma sesi duyuluyor.

Çıkmaz sokakta sıkışan Simon ve Searle, çizmeli genç bir kadınla boğa görünümlü bir adamın fotokopi makinesine doğru gittiğini görüyor. Searle mektup bıçağını cebine koyuyor; Simon da elindeki Claude Simon kitabını indiriyor; aynı merakla dolan iki adam Nathalie Sarraute külliyatının arasından çifti izliyor. Bir uğultu duyuluyor ve fotokopi makinesinden çıkan mavi parıltıyı fark ediyorlar, fakat çok geçmeden boğa adam makineye yaslanan genç kadına sarılıyor. Kadın belli belirsiz iç geçiriyor ve adamın yüzüne bakmaksızın elini onun kasıklarına koyuyor. (Simon Othello'nun mendilini düşünüyor.) Kadının teni bembeyaz, parmakları upuzun. Boğa adam kadının elbisesinin düğmelerini çözüyor ve elbise kadının ayaklarının dibine düşüyor. İç çamaşırı giymemiş, bedeni Raphael tablolarına benziyor. Memeleri taş gibi, beli ince, kalçaları geniş, omuzları yapılı ve cinsel organı tıraşlı. Siyah, kare kesimli saçları üçgen yüzüne bir Kartaca prensesi havası veriyor. Kadın, boğa adamın cinsel organını ağzına almak için diz çöktüğünde Simon ve Searle'ün gözleri kocaman açılıyor, adamın cinsel organı da boğa gibi mi görmek istiyorlar. Simon *Flandra Yolu*'nu bırakıyor. Boğa, kadını yerden kaldırıp döndürüyor, ensesinden tutuyor, kadın kalçalarını kendi elleriyle ayırıyor, adam kadının içine giriyor. Boğa, doğasının gerektirdiklerini yerine getiriyor: Önce sertçe ve ağır ağır, ardından giderek artan bir azgınlıkla çifte atıyor, fotokopi makinesinin duvara çarpışını duyuyorlar, ta ki makine havalanıp kadın (boş zannettikleri) kütüphaneyi çınlatan uzun bir çığlık koparana dek.

Simon bu Jüpitervari birleşmeden gözünü ayıramıyor ama ayırması gerek. Fakat böyle müthiş bir seks sahnesini bölmek istemiyor. İradesiyle büyük bir savaş vermesi gerekiyor ama sonunda kendini koruma içgüdüsü onu tüm Duras kitaplarını yere devirmeye zorluyor. Çıkan ses herkesi donduruyor. Çığlıklar anında kesiliyor. Simon doğrudan Searle'ün gözlerinin içine bakıyor. Searle kımıldamadan dururken Simon yavaşça yanından geçiyor. Ana koridora vardığında fotokopi makinesine doğru

dönüyor. Boğa adam aleti havada, gözlerini ona dikmiş. Genç kadın Simon'a meydan okurcasına bakarak ağır ağır elbisesini topluyor, önce bir bacağını, ardından diğerini içeri geçiriyor, sonra düğmelerini iliklemesi için sırtını boğa adama dönüyor. Simon kadının çizmelerini hiç çıkarmadığını fark ediyor. Yangın merdiveninden sıvışıyor.

Dışarıda çimlerde Kristeva'nın arkadaşlarıyla karşılaşıyor, ortaya saçılmış boş şişelere ve cips paketlerine bakılırsa üç gündür bulundukları yerden kımıldamamış olmalılar. Onu yanlarına çağırıyorlar, Simon oturuyor, kendine bir bira alıyor ve uzatılan cigaralığı minnetle kabul ediyor. Tehlikeyi atlattığını biliyor (tabii gerçekten bir tehlike vardıysa – mektup bıçağını gördüğünden emin mi ki?) ama göğsüne baskı yapan kaygı azalmıyor. Başka bir şey var.

Bologna'da on yedinci yüzyıldan kalma bir amfitiyatroda Bianca'yla birlikte olmuş ve bombalı bir saldırıdan kıl payı kurtulmuştu. Buradaysa gecenin bir vakti bir dil filozofu kütüphanede onu az kalsın bıçaklıyordu ve fotokopi makinesinin üstünde neredeyse mitolojik denebilecek bir köpekleme sevişme sahnesine tanık oldu. Elysée'de Giscard'la tanıştı, bir gey saunasında Foucault'yla karşılaştı, aracı takip edildi ve canına kastedildi, bir adamın zehirli bir şemsiyeyle başka bir adamı öldürdüğünü gördü, münazarada yenilenlerin parmaklarının kesildiği gizli bir topluluk keşfetti ve gizemli bir belgeyi ele geçirmek için Atlantik'i geçti. Birkaç ayda muhtemelen hayatının tamamında yaşamayacağı kadar çok olağanüstü olay yaşadı. Simon romanvariliği nerede görse tanır. Umberto Eco'nun fazlalıklarını yeniden düşünüyor. Cigaralıktan bir nefes çekiyor.

"*What's up, man?*"[156]

Simon cigaralığı yanındakine veriyor. Geçen aylarda yaşadıklarının film şeridi gibi kafasından geçmesine engel olamıyor. Mesleği de bu olduğundan, tüm olayları anlatı yapıları, anlatı izlencesindeki yardımcı ve karşıtlarıyla birlikte, alegorik

156 (İng.) Naber, dostum? (e.n.)

önemlerine göre inceliyor. Bologna'da bir seks sahnesi (fail) ve bir saldırı (bomba). Cornell'de bir saldırı (mektup bıçağı) ve bir seks sahnesi (tanık). (Ters yineleme.) Araba takibi. *Hamlet*'in son düellosunun yeniden yazılması. Tekrarlayan kütüphane motifi (ama neden Beaubourg'u düşünüyor?). Karakter çiftleri: iki Bulgar, iki Japon, Sollers ve Kristeva, Searle ve Derrida, Anastasia ve Bianca... Bilhassa da mantıksız olaylar: Üçüncü Bulgar neden Barthes'ın dairesindeki belgeyi hemen almadı da Bayard ve kendisi elyazmasının bir nüshası olduğunu anlayana kadar bekledi? Tahminen Rus ajanı olan Anastasia nasıl oldu da Barthes'ın yattığı hastaneye bu kadar çabuk atanmayı başardı? Giscard neden Kristeva'yı tutuklatıp konuşturana kadar işkence yaptırmak yerine Bayard'la kendisini Kristeva'yı takip etmeye ABD'ye gönderdi? Belge neden Rusça ya da İngilizce değil de Fransızca? Onu kim çevirdi?

Simon inleyerek başını ellerinin arasına alıyor.

— Sanırım lanet bir romanın içinde sıkışıp kaldım.

— *What?*

— *I think I'm trapped in a novel.*[157]

Onunla konuşan öğrenci sırtüstü uzanıp sigarasının dumanını gökyüzüne üflüyor, havada dönüp duran yıldızlara bakıyor, şişeden bir ağız dolusu bira içiyor, dirseğinin üzerine yaslanıyor, Amerikan gecesine uzun bir sessizliğin yayılmasına izin veriyor ve "*Sounds cool, man. Enjoy the trip,*"[158] diyor.

73

"Böylece paranoyak, bu kaygan atmosferde ona her yandan saldıran yersizyurtsuzlaştırılmış göstergenin iktidarsızlığına ortak olur ancak atmosfere yayılmış şebekenin efendisi olarak görkemli öfkesiyle, gösterenin kapsayıcı iktidarına iyiden iyiye hükmeder."

(*Guattari, Cornell konferansındaki konuşmasından, 1980.*)

157 (İng.) Sanırım bir romanın içinde sıkışıp kaldım. (e.n.)

158 (İng.) Harika, dostum. Tribin keyfini çıkar. (e.n.)

74

— Hadi, Jakobson konferansı başlayacak, çabuk ol.

— Hayır, böyle iyiyim, dinleyeceğimi dinledim.

— Hadi ama, gıcıklık etme, geleceğini söylemiştin. Salonda bir sürü insan olacak. Bir şeyler öğreneceğiz... Bırak şu Rubik küpünü!

Klak klak. Bayard renkli dizileri döndürüp duruyor. Altı yüzün ikisini neredeyse tamamlamak üzere.

— Peki, tamam. Ama sonra Derrida var, onu kaçırmayalım.

— Neden? O dallamayı diğerlerinden daha ilginç kılan ne?

— DÜNYANIN yaşayan en ilginç düşünürlerinden biri. Ama mevzu bu değil, gerizekâlı. Austin'in teorisi üzerine Searle'le ciddi bir ağız dalaşına girdiler.

Klak klak.

— Austin'in teorisi edimsellik hakkında, hatırlıyor musun? Edimsöz ve etkisöz. Söylemek yapmaktır. Bir şey konuşarak nasıl yapılır? Yalnızca konuşarak insanlara bir şeyler nasıl yaptırılır? Mesela benim etkisöz gücüm olsaydı ya da sen daha az salak olsaydın, kalkıp yerlerimizi ayırtman için sana "Derrida konferansı" demem yeterli olurdu. Şayet yedinci işlev buralarda bir yerlerdeyse, Derrida'nın bununla bir ilgisi olmalı.

— Ne ilgisi?

— Bırak aptala yatmayı.

— Mademki Austin'in işlevleri ihtiyacı karşılıyor, neden herkes Jakobson'un yedinci işlevini arıyor?

— Austin'in çalışmaları salt betimsel. İşlevin nasıl işlediğini anlatıyor ama işlemesi için ne yapılması gerektiğini açıklamıyor. Bir söz verdiğinde, bir tehditte bulunduğunda ya da muhatabına, onu bir şekilde harekete geçirme niyetiyle hitap ettiğinde, bu söz ediminin nasıl işlediğini betimliyor ama muhatabını nasıl inandıracağını, seni ciddiye alması ya da söylediğin gibi davranması için ne yapman gerektiğini açıklamıyor. *Speech act*'in[159] başarılı ya da başarısız olabileceğini belirtiyor yalnızca ve

159 (İng.) Söz edimi. (e.n.)

başarılı olması için hangi koşulların sağlanması gerektiğini sıralıyor. Mesela "Sizi karı koca ilan ediyorum" cümlesinin işlemesi için belediye başkanı ya da nikâh memuru olmak gerek. (Fakat bu, katıksız edimsel ifadeler için geçerli.) Her seferinde nasıl başarılı olunacağını söylemiyor. Kullanma kılavuzu değil, sadece bir çözümleme. Aradaki farkı anlıyor musun?

Klak klak.

— Peki ya Jakobson'un çalışmaları, onlar da betimsel değil mi?

— Eh, öyleler. Ama bu yedinci işlevin... öyle olmadığını varsaymalıyız.

Klak klak.

— Hay sıçayım, olmuyor.

Bayard ikinci yüzü bitiremiyor.

Simon'un suçlayıcı bakışlarını üzerinde hissediyor.

— Tamam, saat kaçta?

— Geç kalma!

Klak klak. Bayard yaklaşımını değiştiriyor, ikinci yüzü tamamlamaya çalışmaktansa birinci yüze yoğunlaşıyor. Giderek gelişen bir ustalıkla küpünü kurcalarken edimsöz ve etkisöz arasındaki farkı iyi anlamadığını düşünüyor.

Bayard gelsin ya da gelmesin, Simon heyecanla beklediği Jakobson konferansına gitmek için yola çıkıyor. Tam kampüsün çimenliğini geçtiği sırada gırtlaktan gelen ama berrak bir kahkaha işitiyor, dönüp baktığında fotokopi makinesindeki genç kadını fark ediyor. Deri çizmeli Kartaca prensesi bu, ama bu defa giyinik. Kısa boylu bir Asyalı ve uzun boylu bir Mısırlıyla konuşuyor (Mısırlı ya da Lübnanlı, diye düşünüyor Simon, Araplara özgü özelliklerini ve boynundaki küçük haçı kendiliğinden seçiyor; Maruni de olabilir ama Simon'a göre muhtemelen Kıpti). (Neye dayanarak bu sonuçlara varıyor? Tam bir muamma.)

Üç genç kadın neşeyle tepeye doğru ilerliyor.

Simon onları takip etmeye karar veriyor.

Kadınlar Edward Rulloff adında sözümona dâhi bir seri katilin beyninin formaldehit içinde saklandığı fen bilimleri binasını geçiyor.

Taze pişmiş ekmek kokan otel işletmeciliği fakültesini geçiyorlar.

Veterinerlik fakültesini geçiyorlar. Simon takip sırasında elinde koca bir poşet köpek bisküvisi taşıyan Searle'ün binaya girdiğini görmüyor; ya da görüyor ama bu bilgiyi deşifre etme zahmetine girmiyor.

Romance Studies binasını geçiyorlar.

Kampüsle şehri birbirinden ayıran koyağın üstündeki köprüyü geçiyorlar.

Seri katilin adını taşıyan bir bara girip oturuyorlar. Simon çaktırmadan bar sandalyelerinden birine oturuyor.

Çizmeli esmerin arkadaşlarına şöyle dediğini işitiyor: "Kıskançlık bana göre değil, hele rekabet... Kendi isteklerinden korkan adamlardan bıktım..."

Simon bir sigara yakıyor.

"Hep Borges'i sevmediğimi söylerim... Ama ne kadar, her seferinde kendimi baltalıyorum..."

Simon *Ithaca Journal*'ı açıp bir bira ısmarlıyor.

"Güçlü fiziksel aşk için yaratılmışım, bunu söylemekten çekinmiyorum."

Üç genç kadın kahkahalar atıyor.

Sohbet takımyıldızların mitolojik ve seksist okumaları ve daima dışarıda bırakılan Yunan kadın kahramanlar üzerine devam ediyor. (Simon bu kahramanları aklından geçiriyor: Ariadne, Phaidra, Penelope, Hera, Kirke, Europa...)

Nihayetinde o da Jakobson'un yaşayan yapılarına ilişkin konferansı kaçırıyor çünkü iki arkadaşıyla birlikte hamburger yiyen siyah saçlı genç bir kadını gözetlemeyi tercih ediyor.

75

Havada bir gerginlik var, herkes orada: Kristeva, Zapp, Foucault, Slimane, Searle. Salon tıklım tıkış, insanlar dışarı taşıyor. Bir öğrenciyi ya da profesörü çiğnemeden hareket etmek imkânsız. Tiyatrodaymış gibi herkes homurdanıyor ve hoca geliyor: Derrida, *on stage*,[160] nihayet.

İlk sıradaki Cixous'ya gülümsüyor, çevirmeni Gayatri Spivak'a dostça bir selam veriyor, arkadaşlarını ve düşmanlarını tespit ediyor. Searle'ü görüyor.

Simon da orada, Bayard'la birlikte. Genç lezbiyen feminist Judith'in yanına yerleşmişler.

"Uzlaşma kelimesi, muhatabımıza uzlaşma teklif ederek, ağzımızdan çıkan bir sözle başlattığımız bir *speech act*'tir; bu da demektir ki en azından bu sözden önce ortada bir savaş, ıstırap, travma, yara vardır..."

Simon fotokopi makinesinin üstündeki Kartaca prensesini görüyor ve konsantrasyonu anında dağılıyor, öyle ki Derrida'nın telaffuz ettiği, yatıştırma amacı güttüğünü düşündüren ilk kelimelerin altmetnini çözümleyemiyor.

Doğrusu Derrida sakince ve sistemli bir şekilde Austin'in teorisine geliyor, ona karşı tam anlamıyla akademik bir yaklaşımla, alabildiğine nesnel görünen bir şekilde bazı itirazlar yöneltiyor.

Speech acts teorisi sözün *aynı zamanda* bir eylem olduğunu varsayar, bu da konuşmacının konuşurken de eylediği anlamına gelir ve Derrida'nın itiraz ettiği bir varsayımı içerir: yönelimsellik. Yani konuşmacının önceden belirlenmiş bir niyeti olduğu ve bu niyetin hem kendisi hem de dinleyicisi için apaçık ortada olduğu varsayımı (burada dinleyicinin kimliğinin net olarak bilindiği varsayılıyor).

Şayet "Geç oldu" dersem, eve dönmek istediğimi ifade ederim. Peki ama ya aslında kalmak istiyorsam? Birinin beni orada

160 (İng.) Sahnede. (e.n.)

tutmasını istiyorsam? Eve gitmemi engellemesini istiyorsam? "Hayır, geç olmadı" diyerek içimi rahatlatmasını istiyorsam?

Yazarken gerçekten ne yazmak istediğimi biliyor muyum? Metin şekillendirilirken kendini açığa çıkarmıyor mu? (Metin kendini hiç tamamen açığa çıkarıyor mu?)

Ve ben söylemek istediğim şeyi bilsem bile muhatabım onu tam düşündüğüm gibi (düşündüğümü düşündüğüm gibi) mi algılıyor? Karşımdakinin söylediklerimden anladığı, ona söylemek istediğimi düşündüğüm şeyle tam olarak örtüşüyor mu?

Bu açılış konuşmasının *speech acts* teorilerine ciddi bir darbe indirdiği aşikâr. Mütevazı itirazların ışığında, Austin'in yaptığı gibi edimsözü (özellikle de etkisözü) başarılı veya başarısız olarak değerlendirmek tehlikeli hale geliyor (filoloji geleneğinin her zaman kullandığı doğru ya da yanlış değerlendirmesi yerine).

"Geç oldu" dediğimi duyan dinleyicilerim eve gitmek istediğimi düşündüler ve bana eşlik etmeyi önerdiler. Başarılı mı? Ama ya ben aslında kalmak istiyorsam? İçimde biri ya da bir şey ben farkında olmaksızın orada kalmak istiyorsa?

"Reagan ABD'nin başkanı Reagan olduğunu hangi açıdan iddia eder? Onu tam olarak kim tanıyabilir? Kendisi mi?"

Salon gülüyor. Herkes pürdikkat. Dinleyiciler *bağlamı* unutmuş.

Derrida darbeyi işte o anda indirmeyi tercih ediyor.

"Peki ya, 'Sarl'a onu eleştirmeye söz verdiğimde onun bilinçdışı arzularının ötesine geçtiysem (ki bunun nedenlerini çözümleyeceğiz) ve onu kışkırtmak için elimden geleni yaptıysam? Verdiğim 'söz' bir söz mü yoksa tehdit mi olur?"

Bayard, Judith'in kulağına eğilip Derrida'nın neden Searl'e "Sarl" dediğini soruyor.[161] Judith, Searle'le alay etmek için öyle söylediğini anlatıyor; bildiği kadarıyla "Sarl" Fransızcada "*Société à responsabilité limitée*", yani limited şirket anlamına geliyor. Bayard bunu epey komik buluyor.

161 Searle İngilizcede "Sörl" diye telaffuz edilir. (e.n.)

Derrida devam ediyor:

"Konuşmacının bütünlüğü ya da kimliği nedir ki? Konuşmacı bilinçdışının kendisine dayattığı *speech act*'lerden sorumlu mudur? Çünkü benim de bir bilinçdışım var ve belki de Sarl'ın eleştirilmek istemesine rağmen bilinçdışım ona haz vermek istiyor ya da onu eleştirmeyerek ona acı vermek ya da onu eleştirmeyerek ona haz vermek ya da onu eleştirerek ona acı vermek istiyor; belki de onu tehdit edeceğine söz vermek ya da onu sözle tehdit etmek ya da '*obviously false*'[162] sözler etmekten haz alarak beni eleştirilerin önüne atmak istiyor; belki de zayıflığımdan keyif alan ya da beni açık etmekten hoşlanan ya da her şeyden çok gösterişçiliği seven vs. bir bilinçdışım var."

Elbette tüm dinleyiciler, olacakları önceden tahmin etmiş gibi, basamakların tam ortasına yerleşen Searle'e dönüyor. Kalabalığın ortasındaki yalnız adam: Hitchcockvari bir sahne. Kayıtsız suratı ona dönen bakışların altında kıpırtısız kalıyor. Adeta tahnit edilmiş gibi duruyor.

Bununla birlikte, cümle kurduğumda konuşan gerçekten ben miyim? Tanımı gereği dil bizi önceden var olan bir kelime haznesini kullanmaya mecbur ederken kimse özgün, kişisel, *nevi şahsına münhasır* bir şey söyleyebilir mi? Bir sürü dış etkene maruz kalıyorken üstelik: yaşadığımız zaman, okuduklarımız, sosyokültürel belirleyicilerimiz, bize kimlik veren ("güzelleştiren" dediğimiz) kıymetli dil "tik"lerimiz, sürekli bombardımana tutulduğumuz her tür ve çeşitten konuşma.

Bir arkadaşını, aile üyesini, ofis arkadaşını ya da üvey babasını, gazetede okuduğu ya da televizyonda duyduğu bir görüşü kelimesi kelimesine tekrarlarken yakalamamış kimse var mı? Duyduklarını sanki kendi adına konuşuyormuş gibi, onları *temellük etmiş* gibi, o fikirlere maruz kalmamış da onların kaynağıymış gibi; aynı ifadeleri, aynı retoriği, aynı varsayımları, aynı öfkeli bükümleri, aynı bilmiş tonu kullanarak, sanki kendisi,

162 (İng.) Bariz yanlış. (e.n.)

gecikmeli sesiyle gazetenin bir siyasetçinin sözlerini tekrarlamasına vesile olan bir mecradan ibaret değilmiş gibi anlatmaz mı? Ki o siyasetçi de bunları bir kitapta okumuş, o kitabın yazarı da başka yerlerden duymuştur vesaire... hayalet bir konuşmacı, kaynağı olmayan, göçebe sesiyle bu mecra aracılığıyla kendini ifade eder, bir *geçit* vasıtasıyla birbiriyle iletişim kuran iki yer gibi.

Gazetede okuduğunu tekrar eden kayınbabanızla konuşmanızın ne kadarı *alıntı* sayılır?

Derrida hiçbir şey olmamış gibi savının en önemli ana başlığına geri döndü. Şimdi de bir diğer ana başlıkla devam ediyor: alıntısallık. Daha doğrusu yinelenebilirlik. (Simon farkı anladığından çok emin olamıyor.)

Muhatabımız tarafından en azından kısmen de olsa *anlaşılmak* için onunla aynı dili kullanmak zorundayız. Daha önce kullanılan sözcükleri *tekrarlamak* (*yinelemek*) zorundayız, yoksa muhatabımız söyleneni anlayamaz. Demek ki kaçınılmaz bir şekilde hep bir çeşit alıntı dünyasındayız. Başkalarının kelimelerini kullanırız. Bununla birlikte tekrarlamalarımızda, tıpkı kulaktan kulağa oyunundaki gibi, başkalarının kelimelerini hafifçe farklı anlamlarda kullanmamız hayli olası, hatta kaçınılmazdır.

Derrida'nın Cezayirli sesi iyice ciddileşip yükseliyor:

"İşaretin (psişik, sözlü, grafik ya da başka hangi tür olursa olsun) bu noktadan sonra da işlevini yerine getirmesine imkân tanıyan şey –diğer bir deyişle başka zaman da tekrarlanma olasılığı– niyetin, anlamın, dolayısıyla *meaning* ile *saying* arasındaki ahengin 'ideal' bütünlüğünü ya da içkin varlığını *a fortiori* ihlal eder, böler, elinden alır."[163]

Judith, Simon, siyah saçlı genç kadın, Cixous, Guattari, Slimane, tüm salon, hatta Bayard bile Derrida şunları söylerken dikkat kesilmiş onun ağzının içine bakıyor:

---

163 (İng.) *meaning*: kastedilen, *saying*: söylenen, (Lat.) *a fortiori*: haydi haydi. (e.n.)

"Yetkilendirdiği şeyi bile kısıtlayıp oluşturduğu kodun veya yasanın sınırlarını ihlal eden yinelenebilirlik, indirgenemez biçimde tekrarın içine değişimi kazır."

Amirane bir biçimde ekliyor:

"Kaza asla kaza değildir."

76

"Sarl'ın '*real life*' diye adlandırdığı yerde bile asalak dil kullanımı ihtimali mevcut. Hayli iddialı olduğu bu '*real life*'ın ne olduğundan, nerede başlayıp bittiğinden neredeyse büsbütün emin. Bu kelimelerin anlamı ('*real life*') hemen bir fikir birliği yaratabilirmiş gibi; edebiyat, tiyatro, yalan, ihanet, ikiyüzlülük, mutsuzluk (*infelicity*), asalaklık, *real life*'ın simülasyonu, *real life*'ın parçası değilmiş gibi!"

(*Derrida'nın 1980'de Cornell'deki konferansta söyledikleri ya da Simon Herzog'un hayal ettikleri.*)

77

Antikçağ'da taş blokları ittiren köleler gibi iki büklümler ama bunlar bira fıçılarını yuvarlarken nefes nefese kalan öğrenciler. Uzun bir akşam olacak, fazladan nevaleye ihtiyaç var. *The Seal and Serpent Society* 1905 yılında kurulan eski bir "kardeşlik" kulübü; en saygınlarından ve Amerikalıların tabiriyle en "popüler"lerinden biri. Pek çok insanın gelmesi bekleniyor çünkü bu gece konferansın bitişi kutlanıyor. Tüm konuşmacılar davetli ve öğrenci milletinin bu yıldızlar geçidini bir sonraki ziyaretlerine dek görmek için son fırsatı. Viktoryen malikânenin girişinde bir kâğıt asılı: "*Uncontrolled skid in the linguistic turn. Welcome.*"[164] Giriş, teoride lisans öğrencilerine (*undergrads*) mahsus olsa da bu akşam her yaştan kişiye açık. Tabii mekânın herkese açık olduğu anlamına da gelmiyor bu: Evrensel sosyal

164 (İng.) Dile dönüşte serbest savrulma. Hoşgeldiniz. (e.n.)

ve/veya sembolik kriterlere göre bazıları içeri girerken bazıları kapının dışında bırakılıyor.

Fransa'da istediği yerlere girmesi sürekli engellenen Slimane'ın bunu unutması pek olası değil ve görünüşe göre burada da aynı şey yaşanacak, fedaicilik oynayan bir çift öğrenci önünü tıkayacak. Fakat Slimane öğrencilere meramını kısaca anlatacak ve kimse onları nasıl ya da hangi dilde ikna ettiğini anlamasa da, Walkman'inin kulaklığı boynunda, dışarıda bırakılan balıkçı yakalı akrilik kazaklıların imrenen bakışları altında içeri girecek.

İçeride ilk karşılaştığı kişi, genç dinleyicilere şöyle diyor: "*Heraclitus contains everything that is in Derrida and more.*"[165] Cruella Redgrave bu, namı diğer Camille Paglia. Bir elinde mojitosu, bir elinde sigara ağızlığı var (ucunda tatlı bir koku yayan *black* sigarası tütüyor). Hemen yanında Chomsky El Salvadorlu bir öğrenciyle konuşuyor, öğrenci ona ülkesindeki paramiliterlerin ve hükümet güçlerinin Demokratik Devrimci Cephe'nin kellesini vurdurduğunu anlatıyor. Hatta El Salvador'da sol muhalefet kalmadığını söylüyor, bu Chomsky'yi çok endişelendiriyor, elindeki cigaralıktan gergin gergin bir nefes çekiyor.

Slimane belki de arka odalara alışkın olduğundan bodrum kata iniyor, Black Sabbath'tan "Die Young" çalıyor. İyi giyimli ve çoktan sarhoş olmuş öğrenci öbekleri buluyor karşısında, rastgele *lap dance* yapıyorlar. Foucault orada; siyah deri bir ceket giymiş, gözlük takmıyor (onu iyi tanıyan Slimane, hayatın bulanık görmenin tadını çıkarmak için takmadığını düşünüyor). Slimane'ı dostça selamlıyor ve kalorifer borusunun etrafında striptizci gibi dönen etekli bir öğrenciyi parmağıyla işaret ediyor. Slimane kadının sutyen takmadığını ama beyaz bir külot ve kilotla uyumlu bir çift beyaz Nike ayakkabı giydiğini fark ediyor, beyaz ayakkabıların üzerinde devasa birer kırmızı Nike işareti var (Starsky ve Hutch'ın arabası gibi görünüyorlar ama renkler tersine çevrilmiş).

---

165 (İng.) Derrida'da ne varsa hepsi ve daha fazlası Herakleitos'ta mevcut. (e.n.)

Paul de Man'la dans eden Kristeva, Slimane'ı görüyor. De Man ona ne düşündüğünü soruyor. Kristeva yanıtlıyor: "İlk Hıristiyanların yeraltı mezarlarındayız." Fakat gözlerini jigolodan ayırmıyor.

Slimane birini arıyormuş gibi görünüyor. Yukarı çıkıyor. Merdivenlerde ona göz kırpan Morris Zapp'le karşılaşıyor. Genesis'ten "Misunderstanding" çalıyor. Kâğıt bardakta tekila alıyor. Oda kapılarının ardında sevişen, şimdiden kusan öğrencileri duyuyor. Kapıların bazısı açık; sigara ve içki içen, tek kişilik yataklarda bağdaş kurup cinsellikten, siyasetten ya da edebiyattan konuşan öğrenciler görüyor. Kapalı bir kapının ardından Searle'ün sesini ve birtakım tuhaf iniltiler duyuyor sanki. Yeniden aşağı iniyor.

Büyük giriş salonunda Simon ve Bayard, kamışla bloody marysini yudumlayan genç militan lezbiyen Judith'le konuşuyor. Bayard, Slimane'ı fark ediyor. Simon, biri kısa boylu Asyalı, diğeri uzun boylu Mısırlı iki arkadaşıyla birlikte gelen esmer Kartaca prensesini görüyor. Bir erkek öğrenci bağırıyor: "Cordélia!" Prenses dönüyor. Sarılmalar, öpüşmeler. Öğrenci hemen ona cin tonik almaya gidiyor. Judith, Bayard'a ve kendisini dinlemeyen Simon'a şöyle diyor: "İktidar, ilahi adlandırma gücü emsalinde anlaşılabilir; bir söz söylemek söyleneni yaratmak demektir." Foucault, Hélène Cixous'yla bodrumdan çıkıyor, bir portakallı Malibu kapıyor ve yukarıdaki katlarda ortadan kayboluyor. Bunu gören Judith, Foucault'dan alıntı yapıyor: "Söylem hayat değildir, onun zamanı bizim zamanımız değildir." Bayard başını sallıyor. Cordélia'nın ve arkadaşlarının etrafına oğlanlar toplanıyor, oldukça popüler gibiler. Judith, Lacan'ın bir yerlerde söylediği bir şeyi alıntılıyor: "Ad nesnenin zamanıdır." Bayard "Zaman nesnenin adıdır" ya da "Zaman adın nesnesidir" yahut "Nesne zamanın adıdır" veya "Nesne adın zamanıdır" ya da basitçe "Ad zamanın nesnesidir" de denemez mi diye merak etse de bir bira daha alıyor, dönen cigaralıktan bir nefes çekiyor ve heyecanla feryat ediyor: "Ama zaten oy kullanma, boşanma

ve kürtaj hakkın var!" Cixous, Derrida'yla konuşmak istiyor ama büyülenmiş bir sürü genç hayran, adamın etrafını çevirmiş durumda. Slimane, Kristeva'dan uzak duruyor. Bayard, Judith'e soruyor: "*Siz* ne istiyorsunuz?" Bayard'ı duyan Cixous konuşmaya dahil oluyor: "*Bize* ait bir oda!" *Semiotext(e)*'in kurucusu Sylvère Lotringer elinde bir orkideyle Derrida'nın çevirmenleri Jeffrey Mehlman ve Gayatri Spivak'la konuşuyor. Spivak haykırıyor: "*Gramsci is my brother!*" Slimane, Jean-François Lyotard'la libidinal ekonomi ve postmodern *transaction* üzerine tartışıyor. Pink Floyd söylüyor: "*Hey! Teacher! Leave us kids alone!*"

Cixous, Judith, Bayard ve Simon'a yaklaşmakta olan yeni tarihin erkeğin hayal gücüne sığmayacağını söylüyor; bu yeni tarih, erkekleri kavramsal koltuk değneklerinden mahrum bırakacak ve yanılsatma makinelerini yıkmaya başlayacak. Simon artık dinlemiyor. Düşman ordusunu sayarmış gibi Cordélia'nın grubuna bakıyor: Altı kişiler; üç oğlan, üç kız. Yalnız kalsa bile ona yaklaşmak çok zor ama bu düzende özellikle imkânsız görünüyor.

Yine de onlara doğru harekete geçiyor.

"Beyaz, fiziksel olarak çekici, etek giymiş ve taklit mücevher takıyor; cinsiyetimin ve yaşımın bütün kodlarını kullanıyorum," diyor genç kadının kafasına girmeye çalışarak. Yanından geçerken kadının müthiş erotik ve dünyevi bir sesle şöyle dediğini duyuyor: "Çiftler kuşlar gibidir: ayrılmazlar, çoklar, kafesin dışında boş yere kanat çırparlar." Simon aksanını tespit edemiyor. Bir Amerikalı İngilizce konuşarak kadına Simon'un anlamadığı bir şey söylüyor. Kadın önce İngilizce yanıtlıyor (Simon'un anladığı kadarıyla yine aksansız), ardından Fransızcaya dönüyor: "Hiç gönül macerası yaşamadım, sadece romanlardakileri." Simon bir içki içmeye gidiyor, ya da belki iki. (Gayatri Spivak'ın Slimane'a, "*We were taught to say yes to the enemy*,"[166] dediğini işitiyor.)

166 (İng.) Düşmana evet demeyi öğrettiler bize. (e.n.)

Bayard, Judith'e edimsözle etkisözün farkını sormak için Simon'un yokluğundan faydalanıyor. Judith ona edimsöz ediminin *gerçekleştirdiği şeyin kendisi* olduğunu, etkisöz edimininse söylemin edimiyle *karıştırılmaması gereken* bazı etkilere sebep olduğunu anlatıyor. "Mesela ben size, 'Yukarıda boş oda var mıdır acaba?' diye sorsam, sorunun barındırdığı nesnel edimsöz gerçeği size asılıyor olmamdır. Bu soruyu *sorarak* size asılmaktayımdır. Fakat etkisöz farklı bir seviyede işler: Size asıldığımı bildiğinize göre teklifimle ilgileniyor musunuz? *Edimsöz* edimi benim teklifimi anladıysanız başarıya ulaşmıştır (*'performed with success'*). Fakat *etkisöz* edimi ancak siz beni odaya kadar takip ederseniz gerçekleşir. İnce bir fark, değil mi? Üstelik her zaman sabit de olmuyor."

Bayard anlaşılmaz şeyler mırıldanıyor ama bu mırıldanış aynı zamanda onun söyleneni anladığını gösteriyor. Cixous, sfenskvari gülümsemesiyle sırıtarak "Haydi *edime* geçelim!" diyor. Bayard bir altılı bira paketi kapıp Chomsky ile Camille Paglia'nın yiyiştiği merdivenlerden çıkan iki kadını takip ediyor. D&G logolu bir ipek gömlek giymiş Latin Amerikalı bir öğrenciyle karşılaşıyorlar, Judith ondan minik haplar satın alıyor. Bayard bu harflerin ne anlama geldiğini soruyor, Judith marka olmadıklarını, "Deleuze & Guattari"nin ilk harfleri olduklarını söylüyor. Hapların üstünde de aynı harfler var.

Aşağıdaysa Amerikalı bir adam Cordélia'ya, "*You are the muse!*"[167] diyor.

Cordélia küçümser bir edayla somurtuyor, Simon dolgun dudaklarını ortaya çıkarmak için çalışılmış bir ifade olduğunu tahmin ediyor: "*That is not enough.*"[168]

Simon kadına yaklaşmak için işte bu ânı seçiyor, Acapulko dalgıcı misali bir sebatla arkadaşlarının önünde duruyor. Sanki sadece oradan geçiyormuş da tesadüfen duyduğu bir şeyi yanıtlamadan *duramamış* gibi havalı bir kendiliğindenlik

167 (İng.) İlham perisi sensin. (e.n.)

168 (İng.) Bu yeterli değil. (e.n.)

edasıyla şöyle diyor: "Elbette, kim nesne olmak ister ki?" Sessizlik. Cordélia'nın gözlerini okuyabiliyor: "*OK, now you have my attention.*"[169] Biliyor ki kentli ve kültürlü olduğunu göstermekle kalmayıp kadının merakını uyandırmalı, onu fazla zorlamadan kışkırtmalı, zekâsını gösterip onunkini de harekete geçirmeli, ukalalık ve yapmacıklıktan kaçınıp kaygısızlıkla derinliği birleştirmeli, sosyal hayat komedisini sürdürmeli ama ikisinin de ona kanmadığını ima etmeli ve elbette, ilişkiyi çabucak erotikleştirmeli.

"Sert fiziksel aşk için yaratılmışsınız ve fotokopi makinesinin yinelenebilirliğini seviyorsunuz, değil mi? Yüceltilmiş bir fantezi gerçekleştirilmiş bir fantezidir. Bunun tersini iddia edenler yalancı, takiyeci ve halk düşmanıdır." Elindeki iki bardaktan birini ona uzatıyor. "Cin tonik sever misiniz?"

Dr. Hook'tan "Sexy Eyes" çalıyor. Cordélia bardağı alıyor.

Kadeh kaldırır gibi yapıp şöyle diyor: "Bizler güvenin yalancılarıyız." Simon kendisi için aldığı bardağı kaldırıp neredeyse tek yudumda içiyor. İlk sınavı geçtiğini biliyor.

İçgüdüsel olarak etrafına bakınıyor ve Slimane'ı görüyor: Bir eliyle tırabzana yaslanmış, birinci kata çıkan son basamağın ortasında, kalabalık salona doğru eğilmiş, diğer eliyle zafer işareti yapıyor, ardından iki eliyle bir çeşit haç işareti yapıyor, hacın yatay kısmını oluşturan el dikey kısmını oluşturan elin ortasının biraz üstünde. Simon kime işaret ettiğini anlamaya çalışıyor ama ortada Kim Wilde'ın "Kids in America" şarkısında içen, dans eden, flört eden öğrenci ve hocalardan başka kimseyi görmüyor. Bir şey olduğunu hissediyor ama ne olduğunu bilmiyor. Derrida'nın etrafında oluşan grup iyice sıkı fıkı oluyor; Slimane'ın baktığı kişi de o.

Kristeva'yı da çalı saçlı yün kravatlı adamı da görmüyor ama onlar oradalar. Şayet bu ikisi farklı ama benzer şekilde gözden saklanmış köşelere yerleşmemiş olsalardı, Simon onları görebilseydi, bakışlarının Slimane'ın üstünde olduğunu fark edecek ve

169 (İng.) İşte şimdi ilgimi çektin. (e.n.)

Slimane'ın elleriyle yaptığı işareti gördüklerini bilecek, her ikisinin de Slimane'ın bu işareti hayran çemberinin arkasında gizlenen Derrida'ya yaptığını tahmin ettiğini anlayacaktı.

Cordélia'yla fotokopi makinesinin üstünde sevişen boğa enseli adamı da görmüyor ama o da orada, boğa gözleriyle kadını izliyor.

Simon kalabalıkta Bayard'ı arıyor ama bulamıyor. Bayard elinde birayla yukarıda bir odada, ne idüğü belirsiz kimyasal bir madde damarlarında dolaşırken, yeni arkadaşlarıyla pornografi ve feminizm üzerine konuşuyor.

Cordélia'nın şöyle dediğini işitiyor: "Kilise yüce hoşgörüsüyle 585 yılında Mâcon Konsili'nde kadınların ruhu olup olmadığını sordu en azından..." Simon onu hoşnut etmek için ekliyor: "...ve bir yanıt bulmamaya dikkat etti."

Uzun boylu Mısırlı kadın Wordsworth'ün bir dizesini alıntılıyor, Simon kaynağını belirleyemiyor. Kısa boylu Asyalı kadın Brooklyn'den bir İtalyan'a tezini Racine'deki *queer* üzerine yazdığını anlatıyor.

Biri şöyle diyor: "Herkes psikanalistlerin artık konuşmaya bile zahmet etmediğini biliyor, pek yorumlama da yapmıyorlar."

Camille Paglia bağırıyor: "*French go home! Lacan is a tyrant who must be driven from our shores.*"[170]

Morris Zapp gülüp salonun karşı tarafından bağırıyor: "*You're damn' right, General Custer!*"[171]

Gayatri Spivak düşünüyor: "*You're not the granddaughter of Aristotle, you know?*"[172]

Odada Judith, Bayard'a soruyor: "Gerçekte nerede çalışıyorsun?" Gafil avlanan Bayard, Cixous'nun durumu anlamamasını umarak beceriksizce yanıtlıyor: "Araştırmacıyım... Vincennes'da." Tabii Cixous hemen bir kaşını kaldırıyor, Bayard

170 (İng.) Fransızlar evinize dönün! Lacan kıyılarımızdan sürülmesi gereken bir tirandır. (e.n.)

171 (İng.) Çok haklısın Komutan Custer! (e.n.)

172 (İng.) Sen de Aristoteles'in torunu değilsin ya? (e.n.)

onun gözlerinin içine bakıp şöyle diyor: "Hukukta." Cixous ikinci kaşını da kaldırıyor. Bayard'ı Vincennes'da görmediği için değil sadece, Vincennes'da hukuk bölümü olmadığı için de. Bayard dikkati dağıtmak için elini kadının bluzunun altına sokuyor ve sutyeninin üstünden bir memesini sıkıyor. Cixous şaşkınlığını bastırıyor, diğer memesine de Julia elini koyunca tepki vermemeye karar veriyor.

Donna adlı bir lisans öğrencisi Cordélia'nın grubuna katılıyor, Cordélia ona kızkardeşlik işlerinin nasıl gittiğini soruyor: "*How is Greek life so far?*"[173] (*Greek life* bu *erkek kardeşlik – kız kardeşlik* kulüplerine verilen isim çünkü birçoğu Yunan alfabesinin harfleriyle belirtiliyor.) Donna ve arkadaşları bir Baküs şenliği tertip etmeyi düşünüyor. Bu fikir Cordélia'yı eğlendirip heyecanlandırıyor. Simon, Slimane'ın Derrida'yla konuşmak istediğini düşünüyor. Belki de zafer işareti değil de buluşma saatini belirtmek için yapmıştı o el hareketini. Saat ikide ama nerede? Kilisede olsa Slimane normal bir haç işareti yerine o tuhaf hareketi yapmazdı. Simon, "Yakınlarda bir mezarlık var mı?" diye soruyor. Genç Donna ellerini birbirine vuruyor: "*Oh yeah! That's a great idea! Let's go to the cemetery!*"[174] Simon bunu kastetmediğini söylemek istiyor ama Cordélia ve arkadaşları bu öneriyle kendilerinden geçince hiçbir şey demiyor.

Donna gidip *malzeme* getireceğini söylüyor. Blondie'den "Call Me" çalıyor.

Saat neredeyse bir.

Birinin şöyle dediğini duyuyor: "Tefsirci rahip, kâhin zorba tanrının bürokratlarından biridir, öyle değil mi? İşte lanet rahibin ihanetinin başka bir yüzü: Yorumlama sonsuza dek sürer ve yorumlamak için zaten kendisi de yorumlama olmayan hiçbir şey bulamaz!" Besbelli epeyce sarhoş halde, Illinois'dan masum bir doktora öğrencisine asılan Guattari bu.

Bayard'ı uyarmalı.

---

173 (İng.) Yunan hayatı nasıl gidiyor? (e.n.)

174 (İng.) Evet! Harika bir fikir! Haydi mezarlığa gidelim! (e.n.)

Hoparlörden Debbie Harry'nin sesi geliyor: "*When you're ready, we can share the wine.*"

Donna bir makyaj çantasıyla geri geliyor ve artık gidebileceklerini söylüyor.

Simon, Bayard'a saat ikide mezarlıkta buluşmalarını söylemek için üst kata koşuyor. Bütün kapıları açıyor, bazıları diğerlerinden daha aktif, kafaları hayli kıyak öğrencilerle karşılaşıyor. Mick Jagger posterinin önünde mastürbasyon yapan Foucault'yu görüyor, şiir yazan Andy Warhol'u görüyor (aslında gördüğü kişi vergi iadesi zarfı dolduran Jonathan Culler), tavana kadar yükselen bir marihuana serası buluyor, hatta bir spor kanalından basketbol izleyerek kokain çeken akıllı uslu öğrencilerle bile karşılaşıyor ve nihayet Bayard'ı görüyor.

"Ah, pardon!"

Kapıyı çabucak kapatıyor ama kim olduğunu çıkaramadığı bir kadının bacaklarının arasına girmiş Bayard'ı ve Judith'in onu "*I am a man and I fuck you! Now you feel my performative, don't you?*"[175] diye bağırarak straponla becerdiğini görmeye vakti oluyor.

Bu manzaranın etkisiyle mesaj bırakacak mecali kalmadığından Cordélia'nın grubuna katılmak için aceleyle aşağı iniyor.

Merdivende Kristeva'yla karşılaşıyor ama onu dikkate alınıyor.

Acil durum protokolünü takip etmediğinin farkında ama Cordélia'nın beyaz tenine duyduğu çekim çok güçlü. Ne de olsa buluşma yerinde olacağını düşünüyor, arzusundan başka hiçbir güdüleyicisi olmadığını bildiği bir planı meşrulaştırmaya çalışıyor.

Kristeva tuhaf hırıltıların geldiği kapıya vuruyor. Searle kapıyı açıyor. Kristeva içeri girmiyor ama ona bir şeyler fısıldıyor. Ardından Bayard'ın iki arkadaşıyla birlikte girdiğini gördüğü odaya yöneliyor.

---

175 (İng.) Ben bir erkeğim ve seni düzüyorum. Şimdi edimimi hissediyorsun değil mi? (*e.n.*)

Ithaca mezarlığı ormanlık bir tepenin yamacında, mezar taşları ağaçların arasına rastgele dağılmış gibi görünüyor. Aydan ve şehirden gelen ışık dışında aydınlatma yok. Grup, genç yaşında ölmüş bir kadının mezarı etrafında toplanıyor. Donna, Sibylla'nın sırlarını söyleyeceğini açıklıyor ama önce "yeni erkeğin doğuşu" denen töreni hazırlamaları gerekiyor ve bunun için de bir gönüllü gerek. Cordélia, Simon'u işaret ediyor. Simon ayrıntıları sormak istiyor ama Cordélia onu soymaya başlayınca vazgeçiyor. Etraflarında gösteriyi izlemeye gelen on iki kişi var, bu Simon'a biraz kalabalık geliyor. Simon çırılçıplak kaldığında Cordélia onu otların üstüne, mezarın dibine yatırıyor ve kulağına fısıldıyor: "*Relax.*[176] Eski erkeği öldüreceğiz."

Herkes içmiş, herkesin sınırları ortadan kalkmış, yani tüm bunlar *gerçekten vuku buluyor olabilir*, diye düşünüyor Simon.

Donna, Cordélia'ya makyaj çantasını uzatıyor, o da törensel bir havayla içinden bir ustura çıkarıyor. Sözlerine Valerie Solanas'ın ruhunu çağırarak başlayan Donna'yı işiten Simon kendini pek de güvende hissetmiyor. O sırada Cordélia bir tıraş köpüğü çıkarıp kasık kıllarının üstüne sıkıyor ve orasını dikkatle tıraş etmeye başlıyor. Bunun sembolik bir kastrasyon olduğunu anlıyor Simon, yapılanları dikkatle takip ediyor, ta ki Cordélia'nın parmakları nazikçe penisine dokunana kadar.

"*In the beginning, no matter what they say, there was only a goddess. One goddess and one only.*"[177]

Her halükârda Bayard'ın da burada olmasını tercih ederdi.

Ama Bayard iki çıplak arkadaşının arasında, karanlıkta, çıplak vaziyette bir öğrenci odasının halısının üstünde uzanmış, sigara içiyor. Arkadaşlarından biri kolunu Bayard'ın göğsüne sarmış, diğer kadının elini tutarak uyuyor.

---

176 (İng.) Rahatla. (e.n.)

177 (İng.) Kim ne derse desin, başlangıçta sadece bir tanrıça vardı. Tek bir tanrıça. (e.n.)

"In the beginning, no matter what they think, women were all and one. The only power then was female, spontaneous, and plural."[178]

Bayard, Judith'e neden kendisine ilgi duyduğunu soruyor. Omzuna kıvrılmış Judith miyavlayarak Ortabatılı Yahudi aksanıyla yanıtlıyor: "Çünkü buraya uygun değilmiş gibi görünüyordun."

"The goddess said: 'I came, that is just and good.'"[179]

Kapı vuruluyor, biri içeri giriyor. Bayard doğruluyor ve "Giyinmelisiniz," diyen Kristeva'yı tanıyor.

"The very first goddess, the very first female powers. Humanity by, on, in her. The ground, the atmosphere, water, fire. Language."[180]

Kilise çanı iki kez çalıyor.

"Thus came the day when the little prankster appeared. He didn't look much but was self-confident. He said: 'I am god, I am the son of man, they need a father to pray to. They will know how to be faithful to me: I know how to communicate.'"[181]

Mezarlık yalnızca yüz metre uzakta. Eğlencenin gürültüsü mezarların tepesinde yankılanıyor ve arka taraftan gelen anakronik bir müzik törene katılıyor: ABBA'dan "Gimme! Gimme! Gimme! (A Man after Midnight)" çalıyor.

"Thus man imposed the image, the rules, and the veneration of all human bodies endowed with a dick."[182]

---

178 (İng.) Kim ne düşünürse düşünsün, başlangıçta kadınlar bir ve tekti. O zamanlar tek güç dişiydi, kendiliğindendi ve çoğuldu. (e.n.)

179 (İng.) Tanrıça dedi ki: "Ben geldim, bu doğru ve iyidir." (e.n.)

180 (İng.) İlk tanrıça, ilk dişil güç. İnsanlık onun yanında, üstünde, içinde. Yer, hava, su, ateş. Dil. (e.n.)

181 (İng.) Böylece o küçük düzenbazın ortaya çıktığı gün geldi. Pek bir şeye benzemiyordu, ama kendine güveniyordu. Dedi ki: 'Ben Tanrı'yım, insanın oğluyum, onların dua edecekleri bir babaya ihtiyaçları var. Bana nasıl iman edeceklerini öğrenecekler. Ben tebliğ etmeyi biliyorum. (e.n.)

182 (İng.) Böylece dayattı adam görüntüyü, kuralları, çükü olan bütün insan bedenlerine hürmeti. (e.n.)

Simon utanç ve heyecanını gizlemek için kafasını çeviriyor ve o anda, on metre kadar uzakta, iki kişinin bir ağacın altında buluştuğunu fark ediyor. İnce uzun olanın, Walkman kulaklıklarını, elinde spor çantası olan kısa olanın kulağına geçirdiğini görüyor. Derrida'nın malı kontrol ettiğini ve bu malın dilin yedinci işlevinin kaset kaydı olduğunu anlıyor.

"*The real is out of control. The real fabricates stories, legends, and creatures.*"[183]

Simon, Ithaca mezarlığının mezar taşları arasında, yalnızca birkaç metre uzakta, bir ağacın altında dilin yedinci işlevini dinleyen Derrida'yı izliyor.

"*On horseback on a tomb, we will feed our sons with their fathers' entrails.*"[184]

Simon müdahale etmek istiyor ama ayağa kalkmaya çalıştığında vücudundaki hiçbir kası kıpırdatmayı başaramıyor. Bedenindeki en güçlü kas olduğunu bildiği dil kasını hareket ettirip bir cümle kurmayı bile beceremiyor; bilhassa da sembolik kastrasyonun ardından sembolik yeniden doğuş kısmı geldiği için ve yeni erkeğin gelişi oral seksle sembolize edildiği için. Cordélia onu ağzına aldığında Kartaca prensesinin sıcak mukozasının bedeninin her zerresine yayıldığını hisseden Simon göreviyle ilgili planlarının suya düştüğünü biliyor.

"*We form with our mouths the breath and the power of the Sorority. We are one and many, we are a female legion...*"[185]

Takas gerçekleşecek ve Simon buna engel olmak için hiçbir şey yapmamış olacak.

Fakat kafasını çevirdiğinde, tepenin üstünde, kampüsün ışıklarıyla aydınlanmış gerçekdışı bir görüntüyle karşılaşıyor ve

183 (İng.) Gerçek çığrından çıktı. Hikâyeler, efsaneler, yaratıklar uyduruyor gerçek. (e.n.)

184 (İng.) Bir mezarın üstünde, at sırtında, oğullarımıza babalarının bağırsaklarını yedireceğiz. (e.n.)

185 (İng.) Ağızlarımızla oluşturuyoruz kız kardeşliğin soluğunu ve gücünü. Biriz ve çokuz, dişi bir orduyuz. (e.n.)

bu gerçekdışılık onu görüntünün gerçek olma ihtimalinden daha fazla kaygılandırıyor. İki tazının tasmasını tutan bir adam.

Etraf karanlık ama bu adamın Searle olduğunu anlıyor. Köpekler havlıyor. Ritüeli izleyenler şaşkın şaşkın köpeklerin olduğu yere bakıyor. Donna yakarışını kesiyor. Cordélia da Simon'u emmeyi bırakıyor.

Searle ağzıyla yüksek bir ses çıkarıp elindeki tasmayı bırakıyor, köpekler Slimane'la Derrida'nın üstüne atılıyor. Simon onlara yardım etmek için kalkıp koşuyor ama birden güçlü bir şeyin kolunu kavradığını hissediyor: Fotokopi makinesinin üstünde Cordélia'yla sevişen boğa enseli adam bu; onu kendine çekip yüzünü yumruğu çakıyor. Simon yere seriliyor, çıplak ve çaresiz; iki köpeğin filozofla jigolonun üstüne atladığını, adamların geriye yuvarlandığını görüyor.

Çığlıklar ve hırıltılar birbirine karışıyor.

Boğa enseli adam arkasında olup bitenlere büsbütün kayıtsız, belli ki Simon'u lime lime etmek istiyor. Simon İngilizce hakaretler işitiyor, adamın Cordélia'yla olan bedensel ilişkilerinde bazı ayrıcalıklar talep ettiğini anlıyor ve bu sırada iki köpek Slimane ve Derrida'ya saldırıyor.

Birbirine karışan insan ve hayvan çığlıkları, çömez Bakkha'ları ve arkadaşlarını taşa çeviriyor. Derrida mezarların arasında yuvarlanıyor, peşindeki köpeğin öfkesiyle aşağıya sürükleniyor. Daha genç ve atik olan Slimane hayvanın çenesini koluyla tıkıyor fakat kas ve kemiklerine uygulanan baskı öyle kuvvetli ki her an bayılabilir, o zaman hayvanın onu parça parça edip yutmasını hiçbir şey engelleyemez. Fakat Simon aniden bir ciyaklama duyuyor ve nereden çıktığı anlaşılmayan Bayard'ın, parmaklarını köpeğin kafasına daldırıp gözlerini oyduğunu görüyor. Köpek acı acı havlayarak mezar taşlarının arasından kaçıp gidiyor.

Bayard, hâlâ tepeden aşağı yuvarlanan Derrida'ya yardım etmek için yokuş aşağı koşuyor.

İkinci köpeğin kafasını yakalayıp boynunu kırmaya yelteniyor ama köpek ona dönüp dengesini bozuyor; köpeğin ön bacaklarını hareket ettirmesini engelliyor ama hayvanın açık ağzı Bayard'ın yüzünden on santim uzakta olduğu için Bayard bir eliyle ceketinin cebine uzanıyor, altı yüzü de mükemmelen dizilmiş Rubik küpünü çıkarıp hayvanın boğazına tıkıyor ve yemek borusuna kadar itiyor. Köpek pis bir hırıltı çıkarıyor, kafasını ağaçlara çarpıyor, otların arasında yuvarlanıyor, kasılıyor ve sonunda oyuncak yüzünden boğulup hareketsiz kalıyor.

Bayard yanında yatan insan biçimindeki şeye doğru eğiliyor. Korkunç bir inilti duyuyor. Derrida'nın kanaması yoğun. Köpek kelimenin tam anlamıyla boğazına yapışmış.

Bayard köpekleri öldürmekle, Simon da boğa adamla müzakere etmekle uğraşırken Searle, yerde yatan Slimane'a doğru atılıyor. Yedinci işlevin nerede saklı olduğunu şimdi anladı, doğal olarak Walkman'i ele geçirmek istiyor. Acıyla kıvranan Slimane'ı ters çeviriyor, Walkman'i alıp *eject* tuşuna basıyor.

Fakat kaset yerinde değil.

Searle öfkeli bir hayvan gibi kükrüyor.

Bir ağacın ardından üçüncü bir adam çıkıyor. Yün kravatı var ve saç kesimi çevresiyle uyumlu. Belki de her şey olup biterken ağacın arkasında saklanıyordu.

Neyse ne, elinde bir kaset tutuyor.

Kasetin manyetik bandını çözmüş.

Diğer elinde çakmağın taşıyla oynuyor.

Dehşete düşen Searle haykırıyor: "*Roman, don't do that!*"[186]

Yün kravatlı yaşlı adam Zippo'nun ateşini manyetik banda yaklaştırdığı anda bant alev alıyor. Uzaktan, geceyi yırtan cılız, yeşil bir ışık seçiliyor sadece.

Searle ciğerini sökmüşler gibi haykırıyor.

Bayard o tarafa dönüyor. Boğa adam da bakıyor. Nihayet Simon sıvışabilir. Çalı adama doğru uyurgezer gibi (hâlâ çıplak) ilerliyor ve boğuk bir sesle soruyor: "Siz kimsiniz?"

186 (İng.) Roman, yapma! (e.n.)

Yaşlı adam kravatını düzeltiyor ve sadece, "Roman Jakobson, dilbilimci," diyor.

Simon'un kanı donuyor.

Tepenin aşağısındaki Bayard doğru duyduğundan emin olamıyor. "Neymiş? Ne dedi? Simon!"

Manyetik bandın son parçaları da küle dönüşmeden önce çıtırdıyor.

Cordélia, Derrida'nın yanına koşuyor. Boynunun etrafına sarmak için elbisesini yırtıyor. Kanamayı durdurmayı umut ediyor.

"Simon?"

Simon yanıt vermiyor ama Bayard'la olan sessiz diyaloğunu kafasında canlandırıyor: Neden ona Jakobson'un hayatta olduğunu söylemedi?

"Hiç sormamıştın ki."

Gerçek şu ki düşünmemişti Simon; yapısalcılığın çıkışında rol oynayan, 1941 yılında New York'ta Lévi-Strauss'la karşılaştıkları sırada ona yapısalcılık fikrini veren, Prag Ekolü'nün Rus biçimcisi, Saussure'den sonra dilbilimin en önemli kurucularından biri olan adamın hayatta olabileceğini. Simon'a göre o, başka bir çağa aitti, Lévi-Strauss'un çağına, Barthes'ın çağına değil. Kurduğu mantığın aptallığına gülüyor: Barthes öldü ama Lévi-Strauss yaşıyor; öyleyse Jakobson neden hayatta olmasın ki?

Jakobson taşa ya da toprağa takılmamaya dikkat ederek Derrida'yla arasındaki birkaç metreyi aşıyor.

Filozof, başı Cordélia'nın dizlerinde, uzanıyor. Jakobson elini tutuyor ve "Teşekkür ederim, dostum," diyor. Derrida zar zor konuşuyor: "Biliyorsun, kaseti dinleyip sırrını saklayacaktım." Ağlamakta olan Cordélia'ya çeviriyor gözlerini: "Sizin için sonuna dek gülümseyecekmişim gibi gülümseyin bana, yavrucuğum. Her zaman yaşamı seçin ve hayatta kalmayı sürekli olumlayın..."

Bu kelimelerin ardından Derrida ölüyor.

Searle ve Slimane ortadan kayboluyor. Spor çanta da.

78

"Ölülerin önünde durup onlardan af dilemek gülünç, safça ve düpedüz çocukça değil mi?"

Ris-Orangis'in küçük mezarlığı daha önce hiç böyle bir kalabalık görmemişti. 7 numaralı anayolun kıyısında, Paris banliyösünde kaybolmuş, üst üste yığılmış toplu konutlarla çevrelenmiş bu yer ancak kalabalıkların yaratabileceği bir sessizlikle eziliyor.

Tabutun önünde, mezar çukurunun yanında Michel Foucault cenaze konuşmasını yapıyor.

"Dostluk ya da minnet duygusuyla, aynı zamanda onaylama hissiyle de, alıntı yapmakla yetinmek, olabildiğince doğrudan, ötekine eşlik etmek, konuşmasına imkân vermek, önünden çekilmek isteyebiliriz... Fakat bu aşırı sadakat gayreti hiçbir şey söylememekle, hiçbir şey paylaşmamakla sonuçlanacaktır."

Derrida Yahudilere ayrılan bölüme değil Katoliklerin arasına gömülüyor; böylece zamanı geldiğinde eşi de ona katılabilecek.

Ön sırada, Etienne Balibar'ın yanında, kafası öne eğik duran Sartre ciddi bir ifadeyle Foucault'yu dinliyor. Artık öksürmüyor. Hayalet gibi görünüyor.

"Adı Jacques Derrida; artık bu adı ne duyabilecek ne de taşıyabilecek."

Bayard, Sartre'ın yanındakinin Simone de Beauvoir olup olmadığını soruyor Simon'a.

Foucault, Foucaultluk ediyor: " Çağdaş olana nasıl inanabiliriz? Bizimle aynı çağa aitmiş gibi görülseler de, bizimle aynı tarihsel olaylarla, toplumsal anlayışlarla vb. sınırlanmış sayılsalar da onların zamanının son derece heterojen olduğunu ve doğrusu hayli alakasız kaldığını göstermek kolay olacaktır."

Avital Ronell usul usul ağlıyor; Cixous, Jean-Luc Nancy'ye dayanmış, ifadesiz gözlerle mezar çukuruna bakıyor; Deleuze ve Guattari dizisel tekillikler üzerine derin düşüncelere dalmış.

Çatlak sıvalı, paslı balkonlu üç toplu konut binası birer nöbetçi ya da denize dikilmiş birer diş gibi mezarlığa bakıyor.

1979 yılının Haziran ayında "Felsefenin Genel Durumu" konferansı Sorbonne'un büyük amfisinde yapılırken Derrida ile BHL tam anlamıyla yumruk yumruğa birbirine girmişti ama BHL şimdi, daha sonra "üstadım" diyeceği (belki de şimdiden böyle adlandırdığı) adamın cenazesinde.

Foucault devam ediyor: "Yaygın kanının aksine, en önemli mevkilerde bulunan münferit 'özneler' 'süperego' otoritesi değildir, iktidar onların tasarrufunda değildir, İktidar birinin tasarrufunda olabilirse eğer."

Elbette Sollers ile Kristeva da orada. Derrida *Tel Quel*'e katkıda bulunuyordu başlarda. *La Dissémination* kitabı "Tel Quel" dizisinde yayımlanmıştı ama 1972'de dergiyle yolunu ayırdı; kimse sebebin ne kadarının kişisel ne kadarının politik olduğunu bilmiyor. Lakin Aralık 1977'de, bavullarına uyuşturucu koyan komünist rejimin tuzağına düşen Derrida Prag'da tutuklandığında Sollers'in desteğini kabul etti.

Bayard hâlâ Sollers ve Kristeva'yı tutuklama emri almadı. Bulgar bağlantısı dışında Barthes'ın ölümüne karıştıklarına dair kanıtı yok. Fakat hepsinden önemlisi, kendisi neredeyse emin olsa bile, yedinci işlevin onlarda olduğunu gösteren bir kanıt da yok.

Bayard'a Ithaca mezarlığındaki buluşmadan bahseden Kristeva'ydı, Bayard onun Searle'e de bu buluşmayı haber verdiğini düşünüyor. Bayard'a göre Kristeva tüm aktörleri bir araya getirip olası müdahaleleri artırarak yapılacak işlemi baltalamak istiyordu çünkü Derrida'nın Jakobson'la birlikte belgeyi yok etmeye çalıştığını bilmiyor ya da görmezden geliyordu. Jakobson keşfinin ayyuka çıkmaması gerektiğini düşünmüştü her zaman. Bu amaçla, Derrida'nın Slimane'dan kaseti almak için para toplamasına yardım etti.

Foucault nutuk atmaya devam ederken bir kadın Bayard ile Simon'un arkasında beliriyor.

Simon, Anastasia'nın parfümünü tanıyor.

Anastasia kulaklarına bir şeyler fısıldıyor, içgüdüsel olarak iki adam da arkalarına dönüp ona bakmıyor.

Foucault: "Daha önce 'ölüm üzerine', 'ölüm durumunda' olarak değinilen durumların bir dizi tipik çözümü vardır. Aralarından en beterleri ya da her birinin en beter hali ya bayağı ya da gülünç ama yine de hayli yaygındır: Hâlâ hamle yapmak, spekülasyonlarda bulunmak, ister ince ister yüce olsun kazanç sağlamak, ölüden yaşayanların aleyhine yöneltilecek takviye bir güç çıkarmak, onları şikâyet etmek, hayatta kalanları neredeyse doğrudan doğruya aşağılamak, kendini onayıp meşrulaştırmak; ötekini tüm şüphelerin ötesine taşıdığını sandığımız ölümün o yüksek mevkilerine kendini çıkarmak."

Anastasia: "Yakında Logos Club'ın büyük bir etkinliği olacak. Büyük Protagoras'a meydan okudular. Adının hakkını savunacak. Yani muazzam bir toplantı olacak. Ancak yalnızca onanmış kişiler katılabilecek."

Foucault: "Klasik anlamıyla cenaze konuşmasının iyi bir yanı var, bilhassa da doğrudan ölülere, bazen senlibenli seslenebilmeyi sağladığı için. Bu elbette tamamlayıcı bir kurmacadır çünkü seslendiğim, içimdeki ölüdür, tabutun etrafında dikilen insanlardır, fakat karikatürleşmiş aşırılığı sebebiyle bu abartılı retorik bize kendi başımıza kalmamamız gerektiğini belirtir en azından."

Bayard toplantının nerede olacağını soruyor. Anastasia, Venedik'te, muhtemelen henüz belirlenmemiş gizli saklı bir mekânda olacağını söylüyor çünkü çalıştığı "örgüt" henüz yerini tespit edememiş.

Foucault: "Yaşayanların alışverişi sekteye uğratılmalı; ötekinin, içimizdeki ölü ötekinin (hâlâ öteki olsa bile) perdesi kaldırılmalı; dini vaatler bunu hâlâ 'mümkünmüş gibi' öbür dünyaya bahşediyor olsa da."

Anastasia: "Büyük Protagoras'a kim meydan okuyorsa yedinci işlevi de o çalmıştır. Nedenini biliyorsunuz."

Ne Searle ne de Slimane ortalarda. Ama yoklukları şüpheleri üstlerine çekmiyor. Slimane kaseti satmak istiyordu. Searle satın almak istiyordu. Jakobson daha yüksek teklif verebilmesi için Derrida'ya yardımcı oldu ama Kristeva alışverişin başarısız olması için elinden geleni ardına koymadı ve Derrida öldü. İki adam hâlâ kaçıyor ve birinde para var; Bayard'ın işverenine göreyse bunun bir önemi yok.

Onları suçüstü yakalamak gerektiğini düşünüyor Bayard.

Simon toplantıya nasıl girebileceklerini soruyor. Anastasia en az altıncı seviye (tribunus) olmak gerektiğini, buna yönelik büyük bir yeterlilik turnuvası düzenleneceğini söylüyor.

"Roman bir Ölüm'dür; yaşamı bir yazgıya, anıyı yararlı bir edime, süreyi de yönlendirilmiş ve anlamlı bir zamana dönüştürür."[187]

Bayard, Simon'a Foucault'nun neden romandan bahsettiğini soruyor.

Simon cümlenin büyük ihtimalle alıntı olduğunu söylüyor ama aynı şeyi kendisi de merak ediyor ve bu durum içini kaygıyla dolduruyor.

79

Searle köprüden aşağı eğilerek koyağın dibindeki suyu zar zor seçebiliyor ama alacakaranlıkta akışını duyuyor. Ithaca'da gece vakti ve rüzgâr, Cascadilla Çayı'nın oluşturduğu bitki örtüsü koridorunda kıvrılara kıvrıla esiyor. Taş ve yosun kaplı yatağına dökülen akarsu insanlığın trajedilerine kayıtsız, kendi yolunda akıyor.

El ele tutuşan iki öğrenci köprüden geçiyor. Bu vakitte gelen geçen çok olmaz. Kimse Searle'ü fark etmiyor.

Keşke bilebilseydi, keşke yapabilseydi...

Tarihi yeniden yazmak için artık çok geç.

---

187 Roland Barthes, *Yazının Sıfır Derecesi*, çev. Tahsin Yücel, Metis, 2006 (3. Baskı), s. 38.

Dil filozofu tek kelime etmeden köprünün parmaklıklarının üstüne çıkıyor, korkulukta dengesini sağlıyor, boşluğa bir göz atıyor, son kez yıldızları seyrediyor, kendini bırakıp atlıyor.

Suyun azıcık yükselmesi: Bir sıçrama. Karanlığın içinde köpüklerin parıltısı.

Akarsu darbeyi hafifletemeyecek kadar sığ. Akıntının yoğunluğu bedenini çavlana ve Cayuga Gölü'ne, edimsöz ve etkisöz hakkında muhtemelen –yine de ne malum?– pek az şey bilen Kızılderililerin bir zamanlar balık tuttuğu yere doğru sürüklüyor.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Venedik

80

"44 yaşındayım. 32'sinde ölen İskender'den, 35'inde ölen Mozart'tan, 34'ünde ölen Jarry'den, 24'ünde ölen Lautréamont'dan, 36'sında ölen Lord Byron'dan, 37'sinde ölen Rimbaud'dan daha uzun yaşadım ve elimde kalan uzun ömürle, ölmüş büyük adamları, çağlarını etkilemiş devleri, Tanrı uzun ömür verirse Napoléon'u, Sezar'ı, George Bataille'ı, Raymond Roussel'i geçeceğim... Ama hayır! Genç öleceğim... Bunu hissediyorum... Yaşlanmayacağım... Roland gibi olmayacak sonum... 64 yaşındaydı... Acıklı... Aslında ona karşı vazifemizi yerine getirdik... Hayır, hayır... İyi kalpli bir yaşlı olmaz benden... Öyle bir şey de yok gerçi... Yakılmayı yeğlerim... Ufak bir fitille, işte o kadar..."

81

Sollers, Lido'dan hoşlanmaz ama Thomas Mann ve Visconti'nin anısına, Karnaval kalabalığından kaçıp *Venedik'te Ölüm*'ün geçtiği Grand Hotel des Bains'e sığındı. Adriyatik karşısında düşüncelere dalabileceğini hayal ediyordu ama şimdilik barda viskisini yudumlayarak garson kadına asılıyor. Bomboş salonun diğer ucunda bir piyanist Ravel çalıyor yarım yamalak. Kışın ortasında güzel bir öğleden sonra olduğunu söylemek gerek; kolera salgını çıkmamış olsa da hava yüzmeye pek elverişli değil.

"Adınız nedir çocuğum? Hayır, söylemeyin! Size Margherita adını veriyorum, Lord Byron'ın metresi gibi. Bir fırıncının karısıydı, biliyor muydunuz? *La Fornarina*... tablosu gibi ateşli

bir mizaç, mermer gibi kalçalar... Tabii ki gözleri sizinki gibiydi. Kumsalda ata biniyorlarmış, sizce de delicesine romantik değil mi? Belki biraz da *kitsch*, evet, haklısınız... Sonra size ata binmeyi öğretmemi ister misiniz?"

Sollers, *Childe Harold*'daki şu bölümü düşünüyor: "Doge'sinin yasını tutan dul kent..." Doge artık denizle evlenemez, aslan artık yüreklere korku salamaz: Meselenin hadım edilmeyle ilgili olduğunu düşünüyor Sollers. "Ve *Bucentaur*[188] çürümeye terk edilmiş, unutulmuş dulluk elbisesi!" Fakat hemen bu kötü düşüncelerden sıyrılıyor. Bir viski daha istemek için boş bardağını sallıyor. "*On the rocks.*"[189] Garson kadın nazikçe gülümsüyor. "*Prego.*"[190]

Sollers sevinçle iç çekiyor: "Ah, Goethe gibi söyleyebilseydim keşke: 'Venedik'te beni tanıyan tek bir adam olabilir, o da benimle yakın bir zamanda buluşmayacak.' Ama ben ülkemde çok tanınan biriyim sevgili çocuğum, şanssızlık. Fransa'yı biliyor musunuz? Sizi oraya götürürüm. Ne iyi yazar şu Goethe. Fakat ne oluyor? Kızardınız. Ah, Julia, buradasın demek! Margherita, size karımı takdim edeyim."

Kristeva, boş bara kedi gibi usulca giriyor. "Kendini boşuna yoruyorsun canım, bu genç kadın anlattıklarının çeyreğini bile anlamadı. Değil mi matmazel?"

Genç kadın yine gülümsüyor: "*Prego?*"

Sollers göğsünü şişiriyor: "Ama bunun ne önemi var ki? İnsan, benim gibi, *ilk görüşte* birilerini kendine bağlıyorsa *anlaşılmasına* (Tanrı'ya şükür!) gerek yoktur."

Kristeva ona Bourdieu'den bahsetmiyor. Sollers bu sosyologdan nefret ediyor çünkü daima ekmeğini yediği bütün temsil sistemi için tehlike arz ediyor. Kristeva ona bu haftaki toplantıdan önce fazla içmemesini de söylemiyor. Uzun zamandır Sollers'e

---

188 Her yıl İsa'nın göğe yükselişinin kutlandığı Uruç Günü'nde, Venedik kentiyle Adriyatik'in sembolik evliliğini temsil eden törende kullanılan büyük gemi, *bucintoro*. (ç.n.)

189 (İng.) *On the rocks*: Buzlu olsun. (e.n.)

190 (İt.) *Prego*: Buyrun. (e.n.)

aynı anda hem çocuk hem de yetişkin gibi davranmayı tercih ediyor. Belirli şeyleri ona açıklamayı bıraktı *ama* ondan kendisini belirli bir düzeye yükseltmesini talep etme hakkını da kendinde görüyor.

Piyanist özellikle uyumsuz bir akor çalıyor. Kötüye alamet mi? Ama Sollers şansının döneceğine inanıyor. Belki de yüzmeye gider. Kristeva çoktan sandaletlerini ayağına geçirdiğini görüyor.

82

İki yüz kadırga, iki düzine kalyota (hafif kadırgalardan) ve altı devasa Galleass gemisi (o çağın B-52'leri) Türk donanmasının peşinden Akdeniz'e giriyor.

Venedik donanmasının başındaki asabi Sebastiano Venier içten içe kuduruyor: İspanyol, Ceneviz, Savoylu, Napolili ve papalıktan müttefikleri arasında bu savaşı tek isteyenin kendisi olduğunu düşünüyor ama yanılıyor.

İspanya hükümdarı II. Felipe genellikle Akdeniz'le ilgilenmeyip tamamen Yeni Dünya'nın fethiyle meşgul oluyor, Şarlken'in gayrimeşru oğlu ve dolayısıyla kralın üvey kardeşi, Kutsal İttifak donanmasının delifişek genç komutanı Avusturyalı Don Juan'sa piçliği yüzünden kendisine bahşedilmeyen onuru bu savaşta arıyor.

Sebastiano Venier, La Serenissima'nın hayati çıkarlarını korumak istiyor fakat kendi şöhreti için savaşan Avusturyalı Don Juan onun en iyi müttefiki ve o bunun farkında değil.

83

Sollers, Gesuati Kilisesi'ndeki Aziz Antonios portresini seyre dalıyor ve onu kendine benzetiyor. (Sollers mi Aziz Antonios'a benziyor yoksa Aziz Antonios mu Sollers'e benziyor, nasıl düşündüğünü bilmiyorum.) Kendisi için bir adak mumu yakıyor, çok sevdiği Dorsoduro mahallesinde dolanmak için dışarı çıkıyor.

Accademia'nın önünde kuyrukta bekleyen Simon Herzog ve Müfettiş Bayard'la karşılaşıyor.

"Sevgili müfettiş, buradasınız ha, ne tesadüf! Sizi hangi rüzgâr attı? Ah, evet, genç asistanınızın başarılarından bahsedildiğini duydum. Bir sonraki tur için sabırsızlanıyorum. Evet, evet, görüyorsunuz ya, sır saklamak nafile, değil mi? Venedik'e ilk kez mi geliyorsunuz? Tabii kültür için de müzeye geldiniz belli ki. Giorgione'nin *Fırtına* tablosuna benden selam söyleyin, şu Japon turistlerin uğraşlarına değen tek tablo. Her şeyin fotoğrafını nasıl da hiç bakmadan çekip duruyorlar, fark ettiniz mi?"

Sollers kuyruktaki iki Japon'u işaret ediyor ve Simon kimsenin fark etmediği hafif bir şaşkınlık yaşıyor. Paris'te hayatını kurtaran, Fuego'daki Japonları tanıyor. Son model Minolta'ları kuşanmış, hareket eden her şeyin fotoğrafını çekiyorlar.

"San Marco Meydanı'nı boş verin, Harry's Bar'ı da. Burada kentin göbeğindesiniz, yani dünyanın merkezi Dorsoduro'da... Venedik iyi bir günah keçisi, değil mi? Ha ha... Neyse, mutlaka Campo Santo Stefano'ya gitmelisiniz, hemen Büyük Kanal'ı geçince... Orada siyaset hakkında yazan, bu yüzden de kimsenin ilgisini çekmeyen Niccolò Tommaseo'nun heykelini göreceksiniz, Venedikliler ona *Cagalibri* adını takmış, yani "kitap-sıçan". Heykeli yüzünden. Gerçekten de kitap sıçıyormuş gibi görünüyor. Ha ha. Bilhassa da karşı kıyıdaki Giudecca'yı seyredin. Büyük Palladio'nun sıralı kiliselerini inceleyip hayran kalabilirsiniz. Palladio'yu bilmiyor musunuz? Zorluklara göğüs geren bir adam... sizin gibi belki de. San Marco'nun *karşısında* bir bina inşa etmekle görevlendirilmiş. Hayal edebiliyor musunuz? Sanattan hiç anlamayan Amerikalı arkadaşlarımızın söylediği gibi, kutsal bir *challenge*.[191] Gerçi kadınlardan da anlamıyorlar ama o başka bir hikâye... Her neyse, işte, suyun üstünde yükselen San Giorgio Maggiore. Sonra neoklasik bir başyapıt olan Redentore: bir yanı Bizans ile geçmişin görkemli gotik mimarisi;

191 (İng.) İmtihan. (e.n.)

diğer yanı Rönesans ile Karşı Reform'un sonsuza dek dirilttiği antik Yunan. Gidin görün, buraya yüz metre uzakta! Acele ederseniz güneşin batışını yakalarsınız..."

O anda kuyrukta bir bağırış duyuluyor. "Hırsız! Hırsız!" Bir turist, kapkaççının peşinden koşuyor. Sollers içgüdüsel olarak ceketinin iç cebine uzanıyor.

Hemen toparlanıyor: "Ha ha, gördünüz mü? Tabii ki bir Fransız... Fransızlar her zaman kolay kandırılır. Siz de dikkatli olun. İtalyanlar muhteşem insanlardır ama bütün muhteşem insanlar gibi haydutlardır... Şimdi gitmem gerekiyor, ayine geç kalıyorum..."

Sollers Venedik kaldırımlarında sandaletlerini şaplatarak uzaklaşıyor.

Simon, Bayard'a dönüyor:

— Gördün mü?

— Evet, gördüm.

— Ondaydı.

— Evet.

— Peki neden hemen şimdi almıyorsun?

— Çalışıp çalışmadığını doğrulamak gerek. Unutma ki bu yüzden buradasın.

Simon'un yüzünde belli belirsiz, kibirli bir gülümseme oluşuyor. Bir tur daha. Arkasında duran Japonları unutuyor.

84

İki yüz kadırga, Korfu Boğazı'ndan geçip Korinthos Körfezi'ne doğru ilerliyor. Aralarında Cenevizli Francesco San-Freda yönetimindeki *La Marchesa* var, Urbinolu Kaptan Diego'yu ve zar oyunu oynayan adamlarını taşıyor. Onların da arasında ün ve servet sahibi olmak isteyen, borç batağına saplanmış bir dişçinin oğlu olan Kastilyalı İspanyol asilzadesi, maceraperest, eli kılıç tutan beş parasız bir soylu var: Genç Miguel de Cervantes.

85

Karnaval bölgesinde Venedik *palazzo*larında gırla gizli suare düzenlenir, Ca' Rezzonico'da gerçekleşen şu anki de bunların en ünlüsü ve en gizlisi.

Binadan dışarı taşan seslerin cazibesine kapılan yayalar ve *vaporetto* yolcuları, imrenen gözlerle balo salonuna bakıyor; *trompe l'oeil* tabloları, rengârenk camlardan yapılmış devasa avizeleri, tavanı oluşturan on yedinci yüzyıl freskolarını görebiliyor ya da tahmin edebiliyorlar ama partiye ancak şahsi davetiyesi olanlar kabul ediliyor.

Logos Club partileri gazetelerde duyurulan etkinliklerden değildir.

Yine de bugünkü parti Dogeler Kenti'nin göbeğinde yapılıyor. Yüzleri örtülü olmayan bir dolu insan aceleyle içeri giriyor. (Gece elbisesi zorunlu ama maskeli bir parti değil.)

İlk bakışta bu geceyi sıradan bir sosyete suaresinden ayıran herhangi bir şey göze çarpmıyor. Fakat sohbetler dinlendiğinde işler değişiyor. Girizgâhlar, söylev kapanışları, önermeler, münakaşalar, reddiyeler konuşuluyor. (Barthes'ın söylediği gibi: "Sınıflandırma tutkusu, ona ortak olmayanlara hep karmaşık görünür.") Caymaca, kaydırma, örtük kıyas, değişmece. (Sollers'in dediği gibi: "Tabii ki öyle.") "*Res* ve *Verba*'nın dosdoğru Şeyler ve Kelimeler olarak çevrilmesi gerektiğini düşünmüyorum. *Res*, diyor Quintilianus, *quae significantur*'dur, *Verba* ise *quae significant*'tır. Diğer bir deyişle, söylem bazında gösterilen ve gösterendir." Elbette öyle.

İnsanlar birbirlerine geçmiş ve gelecek karşılaşmaları anlatıyor, davetlilerin çoğunu parmağı kesik kıdemliler ve genç fişekler oluşturuyor; pek çoğunun zafer kazandığı veya trajik şekilde yenildiği mücadelelere dair anıları var, Tiepolo tablolarının altında bunlardan konuşmaktan hoşlanıyorlar.

"Ben alıntılanan yazarı bile tanımıyordum!"

"Sonra Guy Mollet'nin ifadelerinden birini kullandı! Beni mahvetti, ha ha."

"Jean-Jacques Servan-Schreiber ile Mendès France arasındaki efsanevi karşılaşmada oradaydım. Şimdi konuyu bile anımsamıyorum."

"Ben de Lecanuet ve Emmanuel Berl'i izlemiştim. Gerçeküstüydü."

"*You French people are so dialectical...*"[192]

"Bir konu seçtim ve botanik geldi! Ayvayı yediğimi sandım ama sonra büyükbabamı bahçesinde çalışırken düşündüm. Dedem sayesinde parmağımı kurtardım."

"Sonra da dedi ki: 'Her yerde ateistler var, bu son bulmalı. Spinoza müthiş bir mistikti.' Amma aptallık!"

"*Picasso contra Dalí. Categoría historia del arte, un clásico. Me gusta más Picasso pero escogí a Dalí.*"[193]

"Herif futboldan bahsetmeye başlıyor, futbola dair hiçbir fikrim yok. Yeşil formalılardan ve bir kazandan bahsedip duruyor..."

"Ah, hayır, iki yıldır hiç katılmadım. Rhetor seviyesine düştüm. Çocuklardan, işten güçten ne vakit ne de enerji bulabiliyorum..."

"Tam vazgeçmeye hazırdım ki bir mucize oldu: Söyleyebileceği EN kötü şeyi söyleyerek büyük aptallık etti."

"*C'è un solo dio ed il suo nome è Cicerone.*"[194]

"*I went to the Harry's Bar (in memory of Hemingway, like everyone else). 15.000 liras for a Bellini, seriously?*"[195]

"*Heidegger, Heidegger... Sehe ich aus wie Heidegger?*"[196]

Birdenbire odaya bir heyecan fırtınası yayılıyor. Davetliler yeni bir katılımcıyı karşılamak için açılıyor. Yanında Bayard'la birlikte Simon içeri giriyor. Davetliler yeniden birbirlerine

192 (İng.) Siz Fransızlar çok diyalektiksiniz. (e.n.)

193 (İsp.) Picasso'ya karşı Dali. Sanat tarihi kategorisi, bir klasik. Ben şahsen Picasso'yu tercih ederim, ama bir baktım Dali için hazırlanıyorum. (e.n.)

194 (İt.) Tek bir Tanrı var, adı da Cicero'dur. (e.n.)

195 (İng.) Harry'nin Barı'na gittim (herkes gibi, Hemingway'i anmak için). Bir Bellini 15.000 lira, olacak şey mi? (e.n.)

196 (Alm.) Heidegger, Heidegger... Heidegger'e benzer bir yanım mı var? (e.n.)

yanaşıyor ama endişeli görünüyorlar. Demek herkesin bahsettiği, inanılmayacak derecede kısa bir süre içinde, bir hiçken peripatetik mertebesine yükselen genç dâhi bu: Paris'te art arda yapılan üç oturumda kazanılan dört kademe, ki böylesi bir ilerleme genellikle yıllar alır. Belki beş yıl sürer. Armani marka kömür rengi takım elbise, gül kurusu renkli gömlek giymiş ve mor ince çizgileri olan siyah bir kravat takmış. Bayard ise eski püskü takım elbisesini değiştirmeye gerek bile duymamış.

Genç dâhinin etrafındaki insan kalabalığı genişliyor ve çabucak Paris'teki kahramanlıklarından bahsetmesini istiyorlar: Isınma turlarında, bir rhetoru iç siyasete dair bir konuda Lenin'in *Ne Yapmalı?* kitabından alıntı yaparak ("Nihayetinde, seçim hep merkezde mi kazanılır?") nasıl da kolaylıkla alt etmişti.

Oldukça teknik bir hukuk felsefesi sorusunda ("Şiddet yasal olduğunda da şiddet midir?") Saint-Just'e başvurarak ("Kimse masumca hüküm süremez" ve özellikle de şu: "Bir kral ya hüküm sürmeli ya da ölmeli") bir hatibi nasıl da saf dışı bırakmıştı.

Shelley alıntısı üzerine ("Hayat denen rüyadan uyandı") Calderón ve Shakespeare'i, özellikle de *Frankenstein*'ı incelikle ele alarak hırçın bir diyalektikçiye karşı nasıl savaş vermişti.

Leibniz'in bir cümlesi üzerine ("Eğitimin yapamayacağı şey yoktur: Ayıları dans ettirebilir") neredeyse tamamen Sade alıntılarına dayalı bir kanıtlama yapma zevkine kendini bırakarak bir peripatetikle nasıl da zarafetle oynamıştı.

Bayard pencereden Büyük Kanal'daki gondolları izlerken bir sigara yakıyor.

Simon sohbete memnuniyetle icabet ediyor. Üç parçalı takım giyen yaşlı bir Venedikli ona bir kadeh şampanya veriyor:

— *Maestro*, Casanova'yı biliyorsunuzdur, *naturalmente*?[197] Polonyalı kontla meşhur düellosunu anlattığı metinde şöyle diyor: "Bir düelloya katılacaklara verilen ilk tavsiye rakibinizi

197 (İt.) *Maestro*: üstad; *naturalmente*: doğal olarak. (e.n.)

olabildiğince çabuk size zarar vermesinin olanaksızlığına ikna etmektir." *Cosa ne pensa*?[198]

(Simon bir yudum şampanya alıyor ve kirpiklerini kırpıştıran yaşlı bir kadına gülümsüyor.)

— Kılıçla yapılan bir düello muydu bu?

— *No, alla pistola.*[199]

— Düello tabancayla olacaksa tavsiye geçerli sanırım. (Simon gülüyor.) Bir hitabet mücadelesinde ilkeler biraz farklı.

— *Come mai*? Neden diye sorabilir miyim *maestro*?[200]

— Pekâlâ... Mesela ben rakibimin konuşma koduna vururum. Bu da rakibin hamle yapmasına imkân tanımak demek. Kendini açmasına izin veririm, *capisce*?[201] Hitabet mücadelesi daha çok kılıçlarla yapılan düellolara benzer. Kendini ortaya atarsın, gardını alırsın, açığa çıkarsın, yanıltırsın, kesersin, bırakırsın, hamleyi savuşturursun, karşı atağa geçersin...

— *Uno spadaccino, si. Ma,* tabanca *migliore* değil mi?[202]

Bayard genç dâhiye kaş göz ediyor. Simon yarışmanın bu seviyesinde stratejik açıklamalar isteyenlere nazik bir şekilde yanıt vermenin çok da akıllıca olmadığını biliyor ama pedagog yönelimi ağır basıyor. *Öğretme* güdüsüne mâni olamıyor:

— Bence iki ana yaklaşım mevcut. Göstergebilimsel ve retorik. Anlıyor musunuz?

— *Si, si... credo di si, ma... Un poco* açıklar mısınız, *maestro*?[203]

— Eh, çok basit. Göstergebilim anlamayı, analiz etmeyi, çözümlemeyi sağlar; savunma amaçlıdır, Borg gibidir. Retorikse

198 (İt.) Ne düşünüyorsunuz? (e.n.)

199 (İt.) Hayır, tabancayla. (e.n.)

200 (İt.) Nasıl olur? (e.n.)

201 (İt.) Anlıyor musunuz? (e.n.)

202 (İt.) *Uno spadaccino, si. Ma...* : Bir kılıç, öyle mi? Ama...; *migliore*: daha iyi (e.n.)

203 (İt.) *Si, si... credo di si, ma... Un poco...* : Evet, evet...bence de öyle, ama... Biraz...; *maestro*: üstat (e.n.)

ikna etmek, inandırmak, alt etmek için yapılır; saldırı amaçlıdır, McEnroe gibidir.

— Ah, *si. Ma*[204] Borg kazanıyor, değil mi?

— Elbette! İkisiyle de kazanılabilir, farklı oyun tarzlarıdır bunlar sadece. Göstergebilimle rakibin retoriği çözümlenir, olayı anlaşılır, ipliği pazara çıkarılır. Gösterge, Borg gibidir: Topu rakibinden bir kez daha fazla karşılamak kâfidir. Retorik servis puanlarından, volelerden, puan kazanan vuruşlardan mürekkeptir; göstergebilimse karşılama vuruşlarından, geçme vuruşlarından, öne falsolu aşırtma vuruşlarından oluşur.

— Peki *migliore*[205] midir?

— Pek sayılmaz. Ama benim tarzım bu. Bildiğim oyun neyse onu oynuyorum. Avukat, vaiz, politik söylevci ya da mesih değilim, elektrik süpürgesi de satmıyorum. Akademisyenim ve benim işim analiz etmek, çözümlemek, eleştirmek ve yorumlamak. Böyle oynuyorum. Borg'um. Vilas'ım. José-Luis Clerc'im. Hmm.

— *Ma*, peki ya rakibiniz kim?

— Şey... McEnroe, Roscoe Tanner, Gerulaitis...

— Peki ya Connors?

— Ah evet, Connors, kahrolası.

— *Perchè*[206] kahrolası? Connors'ın olayı ne?

— Gerçekten çok iyi.

Simon'un yanıtındaki ironiyi sezmek zor çünkü Şubat 1981'de Connors sekiz karşılaşmadır Borg'u mağlup edemiyordu, Grand Slam'deki son galibiyetinin üstünden de neredeyse üç yıl geçmişti (1978 Amerika Açık Tenis Turnuvası'nda Borg'a karşı) ve insanlar kariyerinin sona erdiğini düşünüyordu (gelecek sene Wimbledon ve Amerika Açık'ta zafer kazanacağını bilmiyorlardı.)

Her neyse, Simon yeniden ciddileşip soruyor:

— Düelloyu kazandı mı peki?

---

204 (İt.) Ah, evet. Ama. (e.n.)

205 (İt.) Daha iyi. (e.n.)

206 (İt.) Neden. (e.n.)

— Casanova mı? *Si*, Polonyalıyı karnından vurdu, *quasi* öldürecekti onu, fakat başparmağına bir mermi geldi ve az kalsın sol eli *amputato* ediliyordu.[207]

— Ah, sahi mi?

— *Si*; cerrah, Casanova'ya kangren olabileceğini söyledi. Casanova halihazırda kangren olup olmadığını sordu. Cerrah hayır dedi, bunun üstüne Casanova, "*Va bene*,[208] bekleyelim bakalım olacak mıyım," dedi. Cerrah da ona *allora*,[209] tüm kolu kesmek zorunda kalabiliriz, dedi. Casanova'nın ne cevap verdiğini biliyor musunuz? "*Ma*, elsiz bir kolu ne yapayım ki?" Ha ha!

— Ha ha. Eee, *bene*.[210]

Simon nazikçe izin isteyip bir Bellini bulmaya gidiyor. Bayard bir dolu atıştırmalık almış ortağına merakla, hayranlıkla, belki biraz da korkuyla bakan davetlileri izliyor. Simon, lame elbiseli bir kadının uzattığı sigarayı kabul ediyor. Gecenin gidişatı öğrenmek istediği bilgiyi doğruluyor: Paris'te birkaç oturumda kazandığı itibar Venedik'e kadar ulaşmış.

Kendi *ethos*'uyla ilgilenmeye geldi ama eve dönmeye geç kalmak istemiyor. *Hubris*[211] mi? Geldiğinden beri bir kez olsun rakibini salonda aramaya kalkmadı; belki de rakibi kıymetli bir ahşap mobilyaya dayanmış, huzursuzca Brustolon heykellerinin üstüne art arda sigaralarını söndürerek, geldiğinden beri dikkatle onu izliyordu.

Lame elbiseli kadın Bayard'a asılırken (genç dâhinin başarısında Bayard'ın nasıl bir rol oynadığını öğrenmek istiyor) Simon eve tek başına dönmeye karar veriyor. Elbisenin derin dekoltesiyle, belki biraz da ortamın güzelliği ve geldiklerinden beri Simon yüzünden maruz kaldığı kültür turizminin yoğunluğuyla sersemlemiş Bayard, onun eve dönmesini umursamıyor ya da en azından itiraz etmiyor.

---

207 (İt.) *Si*: Evet; *quasi*: az kalsın; *amputato*: ampute (e.n.)

208 (İt.) Peki öyleyse. (e.n.)

209 (İt.) O halde. (e.n.)

210 (İt.) İyi. (e.n.)

211 (Yun.) Kibir. (e.n.)

Simon biraz çakırkeyif ve vakit çok geç değil, Venedik sokaklarına taşan parti devam ediyor ama ters giden bir şey var. Bilinmeyen bir şeyin varlığını hissetmek ne demek? Sezgi, tıpkı tanrı gibi, açıklamaların dışında tutmaya uygun bir mefhum. Aslında insan "hissetmez". Görür, duyar, hesaplar ve çözümler. Zihin refleksi. Simon sürekli aynı maskeyi görüyor. (Fakat çok fazla maske ve dönemeç var.) Issız dar sokaklarda arkasında ayak sesleri işitiyor. "İçgüdüsel" olarak yolunu değiştiriyor, doğal olarak da kayboluyor. Ayak seslerinin yaklaştığı izlenimine kapılıyor. (Son derece kesin ve karmaşık bir psişik mekanizmayı dikkate almıyor olsa da *izlenim*, *sezgi*den çok daha sağlam bir mefhum.) Başıboş gezintisi onu sokak müzisyenlerinin bir çeşit yarışma yaptığı, Rialto Köprüsü'nün altındaki Campo San Bartolomeo'ya götürüyor ve otelinden çok da uzakta olmadığını biliyor: kuş uçuşu birkaç yüz metre ya da biraz daha fazla. Fakat daracık Venedik sokaklarının dolambaçları kuş muş dinlemiyor; ne zaman ilerlemeye çalışsa aradaki bir kanalın karanlık sularına çıkıyor. Rio della Fava, Rio del Piombo, Rio di San Lio...

Taştan çeşmeye dayanmış, bira içerek *cicchetti*[212] kemiren şu gençler... Şu *osteria*'nın[213] önünden az önce de geçmemiş miydi?

Sokak iyice daralıyor, fakat kaçınılmaz olarak açılacağı dönemeçten sonra bir geçit olmadığı anlamına da gelmiyor bu. Ya da bir sonraki dönemeçten sonra.

Akıntı, parıltı, *rio.*[214]

Kahretsin, köprü yok.

Simon arkasına döndüğünde maskeli üç Venediklinin yolu tıkadığını görüyor. Hiçbir şey söylemiyorlar ama niyetleri belli çünkü hepsinin elinde kunt birer nesne var. Simon hemen bu nesnelerin envanterini çıkarıyor: Rialto'nun küçük dükkânlarında bulunan cinsten ucuz, kanatlı bir aslan heykeli; boğazından tutulan bir limoncello şişesi; uzun ve ağır bir cam üfleme maşası

212 (İt.) İtalyan aperatifi. (e.n.)

213 (İt.) İtalyan tavernası. (e.n.)

214 (İt.) Nehir. (e.n.)

(bu son nesnenin "kunt" kategorisine girip girmediğinden tam olarak emin olamıyor).

Maskeleri hatırlıyor çünkü Ca' Rezzonico'da Longhi'nin Karnaval tablolarını incelemişti: uzun burunlu *capitano* maskesi, uzun gagalı beyaz veba doktoru maskesi ve *bauta* adı verilen üçgen şapkalı, siyah kapüşonlu kostümlerin maskesi olarak kullanılan *larva*. Fakat *larva* takan adam da tıpkı diğerleri gibi kot pantolon ve spor ayakkabı giymiş. Simon bunların birileri tarafından ağzını burnunu kırmaları için gönderilmiş serseriler olduğu çıkarımında bulunuyor. Tanınmama arzuları Simon'a onu öldürmek istemediklerini düşündürüyor ki bu da bir şeydir. Maskeler yüzlerini olası tanıklardan gizlemek için değilse tabii.

Veba doktoru hiç konuşmadan yaklaşıyor, elinde şişe var; Simon tıpkı Ithaca'da, Derrida'ya köpek saldırdığında olduğu gibi bu alışılmadık, *gerçekdışı* pantomim karşısında büyüleniyor. Yakınlarda bir *osteria*'dan gelen gürültüleri işitiyor, birkaç metre ötede olduğunu biliyor ama sokak müzisyenlerinin ve Venedik gecesi taşkınlıklarının bölük pörçük yankısından ötürü, yardım istese bile (İtalyanca nasıl "imdat" dendiğini anımsamaya çalışıyor) kimsenin ilgilenmeyeceğine kanaat getiriyor.

Simon geri çekilirken düşünüyor: Gerçekten bir roman karakteri olduğu hipotezi doğru olsa (içinde bulunduğu durumla, maskelerle, pitoresk kunt nesnelerle desteklenen bir hipotez; klişelere başvurmaktan çekinmeyen bir roman, diye düşünüyor) nasıl bir riskle karşı karşıya olabilirdi? Roman rüya değildir: Bir romanda ölünebilir. Gerçi *normalde* başkahraman öldürülmez; tabii hikâyenin sonu değilse.

Peki ya hikâyenin *sonunda olsaydı*, bunu nasıl anlayabilirdi? Hayatının kaçıncı sayfasında olduğunu nasıl bilebilir? Son sayfamıza geldiğimizi nasıl anlarız ki?

Ya hiç başkahraman olmadıysa? Herkes kendi varoluşunun başkahramanı olduğuna inanmaz mı?

Kavramsal olarak Simon, kurmaca ontolojisi perspektifinden ölüm kalım sorununu kavrayabilecek donanıma sahip olduğundan emin değil. Bu yüzden, hazır vakit varken, yani ona doğru ilerleyen maskeli adam boş şişeyi kafasına geçirmeden önce daha pragmatik bir yaklaşıma geri dönmeye karar veriyor.

Öncelikle tek çıkış yolu arkasındaki *rio* ama şubat ayındayız, su buz gibi olmalı, ayrıca sonrasında serserilerden birinin onu yakalamasının da kolay olacağından korkuyor çünkü her on metrede bir park halinde bekleyen gondollar var. Kanal boyunca debelenirken onu bir ton balığıymış gibi, Aiskhylos'un *Persler*'indeki, Salamis Savaşı'ndaki Yunanlar gibi vurmalarından korkuyor.

Düşünce eylemden çok daha hızlı, dolayısıyla beyaz gaga sonunda şişeyi havaya kaldırana dek bütün bunları aklından geçirecek vakti oluyor. Fakat adam tam Simon'a vuracakken şişe elinden kayıyor, daha doğrusu biri şişeyi elinden kapıyor. Beyaz gaga arkasını dönüp iki yardakçısının durduğu yöne bakıyor ama onlar yerine siyah takım elbise giymiş iki Japon görüyor. *Bauta* ve *capitano* yerde yatıyor. Beyaz gaga anlamadığı bu görüntü karşısında sersemliyor, eli kolu bağlanıyor. Kendi şişesini kafasına yiyor; hamleler mekanik ve nokta atışı. Saldırgan öyle usta ki şişe kırılmıyor, beyaz gaganın giysisi çok hafifçe kırışıyor.

Yerdeki üç adam usulca inliyor. Ayaktaki üç adam hiç ses çıkarmıyor.

Kaderini belirleyen bir romancı varsa, ona göz kulak olması için neden bu iki gizemli koruyucu meleği seçtiğini merak ediyor Simon. İkinci Japon ona yaklaşıyor, hafif bir reveransla onu selamlıyor ve dile getirmediği sorusunu yanıtlıyor: "Roland Barthes'ın dostu bizim de dostumuzdur." Ardından iki adam ninjalar gibi karanlığa karışıyor.

Simon ona yapılan açıklamanın epey kısa olduğunu düşünse de bununla yetinmesi gerektiğini biliyor. Nihayet yatıp uyuyabilmek için otelinin yolunu tutuyor.

86

Roma'da, Madrid'de, Konstantinopolis'te ve hatta belki de Venedik'te insanlar merak ediyor: Bu olağanüstü donanmanın amacı ne? Hıristiyanlar hangi toprakları geri almak ya da fethetmek istiyor? Kıbrıs'ı mı geri almak istiyorlar? On üçüncü haçlı seferini mi başlatmak istiyorlar? Ama Famagosta'nın düştüğünü henüz kimse bilmiyor, işkence gören Bragadin'in sesi de henüz duyulmadı. Savaşın başlı başına bir amaç olabileceğini, düşman ordusunun topyekûn imhasının söz konusu olabileceğini yalnızca Avusturyalı Don Juan ile Sebastiano Venier seziyor.

87

Yarışmayı beklerken Bayard, kafasını boşaltması için Simon'la birlikte yürüyüşe çıkıyor. Gezintileri onları *Colleoni*'nin atlı heykeline götürüyor. Bayard bronzun sertliğinden, Verrocchio'nun keskisinin yumuşaklığından, ciddi, güçlü, otoriter savaşçı *condottiere*'nin[215] yaşamına ilişkin izlenimlerinden büyülenip heykele hayran kalırken Simon, San Zanipolo Bazilikası'na giriyor ve bir duvar freskosunun önünde dua eden Sollers'i görüyor.

Simon bu tesadüfe şaşırıyor ve şüpheleniyor. Ama nihayetinde Venedik küçük bir kent ve turistik bir yerde kendiniz de turistlik ediyorsanız aynı kişiyle ikinci kez karşılaşmanız o kadar da tuhaf değil.

Yine de onunla özellikle konuşmak istemediğinden çaktırmadan kilisenin nefine doğru ilerliyor, Doge mezarlarını incelemeye koyuluyor (mezarların arasında İnebahtı Savaşı'nın kahramanı Sebastiano Venier'inki de var), Bellini tablolarına ve Rosario Şapeli'ndeki Veronese tablolarına hayran kalıyor.

Sollers'in gittiğinden emin olunca freskoya yaklaşıyor.

Her iki yanında da kanatlı küçük birer aslan olan bir çeşit kül kabı, üstlerinde de yaşlı bir adamın işkence sahnesini temsil eden bir gravür var; güçlü ve belirgin kasları olan uzun sakallı kel adamın bedeni parçalanıyor.

---

215 (İt.) Paralı ordu komutanı. (e.n.)

Gravürün altında, Simon'un zar zor çözebildiği Latince bir kitabe: Marcantonio Bragadin, Kıbrıs valisi, Eylül 1570 ile Temmuz 1571 arasında Famagosta kalesini kahramanca savunduğu için Türkler tarafından korkunç bir şekilde şehit edildi. (Şehit edilmesinin bir nedeni de savaşın galibine saygısızlık etmesi ama mermer kitabe bundan bahsetmiyor. Hıristiyan kumandanların serbest bırakılması karşılığında âdet olduğu üzere elindeki rehineleri bırakmayı kibirle reddettiği, Türk mahkûmların yaşamını hiçe saydığı, paşanın onu adamlarını katletmekle suçladığı söylenir.)

Her neyse, kulaklarını ve burnunu kesip sekiz gün boyunca iltihaplanıp çürümeye bırakmışlar. Din değiştirmeyi reddedince (işkencecilerine hakaretler savurmaya yetecek gücü varmış hâlâ) onu toprak ve taş dolu bir çuvala koyup bataryadan bataryaya sürüklemişler, Türk askerleri onu alaya alarak itip kakmış.

Istırabı burada bitmemiş: Bütün Hıristiyan köleler bozguna uğradıklarını anlasın ve Türklerin öfkesini görsün diye bir kadırganın serenine çekilmiş. Türkler bir saat boyunca bağırmış: "Bakın taburunuzu görebiliyor musunuz, bakın Yüce İsa'ya, bakın kurtarıcılarınız geliyor mu!"

Sonunda soyulup bir sütuna bağlanmış ve canlı canlı derisi yüzülmüş.

Ardından cesedi doldurulmuş ve Konstantinopolis'e gönderilmeden evvel bir öküzün üstünde kentin sokaklarında dolaştırılmış.

Kül kabının içindeki onun derisi; acınası bir yadigâr. Buraya nasıl geldi ki? Duvara kazınmış Latince yazılar bu konuda bir şey söylemiyor.

Sollers neden bu duvarın önünde dua ediyordu? Simon bunu bilmiyor.

88

"Sıçtığımın Venediklilerinden emir almıyorum."

Amiral Sebastiano Venier'e bunu söyleyen Toskanalı kaptanın başını büyük belaya soktuğu besbelli; çok ileri gittiğinin

farkında ve yaşlı Venediklinin haşinliğiyle nam saldığını bildiği halde tutuklanmaya direniyor, olay bir ayaklanmayla sonuçlanıyor, kaptan ciddi şekilde yaralanıyor ve ibret olsun diye asılıyor.

Ne var ki kaptan İspanya'nın emri altındaydı, bu da Venier'in onun cezasına karar vermeye, daha da önemlisi onu kendi inisiyatifiyle infaz etmeye hakkı olmadığı anlamına geliyor. Avusturyalı Don Juan olanları duyunca hiyerarşiye hürmet etmeyi öğrenmesi için Venier'i asma seçeneğini ciddi şekilde değerlendiriyor fakat Venedik donanmasının ikinci kumandanı *provveditore*[216] Barbarigo, onu tüm operasyonu tehlikeye atabilecek şeyler yapmaktan kaçınmaya ikna ediyor.

Donanma, İnebahtı Körfezi'ne doğru yoluna devam ediyor.

89

"Tatko,

Venedik'e sağ salim vardık, Philippe yarışmaya katılıyor.

Şehir çok hareketli çünkü Karnaval geleneğini canlandırmaya çalışıyorlar. Maskeli insanlar ve gösteriler sokakları dolduruyor. Söylenenin aksine, Venedik kötü kokmuyor. Gelgelelim ordu gibi Japon turist var, Paris'te de öyle gerçi.

Philippe pek tedirgin görünmüyor. Onu tanırsın, bazen sorumsuzluğun eşiğine varan iflah olmaz bir iyimserliği var ama sonuçta bu insana güç veren bir özellik.

Biliyorum, kızının yerini neden ona bıraktığını anlamıyorsun fakat böyle bir durumda, yani yalnızca erkeklerden oluşan bir jürinin önünde, bir erkeğin aynı kabiliyette bir kadına göre kazanma şansının daha yüksek olduğunu kabul etmelisin.

Küçükken bana kadının erkekle eşit olmakla kalmadığını, ondan daha bile üstün olduğunu öğrettin, ben de sana inandım. Hâlâ da inanıyorum ama erkek egemenliği olarak adlandırılan sosyolojik gerçeği de (bir süredir bundan korkuyorum) göz ardı edemeyiz.

---

216 (İt.) İdareci. (e.n.)

Logos Club'ın tarihinde yalnızca dört kadının sofist mertebesine ulaştığı biliniyor: Catherine de' Medici, Emilie du Châtelet, Marilyn Monroe ve Indira Gandhi (tekrar gerçekleşmemesi için de bir neden yok). Epey düşük bir sayı bu. Ve tabii hiçbiri Büyük Protagoras olamamış.

Philippe bu unvanı kazanırsa herkesin hayatı değişecek. Gezegenin en nüfuzlu adamlarından biri olacak. Onun gizli gücünden yararlanacak olan sen, artık ne Andropov'dan ne de Ruslardan korkacaksın ve ülkenin çehresini değiştirebilecek duruma geleceksin. ('Bizim' ülkemiz demek isterdim ama sen benim Fransız olmamı istedin; en azından bu bakımdan sevgili babacığım, beklentilerini aştım.) Tek kızın ise başka türden bir iktidar kazanacak ve Fransız entelektüel hayatında tek başına hüküm sürecek.

Philippe'i ağır yargılama: Pervasızlık bir çeşit cesarettir ve sen onun neyi tehlikeye atmayı göze aldığını biliyorsun. Bana eyleme geçmeye saygı duymayı öğrettin hep, eyleme geçen kişi bunu bir oyun olarak görse de. Melankoli eğilimi olmaksızın ruh da olmaz ve ben Philippe'in bundan mahrum olduğunu biliyorum. Belki de bu onu, Shakespeare'in dediği gibi, sahnede çalım atan ve kendini yiyip bitiren zavallı bir aktör yapıyor ama benim onda sevdiğim şey de muhtemelen bu.

Sarılıyorum babacığım,

Seni seven kızın,

Julenka

Hamiş: Jean Ferrat'nın albümü eline geçti mi?"

90

"*Ma si*, biraz takribi, *vero*."[217]

Simon ile Bayard, San Marco Meydanı'nda Umberto Eco'yla karşılaşıyor. Herkes Venedik'e gelmiş gibi görünüyor. Simon'un paranoyası, tesadüf gibi görünen her şeyi tüm yaşamının

217 (İt.) "Yani ... doğru." (e.n.)

kurmaca bir anlatıdan ibaret olabileceğine dair işaretlermiş gibi yorumluyor, bu da analitik yetilerini bulandırıyor ve Eco'nun şimdi ve buradaki varlığını açıklayacak olası ve muhtemel nedenleri sorgulamasını engelliyor.

Lagünün üzerinde neşeli bir keşmekeş içinde hareket eden çeşit çeşit tekne; çarpışan tekne gövdelerinin, top atışlarının ve haykıran figüranların seslerine eşlik ediyor.

"İnebahtı Savaşı'nın canlandırması." Eco topların ve neşeli kalabalığın sesini bastırmak için bağırmak zorunda kalıyor.

Geçen sene yeniden doğuşundan bu yana ikincisi düzenlenen Karnaval başka renkli gösterilerin yanısıra tarihsel bir canlandırmaya da evsahipliği yapıyor: Venedik donanmasının başı çektiği Kutsal İttifak, Yenilmez Armada ve papanın orduları Muhteşem Süleyman'ın oğlu, Ayyaş Selim olarak bilinen II. Selim'in Türkleriyle çarpışıyor.

"*Ma*, şu koca gemiyi görüyor musun? Her yıl Göğe Yükseliş Bayramı'nda Doge'nin Adriyatik'e altın bir yüzük atarak *sposalizio del mare*'yi, yani denizle evliliği kutladığı gemi *Bucintoro*'nun replikası. Bu ihtişamlı gemi aslında savaşlara çıkarılmıyordu. Resmi törenlerde kullanılıyordu, lagünden hiç ayrılmadı, dolayısıyla şu an burada olmasının da hiç anlamı yok çünkü 7 Ekim 1571 tarihindeki İnebahtı Körfezi'nde olmamız gerekiyor."

Simon tam olarak dinliyor sayılmaz. Rıhtıma yaklaşıyor, sahte kadırgaların ve boyalı kayıkların dansıyla büyüleniyor. Görünmez bir kapının direkleri gibi görünen iki sütunun arasından geçerken Eco onu durduruyor: "*Aspetta*!"[218]

Venedikliler San Marco Sütunları arasından asla geçmezler, kötü şans getirdiğini söylerler çünkü Cumhuriyet, tutukluları burada infaz ediyor, sonra da cesetlerini ayaklarından asıyordu.

Simon sütunların üstünde Venedik'in kanatlı aslanını ve Aziz Theodoros'un yere serdiği timsahı fark ediyor. Mırıldanıyor: "Ben Venedikli değilim." Görünmez eşiği geçip suyun kıyısına ilerliyor.

---

218 (İt.) Bekleyin! (e.n.)

Ve görüyor. Biraz *kitsch* kaçan "ses ve ışık" şovunu ve en güzel Pazar kıyafetlerini giymiş figüranlarıyla gemiye dönüştürülmüş tekneleri değil, orduların çarpışmasını görüyor: Yüzen şatolar gibi denizden yükselen altı mahon etraftaki her şeyi yok ediyor; iki yüz kadırganın sarı bandıralı sol kanadı savaşın başında gözüne saplanan ok yüzünden ölen Venedikli *provveditore* General Agostino Barbarigo tarafından kumanda ediliyor; yeşil bandıralı sağ kanadındaysa sağı solu belli olmayan Uluç Ali'nin (dönme Ali, tek gözlü Ali, hain Ali, Cezayir beyi olmuş bir Calabrialı) kıvrak hamlelerle şaşkına çevirdiği Cenevizli korkak Gian Andrea Doria var; ortada mavi bandıralı, İspanya adına Papalık'ın kadırgalarını Colonna'yla birlikte kumanda eden Avusturyalı Don Juan ve yetmiş beş yaşında, ciddi ve beyaz sakallı, geleceğin Venedik Dogesi Sebastiano Venier. Don Juan, İspanyol kaptanın başına gelenlerden sonra Venier'e tek kelime etmiyor, yüzüne bile bakmıyor. İşler istendiği gibi gitmezse diye arkada takviye kuvvet olarak beyaz bandıralı Santa Cruz Markisi bekletiliyor. Karşılarında yeniçeri ve korsanlarıyla birlikte Kaptanıderya Müezzin Ali'nin kumandasındaki Türk donanması.

La Marchesa kadırgasında ateşli hastalık geçirdiği için ambarda kalması emredilen ama savaşmak isteyen donanma subayı Miguel de Cervantes komutanına yalvarıyor: Tüm zamanların en büyük deniz savaşına katılmazsa insanlar onun hakkında ne der?

Böylece savaşmasına izin veriliyor. Kadırgalar birbirine sokulup çarpıştıktan sonra arkebüzlerden ateş açılıp düşman gemilerinin bordasına çıkılınca köpekler gibi savaşıyor; dalgaların hiddeti ve savaşın fırtınasında Türkleri ton balığı gibi doğruyor ama göğsünden ve sol elinden yaralanıyor. Yine de savaşmaya devam ediyor, Hıristiyanların zaferi kuşkusuz ki yakın, kaptanıderyanın kafası amiral gemisinin direğine asılmış. Yine de kaptanı Urbinolu Diego'nun emrindeki cesur donanma subayı

Miguel de Cervantes, savaşta sol elini kaybetti, belki de cerrahlar kötü iş çıkardı.

Bundan sonra "İnebahtı'nın çolağı" olarak anılacak ve bazıları onun özrüyle alay edecek ama o öfkeli, bedeni ve ruhu yaralı bir halde *Don Quijote*'nin ikinci cildinde bu durumu açıklığa kavuşturacak: "Sanki çolaklığım geçmiş yüzyıllarda, şimdiki yüzyılda görülmüş ve gelecek yüzyıllarda görülebilecek en büyük savaşta değil de meyhanenin birinde oluvermiş gibi."

Simon da turist ve maske kalabalığının içinde ateşinin yükseldiğini hissediyor ve omzuna vurulduğunda, Doge Alvise Mocenigo'nun, tam kadro orada bulunan *Onlar Konsili* ve üç devlet engizisyoncusuyla birlikte Venedik aslanının ve Hıristiyanların bu şanlı zaferini kutlamak için sahneye girdiğini görmeyi bekliyor ama omzuna dokunan Umberto Eco, hoşça gülümseyerek şöyle diyor: "Tek boynuzlu at aramaya çıkıp gergedandan başka bir şey bulamayan insanlar vardır."

91

Bayard, Venedikli opera salonu Fenice'nin önünde kuyruğa giriyor ve sırası gelip ismi listeden doğrulandığında resmi bir engeli aşmanın o evrensel ferahlığını hissediyor (mesleği nedeniyle unuttuğu bir şey bu) fakat listeyi tutan kişi hangi sıfatla davet edildiğini soruyor, Bayard yarışmacılardan birine, Simon Herzog'a eşlik ettiğini açıklıyor ama denetleyen kişi ısrarcı: "*In qualità di che?*"[219] Bayard ne cevap vereceğini bilemiyor, "Iıı, antrenör?" deyiveriyor.

Denetçi geçmesine izin veriyor, o da koyu kırmızı koltuklarla döşenmiş yaldızlı locadaki yerini alıyor.

Sahnede genç bir kadın yaşlı bir adama *Macbeth*'ten bir alıntı üzerine meydan okuyor: "*Let every man be master of his time.*"[220] İki rakip İngilizce konuşuyor ve Bayard izleyicilere simültane tercüme için verilen kulaklıkları kullanmadığı halde

219 (İt.) Hangi sıfatla? (e.n.)

220 (İng.) Herkes kendi zamanını istediği gibi kullansın. (e.n.)

genç kadının galip geleceği izlenimine kapılıyor. ("*Time is on my side*,"[221] diyor kadın zarafetle. Gerçekten de kazanacak.)

Salon tıklım tıklım. İnsanlar, Avrupa'nın dört bir yanından muhteşem eleme turnuvasına katılmaya gelmiş: Daha alt seviyelerdekiler tribunuslara meydan okuyor, çoğunluğu peripatetikler oluşturuyor ama diyalektikçiler ve *büyük karşılaşmaya* tanık olma hakkının verilmesi için bir kerede üç parmağını kaybetmeye hazır birkaç hatip de var.

Herkes Büyük Protagoras'a meydan okunduğunu biliyor ve karşılaşmaya yalnızca tribunuslar seçtikleri bir kişiyle birlikte davetli (bir de elbette jüriyi oluşturan sofistler). Karşılaşma, bu geceki turnuvanın sonunda yalnızca katılım hakkı olan kişilere bildirilecek gizli bir yerde yarın gerçekleşecek. Resmi olarak kimse meydan okuyan kişiyi tanımıyor fakat hakkında bazı dedikodular dönüyor.

Bayard, Michelin rehberinin sayfalarını çeviriyor ve Fenice'nin inşa edildiği günden beri sürekli yanıp yanıp yeniden inşa edildiğini okuyor. İsmi de oradan geliyor demek ki: *Feniks*.

Sahnede zeki bir Rus aptalca bir alıntı hatası yüzünden parmağını kaybediyor: Mark Twain'in cümlesini Malraux'ya atfederek anasının gözü İspanyol rakibinin durumu tersine çevirmesine olanak veriyor. Parmağın *taak* diye kesildiği anda salondakiler de "Aaaaah!" diyor.

Arkasındaki kapının açılmasıyla Bayard yerinden sıçrıyor. "Sevgili müfettiş, Stendhal'i capcanlı karşınızda görmüş gibisiniz!" Sigara ağızlığıyla locasını ziyarete gelen Sollers bu. "İlgi çekici bir etkinlik, değil mi? Venedik'in kaymak tabakası ve Avrupa'da az buçuk kültürlü sayılan herkes burada. Birkaç Amerikalı bile var, söylediklerine göre. Acaba Hemingway, Logos Club'a hiç katılmış mıydı? Venedik'te geçen bir kitap yazdı, biliyor musunuz? Gondolda bir genç kıza yaralı eliyle mastürbasyon yapan yaşlı bir albayın hikâyesi. Fena değildi. Verdi'nin *La Traviata*'yı burada yarattığını biliyor musunuz? Victor Hugo'nun

221 (İng.) Zaman benden yana. (e.n.)

oyununa dayanan *Ernani*'yi de..." Sollers'in gözleri, tıknaz bir İtalyan'la pipo içen bir İngiliz'in çarpıştığı sahneye takılıyor ve dalgın dalgın ekliyor: "*Hernani*'nin *H*'si kesilmiş." Ardından Avusturya-Macaristan memurları gibi topuklarını takırdatıp hafifçe yay çizerek çıkıyor ve kendi locasına dönüyor. Bayard, Kristeva'nın da orada olup olmadığını tespit etmeye çalışıyor.

Sahnedeki smokinli sunucu bir sonraki müsabakayı haber veriyor: "*Signore, signori...*" Bayard kulaklıklarını takıyor: "Dünyanın dört bir yanından düellocular... konuğumuz Paris'ten geliyor... müthiş bir sicili var... hiç dostluk müsabakası yapmadı... dört kez parmak müsabakasına katıldı... hepsi de jürinin oybirliğiyle kazanılmış dört galibiyet... isim yapmasına yetti de arttı bile... Vincenneslı Çözümlemeci'ye hoş geldin deyin."

Simon sahneye çıkıyor, üzerine çok iyi oturan bir Cerruti takım giymiş.

Bayard salondaki izleyicilerle birlikte tedirgince alkışlıyor.

Simon gülümseyerek seyircilere el sallıyor; konu seçilirken tüm duyuları tetikte.

"*Classico e Barocco.*" Klasik ve barok: Sanat tarihinden bir konu mu? Neden olmasın, mademki Venedik'teyiz.

Simon'un kafasına fikirler üşüşmeye başlıyor ama onları sıraya sokmak için henüz çok erken. Öncelikle dikkatini başka bir şeye vermeli. Rakibiyle el sıkıştığı sırada birkaç saniye elini tutuyor ve karşısındaki adam hakkında şu çıkarımları yapıyor:

– bronz teninden anlaşıldığı kadarıyla Güney İtalyalı;

– kısa boylu, yani hükmetme güdüsü var;

– el sıkışması enerjik, temas insanı;

– göbekli: çok fazla soslu yemek yiyor;

– rakibine değil kalabalığa bakıyor: politikacı refleksi;

– bir İtalyan'a göre iyi giyimli sayılmaz, biraz yıpranmış, uyumsuz bir takım elbise, pantolonunun paçaları hafif kısa, yine de siyah ayakkabıları cilalı: cimri ya da demagog;

– bileğinde lüks bir saat, son model, miras değil, belli ki bulunduğu mevkiye göre çok pahalı: muhtemelen bir yolsuzluğa karışmış (*Mezzogiorno*[222] varsayımını doğruluyor);

– bir alyans, bir de mühür yüzüğü: bir eş ve ona mühür yüzüğünü veren bir metres, mühür yüzüğünü muhtemelen evlenmeden önce takmaya başlamış (yoksa karısına yüzüğün nereden geldiğini açıklamak zorunda kalırdı, ama bu durumda aile yadigârı olduğunu uydurabildi), demek ki evlenmek istemediği ama terk de edemediği eski bir metres bu.

Tabii ki tüm bu çıkarımlar varsayımdan öteye geçemiyor; Simon'un her birinin doğru olduğundan emin olması mümkün değil. Düşünüyor: "Sherlock Holmes hikâyesinde değiliz." Fakat ipuçları birbirini destekleyen varsayımlara işaret ettiğinden Simon onlara güvenmeyi tercih ediyor.

Vardığı sonuç karşısındakinin politikacı, muhtemelen Hıristiyan demokrat, Napoli ya da Cagliari taraftarı, yüzeysel, tuttuğunu koparan, kurnaz ama karar vermekten çekinen bir adam olduğu yönünde.

Oyunun başından rakibinin dengesini bozmak için bir şey denemeye karar veriyor: Her zaman daha alt seviyedeki oyuncuya verilen oyunu başlatma hakkından gösterişle vazgeçerek, girişi saygıdeğer rakibinin yapmasına cömertçe fırsat tanıyor, bu da rakibinin savunacağı iddiayı seçmesi anlamına geliyor. Ne de olsa teniste de servis atmak yerine topu karşılamak tercih edilebilir.

Rakibi elbette bunu kabul etmek zorunda değil. Ama Simon kumar oynuyor: İtalyan teklifi reddederek yanlış anlaşılmak istemeyecek; izleyicilerin bu tavrı küçümseme, huysuzluk, katılık ya da daha kötüsü, korku olarak görmesini istemeyecek.

İtalyan oyunbozan değil, oyuncu olmak zorunda. Bir meydan okumayı reddederek oyuna başlayamaz, her ne kadar bu meydan okuma oltaya takılan bir yem gibi görünse de. Çaresiz kabul ediyor.

---

222 (İt.) Güney İtalya. (e.n.)

Simon artık rakibinin hangi pozisyonu savunacağından emin. Venedik'te tüm siyasetçiler baroka övgü düzer.

İtalyan rakibi, *Barocco* sözcüğünün kökenini seyircilere hatırlattığında (sözcük *barroco* haliyle Portekizcede "asimetrik inci" anlamına geliyor) Simon en azından bir adım önde olduğunu düşünüyor.

Başlangıçta İtalyan biraz akademik, biraz ağırkanlı çünkü Simon inisiyatifi ona bırakarak kafasını karıştırdı, belki sanat tarihi uzmanı olmadığı için de olabilir. Fakat tribunus mertebesine tesadüfen ulaşmamış. Yavaş yavaş kendini toparlayıp güven kazanıyor.

Barok, dünyayı bir tiyatro ve hayatı bir düş, yanılsama, rengârenk bir ayna ve kırık çizgiler gibi gören şu estetik akım. *Circé et le Paon* [Kirke ile Tavuskuşu]: dönüşüm, gösteriş. Barok, kıvrımları düz çizgilere yeğler. Asimetriyi, göz yanılmasını, aşırılığı sever.

Simon'un kulaklıkları kulağında ama İtalyan'ın Montaigne'den Fransızca alıntı yaptığını duyuyor: "Varlığını değil geçişini resmediyorum."

Barok durmuyor, bir ülkeden diğer ülkeye, bir yüzyıldan diğerine geçiyor: on altıncı yüzyılda İtalya'da, Otuzlar Trento Konsili'nde, Karşı Reform'da, on yedinci yüzyılın ilk yarısında Fransa'da, Scarron'da, Saint-Amant'da, on yedinci yüzyılın ikinci yarısında yeniden İtalya'da, Bavyera'da, on sekizinci yüzyılda Prag'da, St. Petersburg'da, Güney Amerika'da, rokokoda... Barokta birlik yok, sabit bir öz yok, devamlılık yok. Barok, harekettir. Bernini, Borromini. Tiepolo, Monteverdi.

İtalyan, genel özellikleri nitelikli bir şekilde sıralıyor.

Birdenbire, artık insan düşüncesinin hangi mekanizması, hangi yolu, hangi *sapması* sayesindeyse, kendisine yol gösterecek ilkeyi buluyor; paradoksal ve retorik bir sörf tahtasıymışçasına onunla dalgaları aşıyor: "*Il Barocco è la Peste.*"

Barok vebadır.

Bu özsüz akımın en mükemmel örneği burada, Venedik'tedir. San Marco Bazilikası'nın soğan kubbelerinde, cephelerdeki girişik bezemelerde, lagüne uzanan grotesk saraylarda ve elbette Karnaval'da.

Peki ama neden? İtalyan, yerel tarihi iyi biliyor. 1348'le 1632 arasında veba sürekli gelip gidiyor ve usanmak bilmeden mesajını veriyor: *Vanitas vanitatum.*[223] 1462 ve 1485'te veba vuruyor ve Cumhuriyet'i kırıp geçiriyor. 1506'da yeniden geliyor: *Omnia vanitas.*[224] 1576'da Tiziano'yu alıyor. Hayat bir karnaval. Doktorlar uzun gagalı, beyaz maskeler takıyor.

Venedik'in tarihi, vebayla upuzun bir diyalogdan başka bir şey değil.

La Serenissima'nın yanıtıysa Veronese (*Vebayı Durduran İsa*), Tintoretto (*Vebayı İyileştiren Aziz Roch*) ve Dogana'da Baldassare Longhena'nın ön cephesi olmayan kilisesi Salute. Alman sanat eleştirmeni Wittkower bu yapı için şöyle diyecek: "Heykelde, barok anıtsallığında ve ışık oyunlarının zenginliğinde nihai zafer."

Sollers seyircilerin arasında not alıyor.

Sekizgen, cephesiz, boşlukla dolu.

Salute'nin tuhaf taş kıvrımları Medusa'nın taşlaştırdığı köpük dalgaları gibi. Dünyanın beyhudeliğine yanıt olarak daimi hareket.

Barok, vebadır; yani Venedik'tir.

Oldukça iyi, diye düşünüyor Simon.

Hızını alamayan İtalyan devam ediyor: Peki ya *klasik* nedir? "Klasik"i nerede gördük? Versailles klasik mi? Schönbrunn klasik mi? Klasik her daim ertelenmiştir. Bir şey olup bittikten sonra ona Klasik adı verilir. Ondan bahsedilir ama onu gören yoktur.

---

223 (Lat.) *Vanitas vanitatum*: "Boşların boşu." (e.n.)

224 (Lat.) *Omnia vanitas*: "Her şey boş." (Tevrat, Vaiz 1:2) (e.n.)

Fronde'un yarattığı istikrarsızlığın ardından XIV. Louis'nin mutlakiyetçi politikası düzen, birlik ve uyumu temel alan estetik bir akıma aktarılmak istendi.

Simon bu kısa pantolonlu *Mezzogiorno* taşralısının tarih, sanat ve sanat tarihi hakkında epeyce şey bildiğini düşünüyor.

Simültane tercümanın şöyle dediğini duyuyor: "Fakat klasik yazar yoktur... şimdi de... Klasik etiketi... mareşallik unvanından ibarettir... okul kitapları tarafından verilir."

İtalyan bağlıyor: Barok, burasıdır. Klasik ise var olmamıştır.

Alkışlar yükseliyor.

Bayard huzursuzca bir sigara yakıyor.

Simon kürsüsüne yaslanıyor.

Rakibi konuşurken söylevini hazırlamakla onu pürdikkat dinleyip sözlerini aleyhine çevirmek arasında tercih yapması gerekmişti; ikincisini seçti, yani saldırıyı.

"Klasisizm var olmadı demek Venedik de var olmadı demektir."

Topyekûn imha savaşı, tıpkı İnebahtı gibi.

"Klasisizm" kelimesini kullanarak anakronizm yaptığını biliyor ama umursamıyor çünkü "Barok" ve "Klasik" doğaları gereği anakronik; değişken ve tartışmalı gerçekleri desteklemek için başvurulan, geriye dönük olarak icat edilen kavramlar.

"Üstelik bu kelimelerin *burada*, neoklasiğin incisi Fenice'de telaffuz edilmesi daha da tuhaf."

Simon "inci" kelimesini bilhassa kullanıyor. Saldırı planı çoktan hazır.

"Ayrıca, Giudecca ve San Giorgio'yu haritadan bir çırpıda silmek demek." Rakibine dönüyor. "Palladio hiç var olmadı mı? Neoklasik kiliseleri barok hayallerden mi ibaret? Saygıdeğer rakibim her yerde barok görüyor, hakkı da var, ne ki..."

İki rakip müzakere etmeden de esas tartışma konusunda mutabık: Venedik. Venedik barok mu, klasik mi? Tezi ve antitezi doğrulayacak olan Venedik'in ta kendisi.

Simon izleyicilere dönüyor: "*Düzen ve güzellik, lüks, rahatlık ve zevk*: Venedik'i anlatmaya daha uygun bir dize var mı? Peki klasisizmin bundan daha iyi bir tanımı var mı?" Baudelaire'in ardından Barthes: "Klasikler. Kültür (kültür ne kadar artarsa haz da o kadar büyür, çeşitlenir). Zekâ. İroni. Zarafet. Coşku. Maharet. Güven: Yaşama sanatı." Simon: "Venedik!"

Klasik var ve burada yaşıyor, Venedik'te. Bu birinci adım.

İkincisi: Rakibinin konuyu anlamadığını göstermek.

"Saygıdeğer rakibim yanlış duymuş olmalı: Konu, barok *ya da* klasik değil, barok *ve* klasik. Neden karşı karşıya gelsinler ki? Onlar Venedik'i ve evreni oluşturan Yin ve Yang gibi; Apollon ve Dionysos, yüce ve grotesk, akıl ve tutku, Racine ve Shakespeare gibi." (Simon son örneğin üzerinde durmuyor çünkü Stendhal açıkça Shakespeare'i tercih ediyordu – kendisi de öyle.)

"Palladio'ya karşı San Marco Bazilikası'nın soğan kubbeleri meselesi değil bu. Bakın. Palladio'nun Redentore'si?" Simon, Guidecca kıyısını gözünde canlandırıyormuş gibi salonun arkasına doğru bakıyor. "Bir yanı Bizans ve geçmişin görkemli gotik mimarisi (tabiri caizse); diğer yanı Rönesans ve Karşı Reform'un ilelebet dirilttiği Antik Yunan." Düellocu hiçbir şeyi boşa harcamaz. Sollers, sözlerini tanıyan Kristeva'ya gülümsüyor, locasının yaldızlı ahşabına parmaklarını vururken hoşnutlukla duman halkaları çıkarıyor.

"Corneille'in *Le Cid*'ini ele alalım. Yazıldığında neredeyse pikaresk, barok bir trajikomediydi; daha sonra, janr fantezilerinin modası geçtiğinde (pek çok tartışmanın ardından) klasik bir trajedi olarak sınıflandırıldı. Düzen, birlikler ve çerçeve mi? Önemi yok. İki oyun birden, yine de aynı oyun: bir gün barok, ertesi gün klasik."

Simon ilgi çekici başka örnekler de veriyor. Mesela en karanlık romantizmin ozanı Lautréamont'un, muazzam *Poésies*'sinde mutant bir klasisizmin sapkın savunucusu Isidore Ducasse'a dönüşmesi. Fakat konunun dışına çıkmak istemiyor: "İki büyük retorik gelenek: Atina ve Asya. Bir tarafta Batı'nın özenli

anlaşılırlığı, Bouileau'nun 'iyi kavranan şey net ifade edilir'i; diğer yanda girift, duyusal Doğu'nun yoğun lirizmi, süslemeleri, mecaz bolluğu."

Simon, Atina ve Asya retorik geleneklerinin somut coğrafi temeli olmayan, en fazla tarihötesi metaforlar sayılabilecek mefhumlar olduğunu çok iyi biliyor. Bu noktada jürinin de onun bildiğini bildiğinden, açıklamaya gerek duymuyor.

"Peki ikisi nerede bir araya geliyor? Venedik, evrenin kesişimi! Venedik, Deniz ile Yeryüzü'nün alaşımı, deniz üstünde yer, çizgiler ve kıvrımlar, cennet ve cehennem, aslan ve timsah, San Marco ve Casanova, güneş ve pus, hareket *ve* sonsuzluk!"

Simon son kez hafifçe duraklayıp söylevini etkileyici bir şekilde noktalıyor: "Barok *ve* klasik mi? Kanıtı: Venedik."

Alkışlar kopuyor.

İtalyan geç kalmadan karşılık vermek istiyor ama Simon onun sentezini elinden aldığından kozunu mizacına karşı oynamak durumunda. Simon'un hayran olduğu ama kızgınlığının da bir kanıtı olarak yorumladığı sözleri Fransızca söylüyor: "*Ma Venezia* denizdir! Rakibimin zayıf diyalektik teşebbüsü bir şey fark ettirmiyor. Akışkan olan *barocco*'dur. Katı, sabit, kesin olan *classico*. Venedik, *è il mare*![225]" Simon da burada geçirdiği zaman boyunca denize atılan alyansla, *Bucentaur*'la ilgili öğrendiklerini ve Eco'nun hikâyelerini anımsıyor: "Hayır, Venedik denizle evlidir, denizin eşidir, aynı şey değil."

— Maskelerin şehri! Aynalı camların! Parıldayan mozaiklerin! Lagüne gömülen kent! Venedik su, kum ve çamurdandır!

— Ve taştan. Bolca mermerden.

— Mermer baroktur! Damarlarla, iç katmanlarla doludur ve her zaman parçalanır.

— Hayır, mermer klasiktir. Fransa'da bozulmaz anlamında "mermere kazınmış" denir.

— Karnaval! Casanova! Cagliostro!

---

225 (İt.) İşte deniz! (e.n.)

— Evet, kolektif bilinçdışında Casanova adeta baroğun kralıdır. Ama sonuncusudur. Geçmişin dünyasını yüceliğe gömeriz.

— *Ma*, Venedik'in kimliğidir bu: Ebedi bir ıstırap. On sekizinci yüzyıl, Venedik'tir.

Simon avantajını yitirdiğini hissediyor; katı, düz Venedik paradoksunu daha fazla sürdüremiyor ama üsteliyor:

— Hayır, güçlü, ihtişamlı, baskın Venedik on altıncı yüzyılın Venedik'i, yok oluşundan, bozulmasından öncesi. Sizin savunduğunuz barok onu öldüren şey.

İtalyan hemen atılıyor:

— Bozulma Venedik'in ta kendisi! Onun kimliği, tam da ölüme doğru kaçınılmaz ilerlemesidir.

— Fakat Venedik'in bir geleceği olmalı! Sizin tarif ettiğiniz barok, asılan adamı taşıyan ip.

— Bir barok imge daha. Önce savunuyor, sonra mahkûm ediyorsunuz ama her şey baroka götürüyor sizi. Her şey kentin haşmetinin barok ruhundan geldiğini ispatlıyor.

Saf mantıki ispat açısından Simon, rakibinin öne geçtiği bir tartışmaya girdiğini hissediyor ama neyse ki retorik dediğin yalnızca mantıkla alakalı değil, dolayısıyla o da *pathos* kartını oynuyor: Venedik yaşamalı.

— Belki de barok onu öldüren ve ölümünde daha güzel kılan zehirdir. (Taviz vermekten kaçın, diye düşünüyor Simon.) *Venedik Taciri*'ni ele alalım: Kurtuluş nereden gelir? Bir adada yaşayan kadınlardan: Karadan!

İtalyan muzafferane, haykırıyor:

— Portia mı? Erkek kılığına giren kadınla mı? *Ma*, bu *totalmente barocco*! Shylock'un kör akılcılığının, yasanın (ki Shylock'un yarım kiloluk et talebi yasadan güç alır) karşısında barokun zaferidir. Yahudi tüccarın yasanın hükmüne dair bu katı yorumu, diyebilirim ki, *proto-klasik bir nevrozun* ifadesidir.

Simon dinleyicilerin cümlenin cüretkârlığını takdir edeceğini düşünüyor ama aynı zamanda rakibinin Shylock konusunda

biraz tutarsızca gezindiğini görebiliyor. Bu da iyi bir şey çünkü Simon söz konusu içeriği tartışmaktan ciddi şekilde tedirgin olmaya başlıyor. Kendi varoluşunun sağlamlığına ilişkin kuşku ve paranoyaları, konsantrasyona ihtiyacı olduğu anda geri dönüp aklını bulandırıyor. Piyonlarını aceleyle Shakespeare'e sürüyor ("Hayat sahnede salınıp çırpınarak saatlerini dolduran zavallı bir kukla." Neden bu *Macbeth* dizesi geliyor aklına? *Nereden* geliyor? Simon bu soruyu daha sonra düşünmek üzere zihninden uzaklaştırmaya çalışıyor): Portia tam da Shylock'la mücadele etmesine imkân sağlayan barok çılgınlığı ile klasik dehasının karışımı; diğer karakterlerde olduğu gibi duygulara başvurarak değil; katı, su götürmez, örnek bir akılcılıkta, Shylock'un da kendi kanıtına dayanan yasal argümanlara başvurarak alt eder onu: "Bir librelik et, yasa size hak veriyor ama *tek damla kan akıtmadan*." Antonio o anda yasal bir hileyle kurtuluyor: *Barok* bir hareket şüphesiz ama *klasik* bir barok.

Simon izleyicilerin takdirini hissedebiliyor. İtalyan, avantajını kaybettiğini biliyor, bu yüzden de Simon'un "aldatıcı ve acınası evirip çevirmeleri" diye adlandırdığı taktiğini ifşa etmeye girişiyor ve bu sırada kendisi de küçük bir hata yapıyor: Bir önceki argümanında kendisi öne sürdüğü halde, "*Ma*, yasanın klasik bir değer olduğuna kim karar verdi ki?" diyor. Fakat epey yorulmuş ve dikkati dağılmış Simon bu çelişkiyi görme fırsatını kaçırıyor ve İtalyan devam ediyor: "Rakibimin düşünce sisteminin sınırına ulaşmadık mı?"

Simon'a saldırıyor: "Saygıdeğer rakibimin yaptığı şey oldukça basit: Analojileri dayatıyor."

Yani Simon, normalde üstünlük gösterdiği üstsöylem alanında saldırıya uğruyor, buna izin verirse kendi oyununda yenilme riskiyle karşı karşıya kalacağını hissediyor ve hemen yöntemine sarılıyor: "Venedik'i savunuşunuz bir bubi tuzağı. Bir ittifakla yeniden yaratılması gerekiyordu, o ittifak da Portia'ydı: kurnazlık ile pragmatizmin bir karışımı. Venedik maskelerinin

ardında kendini kaybetme tehlikesiyle karşılaştığında, Portia adasından barok çılgınlığını VE klasik sağduyusunu getirir."

Simon konsantre olmakta gittikçe zorlanıyor: On yedinci yüzyılın "itibar"ını, İnebahtı'da savaşan Cervantes'i, Vincennes'da verdiği James Bond dersini, Bologna'daki amfitiyatroda duran teşrih masasını, Ithaca mezarlığını ve bir sürü başka şeyi aynı anda düşünüyor. Galip gelebilmesi için tek şansının, başka zaman olsa bir *mizanabim* içinde zevkine varabileceği, onu ele geçiren bu barok baş dönmesinin üstesinden gelmek olduğunu anlıyor.

Doğru idare ettiğini düşündüğü Shakespeare tartışmasına son vermeye karar veriyor ve tüm zihinsel gücünü konuyu değiştirmeye, rakibini üstsöylemsel yaklaşımından uzaklaştırmaya yoğunlaştırıyor çünkü Simon bu alanda gezinmekten ilk kez huzursuzluk duyuyor.

"Tek bir kelime, yine: Serenissima."

Bu çıkışıyla rakibini tepki vermeye zorlayarak, İtalyan'ın inşa etmeye başladığı retorik silsileyi bozup inisiyatifi yeniden elinden alıyor. İtalyan karşılık veriyor: "'*Repubblica' è barocco*!"

Doğaçlamanın bu aşamasında Simon zamanla oynuyor ve aklına gelen her şeyi söylüyor: "Değişir. Bin yıllık Doge kenti. Sabit kurumlar. Sıkı bir iktidar. Her yerde kiliseler: Einstein'ın dediği gibi, Tanrı barok değil. Aksine, Napoléon (Simon, Venedik Cumhuriyeti'nin mezar kazıcısını özellikle anıyor) mutlak hükümdardı ama her zaman hareket halindeydi. Oldukça barok ama kendine özgü bir şekilde hayli klasik de."

İtalyan yanıt vermek istiyor ama Simon sözünü kesiyor: "Ah, tabii ya, unutmuşum: Klasik var olmadı! Öyleyse yarım saattir biz neden bahsediyoruz?" İzleyiciler nefeslerini tutuyor. Rakibi bu aparkatın etkisine kapılıyor.

Gösterdikleri efor ve gerilen sinirlerden başı dönen iki adam artık anarşik diye tarif edilebilecek bir yöntemle tartışmayı sürdürüyor. Arkalarındaki jüri, ikisinin de ellerinden gelenin en

iyisini yaptığına kanaat getirip yarışmayı sonlandırmaya karar veriyor.

Simon rahatlama ifadesini bastırarak jüriye dönüyor. Bu üç jüri üyesinin de sofist olması gerektiğini düşünüyor (çünkü normalde jüri üyeleri yarışmacılardan daha yüksek seviyeli kişilerden seçiliyor). Üçünde de Venedik maskesi var, Simon'a saldıranlardaki gibi. Simon bu toplantının Karnaval sırasında düzenlenmesinin avantajını kavrıyor: Güvenle tam anonimlik sağlanabilecek.

Jüri üyeleri ezici bir sessizlik içinde oy veriyor.

İlk oy Simon'a.

İkinci oy rakibine.

Karşılaşmanın sonucu son jüri üyesinin elinde. Simon, önceki yarışmacıların kesilen parmaklarından kanlanmış ekmek tahtası benzeri tahtaya bakıyor. Dinleyiciler üçüncü jüri üyesinin oy vermesini beklerken salonda bir fısıltı işitiyor ama kafasını kaldırmaya cesaret edemiyor. Her zamankinin aksine, bu sefer fısıltıyı *yorumlamayı* başaramıyor.

Hiç kimse masadaki küçük palaya uzanmıyor.

Üçüncü jüri oyunu Simon'a veriyor.

Rakibi yıkılıyor. Parmağını kaybetmeyecek çünkü Logos Club'ın kurallarına göre sadece meydan okuyan kişi parmak sermayesini riske atıyor, yine de bulunduğu mertebe onun için o kadar önemli ki seviyesinin düşmesine besbelli ki çok üzülüyor.

Simon, seyircilerin alkışları arasında tribunus mertebesine ulaşıyor. Ama en önemlisi, bir sonraki günün buluşmasına resmi olarak iki kişilik davetiye kazanıyor. Yeri ve zamanı doğruluyor, seyircilere son kez el sallıyor ve salon boşalmaya başlarken (çünkü onun karşılaşması programa göre sonuncuydu) locadaki Bayard'ın yanına gidiyor.

Bayard locada davetiyenin üstündeki bilgileri okuyor ve bir sigara yakıyor, bu gece en az on iki sigara içti. Bir İngiliz kapıdan

kafasını uzatıp galibi tebrik ediyor: "*Good game. The guy was tough.*"[226]

Simon hafifçe titreyen ellerine bakıyor ve "Sofistler çok daha iyi mi acaba," diyor.

92

Sollers'in arkasında *Cennet* duruyor: Tintoretto'nun devasa tuvali, zamanında galip geldiği bir yarışma sayesinde Dogeler Sarayı'nın büyük salonunu süslemeye hak kazanmış.

Sahnenin en gerisinde üç değil tam on jüri üyesinin koltuklarında oturduğu kocaman bir platform var: tam kadro sofistler.

Onların önünde, bedeninin dörtte üçü seyirciye dönük Büyük Protagoras'ın ta kendisi ve kürsüye yaslanmış Sollers duruyor.

On jüri üyesi ve iki yarışmacı Venedik maskesi takıyor ama Simon ile Bayard, Sollers'i hemencecik tanıyor. Zaten seyirciler arasında Kristeva'yı da fark ediyorlar.

Fenice'deki toplantının aksine burada seyirciler ayakta duruyor, on dördüncü yüzyılda binden fazla soyluyu ağırlamak üzere inşa edilmiş devasa salonda bir aradalar; tek bir sütunu olmayan tavanının nasıl havada durduğu merak edilen, elli üç metre uzunluğundaki bu salon ustaların elinden çıkma sayısız tabloyla bezeli.

Salonun insanlar üzerinde öyle güçlü bir etkisi var ki çekingen fısıldaşmalar duyuluyor. Herkes Tintoretto ve Veronese'nin bakışları altında saygıyla fısıldıyor.

Jüri üyelerinden biri ayağa kalkıyor, karşılaşmanın başlangıcını resmiyetle İtalyanca anons ediyor ve önündeki iki kül kabının birinden konuyu seçiyor.

"*On forcène doucement.*"

İfade Fransızca gibi ama Bayard, Simon'a döndüğünde onun da konu hakkında hiçbir fikri olmadığını anlıyor.

---

226 (İng.) İyi karşılaşma. Adam çetin cevizdi. (e.n.)

Elli üç metrelik salona bir şaşkınlık dalgası yayılıyor. Frankofon olmayan izleyiciler simültane çeviri yapan cihazlarını doğru kanala ayarlamaya çalışıyor.

Sollers maskesinin ardında bir tereddüt yaşamışsa da bunu göstermiyor. Her halükârda Kristeva kılını kıpırdatmıyor.

Sollers'in konuyu anlamak, sorunsallaştırmak, bir sav olarak ele almak, tutarlı ve mümkünse gösterişli argümanlarla desteklemek için beş dakikası var.

Bu sırada Bayard etrafındakilere soruyor: Nedir bu anlaşılmaz konu?

Fularıyla cebindeki ipek mendili uyumlu, iyi giyimli, yakışıklı bir yaşlı bey ona anlatıyor: "*Ma*, Fransız, *Büyük Protagoras*'a meydan okuyor. Konunun '*Ölüm cezası yasaklansın mı yasaklanmasın mı?*' olması beklenemez herhalde, *vero*?"

Bayard bunu kabul etmeye hazır ama konunun neden Fransızca olduğunu soruyor.

Yaşlı adam yanıtlıyor: "*Büyük Protagoras*'ın nezaketi. Her dili konuştuğunu söylerler."

"Fransız değil mi?"

"*Ma no, è italiano, eh!*"[227]

Bayard, not alırken maskesinin ardından sakince piposunu tüttüren Büyük Protagoras'ı izliyor. Hali, tavrı, çenesi (maske yalnızca gözlerini kapatıyor) ona çok tanıdık geliyor.

Beş dakikası dolan Sollers kürsüsünde doğruluyor, seyircileri süzüyor, tam dönüşle noktaladığı ufak bir dans adımı atıyor, bununla sanki arkasındaki Onlu'nun varlığını teyit etmek istiyor, az çok aklı başında bir halde rakibine reverans yapıyor ve söylevine başlıyor. Söylevinin, Sollers'in Büyük Protagoras'la karşılaşmasında verdiği O SÖYLEV olarak tarihe geçeceğini daha şimdiden biliyor.

"*Forcène... forcène... Fort... Scène... Fors... Seine... Faure (Félix)... Cène.*[228] Başkan Félix Faure oral seks ve kalp krizinden

227 (İt.) Hayır, İtalyan. (e.n.)

228 (Fr.) Çıldır... Çıldır... Güçlü... Sahne... Hariç... Seine... Faure (Félix)... Son Akşam Yemeği. (e.n.)

öldü, böylece tarihe geçti ama sahneden silindi. Giriş niyetine... İştah açmalık... Girizgâh (haha!)...”

Simon, Sollers'in cüretkâr bir Lacancı yaklaşım tutturduğunu düşünüyor.

Bayard göz ucuyla Kristeva'ya bakıyor. Kadının yüzünde mutlak bir dikkat dışında hiçbir şey belli olmuyor.

“*La force. Et la scène. La force sur scène.*[229] Rodrigue, ne. *Foret s/Seine.* (Val-de-Marne. Görünüşe göre hâlâ kargaları kapılara çiviliyorlar.) Komutanın zamazingosunu sıkmak ya da sıkmamak. *That is the question.*[230]”

Bayard sorgulayan gözlerle Simon'a bakıyor. Simon fısıldayarak görünüşe göre Sollers'in mantıksal bağlar yerine analojik bağları ele almaya, daha doğrusu saf akıl yürütme yerine fikirleri, hatta imgeleri yan yana koymaya yönelik cüretkâr bir taktik geliştirmeyi tercih ettiğini söylüyor.

Bayard anlamaya çalışıyor: “Bu barok mu?”

Simon şaşırıyor: “Iıı, evet, öyle de denilebilir.”

Sollers devam ediyor: “*Fors scène: hors la scène. Obscène.*[231] Hepsi orada. Geriye kalanlar, tabii ki, önemli değil. Marcelin Pleynet'nin 'Müstehcen Sollers' üzerine müthiş makalesi mi? Su götürmez. İyi de, ne? Ah işte, orada! Nazikçe... Nereden... tohum... Nereden gelir tohum? Yukarıdan tabii ki. (Parmağıyla tavanı ve Veronese'nin tablolarını işaret ediyor.) Sanat, Tanrı'nın tohumudur. (Arkasındaki duvarı işaret ediyor.) Tintoretto da onun peygamberidir. *D'ailleurs, il tinte aux rets...*[232] Çan ve ipin yeniden çekiç ve orağın yerine geçtiği mübarek çağ... Sonuçta bunlar balıkçının iki aleti değil midir?”

Acaba Bayard, Kristeva'nın Slav yüzünde hafif bir tedirginlik kırışığı mı görüyor?

---

229 (Fr.) Güç. Ve sahne. Sahnedeki güç. (e.n.)

230 (İng.) İşte bütün mesele. (e.n.)

231 (Fr.) Sahne hariç: sahne dışı. Müstehcen. (e.n.)

232 (Fr.) Dahası, ağları şakırdatır. (e.n.)

"Balıklar kafalarını sudan çıkarabilseydi dünyalarının biricik olmadığını fark ederlerdi..."

Simon, Sollers'in stratejisini *epeyce* cesur buluyor.

Bayard kulağına eğiliyor: "Biraz fazla film gibi, değil mi?"

İpek mendilli yaşlı adam fısıldıyor: "Şu *Francese*'de iyi *coglioni*[233] var. Kullanacaksa da son şansı, ya şimdi ya hiç."

Bayard açıklamasını istiyor.

Yaşlı adam yanıtlıyor: "Besbelli ki konuyu bizden daha iyi anlamadı, *vero*? *Flamber à l'esbroufe* yapmaya çalışıyor, Fransızcada böyle mi diyorsunuz? *Brave*."[234]

Sollers bir dirseğini kürsüye koyuyor, bu da gövdesinin hafifçe dengesini bozarak eğilmesine neden oluyor. Tuhaf bir şekilde bu doğallıktan uzak duruş ona nispeten rahat bir hava katıyor.

"*Je suis venu j'ai vu j'ai vomu*."[235]

Sollers'in konuşması hızlanıyor, akışkanlaşıyor, neredeyse müzikal hale geliyor: "Tanrı çok yakın muamma kalmamış nazikçe yağlanmış *mysfère* eli nazikçe yağlanmış cehennem eldiveni..." Ardından Simon ve Bayard'ı bile şaşırtan bir şey söylüyor: "Organa gıdık-mıdık inancı cesedin yegâne temel değer olarak korunmasını sağlar." Bunu söylerken Sollers dilini dudaklarının üstünden geçiriyor şehvetle. Bayard artık Kristeva'nın gerildiğini net bir şekilde görebiliyor.

Bir an Sollers şöyle diyor (ve Simon sırrını açık ettiğini düşünüyor kendi kendine): "Penisten ruha dek..."

Bayard kendini ritme kaptırıyor, küçük ağaç kütüklerini ara ara narin bir tekneye çarptırarak sürükleyen nehrin ritmi gibi.

"...İsa'nın tüm ruhu çilesinde mutlak saadetin zevkine vardı mı görünüşe göre hayır pek çok sebepten ötürü aynı anda acı çekmek ve zevk almak namümkün değil mi ki acı ve zevk birbirine

---

233 (İt.) *Francese*: Fransız; *coglioni*: taşak. (e.n.)

234 (İt.) *vero?*: değil mi?, (Fr.) *Flamber à l'esbroufe*: laf kalabalığıyla etkilemeye çalışmak, (İng.) *Brave*: İyi cesaret. (e.n.)

235 (Fr.) Geldim, gördüm, kustum. (e.n.)

zıt olduğundan Aristoteles der derin üzüntü hazzı engellemez mi ama tam tersidir doğrusu..."

Sollers'in salyaları akıyor ama bir Alfred Jarry makinesiymiş gibi devam ediyor: "Şekil isim vahiy lakap değiştiriyorum aynıyım değişiyorum bazen saray bazen kulübe firavun güvercin ya da koyun başkalaşım dönüşüm yükseliş..."

Ardından söylevin sonuna geliyor, dinleyiciler takip edemese de hissediyor: "Ben ben olacağım bu da demektir ki benim bende olduğum şeyde ne olduğumla ilgilenin unutmayın ki ben ardından gelenim yarın olsam olduğum yerde olduğum şey olacağım..."

Bayard hayretle Simon'a soruyor: "Dilin yedinci işlevi bu mu yani?"

Simon, Sollers gibi bir karakterin gerçekte var olamayacağını düşünüyor ve paranoyasının yeniden arttığını hissediyor.

Sollers sözlerine bir anda son veriyor: "Ben Nazi-Sovyet'in tam karşıtıyım."

Herkes şaşkın.

Büyük Protagoras bile ne diyeceğini bilemiyor. Biraz çekinerek "hımm"lıyor. Ardından sözü alıyor çünkü konuşma zamanı geldi.

Simon ve Bayard, Umberto Eco'nun sesini tanıyor.

"Nereden başlayacağımı bilmiyorum, saygıdeğer rakibim, hmm, ortalığı kasıp kavurdu, *si*?"

Eco, Sollers'e dönüyor ve maskesini düzelterek onu nazikçe selamlıyor.

"Başlangıç için belki küçük bir etimolojik yorum yapabilirim, değil mi? Kuşkusuz fark etmişsinizdir sevgili izleyiciler, saygıdeğer jüri, modern Fransızcada '*forcener*' fiili artık yok, geriye kalan tek izi isimleşmiş hali '*forcené*', ki o da şiddetli davranışlar sergileyen çıldırmış kişiyi ifade ediyor.

"Bu '*forcené*' tanımı bizi yanlış yönlendirebilir. Kökeninde – imlayla ilişkili bir görüş belirtmeme müsaade ederseniz– *forcener* kelimesi c ile değil, s ile yazılıyordu çünkü Latince '*sensus*',

yani 'akıl'dan geliyordu ('*animal quod sensu caret*'[236]). Öyleyse *forsener*, kelimenin tam anlamıyla aklını yitirmiş, yani çıldırmış olmak anlamına gelir, demek ki her şeyden önce ortada bir güç [*force*] çağrışımı yok.

"Bu da söz konusu çağrışımın hatalı bir etimolojiye işaret eden bir imla düzenlemesiyle birlikte kademeli olarak ortaya çıktığı anlamına geliyor. Bu yazımın on altıncı yüzyıldan itibaren Ortaçağ Fransızcasında kullanıldığını söyleyebilirim.

"*Allora*, saygıdeğer rakibim ortaya atsaydı benim tartışacağım mesele şuydu: '*Forcener doucement*'[237] oksimoron mudur? Bu iki çelişkili terimin bir ortaklığı var mıdır?

"*Forcener* kelimesinin doğru etimolojisini ele alırsak hayır, yoktur.

"Hatalı etimolojideki güç çağrışımını kabul edersek, *si*, vardır.

"*Si, ma... Nazik* ve *sert* birbirinin zıddı olmak zorunda mı? Bir güç nazik bir şekilde uygulanabilir, mesela bir nehrin akıntısına kapıldığınızda ya da sevilen birinin elini yumuşakça sıktığınızda..."

Salonda yankılanan aksanın tekdüzeliğine rağmen herkes saldırının şiddetini kavrıyor: Mülayim görünümünün altında Eco, rakibinin temelini dahi atamadığı bir tartışmayı tek başına yaratarak Sollers'in konuşmasının yetersizliğini sakince vurguluyor.

"*Ma*, bunların hiçbiri konuyu aydınlatmıyor, *no*?

"Oldukça cüretkâr ve –affınıza sığınarak belirteyim ki– bence biraz hayali yorumlara girişen rakibimden çok daha mütevazı olacağım. Müsaade ederseniz şimdi size açıklamaya çalışacağım: '*Forcène doucement*' kişi şairdir, *ecco. Furor poeticus*'tur.[238] Bu ifadeyi kimin söylediğinden emin değilim ama sanırım on altıncı yüzyılda yaşayan bir Fransız şairiydi,

236 (Lat.) Aklı olmayan hayvan. (e.n.)

237 (Fr.) Nazikçe çıldırmak. (e.n.)

238 (Lat.) Şiirsel çılgınlık. (e.n.)

Jean Dorat'nın öğrencisi, Pleiade üyesi, çünkü burada açık bir Neoplatonizm etkisi hissediyoruz.

"Bildiğiniz üzere Platon için şiir bir sanat ya da teknik değil, ilahi bir esindir. Tanrı, kendini bilmez haldeki şairin içine yerleşir: Sokrates'in meşhur diyaloğunda İon'a anlattığı da budur. Diğer bir deyişle, şair çılgındır ama bu çılgınlık naziktir, yaratıcı bir çılgınlıktır, yıkıcı bir çılgınlık değil.

"Bu sözün yazarını bilmiyorum ama Ronsard ya da du Bellay olabileceğini düşünüyorum, ikisi de, *giustamente*,[239] *'on forcène doucement'* ekolünden.

"*Allora*, ilahi esin meselesini tartışabiliriz, ister misiniz? Bilmiyorum çünkü saygıdeğer rakibimin ne söylemek istediğini tam anlamadım."

Salonda sessizlik. Sollers konuşma sırasının kendinde olduğunu fark ediyor, tereddüt içinde.

Simon hemen Eco'nun yöntemini çözümlüyor, ki basitçe şöyle özetlenebilir: Sollers'in yaptığının tersini yapmak. Yani aşırı mütevazı bir *ethos* ve oldukça ölçülü, minimalist bir geliştirme seviyesi benimsemek. Tüm hayali yorumların reddi ve abartısız bir açıklama. Eco meşhur bilgeliğine geri dönerek, rakibinin çılgın söz ishali karşısında tartışmanın imkânsızlığını vurgulamak istercesine, hiçbir savunma yapmaksızın basitçe anlatmakla yetindi. Megaloman muhatabının akli dengesizliğini vurgulamak için kesinliği ve tevazuyu kullandı.

Sollers biraz daha az güvenle sözü alıyor: "Felsefeden bahsediyorum çünkü edebiyatın hareketi artık felsefi söylemin edebiyat öznesinin konumuyla bütünleştirilebileceğini gösteriyor, yeter ki felsefenin tecrübesi aşkın düzeye çekilebilsin."

Fakat Eco yanıt vermiyor.

Paniğe kapılan Sollers şöyle deyiveriyor: "Aragon benim hakkımda müthiş bir yazı yazdı! Deham hakkında! Elsa Triolet de öyle! İthafları bana!"

Mahcup bir sessizlik.

---

239 (İt.) Tam olarak. (e.n.)

On sofistten birinin işaretiyle salonun girişinde duran iki güvenlik görevlisi sersemlemiş haldeki Sollers'i yakalıyor, o sırada gözlerini deviren Sollers bağırıyor: "Gıdı gıdı! Ho ho ho! Hayır hayır hayır!"

Bayard neden oy vermediklerini soruyor. Yaşlı adam bazı durumlarda oybirliğinin aşikâr olduğunu söylüyor.

İki görevli, mağlubu platformun önündeki mermer zemine yatırıyor ve sofistlerden biri elinde büyük bir bahçe makasıyla yanına geliyor.

Görevliler Tintoretto'nun *Cennet*'inin altında çığlıklar atan Sollers'i belden aşağı soyuyor. Diğer sofistler onu dizginlemek için yerlerinden kalkıyor. Kargaşada Sollers'in maskesi düşüyor.

Platformun önünde neler olduğunu yalnızca ilk sıradaki seyirciler görebiliyor ama salonun tümü ne olduğunu biliyor.

Gagalı doktor maskeli sofist, makasın iki ucu arasına Sollers'in hayalarını sıkıştırıyor, iki ucu iki eliyle sıkıca kavrayıp bastırıyor. Kesiyor.

Kristeva irkiliyor.

Sollers'ten anlaşılmaz bir ses yükseliyor, boğazından çıkan bir tür şaklamanın ardından uzun bir kedi ciyaklaması ustaların tablolarını çınlatarak tüm salonda yankılanıyor.

Gagalı doktor maskesi takan sofist, iki hayayı yerden alıyor ve ikinci kül kabının içine bırakıyor; Simon ve Bayard kül kabının işlevini o anda anlıyor.

Beti benzi atan Simon yanındakine soruyor: "Ceza parmağın kesilmesi değil miydi?"

Yanındaki adam onun bir üst seviyedeki yarışmacılara meydan okunduğunda geçerli olduğunu ama Sollers'in kestirmeden gitmeye çalıştığını söylüyor. Hiçbir yarışmaya katılmadan doğrudan Büyük Protagoras'a meydan okudu. "Dolayısıyla bedeli ağır oldu."

Acı içinde kıvranarak korkunç iniltiler çıkaran Sollers'e ilkyardım yapılırken Kristeva, hayaların koyulduğu kül kabını alıp salonu terk ediyor.

Bayard ve Simon onu takip ediyor.

Kollarının arasında kül kabıyla hızlıca San Marco Meydanı'nı geçiyor. Gecenin erken saatleri, meydan turistlerle, ortalıkta gezinen uzun bacaklı hokkabazlarla, ağzından ateş çıkaran jonglörlerle, on sekizinci yüzyılın kılıçlı düellolarını taklit eden oyuncularla dolu. Simon ve Bayard kadının izini kaybetmemek için kalabalıkları yararak yürüyor. Kristeva dar sokaklarda aceleyle ilerliyor, köprülerden geçiyor, bir kez olsun arkasına dönüp bakmıyor. Harlequin gibi giyinmiş bir adam onu öpmek için belinden kavrıyor ama Kristeva kulak tırmalayan bir çığlık atıyor, küçük bir yaban hayvanı gibi adamın elinden kurtuluyor ve kül kabıyla birlikte kaçıyor. Rialto'yu geçiyor. Bayard ve Simon onun nereye gittiğini bildiğinden şüpheli. Uzaklarda, gökyüzünde patlayan havai fişeklerin sesi işitiliyor. Kristeva'nın ayağı takılıyor ve kül kabı düşeyazıyor. Soluğunun buharı görülüyor çünkü hava soğuk ve ceketini Dogeler Sarayı'nda bırakmış.

Öyle ya da böyle bir yere varıyor: Santa Maria Gloriosa dei Frari Bazilikası'na, eve, kocasının tabiriyle "La Serenissima'nın görkemli kalbine", Tiziano'nun mezarının ve *Meryem'in Göğe Kabulü* tablosunun bulunduğu yere. Gecenin o vaktinde bazilika kapalı ama o zaten içeri girmek istemiyor.

Tesadüfen orada.

Rio dei Frari'nin tepesindeki köprüye çıkıyor ve ortasında duruyor. Kül kabını taştan korkuluğun üstüne koyuyor. Simon ve Bayard hemen arkasında ama ne köprüye çıkmaya ne de birkaç adım atıp onun yanına gitmeye cesaret edebiliyorlar.

Kristeva şehrin uğultusunu dinliyor, kara gözleri gece esintisiyle oluşan dalgalara takılıyor. İnceden bir yağmur kısa saçlarını ıslatıyor.

Bluzunun içinden dörde katlanmış bir kâğıt çıkarıyor.

Bayard ona doğru atılıp belgeyi elinden alıverme dürtüsüne kapılıyor ama Simon onu kolundan tutuyor. Kristeva onlara doğru dönüyor, gözlerini kısıyor, sanki orada olduklarını yeni fark etmiş, sanki varlıklarını henüz keşfetmiş gibi; katlanmış

kâğıdı açarken onlara nefretle, Bayard'ı olduğu yerde taşlaştıran bir soğuklukla bakıyor.

Üzerinde ne yazdığını görmek mümkün değil, ortalık çok karanlık, ama Simon okunaksız harfleri ayırt edebildiğini düşünüyor. Kâğıda kesinlikle önlü arkalı yazılmış.

Kristeva serinkanlılıkla, yavaşça kâğıdı yırtmaya başlıyor.

Sayfalar yırtıldıkça iyice küçülen kâğıt parçaları kanalın üzerinde uçuşuyor.

Nihayet uğursuz bir rüzgâr ve hafif bir yağmur sesinden başka hiçbir şey kalmıyor.

93

"Ama sence Kristeva biliyor muydu, bilmiyor muydu?"

Bayard anlamaya çalışıyor.

Simon allak bullak.

Sollers yedinci işlevin işe yaramadığını fark edemedi, bu akla yatkın. Peki ya Kristeva?

"Söylemek zor. Belgeyi okumak gerekir."

Neden kocasına ihanet etsin ki? Diğer yandan neden yedinci işlevi kullanarak kendisi yarışmadı?

Bayard, Simon'a, "Belki de bizim gibi düşündü. Belki de önce işe yarayıp yaramadığını görmek istedi," diyor.

Simon, Venedik'i terk eden turist kalabalığını ağır çekimde görüyormuş gibi izliyor. Bayard ve o, küçük valizleriyle *vaporetto* bekliyorlar. Karnaval sona erdiğinden, tren istasyonuna ve havaalanına giden turist topluluklarının oluşturduğu kuyruklar uzun. Bir *vaporetto* yaklaşıyor ama onlarınki değil, biraz daha beklemek zorundalar.

Simon düşünceli düşünceli Bayard'a soruyor: "Gerçeklik nedir senin için?"

Neden bahsettiği konusunda Bayard'ın hiçbir fikri olmadığını görünce Simon biraz daha ayrıntı veriyor: "Bir romanda olmadığını nasıl anlıyorsun? Bir kurmacanın içinde yaşamadığını nereden biliyorsun? *Gerçekten* var olduğunu nasıl anlıyorsun?"

Bayard samimi bir merakla Simon'a bakıp hoşgörülü bir tonla cevap veriyor: "Aptal mısın nesin? Gerçeklik yaşadığımız şeydir, işte o kadar."

Vaporetto geliyor ve iskeleye yanaşırken Bayard, Simon'un omzuna vuruyor: "Kendini bu kadar sorgulama, hadi."

Yolcular büyük bir kargaşayla içeri alınıyor, görevliler çantaları ve çocuklarıyla birlikte beceriksizce hareket eden aptal turistlere kötü davranıyor.

Güverteye çıkma sırası Simon'a geldiğinde sayım yapan adam onun hemen arkasından metal bir bariyeri indiriyor. Rıhtımda kalan Bayard itiraz etmek istiyor ama İtalyan adam onu kayıtsızca yanıtlıyor: "*Tutto esaurito.*"[240]

Bayard, Simon'a bir sonraki durakta beklemesini söylüyor. Simon şakasına el sallıyor.

Vaporetto uzaklaşıyor. Bayard bir sigara yakıyor. Arkasında birilerinin sesini yükselttiğini işitiyor. Dönüp baktığında birbirine bağıran iki Japon görüyor. İlgisini çekiyor, onlara doğru yaklaşıyor. Japonlardan biri ona Fransızca, "Arkadaşın az önce kaçırıldı," diyor.

Bayard'ın bu bilgiyi hazmetmesi için bir iki saniye geçmesi gerekiyor.

Yalnızca bir iki saniye, sonra hemen polis moduna geçiyor ve bir polisin sorması gereken tek soruyu soruyor: "Neden?"

İkinci Japon ona, "Çünkü dünden önceki gün yarışmayı kazandı," diyor.

Mağlup ettiği İtalyan çok güçlü, Napolili bir siyasetçi ve yenilgiyi hazmedemedi. Bayard, Ca' Rezzonico'daki partiden sonra Simon'a yapılan saldırıyı anımsıyor. Japonlar ona açıklıyor: Napolili, Simon'u yarışma dışı bırakmak için adamlarını yolladı çünkü ondan korkuyordu, şimdi de müsabakayı kaybettiği için intikam almak istiyor.

Bayard uzaklaşan *vaporetto*ya bakıyor. Durumu hızla çözümlüyor, sonra etrafına bakınıyor; generale benzeyen kalın

240 (İt.) Yer kalmadı. (e.n.)

bıyıklı bir adamın bronzdan heykelini görüyor; Hotel Danieli'nin cephesini görüyor; limana palamarla bağlanmış gemileri görüyor. Gondolunun üstünde turist bekleyen bir gondolcu görüyor.

Japonlarla birlikte gondola atlıyor. Gondolcu pek de şaşırmış görünmüyor ve onları İtalyanca şarkılar söyleyerek karşılıyor ama Bayard ona, "Öndeki *vaporetto*yu takip et!" diyor.

Gondolcu anlamazlıktan geliyor, Bayard bunun üstüne cebinden bir tomar liret çıkarıyor ve gondolcu küreklere asılıyor.

Vaporetto üç yüz metre ötelerinde ve 1981 yılında henüz cep telefonu yok.

Gondolcu şaşkın: Tuhaf, bu araç normal rotasında gitmiyor, Murano'ya gidiyor.

Vaporetto kaçırıldı.

Güvertedeki Simon hiçbir şeyin farkında değil çünkü yolcuların hemen hemen hepsi hangi yöne gidileceğinden bihaber turistler; itiraz eden iki üç İtalyan dışında kimse yanlış yolda olduklarını anlamıyor. İtalyanların söylenmesi de yeni bir mevzu değil, yolcular itirazların yerel kültürün bir parçası olduğunu düşünüyor ve kayık Murano Adası'na demirleniyor.

Arkada, uzakta, Bayard'ın gondolu onlara yetişmeye çalışıyor. Bayard ve Japonlar daha hızlı gitmesi için gondolcuyu yüreklendiriyor, Simon'u uyarmak için ona sesleniyorlar ama çok uzaktalar, Simon'un da bu bağırışlara dikkat kesilmek için hiçbir sebebi yok.

Fakat bir anda böbreklerine dayanmış bir bıçak hissediyor ve arkasından birinin, "*Prego*," dediğini işitiyor. *Vaporetto*dan inmesi gerektiğini anlıyor. Boyun eğiyor. Uçaklarını yakalama telaşındaki yolcular bıçağı görmüyor, *vaporetto* yoluna devam ediyor.

Simon iskelede duruyor, arkasındaki adamların geçen gece ona saldıran maskeliler olduğundan neredeyse emin.

Doğrudan iskeleye açılan cam atölyelerinden birine giriyorlar. İçeride bir usta, fırından henüz çıkmış bir parça erimiş cama şekil veriyor; Simon büyülenmiş gibi izliyor, cam kabarcığı

üflenip şişiriliyor, geriliyor, modelleniyor, sadece birkaç maşa darbesiyle dörtnala kalkmış bir at şeklini alıyor.

Fırının hemen yanında kılıksız, kel ve göbekli bir adam duruyor; Simon onu tanıyor, Fenice'deki rakibi.

"*Benvenuto!*"[241]

Üç adam tarafından etrafı çevrilmiş Simon, Napolilinin karşısında duruyor. Cam üfleyen usta hiçbir şey olmamış gibi küçük atlarına şekil vermeye devam ediyor.

"*Bravo! Bravo!* Gitmeden önce seni kişisel olarak tebrik etmek istedim. Palladio, iyi bir oyundu. Basitti ama iyi kotarıldı. Ve Portia. Ben ikna olmadım ama jüri oldu, *vero*? Ah, Shakespeare... Visconti'den bahsetmeliydim... *Senso*'yu izledin mi? Venedik'e gelen bir yabancının hikâyesi, sonu iyi bitmiyor."

Napolili, ikinci atın ayaklarını yapan cam ustasının yanına yaklaşıyor. Bir puro çıkarıp akkor camla yakıyor ve Simon'a kötücül bir gülümsemeyle bakıyor.

"*Ma*, benden küçük bir hatıra almadan gitmeni istemedim. Nasıl diyorsunuz siz? 'Herkes hak ettiğini vermeli,' *si*?"

Adamlardan biri kolunu Simon'un boynuna dolayıp onu hareketsiz bırakıyor. Simon kurtulmaya çalışıyor ama ikinci adam göğsüne bir yumruk atarak nefesini kesiyor, üçüncüsü de sağ kolunu tutuyor.

Üç adam ittirerek kollarını ustanın tezgâhına yerleştiriyor. Camdan küçük atçıklar yere düşüp tuzla buz oluyor. Usta bir an geriliyor ama şaşırmış gibi görünmüyor. Bir an gözleri Simon'la buluşuyor ve Simon onun gözlerinde kendisinden ne beklendiğini ve bu beklentiyi reddedemeyeceğini görüyor, böylece paniğe kapılıyor. Çırpınıp bağırmaya başlıyor ama çığlığı sırf refleksten çünkü herhangi bir yardım gelmeyeceği şüphe götürmez. Tabii takviye kuvvetlerin yolda olduğunu, Bayard ve Japonların gondolla yetişmek üzere olduklarını ve zamanında varırlarsa gondolcuya üç katı ücret vereceklerini bilmiyor.

---

241 (İt.) Hoş geldiniz! (e.n.)

Cam ustası soruyor: *"Che dito?"*[242]

Bayard ve Japonlar daha hızlı gitmek için valizlerini kürek olarak kullanıyor, gondolcu tam olarak neyin tehlikede olduğunu bilmese de zamanın kıymetli olduğunu kavrıyor.

Napolili Simon'a soruyor: "Hangi parmak? Tercihin var mı?"

Simon at gibi çifte atıyor ama üç adam kollarını tezgâhın üstünde sıkıca tutuyor. O an artık roman kahramanı olup olmadığını merak etmiyor, hareketlerini sadece hayatta kalma içgüdüsü belirliyor ve umarsızca çırpınıyor, ama nafile.

Gondol nihayet kıyıya yanaşıyor ve Bayard cüzdanındaki tüm liretleri gondolcuya fırlatıp Japonlarla birlikte kıyıya atlıyor fakat her yerde cam atölyeleri var ve Simon'un nereye götürüldüğünü hiçbiri bilmiyor. İşçilere, satıcılara, turistlere aceleyle soruyorlar ama Simon'u gören yok.

Napolili purosunu söndürüp emrediyor: *"Tutta la mano."*[243]

Cam ustası elindeki penseyi bırakıp daha büyük bir tane alıyor ve Simon'un bileğini pensenin dökme demirden çenesinin arasına sıkıştırıyor.

Bayard ve Japonlar bir atölyeye dalıyor ve genç Fransız'ı tarif ediyorlar ama İtalyanlar onları anlamıyor çünkü çok hızlı konuşuyorlar, Bayard da o atölyeden çıkıp bir sonrakine giriyor ama orada da kimse bir Fransız görmemiş. Bayard panik halinde oradan oraya koşuşturarak soruşturma yapılmayacağını biliyor ama polislere has bir aciliyet sezgisiyle, neler olduğunu tam olarak anlamasa da, bir atölyeden diğerine, bir mağazadan öbürüne koşup duruyor.

Fakat çok geç: Cam ustası Simon'un bileğini sıkıştırdığı pensenin çenesini kapatıyor ve etini, bağlarını, kemiğini eziyor, sonunda bileği korkunç bir çatırdamayla kırılıyor ve sağ eli bir kan seli içinde kolundan ayrılıyor.

Napolili, yere yığılan sakatlanmış rakibine bakıyor ve bir an tereddüt içindeymiş gibi görünüyor.

---

242 (İt.) Hangi parmak? (e.n.)

243 (İt.) Bütün el. (e.n.)

Yenilgisinin bedelini yeterince ödetti mi, ödetmedi mi?

Purosundan bir nefes çekiyor, birkaç halka duman çıkarıyor ve "*Andiamo*,"[244] diyor.

Simon'un çığlıkları nihayet Bayard ve Japonlara ulaşıyor, onu cam atölyesinin zemininde, küçük at parçalarının ortasında hareketsiz yatar halde, feci şekilde kan kaybederken buluyorlar.

Bayard kaybedilecek vakit olmadığını biliyor. Kesik eli arıyor, her yere bakıyor ama ayağının altındaki küçük atların cam kırıklarından başka bir şey bulamıyor. Birkaç dakika içinde hiçbir şey yapılmazsa Simon'un kan kaybından öleceğini anlıyor.

Japonlardan biri hâlâ sıcak olan fırından spatulaya benzer bir alet alıp yaranın üstüne bastırıyor. Dağlanan et korkunç bir ses çıkarıyor. Acıdan uyanan Simon delice çığlık atıyor. Yanan etin kokusu yan taraftaki mağazaya kadar ulaşıyor ve cam atölyesindeki dramdan bihaber müşterileri meraka düşürüyor.

Bayard, yaranın dağlanmasının organ nakli imkânını ortadan kaldırdığını ve Simon'un hayatının geri kalanını tek elli geçireceğini düşünüyor; eli dağlayan Japon adam düşüncelerini okuyormuşçasına, pişman olmaması için fırını gösteriyor: Fırının içinde parmakları Rodin heykelleri gibi kıvrılmış, kömürleşmiş bir el duruyor.

244 (İt.) Hadi gidelim. (e.n.)

BEŞİNCİ KISIM

Paris

94

"İnanmıyorum! Thatcher kaltağı Bobby Sands'in ölmesine izin verdi!"

Simon, Kanal 2'de İrlandalı aktivistin 66 günlük açlık grevinin ardından ölümünü duyuran haber spikeri Patrick Poivre d'Arvor'un karşısında tepiniyor.

Bayard mutfaktan çıkıp televizyona bakıyor. Fikrini belirtiyor: "Evet ama intihar eden birini durdurmak da pek mümkün değil hani, değil mi?"

Simon ona bağırıyor: "Ne söylediğinin farkında mısın, pis aynasız! Çocuk 27 yaşındaydı!"

Bayard akıl yürütmeye çalışıyor: "Bir terör örgütüne üyeydi. IRA insanları öldürmüyor mu?"

Simon'un soluğu kesiliyor: "Tam da Laval'in Fransız Direnişi hakkında söyledikleri bunlar! 1940'larda senin gibi bir polisin evraklarımı kontrol etmesini hiç istemezdim!"

Bayard yanıt vermemenin daha iyi olacağını düşünüp konuğuna bir kadeh daha Porto şarabı ikram ediyor, sehpaya bir kâse kokteyl sosis koyuyor ve mutfağa geri dönüyor.

Televizyonda PPDA, İspanyol bir generalin suikastından bahsediyor ve Madrid parlamentosunda gerçekleştirilen darbe girişiminin üstünden henüz üç ay geçmesine rağmen Franco dönemine nostalji duyan İspanyollara dair bir haber sunuyor.

Simon buraya gelmeden alıp metroda okumaya başladığı dergiye dönüyor. Derginin manşeti dikkatini çekmişti: "Referandum: En Seçkin 42 Entelektüel." Dergi, 500 "kültürlü şahsiyet"e (Simon yüzünü buruşturuyor) bugün yaşayan en

önemli Fransız entelektüellerinden üçünün adını sormuş. İlk sırada Lévi-Strauss, ikincisi Sartre, üçüncüsü Foucault. Ardından Lacan, Beauvoir, Yourcenar, Braudel... diye devam ediyor.

Simon, öldüğünü unutarak listede Derrida'yı arıyor. (Sahnede yerini kesin alırdı diye düşünüyor ama bilemeyiz.)

BHL onuncu sırada.

Michaux, Beckett, Aragon, Cioran, Ionesco, Duras...

Sollers yirmi dördüncü. Sollers'in adı oy verenlerin listesinde de geçiyor; Simon onun Kristeva'ya, Kristeva'nın da ona oy verdiğini fark ediyor. (BHL'yle de aynı alışveriş.)

Simon bir sosis kapıp Bayard'a sesleniyor: "Bu arada Sollers'ten haber var mı?"

Bayard elinde bir bulaşık beziyle mutfaktan çıkıyor: "Hastaneden çıktı. Kristeva nekahet döneminde hep başucundaydı. Söylediklerine göre normal hayata dönmüş. Aldığım bilgilere göre hayaları Venedik'te bir ada mezarlığına gömülmüş. Onları onurlandırmak için ölene kadar yılda iki kez mezarı ziyaret edecekmiş – her haya için bir ziyaret."

Bayard devam etmekte tereddüt ediyor, Simon'a bakmaksızın yavaşça ekliyor: "Gayet iyi toparlamış gibi görünüyor."

Althusser yirmi beşinci sırada: Karısını öldürmesi itibarından pek bir şey kaybettirmemiş, diye düşünüyor Simon.

"Amma güzel koktu, ne pişiriyorsun?"

Bayard mutfağına geri dönüyor: "Al, beklerken biraz zeytin ye."

Deleuze yirmi altıncılığı Claire Bretécher'yle paylaşıyor.

Dumézil, Godard, Albert Cohen...

Bourdieu ancak otuz altıncılığı alabilmiş. Simon boğulacak gibi oluyor.

Libération'un ekibi merhum Derrida için de oy vermiş.

Gaston Deffere ve Edmonde Charles-Roux oylarını Beauvoir'a vermiş.

Anne Sinclair oyunu Aron, Foucault ve Jean Daniel için kullanmış.

Bazısı entelektüel yetkinliği olan kimse kalmadığını söyleyerek oy vermemiş.

Michel Tournier yanıtlıyor: "Kendim dışında adını anabileceğim kimseyi bilmiyorum gerçekten." Başka zaman olsa Simon buna gülerdi. Gabriel Matzneff yazmış: "Söylediğim ilk ad benim: Matzneff." Simon bu tür bir regresif narsisizmin (kendi adını anma arzusu) psikanalitik sınıflandırmada yer alıp almadığını merak ediyor.

PPDA (ARON, Gracq ve d'Ormesson'a oy vermiş) şöyle diyor: "Washington'da doların yükselişini kutluyorlar: beş frank, kırk sent..."

Simon oy verenlerin listesine şöyle bakıp artık hoşnutsuzluğunu gizleyemiyor: "Yok artık, şu kokuşmuş Jacques Médecin... kafasız Jean Dutourd... ve yeni ayaktakımının reklamcıları... Francis Huster mi? Ah, Elkabbach pisliği, kime oy vermiş ki? Eski gericilerden Pauwels! Ve şu büyük faşo Chirac! Tüm ahmaklar!"

Bayard kafasını salona uzatıyor: "Bir şey mi söyledin?"

Simon anlaşılmaz homurtular çıkarıyor, Bayard mutfağa dönüyor.

PPDA'nın programı soğuk geçen bu mayıs ayında nihayet güneşin çıkacağını (Paris 12, Besançon 9 derece) bildiren Alain Gillot-Pétré'nin hava durumuyla son buluyor.

Reklamların ardından ekran maviye dönüyor; bando ve zil sesleri içeren abartılı bir müzikle Cumhuriyet'in başkanlık seçimi münazarasının duyurusu yapılıyor.

Tartışmayı yönetecek iki gazeteci mavi ekranda beliriyor. Tarih 5 Mayıs 1981.

Simon sesleniyor: "Jacques, gel buraya! Başlıyor."

Bayard biralar ve karışık atıştırmalıklarla salondaki yerini alıyor. İki birayı açarken Giscard'ın seçtiği gazeteci Jean Boissonnat (Europe 1 kanalının yorumcusu, baştan aşağı gri giyinmiş, çizgili kravatlı, sosyalistler kazanırsa İsviçre'ye kaçacak bir adam) tartışmanın nasıl ilerleyeceğini anlatıyor.

Hemen yanında RTL'nin gazetecisi, gür siyah saçlı, parlak rujlu, fuşya bluzlu, leylak yelekli, gergin gergin gülümseyerek not alıyormuş gibi yapan Michèle Cotta var.

RTL'yi dinlemeyen Simon, bu fuşyalı Rus bebeğinin kim olduğunu soruyor. Bayard bön bön sırıtıyor.

Giscard bu tartışmanın yararlı olmasını dilediğini açıklıyor.

Simon jambonlu peynir küplerinden birinin paketini dişleriyle açmaya çalışıyor ama beceremeyip sinirleniyor; bu sırada Mitterrand, Giscard'a "Kuşkusuz Mösyö Chirac'ın yas tutanlara katıldığını göz önünde bulundurmalıyız..." diyor.

Bayard paketi Simon'un elinden alıp açıyor.

Giscard ve Mitterrand, birbirlerini utanç verici ittifakları üzerinden alaya almaya girişiyorlar: zamanında aşırı sağın, aşırı muhafazakârlığın, faşizmin temsilcisi olarak düşünülen Chirac (%18) ve Stalinizm dağılırken Brejnev döneminde komünist aday olan Marchais (%15). Her iki finalist de ikinci turda seçilmek için desteğe ihtiyaç duyuyor.

Giscard yeniden seçilirse millet meclisini feshetmesine gerek olmayacağını ama rakibi seçilirse onun ya komünistlerle yönetime geçeceğini ya da mecliste çoğunluğu sağlayamadan başkanlık etmesi gerekeceğini vurguluyor: "Gözleri bağlı insanlara liderlik edilemez. Neler olacağına halkın çoğunluğu karar vermeli." Simon, Giscard'ın *feshetmek* fiilini telaffuz ederken sorun yaşadığını fark ediyor ve Bayard'a Polytechnique mezunlarının hepsinin cahil olduğunu söylüyor. Bayard istemsizce, "Komünistler Moskova'ya," diyor. Giscard, Mitterrand'a şöyle diyor: "Fransa halkına şunu diyemezsiniz: 'Büyük değişime öncülük etmek istiyorum, kiminle olursa olsun... şimdiki meclisle dahi olsa.' Öyleyse meclisi feshetmeyin."

Giscard parlamentonun istikrarsızlığına ilişkin iddiasıyla bastırıp duruyor çünkü sosyalistlerin mecliste çoğunluk sağlayabileceğini hayal edemiyor. Mitterrand gayet resmi bir tonla cevap veriyor: "Cumhurbaşkanlığı seçimini kazanmak istiyorum, kazanacağıma inanıyorum, kazandığımda da milletvekili

seçimlerini kazanmak için yapılması gereken her şeyi yapacağım. Gelecek pazartesiden itibaren bu müthiş değişim arzusunun Fransa'nın ruh haline damga vurmayacağını düşünüyorsanız, ülkede neler olup bittiğini hiç anlamadığınızdandır." Bayard, Bolşevik mikroplarına sövüp dururken Simon otomatik olarak şifreli mesajı çözümlüyor: Mitterrand belli ki Giscard'a değil, ondan tiksinen herkese hitap ediyor.

Fakat yarım saattir parlamenter çoğunluktan bahsediliyor, Giscard'ın planı durmadan komünist bakanları öcüleştirmeye dayanıyor; Simon bunun biraz can sıkıcı olduğunu düşünüyor, o âna dek savunmada olan Mitterrand bir anda karşı atağa geçmeye karar veriyor: "Antikomünist çıkışınız konusunda müsaadenizle birkaç düzeltme yapılmalı. Çünkü biraz fazla basit. (Sessizlik.) Farkındasınızdır, çok sayıda komünist işçi var. (Sessizlik.) Sizin mantık yürütmenize göre şöyle sorulmalı: Ne işe yarıyorlar? Üretmeye, çalışmaya, vergileri ödemeye, savaşlarda ölmeye, her şeye yarıyorlar. Ama Fransa'da çoğunluk oluşturulmasına yarayamazlar mı?"

Ağzına bir kokteyl sosis daha atmak üzere olan Simon kalakalıyor. Gazeteciler alakasız bir soruyla yeniden ortaya çıkarken tıpkı Giscard gibi fark ediyor ki tartışmanın seyri değişmiş olabilir çünkü kendi sırası geldiğinde Giscard savunmaya geçip tarzını değiştiriyor, *işçi = komünist* denkleminin tartışmaya açılmadığı bir dönemde lafın nereye geldiğinin farkında: "Fakat... ben komünist seçmenlerle uğraşmıyorum. Yedi yıldır, Mösyö Mitterrand, Fransız işçi sınıfı için tek bir nahoş kelime etmedim. Asla! Çalışmalarına, eylemlerine ve hatta politik ifadelerine saygım vardır."

Simon alaycı bir kahkaha patlatıyor: "Haklısın, hatta her yıl Fête de l'Humanité'de sosisleri mideye indirdin. Bokassa'yla safarideyken bile metal işçilerinin şerefine kadeh kaldırdın, doğru, ha ha."

Bayard saatine bakıyor ve gazeteciler Giscard'ın cumhurbaşkanlığı icraatlarını değerlendiren sorular sorarken yemeğe göz

atmak için mutfağa dönüyor. Ona göre her şey yolunda. Mitterrand ise tersine, durumun içler acısı olduğunu göstermek için yeniden devasa gözlüklerini takıyor. Giscard ona Rivarol'dan alıntı yaparak yanıt veriyor: "Hiçbir şey yapmamış olmak büyük bir üstünlük ama istismar edilmemeli." Ve acıtacak yerden bastırıyor: "1965'ten beri laf bakanlığı yaptığınız doğru. Bense 1974'ten beri Fransa'yı yönetiyorum." Simon sinirleniyor: "Nasıl yönettiğini görüyoruz!" Fakat o da bu argümana karşı koymanın zor olduğunu biliyor. Bayard mutfaktan cevap veriyor: "Sovyet ekonomisinin bizimkine kıyasla hızla büyüdüğü doğru!"

Mitterrand lafı gediğine koymak için bu ânı seçiyor: "Yedi yıl önceki 'geçmişin adamı' nakaratınızı tekrar etmeye meyillisiniz. Bu arada borçların adamı konumuna geçmeniz hayli rahatsız edici."

Bayard gülüyor: "Demek hâlâ sindirememiş şu 'geçmişin adamı' lafını ha. Yedi yıldır bunu düşünüp duruyor, ha ha."

Simon hiçbir şey söylemiyor çünkü aynı fikirde: Kötü bir yanıt değil ama önceden hazırlanmışa benziyor. Yine de en azından Mitterrand'ı üçlü sıçrayışını düşmeden tamamlamış bir buz patencisi gibi rahatlatıyor.

Ardından Fransa ve dünya ekonomisine dair bir tartışma başlıyor, iki adamın dersine iyi çalıştığı belli. Bayard nihayet üzerinde dumanı tüten yemeği getiriyor: kuzu tajin. Simon şaşkın: "Vaay, yemek pişirmeyi sana kim öğretti?" Giscard, sosyalizm yönetiminde Fransa'nın geleceğine ilişkin korkunç bir tablo çiziyor. Bayard, Simon'a, "İlk eşimle Cezayir'de tanıştım. Göstergebiliminle bilmişlik taslıyor olabilirsin ama hayatımla ilgili her şeyi bilmiyorsun." Mitterrand, 1954'te kitlesel kamulaştırmaları de Gaulle'ün başlattığını Giscard'a hatırlatıyor. Bayard bir şişe kırmızı şarap açıyor: 1976 tarihli bir Côte de Beaune. Simon tajinin tadına bakıyor: "Gerçekten şahane!" Mitterrand durmadan koca gözlüklerini takıp çıkarıyor. Bayard anlatıyor: "1976 Burgonya şarabı için çok güzel bir yıl." Mitterrand açıklıyor: "Portekiz de bankalarını kamulaştırdı ve sosyalist bir ülke değil."

Simon ile Bayard tajin ile Côte de Beaune'un tadını çıkarıyor. Bayard bilhassa bıçakla kesmeye gerek duyulmayacak bir yemek seçti, sosta dinlendirilip haşlanan et çatalın yan tarafıyla kesilecek kadar yumuşak. Simon bunu bildiğini Bayard'ın bildiğini biliyor ama ikisi de hiçbir şey olmamış gibi davranıyor. Kimse Murano'dan bahsetmeye yeltenmiyor.

Bütün bunlar olup biterken Mitterrand dişlerini gösteriyor: "Bürokrasi yapan sizsiniz. Zaten yöneten de sizsiniz. Tüm bu konuşmalarla yönetimin kötülüklerinden şikâyet ediyorsanız suçladığınız kim? Yöneten sizsiniz, dolayısıyla sorumlu sizsiniz! Tabii ki seçimden üç gün önce dövünüp duruyorsunuz, neden böyle yaptığınızı gayet iyi anlayabiliyorum ama seçilecek olsaydınız gelecek yedi yılda geçmiş yedi yılda yaptıklarınızdan daha farklı bir şey yapacağınıza neden inanayım ki?"

Simon zekice kullandığı grameri fark etse de lezzetli tajinin ve acı anıların etkisinde olduğundan pek odaklanamıyor.

Bu ani saldırganlıkla şaşkına dönen Giscard, her zamanki kurumlu haliyle suçlamaları savuşturmaya çalışıyor: "Lütfen daha düzgün bir tavır takınalım." Fakat Mitterrand parçalamaya hazır: "Kendimi istediğim gibi ifade etmeye niyetliyim."

Ve darbeyi indiriyor: "Bir buçuk milyon işsiz var."

Giscard onu düzeltmek istiyor: "İş arayanlar."

Ama Mitterrand peşini bırakacak gibi değil: "Ağzınızdan çıkan kelimeleri nasıl ince eleyip sık dokuduğunuzun farkındayım."

Devam ediyor: "Hem enflasyonunuz hem de işsizliğiniz var ama dahası da var – bu bir kusur, toplumumuz için ölümcül olma riski taşıyan bir hastalık: İşsizlerin %60'ı kadın... çoğu da genç... Kadın ve erkeğin haysiyetine trajik bir saldırı..."

Simon başta pek dikkat etmiyor. Mitterrand gittikçe daha hızlı konuşuyor, gittikçe saldırganlaşıyor, gittikçe keskinleşiyor, gittikçe dilbazlaşıyor.

Giscard ipin ucunda ama kanının son damlasına kadar savaşmadan pes etmeyecek. Taşralı toprak sahibi aksanını bastırıp

sosyalist rakibine sesleniyor: "Asgari ücret artışı – ne kadar?" Küçük işletmeler ayakta kalamayacak. Sosyalist program sorumsuzca toplumsal eşikleri düşürmek ve ondan az kişinin çalıştığı işletmelerde çalışanların haklarını genişletmek istiyor.

Chamalières burjuvasının teslim olmaya niyeti yok.

İki adam ardı ardına birbirine karşılık veriyor.

Fakat Giscard, Alman markının kur değerini Mitterrand'a sorarak hata ediyor: "Bugünkü."

Mitterrand yanıtlıyor: "Ben sizin öğrenciniz değilim ve siz de burada Fransa Cumhuriyeti'nin cumhurbaşkanı değilsiniz."

Simon düşünceli bir şekilde kırmızı şarabını bitiriyor: Bu cümlede kendini gerçekleştiren, edimsel bir şeyler var.

Bayard peynir getirmeye gidiyor.

Giscard konuşuyor: "Asgari geçim indiriminin kesilmesine karşıyım... Sabit vergi oranı uygulamasından yanayım..." Polytechnique eğitimine yaraşır bir titizlikle bir dolu önlem sıralıyor ama artık çok geç: Kaybetti.

Tartışma yine de devam ediyor, şevkle ve teknik detaylarla; nükleer güç, nötron bombası, Ortak Pazar, Doğu-Batı ilişkileri, savunma bütçesi...

Mitterrand: "Mösyö Giscard d'Estaing, sosyalistlerin ülkelerini savunmak istemeyen kötü Fransızlar olduğunu mu söylemek istiyor?"

Kamerada görünmeyen Giscard, "Asla," diyor.

Mitterrand ona bakmaksızın, "Bunu kastetmiyorsa konuşması gereksizdi."

Simon sıkıntılı, sehpadan bir bira alıyor, koltukaltına sıkıştırıp açmaya çalışıyor ama bira kayıp yere düşüyor. Bayard, Simon'un öfkeden kudurmasını bekliyor çünkü arkadaşının gündelik hayatın engelliliğini yüzüne vurmasından ne kadar nefret ettiğini biliyor, parkeye dökülen birayı silmeye girişiyor ve "Mühim değil," diyor.

Fakat Simon tuhaf bir şaşkınlık içinde. Bayard'a Mitterrand'ı gösterip "Şuna baksana. Bir şey dikkatini çekiyor mu?" diye soruyor.

— Ne?

— Başından beri söylediklerini dinledin mi? İyi olduğunu düşünmüyor musun?

— Evet, yedi yıl öncekinden daha iyi olduğu kesin.

— Hayır, başka bir şey var. *Anormal* derecede iyi.

— Nasıl yani?

— Çok fark edilmiyor ama ilk yarım saatin sonundan beri Giscard'ı yönlendiriyor gel gör ki nasıl becerdiğini çözemiyorum. Görünmez bir strateji adeta: Hissediyorum ama anlayamıyorum.

— Demek istiyorsun ki...

— Baksana.

Bayard izliyor, Giscard sosyalistlerin askeri aygıtlar ve nükleer caydırma kuvvetleri konusunda asla güvenilemeyecek kadar sorumsuz olduğunu gösterebilmek için kendini parçalıyor: "Savunmaya gelince, aksine... asla savunmayı destekler yönde oy vermediniz ve savunmayla ilgili tüm yasa tasarıları için aleyhte oy kullandınız. Bu yasalar bütçe tartışmasının dışında sunuldu, yani partinizin ya da bizzat sizin, Fransa'nın güvenliği konusunda çok büyük risklerin farkında olan sizin, askeri yasa tasarılarına çekimser oy kullanacağınız pekâlâ düşünülebilir. Üç askeri yasa tasarısından hiçbirine lehte oy vermediğinizi belirteyim... özellikle de 24 Ocak 1963'tekine..."

Mitterrand yanıtlamaya lüzum bile görmüyor, Michèle Cotta başka bir konuya geçiyor ama sinirlenen Giscard ısrarcı: "Bakın bu çok önemli!" Michèle Cotta nazikçe karşı çıkıyor: "Tabii önemli! Elbette Sayın Cumhurbaşkanı!" Sonra da Afrika'nın politik durumuna geçiyor. Boissonnat belli ki başka bir şey düşünüyor. Kimsenin umurunda değil. Kimse onu dinlemiyor artık. Mitterrand, Giscard'ın defterini dürmüş gibi görünüyor.

Bayard anlamaya başlıyor.

Giscard batmaya devam ediyor.

Simon baklayı ağzından çıkarıyor: "Mitterrand dilin yedinci işlevini ele geçirmiş."

Bayard parçaları bir araya getirmeye çalışıyor, o sırada Mitterrand ile Giscard Fransız ordusunun Zaire'ye müdahalesini tartışıyor.

"Simon, Venedik'te yedinci işlevin işe yaramadığını gördük."

Mitterrand, Kolwezi olayıyla tartışmayı sona erdiriyor: "Yani aslında ülkelerine daha erken gönderilebilirlerdi... tabii eğer zamanında düşünülseydi."

Simon parmağını Locatel televizyona doğrultuyor:

"İşe yarıyor!"

95

Paris'te yağmur yağıyor, Bastille'de kutlamalar başlamış ama sosyalist liderler hâlâ parti merkezinde, aktivistler arasında müthiş bir coşkunun hüküm sürdüğü Solférino Sokağı'nda. Siyasi zafer her zaman bir başarıdır, hem bir son hem de başlangıçtır; bu yüzden öfori ile vertigo karışımı bir coşku yaşanıyor. Dahası bedava alkol su gibi akıyor, atıştırmalıklar yığılıyor. "Amma gece!" diyor Mitterrand.

Jack Lang insanların elini sıkıyor, yanaklarından öpüyor, önüne çıkan herkese sarılıyor. Sonuçlar açıklandığında çocuk gibi ağlayan Fabius'a gülümsüyor. Sokakta şarkılar söyleniyor, yağmur altında çığlıklar atılıyor. Gözü açık rüya görmek bu, tarihi bir an. Kendisi açısından baktığında, kültür bakanı olacağını biliyor. Moati kollarını bir orkestra şefi gibi sallıyor. Badinter ile Debray bir çeşit menuet dansı yapıyor. Jospin ile Quilès, Jean Jaurès'in anısına kadeh kaldırıyor. Genç erkek ve kadınlar Solférino'nun tırabzanlarına tırmanıyor. Fotoğraf makinelerinin flaşları tarihin bu büyük fırtınasında milyarlarca küçük şimşek gibi çakıyor. Lang artık ne yöne döneceğini bilemiyor. Biri ona sesleniyor: "Mösyö Lang!"

Sesin geldiği yöne dönüyor, Bayard ve Simon'la karşılaşıyor.

Şaşkına dönen Lang bu ikisinin kutlamaya gelmediğini hemen anlıyor.

Bayard konuşuyor: "Bize birkaç dakikanızı ayırır mısınız?" Kimliğini çıkarıyor. Lang kırmızı, beyaz ve mavi çizgileri fark ediyor.

— Ne hakkında?

— Roland Barthes hakkında.

Ölen eleştirmenin ismi Lang'a görünmez bir tokat gibi çarpıyor.

"Dinleyin, ıı... Pek uygun değilim, sanırım konuşmak için doğru bir zaman değil. Haftaiçi görüşsek olur mu? Sekreterime söyleyin, size bir randevu ayarlasın. İzninizle..."

Ama Bayard onu kolundan yakalıyor: "Israr ediyorum."

Yoldan geçen Pierre Joxe soruyor: "Jack, bir sorun mu var?"

Lang kapıları tutan polislere doğru bakıyor. Tereddüt ediyor. Bu geceye dek polis, rakiplerine hizmet ediyordu ama şimdi onlardan bu iki adamın dışarı çıkarılmasını isteyebilecek konumda.

Sokakta "Enternasyonal"in sözleri yankılanıyor, araba kornaları şarkıya eşlik ediyor.

Simon ceketinin sağ kolunu sıvayıp "Lütfen, uzun sürmeyecek," diyor.

Lang gözünü kol köküne dikiyor. Joxe "Jack?" diyor.

— Her şey yolunda Pierre. Birazdan gelirim.

Alt katta giriş salonuna açılan boş bir oda buluyor. Lambanın düğmesi çalışmıyor ama dışarıdaki ışıktan yeterince aydınlık geliyor, böylece üç adam yarı karanlıkta dikiliyor. Hiçbirinde oturma isteği yok.

Simon lafa giriyor: "Mösyö Lang, yedinci işlev elinize nasıl geçti?"

Lang iç geçiriyor. Simon ve Bayard bekliyor. Mitterrand artık cumhurbaşkanı. Lang anlatabilir. Simon, Lang'ın anlatmak *istediğini* düşünüyor.

Barthes'la bir öğle yemeği ayarlamıştı çünkü Barthes'ın Jakobson'un elyazmasını ele geçirdiğini biliyordu.

"Nasıl?" diye soruyor Simon.

"Ne nasıl?" diyor Lang. "Barthes'ın elyazmasını nasıl ele geçirdiğini mi yoksa onun Barthes'ta olduğunu nasıl bildiğimi mi soruyorsunuz?"

Simon sakin ama Bayard'ın sabırsızlığına hâkim olmakta güçlük çektiğini biliyor. Polis arkadaşı Jack Lang'ın gözünü oymaya çalışmasın diye usulca "İkisi de," diyor.

Jack Lang elyazmasının Barthes'ın eline nasıl geçtiğini bilmiyor ama kültür çevrelerindeki olağanüstü iletişim ağı sayesinde haberini almış. Debray, Derrida'yla konuştuktan sonra belgenin önemi konusunda onu ikna etmiş. Böylece belgeyi araklamak için Barthes'ın da katılacağı bir öğle yemeği düzenlemişler. Yemek sırasında Lang, Barthes'ın ceket cebindeki kâğıdı dikkatlice çalıp girişte saklanan Debray'ye vermiş. Debray koşup belgeyi Derrida'ya götürmüş, Derrida orijinal metne dayanarak sahte bir işlev kaleme almış, Debray de onu yemek bitmeden Barthes'ın cebine koyması için Lang'a vermiş. Operasyonda zaman çok kısıtlıymış, Derrida sahte işlevi gerçek olana dayanarak rekor sürede yazmış, inandırıcıymış ama işlev çalışmayacakmış.

Simon şaşkın: "Ama ne anlamı var ki? Barthes zaten ne yazdığını biliyordu. Hemen anlardı."

Lang açıklıyor: "Bu belgenin varlığından haberdar olunca, yalnız olmadığımızı ve pek çoklarının iştahının kabaracağını varsayarak hareket ettik."

Bayard araya giriyor: "Sollers ve Kristeva'nın onu çalacağını düşünüyor muydunuz?"

Simon, Lang'ın yerine yanıtlıyor: "Hayır, onlar Giscard'ın belgeyi ele geçirmeye çalışacağını düşünüyordu. Haksız da değillerdi, sana verilen görev tam da buydu. Yalnız, sandıklarının aksine, Barthes'a çamaşırhane kamyoneti çarptığında Giscard

henüz yedinci işlevden haberdar değildi. (Lang'a dönüyor.) Belli ki onun kültür ağı sizinki kadar işlevsel değil..."

Lang biraz gururla gülüyor: "Aslında tüm operasyonun cüretkâr bir kumar olduğunu söylemeliyim: Barthes belgenin değiştiğini fark etmeden sahte belge ondan çalınacaktı, böylece hırsız gerçek işleve sahip olduğunu düşünecekti, dahası biz de zan altında kalmayacaktık."

Bayard tamamlıyor: "Tam da öyle oldu. Fakat hırsızlığın arkasında Giscard değil Sollers ile Kristeva vardı."

Lang: "Nihayetinde bizim için değişen bir şey yok. Giscard'ı yanıltmak, onu elinde gizli bir silah olduğuna inandırmak isterdik. Ama asıl önemlisi yedinci işlevi ele geçirmiş olmamızdı – yani hakiki olanı."

Bayard soruyor: "Peki ama Barthes neden öldürüldü?"

Lang işlerin bu kadar ileriye gideceğini hiç tahmin etmemişti. Hiç kimseyi öldürmeye niyetleri yoktu. Belgenin başkalarının eline geçmesi, hatta birilerinin yedinci işlevi kullanması onlar için önemsizdi, önemli olan Giscard'ın onu kullanamamasıydı.

Simon anlıyor. Mitterrand'ın amacı kısa vadeliydi: Giscard'ı alt etmek. Fakat bir bakıma Sollers'in gözü daha yükseklerdeydi. Logos Club'da Büyük Protagoras unvanlı Eco'yu devirmek istiyordu ve bunun için ona kesin bir üstünlük sağlayacak yedinci işleve ihtiyacı vardı. Fakat onu eline geçirdiğinde, pozisyonunu korumak için kimsenin belgenin onda olduğunu bilmediğinden de emin olmalıydı, çünkü belge ona karşı da kullanılabilirdi. Bu yüzden Kristeva, tüm nüshaların peşine düşmeleri için Bulgar katilleri tutmuştu: Yedinci işlevin Sollers'in, yalnızca Sollers'in mülkiyetinde kalması gerekiyordu. Barthes ölmeliydi, belgeye sahip olan ya da olduğu düşünülen herkesin ölmesi gerekiyordu çünkü onu kullanabilir ya da yayabilirlerdi.

Simon, "Yedinci İşlev Operasyonu"nu Mitterrand'ın onaylayıp onaylamadığını soruyor.

Lang doğrudan yanıtlamıyor ama cevap aşikâr olduğu için reddetmeye de çalışmıyor: "Mitterrand son âna kadar işlevin işe yarayacağına ikna olmamıştı. Yedinci işlevde uzmanlaşması biraz zaman aldı. Ama vakit gelince Giscard'ı bozguna uğrattı." Geleceğin kültür bakanı kibirle gülümsüyor.

— Peki ya Derrida?

— Derrida, Giscard'ın yenilmesini istiyordu. Jakobson'la aynı fikirdeydi, yedinci işlevin kimsede olmamasını tercih ederdi ama Mitterrand'ın onu almasını engelleyecek durumda değildi, sahte belge işi de hoşuna gitmişti. Başkana yedinci işlevi kimseyle paylaşmayacağına dair söz verdirmemi istedi benden. (Lang yeniden gülüyor.) Eminim ki başkanın tutmakta zorluk çekmeyeceği bir söz.

"Peki ya siz, belgeyi okudunuz mu?" diye soruyor Bayard.

— Hayır, Mitterrand bana ve Debray'ye belgeyi açmamamızı tembihledi. Zaten benim hiç vaktim olmadı, Barthes'tan alır almaz Debray'ye verdim.

Jack Lang o günü hatırlıyor: Pişen balığı izlemek, sohbet konusu açmak ve dikkat çekmeden işlevi çalmak zorundaydı.

— Debray'ye gelince, başkanın emirlerine itaat etti mi bilmiyorum ama onun da çok hızlı olması gerekiyordu. Sadakatini bildiğimden talimatı uyguladığına inanıyorum.

"O halde," dedi Bayard kuşkuyla, "Mitterrand işlevi bilenler arasında hayatta kalan tek kişi."

— Jakobson'la birlikte elbette.

Simon hiçbir şey söylemiyor.

Dışarıdan çığlıklar yükseliyor: "Bastille'e! Bastille'e!"

Kapı açılıyor, Moati'nin kafası görünüyor: "Geliyor musun? Konserler başladı, görünüşe göre Bastille hıncahınç dolu!"

— Geliyorum, geliyorum.

Lang arkadaşlarının yanına dönmek istiyor ama Simon'un bir sorusu daha var: "Derrida'nın düzenlediği sahte belge... kullanacak kişiyi altüst etmek için mi tasarlanmıştı?"

Lang düşünüyor: "Emin değilim... En önemlisi akla yatkın görünmesiydi. Bu kadar kısa süre içinde böyle inandırıcı bir yedinci işlev taklidi yazabilmesi Derrida'nın ustalığından kaynaklanıyor."

Bayard, Sollers'in Venedik'teki performansını düşünüyor ve Simon'a "Öyle veya böyle, Sollers biraz altüst oldu, değil mi?" diyor.

Lang, artık meraklarını giderdiğine göre, olabildiğince nazik, müsaade istiyor.

Üç adam karanlık odadan çıkıyor ve kutlamaya katılıyor. Eski Orsay Garı'nın önünde bir adam sendeleyerek avazı çıktığı kadar bağırıyor: "Ezik Giscard! Haydi *Carmagnole* dansına!" Lang, Simon ve Bayard'ı Bastille'e davet ediyor. Yolda geleceğin içişleri bakanı Gaston Defferre'e rastlıyorlar. Lang onları tanıştırıyor. Defferre, Bayard'a "Sizin gibi adamlara ihtiyacım var. Bu hafta görüşelim," diyor.

Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyor ama Bastille'deki kalabalığın coşkusu durulmuyor. Gece saatleri olmasına rağmen insanlar bağırıyor: "Mitterrand, güneşten! Mitterrand, güneşten!"

Bayard, Lang'a Kristeva ve Sollers'e kanuni işlem yapılıp yapılmayacağını soruyor. Lang'ın yüzü düşüyor: "Doğrusu bundan şüpheliyim. Yedinci işlev artık bir devlet sırrı. Başkan konuyu yeniden açmak istemez. Ayrıca Sollers hırslarının bedelini hayli ağır ödedi, sizce de öyle değil mi? Onunla pek çok kez karşılaştım. Hoş bir adam. Asilzade küstahlığı var onda."

Lang etkileyici pozuyla gülümsüyor. Bayard adamın elini sıkıyor, müstakbel kültür bakanı nihayet yoldaşlarıyla zaferini kutlamaya gidebilir.

Simon meydanı dolduran insan denizini izliyor.

"Ne ziyan."

Bayard şaşkın: "Ne demek ziyan! Artık altmış yaşında emekli olabileceksin, bunu istemiyor muydun? Haftada otuz beş saat

çalışacaksın, ayrıca her yıl ekstra tatilin olacak. Kamulaşmalar olacak. Ölüm cezası kalkacak. Memnun değil misin?"

— Barthes, Hamed, onun arkadaşı Saïd, Pont-Neuf'teki Bulgar, DS'teki Bulgar, Derrida, Searle... Boşu boşuna öldüler. Sollers Venedik'te yanlış belgeyi alıp da hayaları kesilsin diye öldüler. Başından beri bir kuruntunun peşindeydik.

— Tam öyle değil. Barthes'ın evinde, Jakobson'un kitabının içinde duran kâğıt belgenin orijinaliydi. Bulgar'ı durdurmasaydık belgeyi Kristeva'ya verecekti, o da iki metni karşılaştırdığında belgenin değiştirildiğini anlayacaktı. Slimane'ın kasetinde de orijinal metin vardı. Yanlış ellere geçmemesi önemliydi. (Hay sıçayım, diye düşünüyor Bayard, *ellerden bahsetmesene*!)

— Ama Derrida onu yok etmek istiyordu.

— Fakat Searle ele geçirseydi (*ne diyorum ben ya, salak mıyım neyim*?) neler olurdu bilmiyoruz.

— Ama Murano'da olanları biliyoruz.

Şarkılar söyleyen kalabalığın ortasına ağır bir sessizlik çöküyor. Bayard ne cevap vereceğini bilmiyor. Gençken gördüğü bir filmi, tek kollu Tony Curtis'in Kirk Douglas'ı öldürdüğü *Vikingler*'i anımsıyor ama Simon'un bu referansı beğenip beğenmeyeceğinden emin değil.

Kim ne derse desin soruşturma oldukça iyi yürütüldü. Barthes'ın katillerini takip ettiler. Ellerindeki belgenin gerçek belge olmadığını nasıl bilebilirlerdi ki? Simon haklı: Başından beri yanılmışlardı.

"Bu soruşturma olmasaydı şimdi olduğun kişi olmazdın," diyor.

"Çolak mı?" diye sırıtıyor Simon.

— Seni tanıdığımda bir kütüphane faresiydin, bakir bir hippiye benziyordun. Şimdi haline baksana: düzgün bir takım elbise giyiyorsun, kızlarla tanışıyorsun, Logos Club'ın yükselen yıldızısın...

— Ve sağ elimi kaybettim...

Bastille'in devasa sahnesinde konserler var. İnsanlar dans ediyor, öpüşüyor ve bir grup gencin arasından birinin sarı saçları rüzgârda uçuşuyor, ilk kez saçlarını açık gördüğü Anastasia'yı tanıyor Simon.

Bu gece bu kalabalığın arasında yeniden onunla karşılaşması tesadüf mü? O an Simon ya çok kötü bir romancının elinde oyuncak olduğunu ya da Anastasia'nın bir tür süper ajan olduğunu düşünüyor.

O sırada sahnedeki Téléphone grubu "Ça (c'est vraiment toi)" şarkısını çalıyor.

Göz göze geliyorlar, Anastasia uzun saçlı bir adamla dans ederken Simon'a dostça selam veriyor.

Bayard da Anastasia'yı görüyor, Simon'a kendisi için eve dönme vaktinin geldiğini söylüyor.

— Kalmıyor musun?

— Benim zaferim değil. Bildiğin gibi, diğer kele oy verdim. Zaten bütün bunlar için çok yaşlıyım. (Müziğin ritmiyle tepinip duran, sarhoş olan, ot içen gençleri gösteriyor.)

— Dur bakalım babalık. Cornell'de kafan uçmuş halde, kızçında arkadaşın Judith'le kimbilir kimi becerirken böyle demiyordun."

Bayard zokayı yutmuyor:

— Neyse, imha etmem gereken dolaplar dolusu dosyalarım var... arkadaşların onları ele... onları bulmadan önce...

— Ya Defferre sana iş teklif ederse?

— Ben bir memurum. Devlete hizmet etmek için para alıyorum.

— Anlıyorum. Vatanseverliğin seni onurlandırıyor.

— Kapa çeneni aptal velet.

İki adam gülüyor. Simon, en azından hikâyenin Anastasia tarafını merak edip etmediğini soruyor Bayard'a. Bayard elini (sol elini) tokalaşmak için uzatıyor ve dans eden genç Rus'a bakıp "Bana sonra anlatırsın," diyor.

Müfettiş Bayard kalabalığa karışıp gözden kayboluyor.

Simon arkasını döndüğünde yağmurda ıslanmış, ter içindeki Anastasia'yla karşılaşıyor. İkisinin de ne yapacağını bilmediği kısa bir an yaşanıyor. Simon, kadının eksik eline baktığını fark ediyor. Aklını dağıtmak için soruyor: "Moskova, Mitterrand'ın zaferi hakkında ne düşünüyor?" Kadın gülüyor: "Brejnev'i biliyorsun..." Ona yarısı boş bir bira tenekesi uzatıyor. "Andropov yükselen isim."

— Peki bu yükselen isim Bulgar mevkidaşı hakkında ne düşünüyor?

— Kristeva'nın babası mı? Kızı için çalıştığını biliyorduk. Ama yedinci işlevi neden istediklerini anlayamamıştık. Logos Club'ın varlığını senin sayende öğrendim.

— Şimdi ne olacak peki Kristeva'nın babasına?

— Zaman değişti, artık 68'de değiliz. Bu konuda bana herhangi bir emir verilmedi. Ne babası ne kızı için. Seni öldürmeye çalışan ajana gelince, en son İstanbul'da görülmüş ama izini kaybettirmiş.

Yağış artıyor. Sahnede Jacques Higelin "Champagne"ı söylüyor.

Simon hazin bir sesle "Neden Venedik'te değildin?" diye soruyor.

Anastasia saçlarını toplayıp paketten bir sigara alıyor ama yakmayı başaramıyor. Simon onu bir ağacın altına, Arsenal Köprüsü'nün üstünde korunaklı bir yere götürüyor. "Başka bir izin peşindeydim." Sollers'in belgenin bir nüshasını Althusser'e emanet ettiğini keşfetmiş. Belgenin sahte olduğunu bilmiyormuş, o yüzden Althusser akıl hastanesindeyken evinin her yanını didik didik etmiş ve bu da epey zahmetli olmuş çünkü tonlarca kitap ve kâğıt varmış, belge herhangi birinin içinde saklı olabilirmiş, yöntemli bir şekilde araştırmalıymış. Ama hiçbir şey bulamamış.

Simon, "Çok yazık," diyor.

Arkalarında, sahnede el el ele "Enternasyonel"i söyleyen Rocard ile Juquin'i fark ediyorlar, kalabalık da onlara eşlik ediyor.

Anastasia sözleri Rusça mırıldanıyor. Simon gerçek hayatta solun iktidara gelip gelemeyeceğini düşünüyor. Daha doğrusu, gerçek hayatta insanın yaşamını değiştirip değiştiremeyeceğini. Ontolojik değerlendirmelerinin girdaplarına kendini kaptırmadan Anastasia'nın ona fısıldadığını duyuyor: "Yarın Moskova'ya gidiyorum, bugün görevde değilim." Genç kadın sihir yapar gibi çantasından bir şişe şampanya çıkarıyor, onu nasıl ve nereden bulduğuna dair Simon'un hiçbir fikri yok. İki genç şişeden sırayla içiyor ve Simon acaba az sonra firketeyle şahdamarımı mı kesecek yoksa rujundan zehirlenip yere mi yıkılacağım diye düşünerek Anastasia'yı öpüyor. Ama genç kadın ona izin veriyor ve dudağında ruj yok. Fondaki yağmur ve kutlamayla ortam bir film sahnesine benziyor ama Simon bunu düşünmemeye çalışıyor.

Kalabalık haykırıyor: "Mitterrand! Mitterrand!" (Ama yeni cumhurbaşkanı ortalıklarda yok.)

Simon seyyar buzluğunda içkiler ve bu geceye özel şampanya olan bir sokak satıcısının yanına gidiyor ve bir şişe şampanya daha alıyor, tek eliyle açıyor, Anastasia ona gülümsüyor, gözleri alkolden parlıyor ve saçları yine açılmış, omuzlarına düşüyor.

İki şişeyi birbirine tokuşturuyorlar ve Anastasia fırtınanın altında var gücüyle bağırıyor: "Sosyalizme!"

Etraflarındaki gençler alkışlıyor.

Paris göğünün altında parıldayan bir şimşek çakarken Simon onu yanıtlıyor:

"Reel olanına!"

96

Roland-Garros'un finali, 1981. Borg yine rakibini eziyor: İlk sette Çekoslovakyalı genç oyuncu Ivan Lendl'ın 6-1 önünde. Hitchcock filmindeymiş gibi herkesin kafası topu takip etmek için bir o yana bir bu yana dönüyor, Simon'unsa aklı başka yerlerde.

Bayard umursamıyor ama Simon bilmek istiyor, bir roman karakteri değil de gerçek dünyada yaşayan biri olduğunun kanıtını istiyor. (Gerçek nedir? "Karşılaştığında anlarsın," diyor Lacan. Simon kesik eline bakıyor.)

İkinci set daha da zorlu. Oyuncular kuru sahada kaydıkça toz bulutları kalkıyor.

Genç bir Mağripli yanına gelene dek Simon locasında yalnız. Genç adam yanına oturuyor. Slimane bu.

Selamlaşıyorlar. Lendl ikinci seti alıyor.

Tüm turnuva boyunca Borg'un kaybettiği ilk set.

— Güzel loca.

— Mitterrand'ın kampanyasını yürüten bir reklam şirketi kiraladı. Beni işe almak istiyorlar.

— İlgileniyor musunuz?

— Sanırım senlibenli konuşabiliriz artık.

— Elin için üzgünüm.

— Borg kazanırsa bu onun altıncı Roland-Garros zaferi olacak. Akıl almaz, değil mi?

— Görünüşe göre şansı yüksek.

Gerçekten de Borg üçüncü seti kolaylıkla alacak.

— Geldiğin için teşekkürler.

— Zaten Paris'ten geçiyordum. Polis arkadaşın mı haber verdi?

— Yani artık Amerika'da mı yaşıyorsun?

— Evet, yeşil kart aldım.

— Altı ayda mı?

— Her şeyin bir yolu vardır.

— Amerikan hükümetinde bile mi?

— Evet, onlarda bile.

— Cornell'den sonra ne yaptın?

— Parayı alıp kaçtım.

— O kısmı biliyorum.

— New York'a gittim. İlk olarak, Columbia Üniversitesi'ne kaydolup ders aldım.

— Akademik yılın ortasında mı? Mümkün mü böyle bir şey?

— Elbette mümkün, bir sekreteri ikna etmen yeterli.

Borg, Lendl'ı aynı sette ikinci kez benzetiyor.

— Logos Club'daki galibiyetlerini öğrendim. Tebrikler.

— Aklıma gelmişken, orada da bir şubesi var mı?

— Evet ama henüz çok yeniler. Tüm ülkede tek bir tribunus olduğundan bile emin değilim. Philadelphia'da bir peripatetik var, sanırım Boston'da da bir iki tane, birkaç diyalektikçi de Batı Yakası'na dağılmış durumda.

Simon ona kulübe katılıp katılmayacağını sormuyor.

Borg seti 6-2 alıyor.

— Planın var mı?

— Siyasete girmek istiyorum.

— Amerika'da mı? Amerikan vatandaşlığı mı almayı düşünüyorsun?

— Neden olmasın?

— Adaylığını mı koymak istiyorsun yani?

— Hmm, öncelikle İngilizcemi geliştirmem, vatandaşlığa geçmem lazım. Ardından, aday olmak için tartışmaları kazanmak yeterli değil, nasıl denir, emek olmadan yemek olmaz. Belki de 2020'deki başkanlık ön seçimlerine aday olmayı hedefleyebilirim, neden olmasın ama daha önce değil, ha ha.

Slimane şakacı bir tonda konuştuğundan Simon ciddi olup olmadığını anlayamıyor.

— Hayır ama bak, Columbia'da bir öğrenciyle tanıştım, yardım edersem çok başarılı olabilir.

— Nasıl başarılı?

— Onu senatör yapabileceğimi düşünüyorum.

— Ne sebeple?

— Öylesine. Hawaii'den gelen siyah bir çocuk.

— Hmm, anlıyorum. Yeni güçlerine uygun bir girişim.

— Tam olarak bir güç sayılmaz.

— Biliyorum.

Lendl, Borg'un üç metre ilerisine düşen bir *forehand* vuruyor.

Simon fikrini belirtiyor: "Böyle bir şey Borg'un başına çok sık gelmez. Bu Çek gerçekten sıkı oyuncu."

Eski jigolonun Simon'un aklından geçenleri gayet iyi bilmesine rağmen Simon, Slimane'la konuşmak istediği gerçek meseleyi sürekli erteliyor.

— Walkman'imden tekrar tekrar dinledim ama ezberlemek yetmiyor.

— Yani bir yöntem mi? Gizli bir silah mı?

— Yöntemden ziyade bir anahtar ya da yol gibi. Jakobson'un onu "edimsel işlev" olarak tanımlaması doğru ama "edimsellik" yalnızca bir imge.

Slimane, iki eliyle *backhand* vuran Borg'u izliyor.

— Bir teknik, sanırım.

— Yunanca anlamıyla mı?

Slimane gülümsüyor.

— *Tekhne* denebilir tabii. *Praksis, poiesis*... Tüm bunları öğrendim, görüyorsun ya.

— Ve kendini yenilmez mi hissediyorsun?

— Evet ama bu öyle olduğum anlamına gelmez. Sanırım yenilebilirim.

— İşlev olmadan mı?

Slimane gülümsüyor.

— Göreceğiz. Ama hâlâ öğrenmem gereken çok şey var. Pratik yapmalıyım. Bir memuru ya da sekreteri ikna etmek bir şey, seçimleri kazanmak bambaşka bir şey. Daha çok yolum var.

Simon, Mitterrand'ın bu teknikteki ustalık derecesini merak ediyor; acaba sosyalist başkan ileride seçim kaybedecek mi, yoksa ölene dek sürekli yeniden mi seçilecek?

Bu sırada Lendl, İsveçli makineyle çarpışıyor, dördüncü seti alıyor. Seyirciler ürperiyor: Uzun zamandır ilk kez Borg bir Roland-Garros karşılaşmasında beşinci sete kalıyor. İşin aslı 1979'da Victor Pecci'yle karşı karşıya geldiği final maçından beri tek bir set bile kaybetmemişti. Son yenilgisiyse 1976'da, Panatta'ya karşı olmuştu.

Borg servis atarken çift hata yapıyor ve Lendl'a bir puan veriyor.

"Neyin daha olanaksız olduğunu bilmiyorum," diyor Simon. "Borg'un altıncı galibiyeti kazanması mı yoksa yenilmesi mi?"

Borg'un servisini karşılayamayan Lendl, Çekçe bir şeyler bağırıyor.

Simon, Borg'un kazanmasını istediğini fark ediyor; bu arzusunda şüphesiz biraz batıl inanç, muhafazakârlık, değişim korkusu mevcut ama Borg'un kazanması aynı zamanda akla yatkınlığın da zaferi olurdu: Connors ve McEnroe'yu geride bırakan Borg dünyanın tartışmasız bir numarası, finale kalmak için tüm rakiplerini ezdi geçti, oysa dünyanın beşincisi Lendl yarı finalde José-Luis Clerc ve hatta ikinci turda Andrés Gómez karşısında neredeyse yeniliyordu. Kelimeler ve şeyler...

— Sahi, Foucault'dan haber alıyor musun?

— Evet, düzenli olarak yazışıyoruz. Paris'e gelince onda kalıyorum. Hâlâ cinselliğin tarihi üzerine çalışıyor.

— Hmm, yedinci işlevle ilgilenmiyor mu? En azından çalışma konusu olarak?

— Bildiğin gibi, dilbilim alanını bırakalı epey oldu. Belki bir gün yeniden döner. Ama her halükârda o konuyu açmayacak kadar ince.

— Hmm, anlıyorum.

— Ah, yanlış anlama, sözüm meclisten dışarı.

Borg, Lendl'ın servisini kırıyor.

Simon ve Slimane maçı izlemek için konuşmayı bırakıyor.

Slimane, Hamed'i düşünüyor.

— Şu sürtük Kristeva nasıl?

— İyi. Sollers'in başına geleni biliyor musun?

Slimane'ın yüzüne şeytani bir gülümseme yayılıyor.

İki adam Logos Club'ın başı Büyük Protagoras unvanı için bir gün karşı karşıya geleceklerini hissediyor ama bugün bunu kabul etmeyecekler. Simon, Umberto Eco'dan bahsetmemeye dikkat ediyor.

Lendl da servis kırıyor.

Sonuç giderek belirsizleşiyor.

"Ya sen, sen neler yapacaksın?"

Simon kolunu gösterip sırıtıyor.

— Roland-Garros'u kazanmam zor olur herhalde.

— Ama Trans-Sibirya ekspresi tam sana göre olabilir.

Simon, Cendrars göndermesine gülüyor, o da çolak bir entelektüel; Slimane'ın bu edebiyat bilgisini ne zaman edindiğini merak ediyor.

Lendl kaybetmek istemiyor ama Borg da bir o kadar zorlu.

Ve işte!

Akıl almaz şey oluyor.

Lendl, Borg'un servisini kırıyor.

Maç servisini kullanıyor.

Genç Çekoslovakyalı beklentinin ağırlığı altında titriyor.

Ama kazanıyor.

Yenilmez Borg yenildi. Lendl kollarını havaya kaldırıyor.

Slimane seyircilerle birlikte alkışlıyor.

Simon, Lendl'ın kupayı kaldırdığını gördüğünde artık ne düşüneceğini bilmiyor.

EPİLOG

Napoli

97

Simon, Galleria Umberto I'in girişinin dışında duruyor; olduğu yerden mermer ve camın neşeli birlikteliğini görebiliyor ama eşikte bekliyor. Galeri aradığı adresi bulmasına yardımcı olacak bir yer işareti, varış noktası değil. Önüne bir harita açıyor, Via Roma'yı neden bulamadığını anlamıyor, haritasının yanlış olduğu izlenimine kapılıyor.

Via Roma'da olması gerekiyordu. Fakat Via Toleda'da.

Arkasında, karşıdaki kaldırımda yaşlı bir ayakkabı boyacısı onu merakla izliyor.

Simon adamın, haritayı tek elle nasıl katlayacağını görmeyi beklediğini biliyor.

Yaşlı adamın ahşap bir sandığı var, müşteriler ayakkabılarını dayayabilsin diye üzerine uyduruk bir tür raf da koymuş. Simon rafa topuk için eğim verildiğini fark ediyor.

İki adam bakışıyor.

Bu Napoli sokağının her iki tarafında da kafa karışıklığı hüküm sürüyor.

Simon *tam olarak* nerede olduğunu bilmiyor. Gözlerini ayakkabı boyacısından ayırmadan, yavaşça ama ustalıkla haritayı katlamaya başlıyor.

Boyacı bir anda gözlerini Simon'un yukarısında bir yere dikiyor. Simon anormal bir şeyler olduğunu anlıyor çünkü yaşlı adamın donuk ifadesi şaşkınlığa dönüşüyor.

Simon tam zamanında kafasını kaldırıyor ve galerinin tepesindeki alınlığın binanın cephesinden koptuğunu fark ediyor: iki

yanında melek tasvirleri olan, hanedan arması gibi bir şeyin kabartması.

Ayakkabı boyacısı, yaşanacak dramı engellemek ya da en azından bir şekilde olayın bir parçası olmak için bağırmak, onu uyaracak bir şeyler söylemek istiyor (“*Statte accuorto!*”[245]) ama dişsiz ağzından tek kelime çıkmıyor.

Ama Simon çok değişti. Yarım tonluk beyaz bir taş bloğunun altında kalacak bir kütüphane faresi değil artık, Logos Club hiyerarşisinde oldukça yüksek bir seviyeye ulaşmış, ölümü üç kez yenmiş, tek elli bir adam. İçgüdülerimizin bizi yönlendireceği gibi geriye çekilmek yerine mantığa ters görünen bir refleksle binanın duvarına yaslanıyor, böylece devasa taş bloğu onu yaralamadan ayaklarının dibinde parçalanıyor.

Ayakkabı boyacısı gözlerine inanamıyor. Simon yerdeki taş yığınına bakıyor, ayakkabı boyacısına bakıyor, etrafındaki taş kesilmiş yayalara bakıyor.

Parmağıyla zavallı boyacıyı işaret edip “Beni öldürmek istiyorsan bundan biraz daha iyisini yapmalısın!” diye bildiriyor saldırganca (elbette muhatabı boyacı değil). Belki de romancı ona bir mesaj ulaştırmak istemiştir. “Eğer öyleyse kendini biraz daha iyi ifade etmeli,” diye düşünüyor Simon öfkeyle.

98

“Geçen seneki deprem yüzünden; bütün evlerde hasar bıraktı, hepsi her an yıkılabilir.”

Simon, az kalsın kafasını dümdüz edecek devasa mermerin neden düştüğünü açıklayan Bianca’yı dinliyor.

— *San Gennaro* –Aziz Januarius– Vezüv püskürdüğünde lavları durdurmuştu. O günden beri de Napoli’nin koruyucusu. Her sene piskopos kurutulmuş kanından küçük cam şişeye bir miktar alır ve kan sıvıya dönüşene dek şişeyi çevirir. Kan çözünürse Napoli kötülüklerden kurtulur. Geçen sene ne oldu dersin?

245 (Nap.) Dikkat et! (e.n.)

— Kan çözünmedi.

— Ayrıca Avrupa Komisyonu'nun şehre verdiği milyonları *Camorra* zimmetine geçirdi, çünkü imar ihaleleri onların elindeydi. Elbette hiçbir şey yapmadılar, yaptıklarında da öyle kötü iş çıkardılar ki tehlikelerden hiçbiri giderilmedi, her şey eskisi gibi. Kazalar her zaman yaşanır. Napolililer buna alışkındır.

Simon ve Bianca, Simon'un buluşma yeri olarak seçtiği epey turistik bir edebiyat kahvesi ve pastane olan Gambrinus'un bahçesinde kahvelerini yudumluyor. Simon Rom Baba tatlısının tadını çıkarıyor.

Bianca ona "Napoli'yi gör ve öl" deyişinin (*vedi Napoli e poi mouri*: Latincesi *videre Neapolim et Mori*) aslında kelime oyunu olduğunu anlatıyor: Mori, Napoli yakınlarında küçük bir kasaba.

Ayrıca pizzanın da hikâyesini anlatıyor: İtalya kralı I. Umberto'yla evli Kraliçe Margherita bu popüler yiyeceği keşfediyor ve İtalya'nın her yerinde meşhur ediyor. Onun anısına, bayrağın renklerini taşıyan bir pizzaya adı veriliyor: yeşil (fesleğen), beyaz (mozzarella peyniri) ve kırmızı (domates).

Bianca bu zamana kadar eliyle ilgili bir şey sormadı.

Beyaz bir Fiat yolun ortasına park ediyor.

Bianca gittikçe canlanıyor. Siyasetten konuşmaya başlıyor. Tüm serveti tekeline alan ve halkı açlığa sürükleyen burjuvalara duyduğu nefretten bahsediyor yine. "İnanabiliyor musun Simon, bir el çantasına yüz binlerce liret harcayan burjuvalar var. Bir el çantasına, Simon!"

Beyaz Fiat'tan iki genç iniyor ve kafenin bahçesine oturuyor. Triumph marka motorunu kaldırıma park eden üçüncüleri de onlara katılıyor. Bianca onları göremiyor çünkü arkası dönük. Bunlar Bologna'daki fularlı çete.

Simon onları gördüğüne şaşırdıysa da bunu hiç belli etmiyor.

Bianca İtalyan burjuvazisinin aşırılıklarını düşünerek öfkeden ağlıyor. Reagan'a hakaretler yağdırıyor. Mitterrand'a da güvenmiyor çünkü Alpler'in bu tarafında da olduğu gibi, sosyalistler her zaman haindir. Bettino Craxi pisliğin teki. Hepsi de

ölmeyi hak ediyor ve eline fırsat geçse onları seve seve infaz eder. Dünya dipsiz bir karanlık onun için, diye düşünüyor Simon ama haksız olduğunu da iddia edemez.

Üç genç bira siparişi verip sigaralarını yaktığında bir kişi daha beliriyor. Simon bu geleni tanıyor: Venedik'teki rakibi, onu sakat bırakan adam ve iki yanında korumalar var.

Simon kafasını tatlısına gömüp saklanıyor. Adam nüfuzlu biri edasıyla el sıkışıyor, yerelden seçilmiş bir memur ve/veya mühim bir *Camorra* üyesi gibi (burada aralarında net bir ayrım yapmak mümkün olmuyor genellikle). Kafeye girip gözden kayboluyor.

Bianca, Forlani'ye ve beş partili hükümetine sövüyor. Simon Bianca'nın sinir krizi geçirdiğini düşünüyor. Teskin edici sözler söyleyerek onu sakinleştirmeye çalışıyor –"Hadi ama, her şey o kadar da kötü değil, Nikaragua'yı düşün"– ve elini dizine koymak için masanın altına uzatıyor ama Bianca'nın pantolonunun altında et olmayan sert bir şeye temas ediyor.

Bianca irkilip ani bir hareketle bacağını sandalyesinin altına çekiyor. Ağlamayı hemen bırakıyor. Bakışları Simon'a aynı anda hem meydan okuyor hem de yalvarıyor. Gözyaşlarında hınç, öfke ve aşk var.

Simon hiçbir şey söylemiyor. Demek böyle: mutlu son. Tek elli adamla tek bacaklı kadın. Tüm iyi hikâyelerde olduğu gibi, bir de suçluluk duygusu hasıl oluyor: Bianca'nın Bologna'da bir bacağını kaybetmesi Simon'un suçuydu. Onunla hiç tanışmamış olsaydı hâlâ iki bacağı olacak ve etek giyebilecekti.

Ama o zaman dokunaklı bir engelli çift olmayacaklardı. Evlenip bir sürü küçük goşist mi yapacaklar?

Simon'un aklındaki final sahnesi *bu* değil.

Evet, Napoli'ye gelmişken Bianca'yı, Bologna'da teşrih masasında seviştiği genç kadını da görmek istemişti ama şimdi başka tasarıları vardı.

Simon, fularlı genç adamlardan birine belli belirsiz kafasını sallıyor.

Üç genç ayağa kalkıyor, fularlarıyla ağızlarını örtüp kafeye giriyorlar.

Simon ile Bianca uzun uzun bakışıyorlar; geçmişin, geleceğin, şimdinin, koşullu geçmişin (hepsinden de kötüsü pişmanlık kipinin) mesajlarını, hikâyelerini, duygularının sonsuzluğunu ileten bir bakış.

İki el silah sesi duyuluyor. Çığlıklar ve kargaşa.

Fularlı çete Simon'un rakibini sürükleyerek dışarı çıkıyor. Üç gençten birinin elinde nüfuzlu *Camorra* üyesinin böbreklerine doğrulttuğu bir P38 var. Bir diğeri silahını donakalamış müşterilere doğrultmuş kımıldamamalarını sağlıyor.

Üçüncü genç Simon'un önünden geçerken masanın üstüne bir şey koyuyor, Simon peçetesiyle üstünü kapatıyor.

Nüfuzlu adamı Fiat'a bindirip gazlıyorlar.

Kafeye panik hâkim. Simon içeriden gelen çığlıkları dinliyor ve iki korumanın yaralandığını anlıyor. İkisinin de bacağında birer mermi var, tam da planlandığı üzere.

Simon, korkan Bianca'ya "Benimle gel," diyor.

Onu üçüncü adamın motorunun yanına götürüyor, içinde anahtar olan peçeteyi verip Bianca'ya "Sür," diyor.

Bianca itiraz ediyor: Daha önce scooter kullanmışlığı var ama hiç böylesine güçlü bir motor sürmemiş.

Simon dişlerini sıkarak sağ kolunu gösteriyor: "Ben de süremem."

Bianca Triumph'a biniyor, Simon ayağıyla marşa basıp arkasına geçiyor ve beline sarılıyor, Bianca gaz kolunu çeviriyor ve motor ileri atılıyor. Bianca hangi yöne gitmesi gerektiğini soruyor, Simon yanıtlıyor: "Pozzuoli'ye."

99

Spaghetti Western ile *Mars Yıllıkları* karışımı bir ay sahnesi.

Beyazımsı kille kaplı muazzam bir kraterin ortasında fularlı üç çete üyesi, kaynayan bir çamur çukurunun yanında diz çöken göbekli adamın etrafını sarmış.

Etraflarında yerden fışkıran kükürt kaynaçları, havada ağır bir çürük yumurta kokusu var.

Simon başta Cumae'daki Sibylla Mağarası'nı düşünmüştü, orada kimse onları bulamazdı ama vazgeçti çünkü fazla *kitsch*, fazla sembolikti ve artık semboller onu yormaya başlamıştı. Ama sembollerden kurtulmak o kadar da kolay değil: Çatlak toprağa adım attıklarında Bianca ona, Romalıların, bu yarı sönmüş Solfatara volkanının cehennemin kapısı olduğuna inandıklarını anlatıyor. Pekâlâ.

"*Salve*! Onunla ne yapacağız, *compagno*?"[246]

Gambrinus'ta üç adamı tanımayan Bianca boş gözlerle soruyor:

— Bologna'daki Kızıl Tugayları mı tuttun?

— Kızıl Tugaylardan oldukları *kesin* değil sanıyordum, arkadaşın Enzo'yla tartıştığın bu değil miydi?

— Kimse bizi tutmadı.

— *Non siamo dei mercenari.*[247]

— Evet, doğru, bunu bedavaya yapıyorlar. Onları ikna ettim.

— Bu adamı kaçırmaya mı?

— *Si tratta di un uomo politico corrotto di Napoli.*[248]

— Belediyede inşaat ruhsatını o dağıtıyor. *Camorra*'ya sattığı ruhsatlar yüzünden *terremoto*'da[249] yüzlerce insan öldü, *Camorra*'nın inşa ettiği çürük binaların altında kaldı.

Simon yozlaşmış politikacıya yaklaşıyor ve elsiz kolunu yüzüne sürtüyor. "Ayrıca yenilgiyi hazmetmeyi de bilmiyor." Adam kafasını hayvan gibi sallıyor. "*Strunz! Sì mmuort*!"[250]

Üç Kızıl Tugay üyesi adamı devrimci bir rehineye değiştokuş etmek üzere alıkoymayı öneriyor. İçlerinden Fransızca konuşanı Simon'a dönüyor: "*Ma*, bunun gibi bir domuz için ödeme yapacak

246 (İt.) *Salve*!: Selamlar!, *compagno*: yoldaşlar. (e.n.)

247 (İt.) Biz paralı asker değiliz. (e.n.)

248 (İt.) Bu adam Napolili yozlaşmış bir politikacı. (e.n.)

249 (İt.) Deprem. (e.n.)

250 (Nap.) Pislik! Öldün sen! (e.n.)

birinin çıkacağı da kesin değil, ha ha!" Üç adam gülüyor, Bianca da gülüyor ama söylemese de aslında ölmesini istiyor.

Aldo Moro tarzı bir muamma: Simon bundan hoşlanıyor. İntikama aç ama işi şansa bırakma fikrini de seviyor. Sol eliyle nüfuzlu adamın çenesini tutup mengene gibi sıkıyor. "Seçenekleri anladın mı? Ya cesedin bir Renault 4L'nin bagajında bulunur ya da evine dönüp saçmalıklarına devam edersin. Ama Logos Club'a bir daha adımını atmamanı tavsiye ederim." Kendini gerçekten tehlikede hissettiği tek yarışma olan Venedik'teki yarışma geliyor aklına. "Sahi, senin gibi bir taşralı nasıl bu kadar kültürlü oldu? İki suç arasında vakit bulup tiyatroya mı gidiyorsun?" Fakat sosyolojik önyargılarla dolu ve Bourdieucü açıdan hayli yanlış olan bu soruyu sorduğuna anında pişman oluyor.

Adam çenesi serbest kalır kalmaz hızla İtalyanca konuşmaya başlıyor. Simon, Bianca'ya "Ne anlatıyor?" diye soruyor.

"Seni öldürmeleri için arkadaşlarına çok para teklif ediyor."

Simon gülüyor. Dizlerinin üstündeki adamın ikna becerisini herkesten iyi biliyor ama Hıristiyan demokrat bir mafya bürokratla yirmili yaşlarının başındaki Kızıl Tugay üyeleri arasında diyalog imkânı olmadığını da biliyor. Bütün gün bütün gece konuşsa bile onları hiçbir şeye ikna edemez.

Rakibi bunu anlamış olmalı ki bu kadar şişko birisinden asla beklenmeyecek bir kıvraklık ve ataklıkla P38'ini almak için tugaylardan birine doğru atılıyor. Ama fularlı çete bedenlerinden sağlık fışkıran gençlerden oluşuyor, göbekli adam tabancanın kabzasını başına yiyor ve yere devriliyor. Üç tugay tabancalarını yerde bağırıp çağıran adama doğrultuyor.

İşte hikâyenin sonu. Aptalca kaçma girişimi yüzünden şimdi burada işini bitirecekler, diye düşünüyor Simon.

Bir silah patlıyor.

Fakat yere yığılan tugaylardan biri oluyor.

Volkanda yeniden sessizlik hâkim.

Herkes havayı dolduran kükürt dumanlarını soluyor.

Kimse kaçıp saklanmaya çalışmıyor çünkü Simon'un parlak fikri adamı geniş bir açıklığa getirmekti: çevresi yedi yüz metre uzunluğunda bir volkanik kraterin ortasında, kabak gibi açıkta olmak. Başka bir deyişle arkasına saklanacak ne bir ağaç ne de bir çalı var. Simon olası bir saklanma yeri bulabilmek için çevresini tarıyor ve bir kuyuyla üzerinden dumanlar çıkan taştan küçük bir yapıyı (araf ve cehennemin kapısını temsil eden antik buhar odaları) gözüne kestiriyor ama onlar da ulaşılamayacak kadar uzakta.

Takım elbiseli iki adam onlara doğru ilerliyor. Birisinin elinde tabanca, diğerinde tüfek var. Simon, Alman Mauser tüfeğini tanıyor. Hâlâ hayatta olan iki tugay ellerini havaya kaldırıyor çünkü P38'lerinin bu mesafeden işe yaramayacağını biliyorlar. Bianca gözünü dikmiş, kafasında kurşun deliği olan cesede bakıyor.

Camorra yozlaşmış politikacıyı kurtarmak için bir ekip göndermiş. *Sistema* yarattığı mahlukların elinden kolayca alınmasına izin vermiyor. Çıkarlarına zarar vermeye çalışanlardan intikam almayı da ihmal etmeyeceğinden emin Simon, yani görünüşe göre çetenin geri kalanıyla birlikte infaz edilecek. Bianca da aynı kaderi paylaşacak, çünkü "sistem" şahitlere de müsamaha göstermiyor.

Politikacı ayağa kalkıp ayıbalığı gibi soluyarak önce ona, sonra iki tugaya, ardından da Bianca'ya tokat attığında düşüncesi doğrulanıyor. Böylece dördünün de kaderi mühürleniyor. Nüfuzlu adam yardakçılarına gürlüyor: "*Acceritele.*"[251]

Simon, Venedik'teki Japonları düşünüyor. Bu defa imdadına yetişecek bir *deus ex machina* yok mu? Simon son anlarında, eskiden hayal ettiği o aşkın merciyle diyaloğunu yineliyor: Bir romanda sıkışıp kalmış olsaydı hangi anlatı düzeni onun kitabın sonunda ölmesini gerektirirdi? Simon hepsini de tartışılır bulduğu birkaç anlatısal sebep üzerinde duruyor. Bayard ne derdi diye düşünüyor. "*Vikingler*'deki Tony Curtis'i hatırla." Tabii ya.

251 (İt.) Bitirin işini. (e.n.)

Jacques ne yapardı peki diye düşünüyor: İlk önce silahlı adamlardan birini etkisiz hale getir, ardından ilkinin silahını kullanarak ikinci adamı alt et. Fakat Bayard orada değil, Simon da Bayard değil.

Camorra fedaisi tüfeği Simon'un göğsüne doğrultuyor.

Simon aşkın merciden bir şey beklememesi gerektiğini anlıyor. Romancının, şayet varsa, dostu olmadığını hissediyor.

İnfazcısının yaşı tugaylardan çok da büyük değil. Tetiği çekmek üzereyken Simon ona, "Namuslu bir adam olduğunu biliyorum," diyor. Adam duruyor ve Bianca'dan ne dediğini tercüme etmesini istiyor. "*Isse a ritto cà sìn'omm d'onore.*"

Hayır, bir mucize gerçekleşmeyecek. Ama, roman veya gerçek, kimse şansını denemediğini söyleyemez. Simon kurtuluşa inanmıyor, dünyada bir misyonu olduğuna inanmıyor; ama geleceğin yazılı olmadığına, sadist ve hercai bir romancının elinde dahi olsa, kaderinin henüz belirlenmediğine inanıyor.

Daha değil.

Bu varsayımsal romancıyla Tanrı'yla başa çıkıldığı gibi başa çıkmalı: Tanrı yokmuş gibi davran daima çünkü eğer Tanrı varsa en iyi ihtimalle ne saygıyı ne de itaati hak eden kötü bir romancıdır. Tarihin seyrini değiştirmeye çalışmak için hiçbir zaman geç değildir. Öyleyse hayali romancı henüz kararını vermemiştir. Öyleyse romanın sonu karakterinin ellerindedir ve o karakter de benim.

Ben Simon Herzog. Kendi hikâyemin kahramanıyım.

Camorra fedaisi Simon'a dönüp söylediklerini dinliyor: "Baban faşistlerle savaşmıştı. O bir partizandı. Adalet ve özgürlük için hayatını tehlikeye attı." İki adam tercüme eden Bianca'ya bakıyor: "*Pateto eta nu partiggiano cà a fatt'a guerra 'a Mussolini e Hitler. A commattuto p"a giustizia e 'a libbertà.*"

Nüfuzlu adam sabırsızlanıyor ama fedai ona susmasını belirten bir işaret yapıyor. Politikacı ikinci fedaiye Simon'u infaz etme emri veriyor ama tüfekli adam sakince "*Aspett',*"[252] di-

252 (İt.) Bekle! (e.n.)

yor. Belli ki elinde tüfeği tutan kişi patron. Simon'un babasını nereden tanıdığını bilmek istiyor.

Aslında yalnızca şanslı bir tahmindi: Simon seçkin Alman nişancıların kullandığı Mauser marka tüfeği tanıdı. (İkinci Dünya Savaşı hikâyelerine her zaman düşkün olmuştur.) Bu tüfeğin fedaiye babasından miras kaldığı çıkarımında bulundu, bu noktada iki varsayım mümkündü: Babası ya Wehrmacht'ın saflarında İtalyan ordusunda savaştığı için tüfeği almıştı ya da aksine, partizan olarak onlara karşı savaşmış ve tüfeği ölü bir Alman askerinden almıştı. İlk varsayım ona kurtulma imkânı sunmayacaktı, o da şansını ikincisinden yana kullandı. Fakat nasıl akıl yürüttüğünü belli etmemeye çalışıyor, Bianca'ya dönüp şöyle diyor: "Deprem sırasında aileni kaybettiğini de biliyorum." Bianca tercüme ediyor: "*Isse sape ca è perzo à coccheruno int"o terramoto...*"

Göbekli bağırıyor: "*Basta! Spara mò!*"[253]

Simon, *Camorra* fedaisine ailesini vuran *terremoto* trajedisinin sebebi olan adamı korumakla görevlendirildiğini anlatırken *o zi* yani "amca" –("sistem" alçak işlerini yaptırdığı gençleri böyle adlandırıyor) Simon'u pürdikkat dinliyor.

Nüfuzlu adam itiraz ediyor: "*Nun è over'!*"

Ama genç "amca" bunun doğru olduğunu biliyor.

Simon saflıkla soruyor: "Bu adam ailendeki insanları öldürdü. İntikam senin için bir şey ifade ediyor mu?"

Bianca: "*Christo a acciso e parienti tuoje. Nun te miette scuorno e ll'aiuta?*"

Simon genç "amca"nın depremde ailesini kaybettiğini nasıl tahmin edebildi ki? Peki ya elinde hiçbir kanıt olmaksızın politikacının bir şekilde bu olayın sorumlusu olarak kabul edilebileceğini nasıl biliyordu? Eleştirel paranoyası içinde Simon bunu açığa vurmak istemiyor. Romancının (şayet bir romancı varsa) bunu nasıl yaptığını bilmesini istemiyor. Herkes onu bir kitap gibi okuyabilirdi demesinler arkasından.

253 (İt.) Yeter, vur şunu. (e.n.)

Her halükârda kendisi söylevinin sonunu bağlamakla meşgul: "Sevdiğin insanlar canlı canlı gömüldü."

Bianca'nın artık tercüme etmesine gerek yok. Simon'un artık konuşmasına gerek yok.

Tüfekli genç adam, volkan külü gibi solgunlaşan nüfuzlu adama dönüyor.

Tüfeğin kabzasıyla yüzüne vurup onu geri itiyor.

Nüfuzlu, yozlaşmış ve kültürlü kel politikacı devrilip kaynayan çamur çukuruna düşüyor. "*La fangaia*,"[254] diye fısıldıyor Bianca büyülenmiş bir halde.

Bedeni volkan tarafından yutulmadan hemen önce, korkunç sesler çıkararak bir anlığına çamurun üzerinde yüzen politikacı Simon'un bir ölü kadar ifadesiz sesini tanıyor: "Görüyorsun ya, kesmen gereken şey dilimdi."

Kükürt kaynaçları yerin altından fışkırmaya, gökyüzüne yükselip atmosferi zehirlemeye devam ediyor.

254 (İt.) Çamur çukuru. (e.n.)